

DE TOEPASSING VAN HET INTERNATIONAAL VERDRAG INZAKE DE
RECHTEN VAN HET KIND IN DE NEDERLANDSE RECHTSPRAAK

DEEL II

DE TOEPASSING VAN HET INTERNATIONAAL VERDRAG INZAKE DE
RECHTEN VAN HET KIND IN DE NEDERLANDSE RECHTSPRAAK

DEEL II

1 SEPTEMBER 2011 - 1 SEPTEMBER 2014

J.H. de Graaf
E. Polhuijs
N.N. Bahadur
N. van der Meij
L. Schäperkötter

Centre for Children's Rights Amsterdam (CCRA)
Amsterdam, 2015

ISBN 978-90-823300-0-7
NUR 828

Ontwerp omslag en binnenwerk: Manon Heinsman

Drukwerk: De Boekdrukker

© 2015 CCRA en haar rechtsopvolgers, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Hoewel bij deze uitgave de uiterste zorg is nagestreefd, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aangevaarden auteur(s), redacteur(en) en uitgever(s) deswege geen aansprakelijkheid.

INHOUDSOPGAVE

Ten geleide	IX
Afkortingenlijst	XI
Inleiding bij het onderzoek en verantwoording van de opbouw <i>J.H. de Graaf</i>	1
Hoofdstuk 1	
De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken <i>N.N. Bahadur</i>	
Inleiding	3
Preambule	4
Artikel 2 (Non-discriminatie)	5
Artikel 3 (Belang van het kind)	6
Artikel 4 (Realiseren van kinderrechten)	16
Artikel 5 (De rol van de ouders)	18
Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)	19
Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)	21
Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)	26
Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)	28
Artikel 10 (Gezinshereniging)	31
Artikel 11 (Internationale kinderontvoering)	31
Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)	32
Artikel 16 (Recht op privacy)	35
Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)	37
Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)	39
Artikel 20 (Bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien)	41
Artikel 21 (Adoptie)	44
Artikel 23 (Kinderen met een handicap)	45
Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)	46
Artikel 25 (Uit huis geplaatste kinderen)	47
Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)	48
Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)	49
Artikel 30 (Kinderen afkomstig uit minderheidsgroepen)	50
Artikel 37 (Folteringsverbod en waarborgen bij vrijheidsberoving)	51
Artikel 38 (Bescherming van kinderen in gewapende conflicten)	54
Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)	54
Algemeen (Geen specifieke bepaling)	56
Samenvatting en conclusie	59

Hoofdstuk 2**De toepassing van het IVRK in overige civiele zaken***N.N. Bahadur*

Inleiding	63
Artikel 3 (Belang van het kind)	63
Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)	69
Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)	69
Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)	70
Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)	71
Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)	72
Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)	73
Artikel 28 (Recht op onderwijs)	74
Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)	75
Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)	76
Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie	78
Algemeen (Geen specifieke bepaling)	78
Samenvatting en conclusie	79

Hoofdstuk 3**De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken***E. Polhuijs*

Inleiding	81
Artikel 1 (Definitie van het kind)	83
Artikel 2 (Non-discriminatie)	84
Artikel 3 (Belang van het kind)	92
Artikel 4 (Realiseren van kinderrechten)	107
Artikel 5 (De rol van de ouders)	107
Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)	108
Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)	110
Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)	112
Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)	113
Artikel 10 (Gezinshereniging)	115
Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)	116
Artikel 13 (Vrijheid van meningsuiting)	120
Artikel 16 (Recht op privacy)	120
Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)	122
Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)	122
Artikel 20 (Bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien)	124
Artikel 22 (Vluchtelingen)	125
Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)	126
Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)	128
Artikel 28 (Recht op onderwijs)	135
Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)	136
Artikel 31 (Recht op rust, vrije tijd, recreatie en cultuur)	137

Artikel 37 (Folteringsverbod en waarborgen bij vrijheidsberoving)	137
Artikel 39 (Hulp aan slachtoffers)	141
Algemeen (Geen specifieke bepaling)	142
Samenvatting en conclusie	146
Hoofdstuk 4	
De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken	
<i>E. Polhuijs</i>	
Inleiding	151
Artikel 2 (Non-discriminatie)	153
Artikel 3 (Belang van het kind)	159
Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)	165
Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)	165
Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)	166
Artikel 20 (Bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien)	168
Artikel 23 (Kinderen met een handicap)	168
Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)	170
Artikel 26 (Recht op sociale zekerheid)	171
Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)	172
Artikel 28 (Recht op onderwijs)	182
Algemeen (Geen specifieke bepaling)	184
Samenvatting en conclusie	190
Hoofdstuk 5	
De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken	
<i>L. Schäperkötter</i>	
Inleiding	195
Artikel 1 (Definitie van het kind)	196
Artikel 2 (Non-discriminatie)	197
Artikel 3 (Belang van het kind)	199
Artikel 5 (De rol van de ouders)	208
Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)	209
Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)	210
Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)	210
Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)	211
Artikel 13 (Vrijheid van meningsuiting)	212
Artikel 16 (Recht op privacy)	213
Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)	214
Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)	215
Artikel 28 (Recht op onderwijs)	216
Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)	219
Artikel 41 (Meest gunstige bepaling)	221
Algemeen (Geen specifieke bepaling)	222
Samenvatting en conclusie	223

Hoofdstuk 6**De toepassing van het IVRK in strafzaken***N. van der Meij*

Inleiding	227
Bezwaarschriftprocedure Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden	228
Redelijke termijn	230
Artikel 1 (Definitie van het kind)	237
Artikel 2 (Non-discriminatie)	238
Artikel 3 (Belang van het kind)	239
Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)	243
Artikel 16 (Recht op privacy)	244
Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)	244
Artikel 21 (Adoptie)	246
Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)	247
Artikel 34 (Bescherming tegen seksuele exploitatie en seksueel misbruik)	249
Artikel 37 (Folteringsverbod en waarborgen bij vrijheidsberoving)	249
Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)	255
Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderp prostitutie en kinderpornografie	258
Algemeen (Geen specifieke bepaling)	259
Samenvatting en conclusie	260

Eindbeschouwing*J.H. de Graaf*

263

Bijlage I.

Jurisprudentieoverzicht personen-, familie- en civiele jeugdzaken 275

Bijlage II.

Jurisprudentieoverzicht overige civiele zaken 283

Bijlage III.

Jurisprudentieoverzicht vreemdelingenzaken 285

Bijlage IV.

Jurisprudentieoverzicht socialezekerheidszaken 293

Bijlage V.

Jurisprudentieoverzicht overige bestuurszaken 299

Bijlage VI.

Jurisprudentieoverzicht strafzaken 301

Summary

305

Auteurs

319

TEN GELEIDE

Dit onderzoek is een direct vervolg op het eerder door het 'Centre for Children's Rights Amsterdam (CCRA) verrichte onderzoek naar de toepassing van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) in de Nederlandse rechtspraak over de periode van 1 januari 2002 tot 1 september 2011. Dit onderzoek werd toen – evenals nu – verricht in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Deze opdracht vloeide – en vloeit ook nu – direct voort uit de rapportageverplichting op basis van artikel 44 van het IVRK en de door de regering in dat kader gedane toezegging om het jurisprudentie overzicht ter zake geregeld aan te vullen en te actualiseren. Het belang daarvan wordt in de huidige opdrachtbevestiging van het ministerie aan het CCRA nog eens kort en krachtig als volgt verwoord: 'Een jurisprudentieoverzicht vormt een belangrijke bron om inzicht te krijgen in de stand van zaken met betrekking tot de toepassing van het IVRK in Nederland'.

Het vervolgonderzoek zoals dat nu voorligt geeft aan deze toezegging thans verder gevolg. Het geeft een overzicht van de jurisprudentie over de inmiddels al weer verstreken periode van drie jaar: van 1 september 2011 tot 1 september 2014. Resulteerde het eerdere onderzoek over de periode van 1 januari 2002 tot 1 september 2011 in een totaal van 1028 uitspraken, over de vervolgperiode van 1 september 2011 tot 1 september 2014 gaat het thans om meer dan 650 uitspraken, relatief gezien dus een forse toename.

Evenals in het eerdere onderzoek behelst het onderzoek niet alleen een inventarisatie van de uitspraken, waarin het IVRK op enigerlei wijze een rol heeft gespeeld, maar gaat het ook in op de vraag of er van een bepaalde ontwikkeling kan worden gesproken in de toepassing van het Verdrag. Deze vraag is nu zelfs relevanter omdat de huidige onderzoeksresultaten ook kunnen worden afgezet tegen de vorige resultaten uit het eerste onderzoek. Van de meerwaarde van het Verdrag voor Nederland lijkt in toenemende mate gesproken te kunnen worden.

Voor de verwerking van de onderzoeksresultaten is voor de behandeling van de uitspraken per rechtsgebied dezelfde volgorde aangehouden als bij het eerste onderzoek. Dat zijn in volgorde: het personen-, familie- en civiel jeugdrecht, vreemdelingenrecht, socialezekerheidsrecht en strafrecht.

Was het in het vorige onderzoek te danken aan Nusrut Bahadur dat het onderzoek van start heeft kunnen gaan, thans staat dit in het bijzonder op het conto van Nienke van der Meij. Nu is zij degene geweest die voor de contacten met het ministerie heeft zorg gedragen en dat – zoals blijkt – met een positief resultaat en daarna ook voor het inventariseren van de relevante uitspraken en het begeleiden van het onderzoeksproces in eerste aanleg. Nusrut Bahadur heeft wel, evenals bij het vorige onderzoek, het omvangrijke hoofdstuk 1, 'de Personen-, familie- en civiele jeugdzaken' voor haar rekening genomen, evenals hoofdstuk 2, de toepassing van het IVRK in 'Overige civiele zaken'.

Bij het vervolgonderzoek is het Esther Polhuijs geweest, die een toonaangevende rol heeft gehad bij de voltooiing van het onderzoek. Zij heeft niet alleen op voortreffelijke wijze de complexe en omvangrijke hoofdstukken ‘Vreemdelingenrecht’ en ‘Sociale zekerheidsrecht’ uitgewerkt, maar ook de coördinatie van het onderzoek op voortvarende wijze ter hand genomen. Livia Schäperkötter, die bij het vorige onderzoek als meezeer bij dit project betrokken was, heeft nu aan het onderzoek zelf een mooie bijdrage kunnen leveren in de vorm van een overzicht van, inclusief conclusie bij, de uitspraken in het kader van de ‘Overige bestuurszaken’. Nienke van der Meij heeft ten slotte opnieuw de uitspraken op het terrein van het strafrecht besproken, een taak die gezien de resultaten op dit terrein, zoals zal blijken, dankbaarder was dan in het vorige onderzoek. Opnieuw kan ook worden gezegd dat door de onderzoekers monnikenwerk is verricht en als ware ‘monniken’ hebben zij tot het laatste moment met volle inzet en enthousiasme hieraan gewerkt.

Opnieuw heeft ook een kring van meelezers bij de totstandkoming van de onderzoekspublicatie om de redactie heen gestaan. Dat is in de eerste plaats Pauline Montanus, die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van het hoofdstuk over personen-, familie- en civiele jeugdzaken. Manuela Limbeek, die in het eerste onderzoek een sleutelrol vervulde en toen auteur was van het Vreemdelingenrecht en het Sociale zekerheidsrecht, was daarbij nu betrokken als meezeer en heeft in die hoedanigheid waardevolle suggesties kunnen doen aan haar opvolger, Esther Polhuijs. Belangrijk voor deze auteur was ook de inbreng van Jorg Werner, die op inhoudelijke punten een belangrijke inspiratiebron was. Als meezeer voor Hoofdstuk 3, het Vreemdelingenrecht, voor Hoofdstuk 6, het Strafrecht en voor de Eindbeschouwing hebben in deze volgorde respectievelijk als meezeer gegolden, Ben Olivier, Jeannette Bruins – evenals bij het vorige onderzoek – en Gerrit Jan Pulles. Lee Mitzman heeft – ten slotte – op zorgvuldige wijze zorg gedragen voor de vertaling van de inleiding bij het onderzoek en de eindbeschouwing. De redactie dankt hen allen zeer voor hun bijdrage aan deze onderzoekspublicatie.

Onze dank gaat vanzelfsprekend ook uit naar het ministerie, zonder wiens aanmoediging en financiële ondersteuning dit onderzoek niet mogelijk zou zijn geweest.

Moge ten slotte opnieuw de wens worden uitgesproken dat met dit vervolgonderzoek naar de toepassing van het IVRK in de Nederlandse rechtspraak een bijdrage wordt geleverd aan een beter inzicht in de toepassingsmogelijkheden van het Verdrag en het daartoe de nodige aanknopingspunten biedt.

Coby de Graaf (CCRA)

AFKORTINGENLIJST

ABRvS/ Afdeling	Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
A-G	Advocaat-Generaal
AKW	Algemene Kinderbijslagwet
ama	Alleenstaande minderjarige asielzoekers
amv	Alleenstaande minderjarige vreemdeling
AOW	Algemene Ouderdomswet
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AZC	Asielzoekerscentrum
Beroepscommissie RSJ/ Ber. RSJ	Beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
Bjj	Beginselenwet justitiële jeugdinstellingen
BMA	Bureau Medische Advisering
BW	Burgerlijk Wetboek
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers
College van B en W	College van burgemeester en wethouders
CRvB/ Centrale Raad c.s.	Centrale Raad van Beroep cum suis
ECSR	Europees Comité voor Sociale Rechten
EHRM	Europese Hof voor de Rechten van de Mens
ESH	Europees Sociaal Handvest
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
Facultatief Protocol	Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie
FJR	Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht
Gemeenschappelijk hof/ Gem. Hof	Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba
Gw	Grondwet
Handvest	Handvest van de grondrechten van de Europese Unie
HKOV	Haags Verdrag inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen
HR	Hoge Raad
HvJ EU	Hof van Justitie van de Europese Unie
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
IVBPR	Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Poli- tieke rechten
IVESCR	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
JDS	Justitieel Documentatiesysteem
JPF	Jurisprudentie Personen- en Familierecht
jrg.	Jaargang

JV	Jurisprudentie Vreemdelingenrecht
m.nt.	Met noot
mvv	Machtiging voorlopig verblijf
NBSTRAF	Nieuwsbrief Strafrecht
nr.	Nummer
OC	Opvangcentrum
OTS	Ondertoezichtstelling
Parket HR	Parket bij de Hoge Raad
P-G	Procureur-Generaal
PIJ-maatregel	Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen
Rb.	Rechtbank
red.	Redactie
r-c	rechter-commissaris
r.o.	rechtsoverweging
rov	rechtsoverweging
Rv	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
Rva	Regeling verstrekkingen asielzoekers
Rvb	Regeling verstrekkingen bepaalde categorieën vreemdelingen
RWN	Rijkswet op het Nederlanderschap
Sr	Wetboek van Strafrecht
Stb.	Staatsblad
Sv	Wetboek van Strafvordering
SVB	Sociale verzekeringsbank
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
vbl	Vrijheidsbeperkende locatie
Vc2000/Vc	Vreemdelingencirculaire 2000
vgl.	Vergelijk
VN-Kinderrechtencomité	VN-Comité voor de Rechten van het Kind
VOG	Verklaring omtrent het Gedrag
Vw 2000/Vw	Vreemdelingenwet 2000
vzr.	Voorzieningenrechter
WAO	Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering
Wet DNA	Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden
Wet RO	Wet op de rechterlijke organisatie
Wjsg	Wet Justitiële en strafvorderlijke gegevens
Wjz	Wet op de Jeugdzorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wobka	Wet opnemng buitenlandse kinderen ter adoptie
WWB	Wet werk en bijstand
zaaknr.	Zaaknummer
zp.	Zittingsplaats

INLEIDING BIJ HET ONDERZOEK EN VERANTWOORDING VAN DE OPBOUW

J.H. de Graaf

Evenals in het vorige onderzoek staat in het onderhavige onderzoek de volgende vraag centraal:

Op welke wijze past de Nederlandse rechter het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) toe in de Nederlandse rechtspraak?

Het onderhavige onderzoek is een vervolg op het vorige onderzoek dat de periode van 1 januari 2002 tot 1 september 2011 besloeg. Dit vervolgonderzoek beslaat de periode van 1 september 2011 tot 1 september 2014.

Evenals in het vorige onderzoek is de te onderzoeken rechtspraak onderverdeeld in drie categorieën: rechtstreekse werking, verdragsconforme uitleg en toepassing en de categorie 'Overig'. In die laatste categorie komt de rol aan bod die het IVRK anderszins in de rechtspraak speelt.

Als eerste worden de uitspraken besproken, waarin op enigerlei wijze de rechtstreekse werking van het Verdrag aan de orde komt. In sommige gevallen laat de rechter zich hier expliciet over uit, in andere gevallen valt dit uit de uitspraak af te leiden. Bij de verdragsconforme uitleg en toepassing gaat het om uitspraken, waarin zichtbaar wordt dat de rechter de doorwerking van het Verdrag in acht neemt en daarmee bijdraagt aan de doorwerking ervan. Het Verdrag wordt bijvoorbeeld in ondersteunende zin gebruikt om een nationale bepaling zodanig uit te leggen dat deze in overeenstemming is met het Verdrag of een bepaling uit te leggen in het licht van het Verdrag. Bij de categorie 'Overig' valt bijvoorbeeld te denken aan uitspraken, waarbij de rechter het beroep op het Verdrag gemotiveerd verwerpt of niet toekomt aan het beroep op het Verdrag.

Lag in het vorige onderzoek het accent op de toepassing van het IVRK waar het de rechtstreekse werking betrof, in het vervolgonderzoek gaat evenredige aandacht uit naar de verdragsconforme of wel indirecte toepassing van het Verdrag. Dit (laatste) is een direct gevolg van een van de belangrijkste gevolgtrekkingen uit het vorige onderzoek, namelijk dat aan de verdragsconforme uitleg en toepassing vaak de voorkeur werd gegeven boven het toepassen van de rechtstreekse werking. Als verklaring daarvoor werd in de inleiding bij het vorige onderzoek gegeven dat 'de rechter hiermee niet het primaat van de wetgever zou aantasten'. Deze ontwikkeling heeft zich in het vervolgonderzoek duidelijk voortgezet.

Wat in het vorige onderzoek ook al duidelijk werd, is dat het onderscheid tussen rechtstreekse werking en verdragsconforme uitleg en toepassing vaak niet duidelijk te maken is. Hier is eerder sprake van een continuüm, waarop de ene dan wel de andere vorm van doorwerking zich hetzij meer links dan wel meer rechts op dit continuüm bevindt. In het vervolgonderzoek komt dit punt nog

sterker naar voren. Met name in het familierecht blijkt het onderscheid tussen beide vormen van doorwerking vaak moeilijk te bepalen. Ook in het vreemdelingenrecht is dat het geval. Een duidelijk voorbeeld daarvan is de wijze van toepassing van artikel 3 IVRK. Hier wordt wel gesproken over 'een gedeeltelijke rechtstreekse werking' en een 'terughoudende toets'. Waar het onderscheid tussen deze beide categorieën niet kon worden gemaakt, werd de uitspraak in kwestie gerubriceerd onder de categorie 'Overig'.

Evenals in het vorige onderzoek is ook in het vervolgonderzoek bij de bespreking van de uitspraken een indeling naar rechtsgebied gehanteerd. Als eerste worden de personen-, familie- en jeugdzaken besproken. Evenals in het vorige onderzoek komen deze met 190 zaken – na het vreemdelingenrecht – op een goede tweede plaats. Daarna volgt een overzicht van de toepassing van 'overige civiele zaken' – vijftien in getal – waarbij het evenals in het vorige onderzoek met name om huurzaken gaat. Ook nu weer is het IVRK het meest toegepast in het vreemdelingenrecht, dat het onderwerp van het derde hoofdstuk is en waar het IVRK in 207 gevallen aan de orde komt. Maar ook het socialezekerheidsrecht, dat daarna aan bod komt, blijft met 135 zaken niet achter. In het vijfde hoofdstuk 'Overige bestuurszaken', waar bijvoorbeeld zaken aan bod komen als de weigering tot het verstrekken van een Verklaring omtrent het Gedrag en de verstrekking van een vergunning voor de Sinterklaasoptocht 2013, worden vervolgens 31 uitspraken geteld. En ten slotte volgt een overzicht van de toepassing van het IVRK in strafzaken in het zesde en laatste hoofdstuk waarin 78 uitspraken worden geteld.

Het onderzoek wordt afgesloten met een eindbeschouwing waarin evenals in het vorige onderzoek met name aandacht wordt besteed aan het verschil in toepassing van het IVRK op de verschillende rechtsterreinen. Als belangrijke vraag wordt daar nu echter aan toegevoegd welke ontwikkelingen er ten opzichte van het vorige onderzoek hebben plaatsgevonden en hoe deze gewaardeerd kunnen worden.

Ter verantwoording van de gevolgde zoekmethode volgt hier tenslotte een aantal technische opmerkingen. Wat de einddatum van 1 september 2014 betreft is de opmerking op zijn plaats dat alleen de uitspraken zijn meegenomen, die voor 1 september zijn gepubliceerd. Uitspraken die daarna zijn gepubliceerd, vallen buiten het onderzoek. Er heeft een brede selectie van uitspraken plaatsgevonden. Evenals in het vorige onderzoek is gebruikgemaakt van de databanken rechtspraak.nl, vluchtweb.nl, Opmaat, JPF, NJF, beroepscommissie RSJ en FJR. De voor het grote publiek toegankelijke databank rechtspraak.nl vormde hierbij het centrale punt. Ook voor dit onderzoek is ervoor gekozen om binnen de verschillende databanken verschillende zoekcriteria te hanteren, dit vanwege het gegeven dat het IVRK op verschillende wijzen in de rechtspraak wordt aangeduid. Zo is gezocht op IVRK, VRK, IRVK, Kinderrechtenverdrag, Kinderverdrag, (Internationaal) Verdrag inzake de Rechten van het Kind en (Internationaal) Verdrag voor de Rechten van het Kind. Hieruit zijn uiteindelijk 656 uitspraken naar voren gekomen, waarin het Verdrag wordt genoemd.

Hoofdstuk 1

DE TOEPASSING VAN HET IVRK IN PERSONEN-, FAMILIE- EN CIVIELE JEUGDZAKEN

N.N. Bahadur

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de toepassing van het IVRK in 190 personen-, familie- en civiele jeugdzaken onderzocht.¹ Het huidige deelonderzoek gaat verder waar het vorige is gestopt en omvat de onderzoeksperiode van 1 september 2011 tot 1 september 2014. Het vorige onderzoek naar de toepassing van het IVRK in het personen-, familie- en civiele jeugdrecht betrof de periode van 1 januari 2002 tot 1 september 2011.² In die periode van bijna tien jaar werden 324 relevante zaken aangetroffen.

Uit de voor dit hoofdstuk geïnventariseerde rechtspraak komt naar voren dat het Kinderrechtenverdrag voornamelijk wordt betrokken in zaken die de onthefing van het ouderlijk gezag en de machtiging tot uithuisplaatsing van de minderjarige betreffen. Eenzelfde constatering kon ook in het vorige deelonderzoek worden gedaan. Net als in het vorige deelonderzoek zal in dit hoofdstuk tevens aandacht worden besteed aan de conclusies van de Advocaat-Generaal en uitspraken van de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: de beroepscommissie van de RSJ) voor zover het onderwerp van geschil onder het bereik van dit deelonderzoek valt.

Voor dit deelonderzoek kan vastgesteld worden dat de rechtspraak betrekking heeft op de preambule van het IVRK en de artikelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 37, 38 en 40 IVRK. Deze bepalingen zullen hieronder achtereenvolgens aan de orde komen. Daarnaast bevat dit hoofdstuk een bespreking van zaken waaruit niet valt af te leiden op welk artikel van het IVRK een beroep is gedaan door de rechter of een procespartij. Deze zaken worden als laatste behandeld in de paragraaf 'Algemeen (Geen specifieke bepaling)'. Het hoofdstuk sluit af met een samenvatting en conclusie.

¹ Zie bijlage I. Jurisprudentieoverzicht personen-, familie- en civiele jeugdzaken.

² N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 5-80.

Preamble

In de onderzochte rechtspraak verwijst de rechter tweemaal naar de preambule van het IVRK. De rechtbank Dordrecht beoordeelt een verzoek tot voorlopige ondertoezichtstelling van een ongeboren vrucht.³ De Raad voor de Kinderbescherming verzoekt de ongeboren vrucht als reeds geboren, althans als levensvatbaar, te verklaren omdat zijn belang dit vordert, zoals omschreven in artikel 1:2 BW. De kinderrechter stelt zich de vraag of de ongeboren vrucht onder artikel 1:2 BW valt en betreft hierbij de preambule van het IVRK:

5.2. De meeste mensenrechtenverdragen bieden bescherming aan het leven. De verplichting het menselijk leven te beschermen vangt aan vanaf de geboorte, maar het is aan verdragsstaten of zij ook ongeborenen onder het beschermingsbereik van dit recht willen laten vallen. Mensenrechten bevatten immers minimumnormen. Bij de totstandkoming van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) is geprobeerd een voor iedereen aanvaardbaar compromis te vinden over de juridische status van de ongeborene. Dit heeft zijn neerslag gevonden in de preambule van het IVRK, waarin is bepaald dat het kind 'bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na zijn geboorte'. Een preambule schept geen juridische verplichtingen voor verdragsstaten, maar biedt een basis voor interpretatie van de verdragsbepalingen en verduidelijkt de doelen van het verdrag (art. 31 lid 2 Weens Verdragenverdrag).

Naar Nederlandse recht is een ongeboren vrucht geen drager van rechten en plichten. De ongeboren vrucht komt wel bescherming toe op grond van artikel 1:2 BW 'zo dikwijls zijn belang dat vordert'. In de rechtspraak is aangenomen dat een ongeboren vrucht deze bescherming geniet vanaf het moment dat de ongeboren vrucht levensvatbaar is. Deze grens is door de medische wetenschap vastgesteld op 24 weken. De kinderrechter concludeert dat nu de moeder zeventien weken zwanger is, de ongeboren vrucht geen bescherming toekomt en een maatregel van voorlopige ondertoezichtstelling niet kan worden uitgesproken. In de tweede zaak – van de rechtbank Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Breda) – is in geschil of een minderjarige zoon 'als getuige gehoord dient te worden met betrekking tot de vraag of zijn moeder samenwoont met haar vriend als waren zij gehuwd'.⁴ De vader wenst met betrekking tot zijn bewijsopdracht bewijs te leveren door middel van het horen van getuigen, onder wie zijn minderjarige zoon. De rechtbank gebruikt onder andere het IVRK en de preambule om tot de conclusie te komen dat de rechter het horen van een kind als getuige moet weigeren indien het belang van het kind ernstig zal worden geschaad. Het belang van de vader bij waarheidsvinding door het horen van de zoon dient te wijken voor het belang van de

³ Rb. Dordrecht 7 februari 2012, ECLI:NL:RBDOR:2012:BV6246.

⁴ Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Breda) 11 april 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ7354. Zie in dit verband tevens *JPF* 2013/99 m.n. J.H. de Graaf.

bescherming van het kind. Artikel 3 IVRK wordt in deze beschikking door de rechtbank ondersteunend gebruikt. De rechtbank concludeert op grond van de omstandigheden van het geval dat het voor de zoon te belastend is om als getuige te worden gehoord.

Artikel 2 (Non-discriminatie)

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

In de voor dit deelonderzoek onderzochte rechtspraak is drie keer tevergeefs een beroep gedaan op artikel 2 IVRK. In geen van de zaken is artikel 2 rechtstreeks toegepast.

Overig

In een zaak omtrent het verkrijgen van het Nederlanderschap verwerpt de rechtbank Den Haag het beroep op artikel 2 IVRK.⁵ De rechtbank hanteert hierbij dezelfde lijn als in haar eerdere uitspraak van 2008.⁶ Het in de Rijkswet op het Nederlanderschap gemaakte onderscheid tussen enerzijds minderjarigen die ten tijde van de geboorte in een familierechtelijke betrekking staan tot de man die als hun vader geldt en anderzijds minderjarigen bij wie dat niet het geval is, wordt niet geacht discriminatoir te zijn. Deze bepaling is in de wet opgenomen om schijnerkenningen tegen te gaan. Naar het oordeel van de rechtbank Den Haag levert dit geen strijd op met de artikelen 26 IVBPR en 2 IVRK:

De heer [A] had immers alle vrijheid om vóór de geboorte van [verzoekster] over te gaan tot haar erkenning. Het feit dat hij dit heeft nagelaten en pas ruim 13 jaar ná de geboorte van [verzoekster] is overgegaan tot erkenning levert geen discriminatie en/of strijd op met één van genoemde verdragen.

⁵ Rb. 's-Gravenhage 8 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX1747.

⁶ Rb. 's-Gravenhage 7 februari 2008, ECLI:NL:RBSGR:2008:BG4404. Zie voor een bespreking van deze zaak N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 9.

De overige twee zaken betreffen uitspraken van de Hoge Raad. In cassatie concludeert de Advocaat-Generaal tweemaal dat het beroep op het IVRK van de hand gewezen dient te worden: in één zaak omdat het betoog van de verzoeker gebaseerd is op een onjuist uitgangspunt en in de andere zaak omdat het beroep niet voldoet aan de eisen zoals neergelegd in artikel 426a lid 2 Rv.⁷ De Hoge Raad oordeelt in beide zaken dat de aangevoerde middelen niet tot cassatie kunnen leiden hetgeen gezien artikel 81 Wet op de rechterlijke organisatie (hierna: Wet RO), 'geen nadere motivering' behoeft.⁸

Artikel 3 (Belang van het kind)

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 3 IVRK is de verdragsbepaling die het meest voorkomt in de onderzochte rechtspraak. Dit was eveneens het geval in het vorige onderzoek.⁹ In de huidige onderzoeksperiode van drie jaar zijn 111 zaken geïnventariseerd waarin artikel 3 wordt genoemd. In de vorige onderzoeksperiode ging het om 176 zaken. Relatief gezien is het gebruik van artikel 3 over de afgelopen drie jaar dus flink toegenomen. Opmerkelijk is evenwel dat slechts een gering aantal uitspraken het vraagstuk van de rechtstreekse werking betreft. In het vorige onderzoek kwam de vraag of artikel 3 IVRK rechtstreekse werking had vaker aan de orde, zowel impliciet als expliciet. Doorwerking vindt doorgaans plaats via de verdragsconforme uitleg en toepassing.

⁷ Parket bij de Hoge Raad 8 juli 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BR3062; Parket bij de Hoge Raad 14 oktober 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BT8935.

⁸ HR 23 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR3062; HR 16 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT8935.

⁹ N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 11.

Rechtstreekse werking

Twaalf zaken kunnen onder het kopje 'Rechtstreekse werking' worden geplaatst. Alleen de rechtbank Noord-Holland laat zich uitdrukkelijk uit over de rechtstreekse toepasbaarheid van artikel 3 IVRK. De rechtbank Gelderland betreft artikel 3 bij haar overwegingen en stelt tegelijkertijd dat het Verdrag rechtstreekse werking heeft. De rechtbank Den Bosch en de Advocaat-Generaal laten de vraag of artikel 3 rechtstreekse werking heeft in het midden. In de andere uitspraken die hier worden behandeld, wordt de rechtstreekse werking van dit artikel niet expliciet besproken of wordt de vraag naar de rechtstreekse werking van artikel 3 in het midden gelaten. Niettemin zou uit een aantal zaken geconcludeerd kunnen worden dat de Nederlandse rechter de verdragsbepaling als rechtstreeks werkend ziet.¹⁰

De rechtbank Noord-Holland en de rechtbank Breda buigen zich over een verzoek tot vervangende toestemming voor een medische behandeling van een minderjarige, jonger dan 12 jaar. Op basis van artikel 1:264 BW kan de kinderrechter vervangende toestemming geven voor een medische behandeling als deze noodzakelijk is om ernstig gevaar voor de gezondheid van de minderjarige te voorkomen. De kinderrechter is in beide zaken van oordeel dat van deze noodzaak geen sprake is. Vervolgens stelt de kinderrechter in beide zaken de vraag of op grond van artikel 3 IVRK toch vervangende toestemming dient te worden verleend. De rechtbank Noord-Holland bespreekt hierbij expliciet de rechtstreekse werking van artikel 3 en overweegt:

Hoewel bij de totstandkoming van artikel 1:264 BW het belang van het kind geacht moet worden te zijn meegewogen, zou met een rechtstreekse toepassing van artikel 3 van het IVRK het belang van het kind kunnen vergen dat een inbreuk wordt gemaakt op het gezagsrecht van ouders, zonder dat is voldaan aan het criterium 'voorkomen van ernstig gevaar voor de gezondheid van het kind'.¹¹

De rechtbank is van oordeel dat van dergelijke omstandigheden in dit geval sprake is en ziet aanleiding om op grond van artikel 3 IVRK artikel 1:264 BW analoog toe te passen en de gevraagde toestemming voor de behandeling te verlenen. Ook de rechtbank Breda verleent vervangende toestemming, zonder daarbij echter expliciet de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK te bespreken.¹²

Opmerkelijk is een uitspraak in een afstammingsrechtelijke kwestie – waarbij een man verzoekt tot gegroundverklaring van zijn verzoek tot ontkenning van het vaderschap – van de rechtbank Gelderland, die artikel 3 lid 1 IVRK in ondersteunende zin gebruikt en tevens betoogt dat het IVRK, zonder de bepalingen te specificeren, rechtstreeks werkend is:

¹⁰ Zie in dit verband: Rb. Gelderland (zittingsplaats Zutphen) 18 maart 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:2583 (deze uitspraak wordt bij artikel 12 IVRK besproken).

¹¹ Rb. Noord-Holland 7 november 2013, ECLI:RBNHO:2013:11252.

¹² Rb. Breda 14 mei 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BW6286.

In dit kader dient tevens acht te worden geslagen op artikel 3 lid 1 van het voor Nederland op 7 maart 1995 in werking getreden Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989 (Trb. 1990, 170). De rechtstreekse werking van dit verdrag biedt de mogelijkheid om bij conflicterende belangen tot een afweging tussen die belangen over te gaan.¹³

In twee uitspraken oordeelt de rechter dat een bepaalde nationale bepaling zich niet verhoudt met het IVRK.¹⁴ In de eerste uitspraak acht het gerechtshof Den Haag het in strijd met het IVRK, in het bijzonder artikel 3 IVRK, dat een minderjarige van veertien jaar, niet bevoegd is om een vervangende verklaring van de rechter te verzoeken voor het aanvragen van een paspoort als bedoeld in artikel 34 lid 3 van de Paspoortwet.¹⁵ Het hof oordeelt dat er sprake is ‘van een dermate bijzondere situatie die niet in de wet is voorzien dat de wettelijke bepaling uitzondering behoeft’. Het hof vindt dat een bijzondere curator dient te worden benoemd die de minderjarige in en buiten rechte vertegenwoordigt met betrekking tot de onderhavige procedure. De tweede uitspraak betreft de afgifte van een verlenging van een machtiging tot een gesloten plaatsing.¹⁶ Daarvoor is op basis van de Wet op de Jeugdzorg (hierna: Wjz) een instemmende verklaring van een gedragswetenschapper vereist. In deze zaak is een dergelijke instemmingsverklaring niet afgegeven. Dit zou er toe leiden dat de minderjarige niet langer gesloten geplaatst zou mogen worden. De kinderrechter oordeelt:

dat in onderhavig geval strikte toepassing van de Wjz zich niet verhoudt tot hetgeen in artikel 3 lid 1 IVRK staat vermeld, omdat dat niet in het belang van [de minderjarige] is. In geval van strikte toepassing zou het hem ontbreken aan passende begeleiding en behandeling die hij gelet op de aard en ernst van zijn problematiek en het onttrekken aan hulpverlening nodig heeft in een gesloten setting.

Ondanks het ontbreken van een instemmingsverklaring van een gedragswetenschapper verlent de kinderrechter de machtiging gesloten plaatsing.

Het Bossche hof laat in het midden of artikel 3 rechtstreeks werkend is.¹⁷ In deze zaak diende de rechter te beslissen over de vraag of na het overlijden van de moeder, die eenhoofdig ouderlijk gezag had, de vader het gezag over het kind diende te verkrijgen. Naar huidig recht wordt het verzoek om de overlevende ouder met het gezag te belasten slechts afgewezen, als gegronde vrees bestaat dat

¹³ Rb. Gelderland (zittingsplaats Zutphen) 12 februari 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:1014.

¹⁴ Hof Den Haag 2 juli 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2727; Rb. Groningen 7 juni 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BX6340.

¹⁵ Hof Den Haag 2 juli 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2727.

¹⁶ Rb. Groningen 7 juni 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BX6340. Zie in dit verband ook: N.N. Bahadur, ‘De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 14-15.

¹⁷ Hof 's-Hertogenbosch 14 februari 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013: BZ1935.

bij inwilliging de belangen van het kind worden verwaarloosd. Naar nieuw recht evenwel wordt het verzoek afgewezen indien de rechter oordeelt dat het belang van de minderjarige zich tegen inwilliging verzet.¹⁸ Het hof:

Daargelaten of artikel 3 van het IVRK niet rechtstreeks van toepassing is, zal het hof vooruitlopend op de voorgestelde aanpassing van de wettelijke terminologie en aldus in afwijking van de huidige wettekst, de vraag beantwoorden of het belang van [kind] zich verzet tegen inwilliging van het verzoek van de raad om de vader met het gezag te belasten.

Het hof oordeelt dat het in het belang van de minderjarige is dat de vader met het gezag wordt belast.

Ook de rechtbank Dordrecht ziet, zonder verder expliciet in te gaan op de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK, aanleiding om te anticiperen op toekomstige wetgeving.¹⁹ In twee beschikkingen van de rechtbank Dordrecht gaat het om het blokkaderecht van pleegouders. Onder huidig recht is dit blokkaderecht beperkt tot een vrijwillige plaatsing en geldt het niet voor plaatsingen in het kader van een ondertoezichtstelling.²⁰ De rechtbank overweegt:

Dit wordt vrij algemeen gezien als een lacune in de wet, die strijd kan opleveren met de artikelen 6 en 8 EVRM jo. artikel 3 IVRK; in deze artikelen zijn het recht op een eerlijk proces en het recht op eerbiediging van familie- en gezinsleven vastgelegd, en het uitgangspunt dat de belangen van het kind steeds de eerste overweging dienen te zijn.²¹

Naar nieuw recht gaat dit blokkaderecht ook gelden voor plaatsingen in het kader van een ondertoezichtstelling.²² De rechtbank oordeelt in deze twee beschikkingen dat de pleegouders het blokkaderecht kunnen invoeren. Artikel 3 IVRK lijkt hier als rechtstreeks werkend te worden gezien, omdat de rechtbank aanvaardt dat er sprake kan zijn van strijdigheid met die verdragsbepaling, zoals blijkt uit de zinsnede 'strijd kan opleveren met' in bovenstaand citaat. In hoger beroep tegen één van deze uitspraken oordeelt het Haagse hof dat de pleegmoeder 'ook op

¹⁸ Het betreft hier artikel 1:253g BW, zie Artikel I, B van de Wet van 12 maart 2014 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Stb.* 2014, 130.

¹⁹ Rb. Dordrecht 16 november 2011, ECLI:NL:RBDOR:2011:BU4954; Rb. Dordrecht 16 mei 2012, ECLI:NL:RBDOR:2012:BX2413.

²⁰ Artikel 1:253s BW.

²¹ Rb. Dordrecht 16 november 2011, ECLI:NL:RBDOR:2011:BU4954.

²² Zie Artikel I, H (artikel 265i) van de Wet van 12 maart 2014 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Stb.* 2014, 130.

grond van artikel 1:259 BW de mogelijkheid had de wijziging van de verblijfplaats van de minderjarige door de kinderrechter te laten toetsen'.²³ Nu zij dit niet heeft gedaan, stelt het hof dat er geen sprake is van een lacune in de wet die strijd oplevert met het IVRK en het EVRM, en ziet het geen aanleiding op het wetsvoorstel ter zake te anticiperen met als gevolg dat de pleegmoeder niet-ontvankelijk wordt verklaard in haar verzoek.

In een uitspraak van de Rotterdamse voorzieningenrechter wordt de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK als zodanig niet benoemd.²⁴ Toch lijkt het of de voorzieningenrechter de verdragsbepaling als rechtstreeks werkend ziet door zich op basis van artikel 3 IVRK bevoegd te achten kennis te nemen van een aan hem voorgelegd geschil. In deze zaak verbleef een kind waarvan de moeder is overleden, bij zijn grootouders in Suriname. De vader heeft na drie jaar het kind zonder overleg met de grootouders meegenomen naar Nederland. De grootouders achten dit in strijd met het belang van het kind. De vader betoogt dat hij juist in het belang van het kind heeft gehandeld. De rechter overweegt:

Nu aldus het belang van de minderjarige in het onderhavige geschil centraal staat, brengt adequate zorg voor de minderjarige als bedoeld in het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK) mee dat in dit geschil zo spoedig mogelijk door een rechter moet kunnen worden beslist en zo nodig in het belang van de minderjarige een voorziening moet kunnen worden getroffen.

Om die reden acht de Nederlandse rechter zich op grond van artikel 3 IVRK bevoegd van het geschil kennis te nemen.

In een andere uitspraak lijkt de rechtbank Den Haag op grond van het EVRM en het IVRK eveneens een bevoegdheid aan te nemen om van een geschil kennis te nemen, welke zij echter in het onderhavige geval niet van toepassing acht.

De rechtbank overweegt dat de zorgaanbieders volgens het systeem van de Wet op de jeugdzorg verantwoordelijk zijn voor de concrete invulling van de vorm van het verblijf ofwel de uithuisplaatsing die in de machtiging is afgegeven. In een uitzonderlijke situatie waarbij de rechten opgenomen in artikel 6 en 8 EVRM en artikel 3 IVRK in het geding zijn, kan de rechtbank aanleiding zien zich over de invulling van de machtiging tot uithuisplaatsing uit te laten. Een dergelijke situatie doet zich in het onderhavige geval echter niet voor om de volgende redenen.²⁵

²³ Hof 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX1715.

²⁴ Rb. Rotterdam (vzr.) 16 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8128.

²⁵ Rb. Den Haag 13 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:13503.

Ten slotte laat de Advocaat-Generaal in een conclusie bij de beschikking van de Hoge Raad, waarin het IVRK verder niet ter sprake komt, uitdrukkelijk de vraag naar de rechtstreekse werking van artikel 3 in het midden.²⁶

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Veruit in de meeste gevallen werkte artikel 3 IVRK door via de verdragsconforme uitleg en toepassing.²⁷ Uit de onderzochte rechtspraak valt op te maken dat de

²⁶ HR 11 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:901 en; Parket bij de Hoge Raad 7 februari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:50.

²⁷ Rb. Rotterdam 23 september 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BW9411; Hof Leeuwarden 11 oktober 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BT8743; Rb. Roermond 2 november 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BU2971; Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV2100; Hof 's-Hertogenbosch 22 februari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV6648; Rb. Groningen 13 maart 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:3640; Hof 's-Hertogenbosch 19 maart 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW0390; Rb. 's-Gravenhage 17 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW6152; Hof Amsterdam 8 mei 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:1151; Rb. Groningen 22 mei 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BW6269; Hof Arnhem (nevenzittingsplaats Leeuwarden) 22 mei 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BW7418; Rb. Alkmaar 13 juni 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BX6160; Rb. 's-Gravenhage 18 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW8744; Rb. Roermond 20 juni 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW8368; Rb. Amsterdam 31 augustus 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY2937; Hof 's-Gravenhage 5 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0581; Hof Leeuwarden 18 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY1748; Hof Leeuwarden 8 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3494; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 17 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0219; Rb. Noord-Holland 20 februari 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:9811; Rb. Noord-Nederland (locatie Groningen) 20 februari 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:891; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 21 maart 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ8465; Rb. Zeeland-West-Brabant (Breda) 11 april 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ7354; Rb. Amsterdam 24 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:5977; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 2 mei 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:CA1617; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 30 mei 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:3844; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 juni 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:4764; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 26 september 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7210; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 3 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7634; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 31 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:8255; Rb. Noord-Holland 27 november 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:11351; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 28 november 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9109; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 3 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9312; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 januari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:115; Hof Den Haag 11 februari 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:1252; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 13 februari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1092; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 4 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1840; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 6 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1805; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 13 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2091; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 18 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2218; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 27 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2744; Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 2 april 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:2486; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 17 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3255; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 17 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3465; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 24 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4495; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 29 april 2014,

rechter rekening houdt met artikel 3 bij de beoordeling van de aan hem voorgelegde zaken. Soms past de rechter de verdragsbepaling toe in ondersteunende zin.

Net als in het vorige onderzoek is er een groot aantal uitspraken waarin de rechter bij de vraag of de ouders van het ouderlijk gezag ontheven dienen te worden, rekening houdt met het bepaalde in artikel 3 IVRK.²⁸ Veelal gebeurt dit in samenhang met artikel 20 IVRK.²⁹ Zo overweegt het hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem):

ECLI:NL:GHARL:2014:3622; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 8 mei 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3729; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4470; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 5 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4473 (deze uitspraak wordt bij artikel 7 IVRK behandeld); Rb. Amsterdam 24 juni 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3910; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5291; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 22 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6415; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 31 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6429; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 31 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6431; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6439; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6446.

²⁸ N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 21, 53-55.

²⁹ Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV2100; Rb. Groningen 13 maart 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:3640; Rb. Groningen 22 mei 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BW6269; Rb. Alkmaar 13 juni 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BX6160 (deze uitspraak zal bij artikel 6 IVRK worden besproken); Hof Leeuwarden 18 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY1748; Hof Leeuwarden 8 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3494; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 17 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0219; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 juni 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:4764; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 26 september 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7210; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 3 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7634; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 31 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:8255; Rb. Noord-Holland 27 november 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:11351; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 28 november 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9109; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 januari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:115; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 13 februari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1092; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 4 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1840; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 6 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1805; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 13 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2091; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 18 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2218; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 27 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2744; Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 2 april 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:2486; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 17 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3465; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 24 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4495; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 8 mei 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3729; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4470; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5291; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 22 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6415; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 31 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6429; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 31 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6431; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6439; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 augustus 2014,

4.3 Gelet op het bepaalde in de artikelen 3 en 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind overweegt het hof dat bij het nemen van een beslissing tot ontheffing van het gezag van de ouders de belangen van het kind voorop staan. Het kind dat niet verblijft in het eigen gezin heeft recht op zekerheid, continuïteit en ongestoorde hechting in de alternatieve leefsituatie en duidelijkheid over zijn opvoedingsperspectief.³⁰

Een ander voorbeeld is de uitspraak van het Bossche hof waarin hij de artikelen 3 en 20 IVRK in ondersteunende zin gebruikt:

3.14. Het hof is van oordeel dat er – na jaren van uithuisplaatsing – geen reëel perspectief bestaat op thuisplaatsing van de kinderen. Het recht van de kinderen op duidelijkheid over hun opvoedingssituatie, dat tevens voortvloeit uit artikel 3 en 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), en daarmee het belang van de kinderen bij stabiliteit met betrekking tot hun verblijf en duidelijkheid over de continuïteit van hun verzorgings- en opvoedingssituatie, wegen naar het oordeel van het hof zwaar.³¹

Het invoeren van artikel 3 IVRK in ondersteunende zin komt vaker voor in de rechtspraak. Een ander voorbeeld is de beschikking van de Amsterdamse rechtbank waarin een minderjarige de rechter verzoekt om een verklaring van toestemming in de zin van de Paspoortwet ten behoeve van de aanvraag van een paspoort.³² De minderjarige verblijft bij een pleegezin. De met het gezag belaste vader is stateloos en heeft geen geldig identiteitsbewijs, hetgeen in de weg staat aan het verlengen van het paspoort van de minderjarige. De rechtbank overweegt als volgt:

ECLI:NL:GHARL:2014:6446. Zie in dit verband ook de conclusie Advocaat-Generaal: Parket bij de Hoge Raad 27 december 2011, ECLI:NL:PHR:2012:BV6821. De Hoge Raad laat een inhoudelijke behandeling van het cassatieberoep, onder verwijzing naar artikel 81 Wet RO, achterwege: HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV6821.

³⁰ Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 8 mei 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3729. In deze zaak wordt de moeder ontheven van het gezag over het kind.

³¹ Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV2100.

³² Rb. Amsterdam 24 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:5977. Vgl. Hof Leeuwarden 11 oktober 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BT8743; Rb. Roermond 2 november 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BU2971; Rb. 's-Gravenhage 17 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW6152 (deze zaak wordt uitgewerkt bij artikel 5 IVRK); Rb. Roermond 20 juni 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW8368; Rb. Noord-Holland 20 februari 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:9811 (deze zaak wordt besproken bij artikel 21 IVRK); Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Breda) 11 april 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ7354 (deze zaak is reeds bij de preambule besproken); Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 2 mei 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:CA1617; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 3 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7634; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 3 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9312; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 29 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3622.

De kinderrechter constateert dat de Paspoortwet zich niet uitlaat over een situatie als de onderhavige, waarin een gezaghebbende ouder buiten zijn wil om geen rechtsgeldige verklaring van toestemming kan overleggen. Mede gelet op artikel 3, eerste lid, van het IVRK is de kinderrechter van oordeel dat artikel 34, vierde lid en artikel 36, eerste lid, van de Paspoortwet aldus moeten worden gelezen dat de kinderrechter een verklaring van toestemming kan verstrekken indien een gezaghebbende ouder buiten zijn wil om geen rechtsgeldige verklaring van toestemming kan overleggen ten behoeve van de aanvraag van een paspoort voor zijn onder toezicht gesteld kind jonger dan zestien jaar. Het verzoek dient, nu dit in het belang is van de minderjarige, voorts te worden toegewezen.

Met behulp van het IVRK wordt hier dus een oplossing gevonden voor een situatie waarin het nationale recht niet voorziet.

Overig

Van ongeveer veertig zaken kan niet worden gezegd dat artikel 3 IVRK directe of indirecte werking krijgt. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de rechter beslist tot verwerping van het beroep op artikel 3.³³ Een dergelijk oordeel kan gebaseerd

³³ Rb. Zutphen (nevenzittingsplaats 's-Gravenhage) 6 maart 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BV9527; Hof 's-Gravenhage 21 maart 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX0626; Hof 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX1715 (deze uitspraak is onder de subparagraaf 'Rechtstreekse werking' besproken); Rb. 's-Gravenhage 18 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:BW8744; Hof Amsterdam 26 juni 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY3776 (deze uitspraak wordt bij artikel 5 IVRK behandeld); Rb. 's-Gravenhage 22 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6631 (deze uitspraak wordt bij artikel 18 IVRK besproken); Hof Arnhem (nevenzittingsplaats Leeuwarden) 13 september 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BX7942; Hof 's-Gravenhage 25 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2342; Hof 's-Gravenhage 26 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101; Hof 's-Gravenhage 10 oktober 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0156 (deze uitspraak wordt besproken bij artikel 19 IVRK); Hof 's-Gravenhage 10 oktober 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ7093; Hof Arnhem-Leeuwarden (zittingsplaats Arnhem) 31 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ2709 (deze uitspraak wordt uitgewerkt bij artikel 6 IVRK); Hof Den Haag 22 mei 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:CA2315; Hof Amsterdam 5 november 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:4201; Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 6 mei 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3767. In de volgende conclusies acht de Advocaat-Generaal dat het beroep op artikel 3 IVRK niet kan slagen. De Hoge Raad oordeelt dat de in het middel aangevoerde klachten niet tot cassatie kunnen leiden, hetgeen gezien artikel 81 Wet RO geen nadere motivering behoeft: HR 9 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ4831; Parket bij de Hoge Raad 13 mei 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BQ4831; HR 23 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR3062; Parket bij de Hoge Raad 8 juli 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BR3062; HR 18 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BS8795; Parket bij de Hoge Raad 9 september 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BS8795; HR 16 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT8935; Parket bij de Hoge Raad 14 oktober 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BT8935 (deze uitspraak is reeds behandeld bij artikel 2 IVRK); HR 27 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9432; Parket bij de Hoge Raad 9 maart 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BV9432 (het is niet geheel duidelijk of de Advocaat-Generaal van mening is dat het beroep op artikel 3 IVRK dient te falen); HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX1304; Parket bij de Hoge Raad 11 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX1304.

zijn op het feit dat het beroep onvoldoende is onderbouwd.³⁴ In sommige zaken gaat de rechter (summier) na of er geen strijd is met artikel 3. Zo gaat de rechter in een zaak over ontheffing van het gezag van de ouders voorbij aan het betoog met betrekking tot artikel 8 EVRM en artikel 3 IVRK. Hij overweegt daarbij dat de 'inbreuk die de ontheffing maakt op het familie- en gezinsleven van de vader wordt gerechtvaardigd door de bescherming van de belangen van de minderjarige'.³⁵ Ook het hof Amsterdam oordeelt in een zaak omtrent uithuisplaatsing dat de door de moeder gestelde 'ongerechtvaardigde inperking' van het bepaalde in de artikelen 3, 5 en 7 IVRK gerechtvaardigd is teneinde een verdere bedreiging van de ontwikkeling van het kind af te wenden.³⁶ Het hof Arnhem (nevenzittingsplaats Leeuwarden) verwerpt het beroep anderszins gemotiveerd in een beschikking waarin de rechter onder betekenisgeving aan de rechten van de minderjarige voorbij gaat aan het verzoek van een Indiaas echtpaar.³⁷ In deze zaak stelt een Indiaas echtpaar dat zij een in rechte te beschermen belang hebben om te (laten) onderzoeken of zij de biologische ouders zijn van een door een Nederlands echtpaar geadopteerd kind. Zij baseren hun aanspraak op een DNA-onderzoek onder meer op artikel 8 EVRM en 3 IVRK. Het beroep faalt:

29. Het hof stelt voorop dat binnen de Nederlandse (afstammings)wetgeving geen wettelijke voorziening bestaat op grond waarvan in een situatie als de onderhavige op verzoek van [appellant 1] en [appellante 2], de mogelijke biologische ouders van [kind], het biologisch ouderschap van (een van) hen kan worden vastgesteld. De in titel 11 'afstamming' en titel 12 'adoptie' van boek 1 BW opgenomen artikelen bieden hiervoor geen grondslag.

30. Anders dan [appellant 1] en [appellante 2] ingang willen doen vinden, kan deze grondslag ook niet worden gevonden in de genoemde beginselen van de Nederlandse afstammingswetgeving en de door hen genoemde (artikelen uit de) Internationale Verdragen.

In veertien zaken behandelt de rechter het beroep op artikel 3 IVRK niet (expliciet).³⁸ Als voorbeeld kan hier genoemd worden de zaak van het Bossche hof: de

³⁴ Rb. Zutphen (nevenzittingsplaats 's-Gravenhage) 6 maart 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BV9527.

³⁵ Hof 's-Gravenhage 21 maart 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX0626.

³⁶ Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508.

³⁷ Hof Arnhem (nevenzittingsplaats Leeuwarden) 13 september 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BX7942.

³⁸ Hof 's-Gravenhage 26 oktober 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU6052 (deze uitspraak zal worden uitgewerkt bij artikel 7 IVRK); Hof 's-Hertogenbosch 6 december 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BU7339; Hof Leeuwarden 19 juni 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430; Hof Amsterdam 19 juni 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BX0875; Hof Amsterdam 29 oktober 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:3793; Hof 's-Hertogenbosch 12 november 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:5694; Rb. Amsterdam 27 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7841. Hof Leeuwarden 8 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3508; Hof Leeuwarden 20 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY7259; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 8 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0162; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 10 januari

moeder gaat in hoger beroep tegen de beschikking van de rechtbank waarbij de moeder is geschorst in de uitoefening van het gezag over haar kinderen en Bureau Jeugdzorg is belast met de voorlopige voogdij over de kinderen.³⁹ De moeder en de kinderen hebben hun verblijfplaats in Engeland. In hoger beroep voert de moeder aan dat de rechtbank ten onrechte heeft ‘gemeend bevoegd te zijn op grond van artikel 3 [IVRK, red.], nu dit artikel alleen van toepassing is in zeer schrijnende gevallen en daar geen sprake van is’. Het hof behandelt dit beroep niet, maar vindt wel – op grond van Brussel II Bis Verordening – dat het rechtsmacht toekomt.⁴⁰

Verder blijkt dat de Advocaat-Generaal in enkele gevallen het IVRK bij zijn overwegingen betreft, doorgaans in ondersteunende zin, zonder dat er een duidelijk beroep op het Verdrag is gedaan door een procespartij.⁴¹ In geen van de zaken wordt artikel 3 IVRK echter ook door de Hoge Raad genoemd.

Artikel 4 (Realiseren van kinderrechten)

De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die Partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0156; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 19 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ5584; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2468. Deze laatste zes uitspraken worden bij artikel 4 IVRK besproken. Hof Den Haag 7 mei 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2371.

³⁹ Hof 's-Hertogenbosch 12 november 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:5694.

⁴⁰ Verordening (EG) Nr. 2201/2003 van de Raad van 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000.

⁴¹ HR 13 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV2363; Parket bij de Hoge Raad 27 januari 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BV2363; HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW6136; Parket bij de Hoge Raad 11 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW6136; HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7010; Parket bij de Hoge Raad 25 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7010; HR 4 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:847; Parket bij de Hoge Raad 21 juni 2013, ECLI:NL:PHR:2013:30; HR 17 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:91; Parket bij de Hoge Raad 25 oktober 2013, ECLI:NL:PHR:2013:1136; HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:748; Parket bij de Hoge Raad 10 januari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:22. In de conclusie van de Advocaat-Generaal van 28 februari 2014 komt naar voren dat voor het hof een beroep is gedaan op artikel 3 IVRK. De uitspraak van het hof is niet gepubliceerd. Het Verdrag komt verder niet voor in de conclusie noch in de uitspraak van de Hoge Raad. HR 25 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:1019; Parket bij de Hoge Raad 28 februari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:334.

Artikel 4 IVRK wordt in de rechtspraak negen keer ingeroepen. In geen van de zaken is het artikel rechtstreeks toegepast. Alle negen uitspraken vallen in de categorie 'Overig'.

Overig

In cassatie is tweemaal een beroep gedaan op artikel 4.⁴² In beide gevallen komt de Hoge Raad niet toe aan een inhoudelijke beoordeling van de zaak omdat onder toepassing van artikel 81 Wet RO de in het middel aangevoerde klachten niet tot cassatie kunnen leiden. De Advocaat-Generaal concludeert in één zaak dat het beroep onvoldoende is gemotiveerd.⁴³ In de andere komt het beroep op artikel 4 IVRK niet expliciet aan de orde.⁴⁴

Ook in de overige zeven zaken wordt het beroep op het IVRK niet door de rechter besproken. De uitspraken betreffen een hoger beroep waarin Bureau Jeugdzorg in vier instanties optreedt als tegenpartij en in de andere drie gevallen als belanghebbende.⁴⁵ In al deze zaken doet Bureau Jeugdzorg een beroep op artikel 4 IVRK in combinatie met artikel 3 en in zes gevallen eveneens in samenhang met artikel 20. Vier van de zeven zaken betreffen een hoger beroep van de ouder tegen de beschikking van de rechtbank waarbij de machtiging tot uithuisplaatsing is verlengd.⁴⁶ De hoger beroepsrechter neemt de specifieke omstandigheden van het geval in beschouwing en overweegt of de beschikking in het belang van de minderjarige is, waarbij hij in zes van de zeven zaken oordeelt dat de bestreden beschikking bekrachtigd dient te worden.⁴⁷ In de zevende zaak, waarin een moeder in hoger beroep gaat tegen de beschikking waarbij het verzoek van de moeder tot vernietiging van de erkenning van de minderjarige door de man is afgewezen, vernietigt het hof de beschikking op grond van misbruik van

⁴² HR 16 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT8935; HR 27 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9432.

⁴³ Parket bij de Hoge Raad 14 oktober 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BT8935.

⁴⁴ Parket bij de Hoge Raad 9 maart 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BV9432.

⁴⁵ Hof Leeuwarden 8 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3508; Hof Leeuwarden 20 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY7259; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 8 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0162; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 10 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0156; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 19 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ5584; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2468; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6446.

⁴⁶ Hof Leeuwarden 8 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3508; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 8 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0162; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 19 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ5584; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2468.

⁴⁷ Hof Leeuwarden 8 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3508; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 8 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0162; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 10 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0156; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 19 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ5584; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2468; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6446.

omstandigheden tijdens de minderjarigheid van de moeder.⁴⁸ In deze zaak verzocht Bureau Jeugdzorg, als belanghebbende, het beroepschrift van de moeder gegrond te verklaren met inachtneming van de artikelen 3 en 4 IVRK. Het hof doet de zaak af op grond van het nationale recht en gaat niet in op het IVRK.

Artikel 5 (De rol van de ouders)

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Er zijn vijf zaken gevonden die betrekking hebben op artikel 5 IVRK. Deze verdragsbepaling is toegepast in het kader van kinderbeschermingsmaatregelen zoals de verlenging van de machtiging tot uithuisplaatsing en de ondertoezichtstelling.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Eén uitspraak valt in de categorie ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’.⁴⁹ De rechtbank Den Haag betreft, naar het lijkt uit eigen beweging, de artikelen 3 en 5 IVRK bij de beoordeling van het verzoek tot verlenging van de ondertoezichtstelling en de machtiging uithuisplaatsing. In casu verblijven de minderjarigen in perspectief biedende pleeggezinnen en wensen de ouders zo snel mogelijk met de minderjarigen terug te keren naar Polen. De rechtbank realiseert zich dat het toewijzen van de verzoeken er waarschijnlijk toe zal leiden dat de minderjarigen verder in Nederland zullen opgroeien waar zij te maken zullen krijgen met onder meer twee culturele identiteiten en het gemis van hun natuurlijke ouders. Het alternatief is het afwijzen van de verzoeken zodat de minderjarigen samen met de ouders terugkeren naar het land van herkomst. Daarvan kan echter geen sprake zijn, omdat de zorgen over de ontwikkeling van de minderjarigen te groot zijn, aldus de rechtbank. De rechtbank betreft het IVRK erbij en overweegt:

Bij de beoordeling van het voorliggende geval dienen echter naar het oordeel van de rechtbank ook nadrukkelijk de artikelen 3 en 5 van het Verdrag inzake de rechten van het kind en artikel 8 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) te worden betrokken. Zowel de kinderen als de ouders hebben recht op familie- en gezinsleven in de zin van artikel 8 EVRM. De situatie waaronder de kinderen in Polen vermoedelijk zullen opgroeien is naar Nederlandse

⁴⁸ Hof Leeuwarden 20 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY7259.

⁴⁹ Rb 's-Gravenhage 17 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW6152.

maatstaven niet optimaal. Wanneer de kinderen echter in Nederland opgroeien, zullen zij ook met de nodige extra problematiek worden geconfronteerd. (...) Alle belangen in ogenschouw nemend is de rechtbank daarom van oordeel dat de verlenging van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing moet worden afgewezen.

Overig

In vier zaken, waarin artikel 5 IVRK alleen in tweede instantie naar voren is gebracht, wordt het beroep op deze verdragsbepaling door de rechter gemotiveerd verworpen.⁵⁰ Op basis van een belangenafweging en een overweging van de specifieke omstandigheden van het geval komt de rechter tot het oordeel dat het belang van de minderjarige zwaarder weegt. Het Amsterdamse hof stelt dat de uithuisplaatsing in het belang van de opvoeding en verzorging van de minderjarige noodzakelijk is en dat de gronden voor ondertoezichtstelling nog altijd aanwezig zijn.⁵¹ Uit de beschrijving van het procesverloop blijkt niet dat de ouders een beroep doen op het IVRK, hoewel dit wel het geval lijkt te zijn. Het hof oordeelt dat het opleggen van de kindbeschermingsmaatregelen niet in strijd is met de artikelen 3, 5 en 7 IVRK. In een andere zaak oordeelt het hof Leeuwarden dat het beginsel van eerbiediging van de verantwoordelijkheden, de rechten en plichten van de ouders ingevolge de artikelen 5 en 9 IVRK, doorbroken kan worden door het verlengen van de machtiging tot uithuisplaatsing, waarvoor de gronden nog steeds aanwezig zijn.⁵² In de derde zaak acht het hof Den Haag dat de voortzetting van de uithuisplaatsing in het belang van de minderjarige is en concludeert dat de inbreuk die hiermee wordt gemaakt op de, door de moeder ingeroepen, artikelen 5, 7 en 9 IVRK en 8 EVRM gerechtvaardigd wordt door de bescherming van het belang van de minderjarige.⁵³ Ten slotte oordeelt het Amsterdamse hof op 25 maart 2014 dat de door de moeder gestelde ‘inperking’ die de uithuisplaatsing van de minderjarige maakt op het bepaalde in de artikelen 3, 5 en 7 IVRK gerechtvaardigd is teneinde een verdere bedreiging van de ontwikkeling van de minderjarige af te wenden.⁵⁴

Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)

-
- 1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.*
 - 2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.*
-

⁵⁰ Hof Amsterdam 26 juni 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY3776; Hof Leeuwarden 19 juni 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430; Hof 's-Gravenhage 25 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW684; Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508.

⁵¹ Hof Amsterdam 26 juni 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY3776.

⁵² Hof Leeuwarden 19 juni 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430.

⁵³ Hof 's-Gravenhage 25 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845.

⁵⁴ Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508.

Artikel 6 IVRK komt in de rechtspraak zesmaal aan de orde. In geen van de uitspraken wordt ingegaan op de rechtstreekse werking. Twee van deze uitspraken kunnen geschaard worden onder ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’ en vier onder ‘Overig’.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In twee gevallen kan gesproken worden van een verdragsconforme uitleg en toepassing van artikel 6 IVRK. In de eerste zaak oordeelt de rechtbank Alkmaar over de ontheffing van de moeder van het ouderlijk gezag.⁵⁵ De rechter bepaalt dat de moeder ongeschikt dan wel onmachtig geacht moet worden om haar plicht tot verzorging en opvoeding van de minderjarigen naar behoren te vervullen. Bij zijn overwegingen betreft de rechter de artikelen 3 lid 1, 6 lid 2 en 20 IVRK en beslist dat de moeder van het ouderlijk gezag ontheven dient te worden.

Interessant is de beschikking van de rechtbank Amsterdam die had te oordelen over een zaak op het snijvlak van het vreemdelingenrecht en het jeugdrecht ligt.⁵⁶ De rechtbank staat voor de vraag of de minderjarige onder toezicht gesteld dient te worden, rekening houdende met het feit dat haar op grond van het vreemdelingenrecht geen verblijfsrecht is gegund. De rechtbank beslist tot ondertoezichtstelling en kent daarbij het IVRK een belangrijke rol toe:

De rechtbank acht zich in voorgaande overwegingen en de consequentie dat via het jeugdrecht alsnog recht op verblijf kan worden gegeneerd, gesterkt door de specifieke opdracht die van artikel 6, tweede lid, van het IVRK uitgaat. Ingevolge voornoemd artikellid waarborgen de Staten die partij zijn bij dit verdrag in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind. Naar het oordeel van de rechtbank behelst de specifieke zorgplicht van dit artikellid niet alleen de minderjarige die op het eigen grondgebied verblijft maar ook de minderjarige die wordt uitgezet. De Staat dient zich er alsdan van te vergewissen dat de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van dat kind in het andere land gewaarborgd zijn te achten. Indien dat laatste niet het geval is, kan de Staat niet tot uitzetting overgaan en zal zij de mogelijkheden tot overleven en ontwikkeling op het eigen grondgebied dienen te waarborgen.

Overig

In de resterende vier zaken doet een procespartij een beroep op het IVRK. Allereerst twee zaken waarin het beroep op het IVRK gemotiveerd wordt verworpen. Voor het hof Arnhem-Leeuwarden (zittingsplaats Arnhem) doet een minderjarige een beroep op de artikelen 3, 6, 20 en 37 IVRK in hoger beroep tegen de

⁵⁵ Rb. Alkmaar 13 juni 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BX6160.

⁵⁶ Rb. Amsterdam 18 december 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:9530. Zie in dit verband ook: Rb. Noord-Holland 25 september 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:8694, deze uitspraak wordt besproken onder paragraaf ‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’.

beschikking, waarbij een machtiging tot gesloten plaatsing was afgegeven.⁵⁷ De minderjarige voert aan 'dat gesloten plaatsing in een voorziening waarin hij niet thuishoort en niet veilig is en waar een op maat gesneden behandeling uitblijft' in strijd is met het IVRK en artikel 5 EVRM. Het hof verwerpt dit betoog en oordeelt dat een machtiging tot gesloten plaatsing wordt verleend indien aan de bepalingen in de Wjz wordt voldaan. Het hof bepaalt dat de plaatsing en het vormgeven van een passende behandeling onderzoek vereist en tijd vergt. De wachttijd die hiermee gepaard gaat, is niet in strijd met de verdragsbepalingen, mits er sprake is van een redelijke termijn. In casu vindt het hof de wachttijd niet onredelijk lang. Aldus bepaalt het hof dat in het onderhavige geval in overeenstemming met voormelde verdragsbepalingen is gehandeld. Ook in een zaak voor de rechtbank Den Haag, waar een vader een beroep doet op het IVRK, toetst de rechter aan de omstandigheden van het geval.⁵⁸ De rechtbank komt tot het oordeel dat het beroep niet kan slagen. Deze uitspraak wordt verder besproken bij artikel 23.

In de twee overige zaken wordt niet inhoudelijk in gegaan op het IVRK. Het Amsterdamse hof gaat niet uitdrukkelijk in op het beroep op de verdragsbepaling, maar oordeelt wel ten gunste van de partij die het Verdrag inroept.⁵⁹ In de andere zaak concludeert de Advocaat-Generaal tot verwerping van het beroep op de artikelen 3, 6 en 20 omdat dit beroep niet voldoende gemotiveerd is.⁶⁰ De Hoge Raad verwerpt het cassatieberoep zonder een uitgebreide beoordeling op de grond dat de aangevoerde klachten niet tot cassatie kunnen leiden, hetgeen geen motivering behoeft ex artikel 81 Wet RO.⁶¹

Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)

-
- 1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.*
 - 2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.*
-

In 23 zaken wordt artikel 7 IVRK genoemd. De rechtstreekse werking van artikel 7 IVRK is geen enkele keer in de onderzochte rechtspraak uitdrukkelijk aan de

⁵⁷ Hof Arnhem-Leeuwarden (zittingsplaats Arnhem) 31 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ2709.

⁵⁸ Rb. Den Haag 24 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6118.

⁵⁹ Hof Amsterdam 16 april 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2445.

⁶⁰ Parket bij de HR 11 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX1304.

⁶¹ HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX1304.

orde gesteld. In de meerderheid van de zaken doet een procespartij tevergeefs een beroep op artikel 7 IVRK.

Rechtstreekse werking

In drie uitspraken kunnen de overwegingen van de rechter zodanig geïnterpreteerd worden dat hij artikel 7 IVRK rechtstreeks toepasbaar acht. In de eerste zaak buigt de rechter zich over een kwestie die verband houdt met het contact tussen de vader en de minderjarige.⁶² De rechtbank Maastricht overweegt dat op grond van artikel 7 IVRK en artikel 1:247 leden 3 en 4 BW de minderjarige het recht heeft zijn vader te kennen en door hem te worden verzorgd. Volgens de rechter worden deze rechten sinds de geboorte van het kind geschonden, nu de minderjarige zijn vader nog nooit heeft gezien. De rechtbank lijkt hier artikel 7 als rechtstreeks werkend te zien door de bepaling in ondersteunende zin aan te halen en de schending ervan aan te nemen.

In de tweede zaak komt naar voren dat een moeder op haar sterfbed haar man en zoon, eiser in deze, heeft verteld dat niet de man maar de broer van de man de biologische vader van eiser is.⁶³ Enkele jaren na de dood van de moeder is de man, de wettige vader van eiser, overleden waarna eiser in depressie is geraakt. Volgens hulpverlening is een noodzakelijke voorwaarde voor het herstel van eiser om duidelijkheid te krijgen over de vraag of zijn wettige vader ook zijn biologische vader is. Vlak voor het overlijden van de man heeft het ziekenhuis bij de man weefsel afgenomen. Eiser vordert afgifte ervan zodat hij aan de hand van het DNA in dat weefsel kan laten vaststellen of zijn juridische vader ook zijn biologische vader is. Met een beroep op de geheimhoudplicht wees het ziekenhuis de verzoeken van eiser af. De rechtbank Arnhem overweegt:

4.3 Bij de beoordeling dient het volgende tot uitgangspunt. Aan grondrechten als het recht op respect voor het privéleven, het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en het recht op vrijheid van meningsuiting ten grondslag liggende algemene persoonlijkheidsrecht omvat mede het recht om te weten van welke ouders men afstamt. Dit recht is internationaal vastgelegd in artikel 7 van het Verdrag inzake de rechten van het kind, waarbij Nederland partij is. Dit recht is niet absoluut en moet wijken voor de rechten en vrijheden van anderen wanneer deze in het gegeven geval zwaarder wegen (HR, 15 april 1994, NJ 1994, 608, LJN: ZC1337).(...)

4.5. Met inachtneming van het voorgaande zal een afweging van belangen moeten plaatsvinden om vast te stellen of [eiser] ter effectuering van het hem toekomende recht om te weten van wie hij afstamt met doorbreking van de geheimhoudingsplicht medewerking van het ziekenhuis kan verlangen.

⁶² Rb. Maastricht 2 november 2011, ECLI:NL:RBMAA:2011:BU3586.

⁶³ Rb. Arnhem (vzr.) 25 januari 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BV6218.

De rechtbank lijkt artikel 7 IVRK rechtstreeks werkend te achten door te oordelen dat eiser, van wie niet duidelijk is of hij nog minderjarig is, het recht toekomt om te weten van wie hij afstamt. De vordering wordt toegewezen.

De derde zaak betreft drie verzoeken, te weten: het verzoek tot de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap, het verzoek tot gezamenlijk gezag en het verzoek tot wijziging van de geslachtsnaam van de minderjarige in die van de man.⁶⁴ Zowel de ouders als de minderjarige hebben geen geslachtsnaam maar een namenreeks. De rechtbank Zeeland-West-Brabant constateert dat de minderjarige naar Nederlands recht geen geslachtsnaam aan zijn vader kan ontleen. Volgens de rechtbank heeft de minderjarige recht op een naam inhoudende een voornaam en een geslachtsnaam. Dit recht is door de artikelen 7 IVRK en 8 EVRM beschermd, aldus de rechtbank. De rechtbank kent de minderjarige een voorlopige geslachtsnaam toe. In het vorige onderzoek zijn uitspraken gevonden waarin de rechter te maken had met soortgelijke verzoeken.⁶⁵ Daar betrok de rechter echter artikel 7 IVRK in ondersteunende zin door te oordelen dat het recht op een naam ook beschermd wordt door de voornoemde verdragsbepalingen.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Acht zaken hebben betrekking op de verdragsconforme uitleg en toepassing. In een deel van deze zaken is te zien dat de rechter artikel 7 IVRK bij zijn overwegingen betreft om bijvoorbeeld zijn argumentatie kracht bij te zetten terwijl de rechter niet uit lijkt te gaan van rechtstreekse werking.⁶⁶ Zo merkt het hof Den Bosch 'ten overvloede' op dat ook het belang van de minderjarige een rol speelt 'in de zin dat het voor haar van groot belang is om haar afstamming te kennen en om te weten wie haar verwekker is' waarbij het hof mede naar artikel 7 IVRK verwijst.⁶⁷ Een ander voorbeeld is een uitspraak van de rechtbank Maastricht.⁶⁸ De rechter refereert in het algemeen aan het IVRK. Uit de formulering die de rechter hanteert, valt op te maken dat hij naar alle waarschijnlijkheid op artikel 7 doelt. De rechter oordeelt dat de overgelegde geboorteakte niet in overeenstemming is met het nationale recht en het IVRK. Hier lijkt de rechter een direct beroep op het IVRK te doen en mede op basis daarvan te concluderen dat hij op

⁶⁴ Rb. Zeeland-West-Brabant 6 januari 2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:771.

⁶⁵ Vgl. N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 30-31.

⁶⁶ Rb. Groningen 6 september 2011, ECLI:NL:RBGRO:2011:BS7491 (deze uitspraak wordt bij artikel 8 IVRK besproken); Hof 's-Hertogenbosch 10 juli 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX2343; Hof Arnhem (nevenzittingsplaats Leeuwarden) 13 september 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BX7942; Rb. Maastricht 25 september 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BY0848; Hof 's-Gravenhage 12 december 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ6256; Hof Arnhem 20 december 2012, ECLI:NL:GHARN:2012:BY9828; Hof Den Haag 16 juli 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2775 (deze uitspraak is bij artikel 18 IVRK uitgewerkt).

⁶⁷ Hof 's-Hertogenbosch 10 juli 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX2343.

⁶⁸ Rb. Maastricht 25 september 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BY0848.

grond van artikel 1:25c BW de oorspronkelijke geboortegegevens van de minderjarige zal vaststellen en de inschrijving in het register van de geboorten zal gelasten.

Anders dan in de vorige uitspraken wordt artikel 7 IVRK in een uitspraak van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) aangedragen door een procespartij.⁶⁹ Aan het hof wordt gevraagd de aanwijzingen betreffende de omgangsregeling tussen ouders en hun kinderen vervallen te verklaren. Het hof overweegt dat de vader, met een verwijzing naar de artikelen 3, 7 en 9 IVRK en 8 EVRM, terecht stelt dat ‘elke schriftelijke beslissing of mededeling waarbij de omgang tussen ouder en kind wordt beperkt dan wel aangepast, een besluit is dat aan de rechter moet kunnen worden voorgelegd’. Het hof lijkt hier het IVRK in zijn beslissing mee te nemen. Het oordeelt dat de vader in eerste aanleg ten onrechte niet-ontvankelijk is verklaard.

Overig

In de onderzochte rechtspraak bevindt zich een aantal zaken waarin de procespartij een beroep doet op artikel 7 IVRK, waarbij de rechter dit beroep gemotiveerd verwerpt.⁷⁰ In een zaak van het hof Den Haag is in geschil de vernietiging van de erkenning door de juridische vader, de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap en de omgangsregeling met betrekking tot de minderjarige.⁷¹ De man, verzoeker in hoger beroep, stelt dat hij naar de letter genomen als verwekker geen verzoek tot vernietiging kan indienen en dat daarom de artikelen 1:205 en 1:207 BW discriminatoir en in strijd met artikel 7 IVRK zijn, daar de biologische vader buiten spel wordt gezet. Het hof overweegt dat zijn beroep niet kan slagen nu de verwekker de mogelijkheid heeft om het kind, met vervangende toestemming van de rechter, te erkennen en er voor de man dus wel een rechtsingang bestaat dan wel heeft bestaan. Het beroep op artikel 7 wordt in een andere zaak door het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) van de hand gewezen, nadat het vaststelt dat (in het kader van de gerechtelijke vaststelling van vaderschap van een overleden man) verzoekster niet aannemelijk heeft gemaakt dat de man haar verwekker kan zijn geweest.⁷²

De rechter oordeelt in de meeste gevallen summier dat een inbreuk op het IVRK gerechtvaardigd is of dat de genomen maatregel niet in strijd is met het

⁶⁹ Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 5 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4473.

⁷⁰ Hof 's-Gravenhage 26 oktober 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU6052; Hof 's-Gravenhage 29 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9555; Hof 's-Gravenhage 25 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845; Hof 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9461; Hof Amsterdam 26 juni 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY3776; Hof 's-Gravenhage 26 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101; Hof Den Haag 15 mei 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:CA0999; Hof Den Haag 12 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2841; Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 12 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4764.

⁷¹ Hof 's-Gravenhage 26 oktober 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU6052.

⁷² Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 12 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4764.

IVRK.⁷³ Een voorbeeld is de beschikking van het Haagse hof omtrent de uithuisplaatsing van de minderjarige kinderen en de contactregeling tussen hen en de moeder.⁷⁴ De moeder, eiseres in hoger beroep, vecht de verzoeken van Jeugdzorg aan. De moeder verzoekt het hof de beschikking van de rechtbank te vernietigen en te beschikken dat de machtiging tot uithuisplaatsing alsnog wordt afgewezen en de contactregeling volgens de schriftelijke aanwijzing van Jeugdzorg wordt bepaald. De moeder beroept zich voor het hof op artikel 8 EVRM en de artikelen 7 lid 1, 9 lid 3 en 18 lid 1 IVRK. Het hof verwerpt dit beroep van de moeder en oordeelt dat de inbreuk die gemaakt wordt op de rechten gerechtvaardigd is door de bescherming van de belangen van de minderjarigen.⁷⁵

Artikel 7 IVRK komt, ten slotte, voor in twee conclusies van de Advocaat-Generaal.⁷⁶ In één conclusie stelt de Advocaat-Generaal dat het beroep op artikel 7 IVRK faalt omdat het beroep niet voldoet aan de eisen zoals neergelegd in artikel 426a lid 2 Rv. In de andere conclusie stelt de Advocaat-Generaal dat de artikelen 3 en 7 IVRK niet hebben geleid 'tot een verruiming van het begrip family life, in die zin dat een biologische vader die geen family life met het kind heeft kunnen vestigen omdat de wettige ouders hieraan geen medewerking verlenen, toch een gezinsleven (family life) met het kind te hebben gehad'.⁷⁷ In beide zaken verwerpt de Hoge Raad het cassatieberoep omdat de aangevoerde klachten naar het oordeel van de Hoge Raad niet tot cassatie kunnen leiden en met een beroep op artikel 81 Wet RO worden deze beslissingen niet nader gemotiveerd.⁷⁸

⁷³ Hof 's-Gravenhage 29 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9555; Hof 's-Gravenhage 25 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845; Hof 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9461; Hof Amsterdam 26 juni 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY3776 (deze uitspraak is reeds bij artikel 5 IVRK aan de orde gekomen); Hof 's-Gravenhage 26 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101; Hof Den Haag 15 mei 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:CA0999; Hof Den Haag 12 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2841; Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508.

⁷⁴ Hof 's-Gravenhage 29 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9555.

⁷⁵ Vgl. Hof 's-Gravenhage 25 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845 (deze uitspraak is bij artikel 5 IVRK behandeld); Hof 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9461 (deze uitspraak wordt bij artikel 30 IVRK besproken); Hof 's-Gravenhage 26 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101; Hof Den Haag 15 mei 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:CA0999; Hof Den Haag 12 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2841; Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508 (deze uitspraak is reeds bij artikel 5 IVRK aan bod gekomen).

⁷⁶ Parket bij de Hoge Raad 14 oktober 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BT8935.

⁷⁷ Parket bij de Hoge Raad 25 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7010.

⁷⁸ HR 16 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT8935; HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7010.

Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.

2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming teneinde zijn identiteit snel te herstellen.

Artikel 8 IVRK komt in negen zaken voor. Twee van deze zaken hebben betrekking op de rechtstreekse werking. In één uitspraak wordt artikel 8 in het kader van de verdragsconforme uitleg en toepassing gebruikt. De resterende zaken zijn te plaatsen onder de subparagraaf 'Overig'.

Rechtstreekse werking

Aan de rechtbank Den Haag wordt verzocht vast te stellen dat de minderjarige kinderen van verzoekster nimmer de Nederlandse nationaliteit hebben verloren nadat de vader van de minderjarigen afstand heeft gedaan van deze nationaliteit.⁷⁹ De rechtbank stelt vast dat de minderjarigen bij hun geboorte een dubbele nationaliteit kregen en dat het aan de ouders is om te bepalen welke nationaliteit de identiteit van het kind weergeeft. Het kind kan als oud-Nederlander na meerderjarigheid door middel van optie en vereenvoudigde naturalisatie het Nederlanderschap herkrijgen. Het beroep op artikel 8 lid 1 IVRK wordt door de rechtbank afgewezen, maar zij overweegt hierbij wel het volgende:

Een beroep op artikel 8 VRK kan, voor zover al zou moeten worden aangenomen dat dit een ieder verbindende bepaling is, er daarom niet toe leiden dat vastgesteld kan worden dat de minderjarigen – ondanks de afstandsverklaring van hun vader van de Nederlandse nationaliteit – naast de Marokkaanse nationaliteit ook in het bezit zijn gebleven van de Nederlandse nationaliteit.

De rechtstreekse werking van de verdragsbepaling zou uit één zaak kunnen worden afgeleid.⁸⁰ De rechtbank Haarlem oordeelt hierin over de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap. Naar het oordeel van de rechtbank is Nigeriaans recht van toepassing, maar dat kent niet de rechtsfiguur van de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap. De rechtbank overweegt dat aan de moeder (en de man) het recht wordt onthouden om het vaderschap van de man gerechtelijk vast te doen stellen, hetgeen zij in strijd met artikel 8 EVRM en artikel 8 lid 2 IVRK acht. Als gevolg hiervan past de rechtbank het Nederlands recht toe met

⁷⁹ Rb. Den Haag 6 juni 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA3125.

⁸⁰ Rb. Haarlem 11 december 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BY6564.

inachtneming van het feit dat de moeder en de minderjarigen hun gewone verblijfplaats in Nederland hebben en de man ook feitelijk in Nederland verblijft.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

De rechtbank Groningen buigt zich over het verzoek van een man tot vernietiging van de erkenning door de echtgenoot van de moeder van zijn minderjarige kind.⁸¹ De verwekker heeft sinds de geboorte van het kind de moeder meermaals verzocht hem toestemming te verlenen om het kind te erkennen. Er is bovendien een omgangsregeling met het kind. De moeder heeft buiten medeweten van de verwekker om toestemming gegeven en gekregen voor de erkenning door haar echtgenoot. Op basis van deze feiten en het bepaalde in artikel 8 EVRM en de artikelen 7 en 8 IVRK oordeelt de rechtbank dat de bestaande erkenning vernietigd dient te worden en dat de verwekker met vervangende toestemming het kind alsnog kan erkennen. Het IVRK is in deze beschikking in ondersteunende zin toegepast.

Overig

Zes zaken kunnen onder deze subparagraaf geplaatst worden. Het beroep van een vader op de artikelen 7 en 8 IVRK met betrekking tot de uithuisplaatsing van minderjarigen wordt door het Haagse hof als volgt verworpen:

Het hof passeert daarbij de stelling van de vader inhoudende dat de uithuisplaatsing van de minderjarigen een inbreuk maakt op de internationale kinderrechten zoals neergelegd in het EVRM en het IVRK. Naar het oordeel van het hof wordt deze inbreuk gerechtvaardigd door de bescherming van de belangen van de minderjarigen.⁸²

Verder komt artikel 8 in vier conclusies van de Advocaat-Generaal voor. In drie gevallen gaat de Advocaat-Generaal niet inhoudelijk in op artikel 8 IVRK.⁸³ In de vierde conclusie, die bij artikel 21 IVRK zal worden besproken, betreft de Advocaat-Generaal het IVRK bij zijn overwegingen.⁸⁴ De Hoge Raad verwierpt in alle zaken het cassatieberoep onder verwijzing naar artikel 81 Wet RO.⁸⁵

Tot slot gaat het Amsterdamse hof in een uitspraak van 16 april 2013 niet in op het beroep op artikel 8 IVRK.⁸⁶

⁸¹ Rb. Groningen 6 september 2011, ECLI:NL:RBGRO:2011:BS7491.

⁸² Hof 's-Gravenhage 26 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101.

⁸³ Parket bij de Hoge Raad 9 september 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BS8795; Parket bij de Hoge Raad 14 oktober 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BT8935; Parket bij de Hoge Raad 25 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7010.

⁸⁴ Parket bij de Hoge Raad 28 juni 2013, ECLI:NL:PHR:2013:43.

⁸⁵ HR 18 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BS8795; HR 16 december 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT8935; HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7010; HR 27 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:786.

⁸⁶ Hof Amsterdam 16 april 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2445 (deze uitspraak is reeds kort bij artikel 6 IVRK besproken).

Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.

2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.

4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

In 25 zaken wordt artikel 9 IVRK genoemd. De rechtstreekse werking komt in geen enkele zaak aan de orde.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Van negen zaken kan worden gesteld dat artikel 9 IVRK daarin doorwerkt in de zin van verdragsconforme uitleg en toepassing. Bij de beoordeling houdt de rechter in deze zaken rekening met artikel 9 IVRK. Zo acht het hof Leeuwarden het in het belang van de verzorging en opvoeding van een minderjarige noodzakelijk dat de machtiging tot uithuisplaatsing wordt voortgezet in afwachting van de onderzoeksresultaten.⁸⁷ Het hof oordeelt voorts dat artikel 8 EVRM en artikel 9 IVRK niet in de weg staan aan deze maatregel nu deze bij wet is voorzien en 'noodzakelijk is in het belang van de ontwikkeling en (geestelijke) gezondheid van de kinderen'. Hier lijkt het hof de zaak aanvullend in het licht van internationale

⁸⁷ Hof Leeuwarden 18 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY1760.

regelgeving, zoals het EVRM en het IVRK, te beoordelen. Uit de uitspraak is namelijk niet op te maken dat er beroep is gedaan op het EVRM en het IVRK.

In zes zaken wordt de verdragsbepaling door de rechter expliciet aanvullend ingeroepen om de beslissing kracht bij te zetten.⁸⁸ Zo beroept de Hoge Raad zich tweemaal op artikel 9 lid 3 IVRK en past hij dit artikel toe ter ondersteuning van zijn standpunt dat de minderjarige het recht heeft op omgang met zijn niet met het gezag belaste ouder:

Uitgangspunt bij de beoordeling van de tegen deze beslissing gerichte klachten is dat het kind en de niet met het gezag belaste ouder (in deze zaak: de vader) recht hebben op omgang met elkaar. Dit recht wordt, wat de niet met het gezag belaste ouder betreft, gewaarborgd door de art. 8 EVRM en 1:377a lid 1 BW, en wat het kind aangaat niet alleen door die laatstgenoemde bepaling, maar ook door de art. 9 lid 3 IVRK en 24 lid 3 Handvest van de grondrechten van de EU.⁸⁹

In twee uitspraken is het de procespartij die een beroep doet op het IVRK. De rechter verwerpt dit beroep in beide zaken. In de eerste zaak dagvaardt appelland de Staat in het kader van een ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing.⁹⁰ Het hof verwerpt het beroep op het IVRK omdat het ‘voormelde bepalingen en de te dier zake relevante jurisprudentie betrokken [heeft, red.] bij zijn beoordeling van de rechtmatigheid van het handelen van de Staat, als hieronder weergegeven’. Hetzelfde is het geval in de uitspraak van de Haagse rechtbank van 15 mei 2013, waarin de rechter oordeelt dat hij de door eiser ingeroepen bepalingen uit het IVRK en het EVRM ‘evenzeer in ogenschouw’ heeft genomen.⁹¹ Volgens de rechtbank is er geen sprake van schending van artikel 9 nu de machtiging uithuisplaatsing ‘op regelmatige wijze tot stand is gekomen’.

Overig

In de onderzochte periode van 1 september 2011 tot 1 september 2014 is een aantal uitspraken te vinden waarin een procespartij een beroep doet op onder meer artikel 9 IVRK, welk beroep de rechter verwerpt. In het algemeen vindt de

⁸⁸ Rb. Maastricht 6 december 2011, ECLI:NL:RBMAA:2011:BU7471 (deze uitspraak wordt bij artikel 16 IVRK besproken); Rb. Groningen 13 maart 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:3640 (deze uitspraak wordt bij artikel 18 IVRK uitgewerkt); Rb. Maastricht 19 april 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BY2805 (deze uitspraak wordt bij artikel 16 IVRK behandeld); Rb. Groningen 22 mei 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BW6269; HR 17 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:91; HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:748.

⁸⁹ HR 17 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:91; HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:748. De conclusies van de Advocaat-Generaal komen onder het kopje ‘Overig’ aan bod: Parket bij de Hoge Raad 25 oktober 2013, ECLI:NL:PHR:2013:1136; Parket bij de Hoge Raad 10 januari 2014 ECLI:NL:PHR:2014:22.

⁹⁰ Hof 's-Gravenhage 6 november 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2991.

⁹¹ Rb. Den Haag 15 mei 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1884. Er wordt ook een beroep gedaan op de artikelen 20 en 37 IVRK.

rechter in deze gevallen dat een inbreuk op het IVRK gerechtvaardigd is of dat er geen sprake is van een schending.⁹²

Slechts eenmaal is het beroep op het IVRK door de rechter onbesproken gelaten.⁹³ Voor het Haagse hof doet een moeder, verzoekster in hoger beroep, een beroep op artikel 9 IVRK. Bij de bestreden beschikking zijn haar verzoeken tot wijziging van de hoofdverblijfplaats van haar minderjarige kinderen en tot wijziging van de zorgregeling afgewezen. Het hof gaat niet in op haar beroep op artikel 9 en beslist tot bekrachtiging van de bestreden uitspraak. Hiermee lijkt het hof, weliswaar indirect en niet uitdrukkelijk, het beroep op artikel 9 te verwerpen.

Verder komt de verdragsbepaling voor in enkele conclusies van de Advocaat-Generaal. Eén keer concludeert de Advocaat-Generaal dat de klacht inhoudende het beroep op het IVRK hoort te falen.⁹⁴ De Advocaat-Generaal gaat hierbij niet expliciet in op het IVRK. De Hoge Raad verwerpt het cassatieberoep, onder verwijzing van artikel 81 Wet RO, nu de in het middel aangevoerde klachten naar zijn oordeel niet tot cassatie kunnen leiden omdat de klachten niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.⁹⁵ In vijf andere conclusies wordt artikel 9 door de Advocaat-Generaal summier aangehaald ter illustratie van een bepaalde benadering of standpunt.⁹⁶

⁹² Rb. 's-Gravenhage 26 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4690; Hof 's-Gravenhage 6 december 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU7235 (deze twee uitspraken worden bij artikel 16 IVRK behandeld); Hof 's-Gravenhage 29 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9555; Hof 's-Gravenhage 25 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845; Hof 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9461; Hof Leeuwarden 19 juni 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430 (deze uitspraak is reeds bij artikel 5 IVRK besproken); Hof 's-Gravenhage 25 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2342; Hof 's-Gravenhage 31 oktober 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY6956; Hof Amsterdam 11 december 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:4176; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 6 mei 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3767.

⁹³ Hof 's-Gravenhage 21 maart 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX9525.

⁹⁴ Parket bij de Hoge Raad 9 maart 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BV9432.

⁹⁵ HR 27 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9432.

⁹⁶ Parket bij de Hoge Raad 12 augustus 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BR5151; Parket bij de Hoge Raad 4 januari 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BY8277. In de uitspraak van de Hoge Raad komt het IVRK niet voor: HR 1 maart 2013, ECLI:NL:HR:BY8277; Parket bij de Hoge Raad 25 oktober 2013, ECLI:NL:PHR:2013:1136; Parket bij de Hoge Raad 10 januari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:22; Parket bij de Hoge Raad 7 februari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:50. In twee van de vier uitspraken van de Hoge Raad komt het IVRK niet voor: HR 14 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR5151; HR 11 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:901. In de twee andere uitspraken wordt het IVRK wel door de Hoge Raad toegepast, deze uitspraken zijn hierboven onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing' besproken: HR 17 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:91; HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:748.

Artikel 10 (Gezinshereniging)

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers en hun familieleden.

2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten, die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Slechts eenmaal wordt een beroep gedaan op artikel 10 lid 2 IVRK.⁹⁷ De Advocaat-Generaal concludeert tot verwerping nu het betoog, waarvan het beroep op het IVRK onderdeel uitmaakt, vastloopt omdat het van een onjuist uitgangspunt uitgaat. Zonder de cassatiemiddelen inhoudelijk te bespreken, verwerpt de Hoge Raad het cassatieberoep op grond van artikel 81 Wet RO.⁹⁸

Artikel 11 (Internationale kinderontvoering)

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bescherming van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.

2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 11 IVRK wordt slechts één keer genoemd en wel door de Advocaat-Generaal bij de beschikking van de Hoge Raad.⁹⁹ Het gaat in cassatie om door een moeder verzochte vervangende toestemming voor een binnenlandse verhuizing met de kinderen. In de uitspraak van de Hoge Raad komt het IVRK niet

⁹⁷ Parket bij de Hoge Raad 8 juli 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BR3062.

⁹⁸ HR 23 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR3062.

⁹⁹ HR 11 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:901; Parket bij de Hoge Raad 7 februari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:50.

voor. De Advocaat-Generaal bespreekt artikel 1:247 lid 4 BW en de wettelijke maatstaf 'een zodanige beslissing als hem in het belang van het kind wenselijk voorkomt'. Hij betreft hierbij onder meer artikel 3 IVRK en *General Comment No. 14* (2013) van het Kinderrechtencomité. Bij wijze van illustratie verwijst de Advocaat-Generaal in een voetnoot naar de artikelen 9, 11, 12 en 18 IVRK.

Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 12 IVRK komt in totaal in veertien zaken voor. Geen enkele keer wordt de verdragsbepaling rechtstreeks toegepast. Doorgaans krijgt de bepaling doorwerking via de tweede methode, de verdragsconforme uitleg en toepassing. Zo gebruikt de Hoge Raad artikel 12 ondersteunend.

Rechtstreekse werking

Twee uitspraken kunnen onder deze subparagraaf worden geplaatst. In geen van beide uitspraken spreekt de rechter zich uitdrukkelijk uit over de rechtstreekse werking van artikel 12 IVRK. In een zaak voor de rechtbank Breda is een minderjarige in gesloten jeugdzorg geplaatst.¹⁰⁰ De rechtbank heeft voor een beperkte duur van gesloten plaatsing gekozen, nu de stichting Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant en de betrokken instelling voor gesloten jeugdzorg tot twee keer toe niet in staat zijn gebleken de minderjarige te vervoeren terwijl de minderjarige wel van haar aanwezigheidsrecht gebruik wil maken. Bij de tweede zitting heeft de rechter gewaarschuwd dat wanneer het kind de derde keer tegen haar wil niet verschijnt, hij 'daar de conclusie uit zal trekken die hem geraden voorkomt'. De rechtbank heeft per brief de minderjarige verzocht te verschijnen voor de behandeling van de zaak, maar zij blijkt wederom niet aanwezig op de derde zitting. De rechtbank overweegt dat ieder kind, dat in staat is zijn of haar mening te vormen, ingevolge artikel 12 IVRK het recht heeft deze mening te uiten waarbij een passend belang wordt gehecht aan die mening. Hier voegt de rechtbank aan toe dat de kinderrechter in zijn beschikking, waarop de brief met daarin de oproep aan de minderjarige te verschijnen is gevolgd, reeds heeft overwogen 'dat het recht van

¹⁰⁰ Rb. Breda 9 december 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BU8952.

een minderjarige om aanwezig te zijn op een zitting tot de kern van onze rechtstaat behoort'. Het verzoek voor een machtiging tot gesloten plaatsing wordt afgewezen omdat in strijd met de goede procesorde is gehandeld. De rechtbank lijkt in deze uitspraak artikel 12 als een rechtstreeks werkende bepaling te zien.

Voor de rechtbank Gelderland (zittingsplaats Zutphen) doet de bijzondere curator namens de minderjarige het verzoek de ouders gezamenlijk te belasten met het ouderlijk gezag en de hoofdverblijfplaats van de minderjarige te bepalen bij de vader.¹⁰¹ In haar verzoek baseert zij zich subsidiair op de artikelen 3 en 12 IVRK op grond waarvan de minderjarige 'een rechtstreeks recht op toegang tot de kinderrechter heeft en de mogelijkheid heeft de kinderrechter te verzoeken zijn ouders met het gezamenlijk gezag te belasten en zijn hoofdverblijfplaats bij de vader vast te stellen'. De rechtbank overweegt met betrekking tot het IVRK dat daaruit geen rechtstreeks recht van de minderjarige op toegang tot de rechter valt af te leiden en wijst het verzoek af.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Vijf zaken kunnen onder deze subparagraaf worden gebracht. De eerste zaak betreft een beschikking van de Hoge Raad.¹⁰² In deze zaak is een veertienjarige minderjarige door het hof per brief in de gelegenheid gesteld om zijn mening mondeling kenbaar te maken. Ter zitting is naar voren gekomen dat hiervan geen gebruik is gemaakt omdat Jeugdzorg dit te belastend vond voor de minderjarige. Daarnaast is gebleken dat de minderjarige niet op de hoogte is gesteld van de uitnodiging van het hof. Het hof neemt aan dat ondanks dat de mening van de minderjarige niet tot een andere beslissing zou hebben geleid, 'Jeugdzorg niet zonder meer had mogen beslissen de minderjarige zelfs niet op gesprek te laten komen bij de rechter zonder de minderjarige zelfs maar in kennis te stellen van de uitnodiging daartoe'. Het hof bekrachtigt de bestreden beschikking waarin de omgangsregeling tussen de vader en zijn kind is gewijzigd en de rechter vervangende toestemming heeft verleend voor medisch onderzoek en behandeling van de minderjarige voor zijn astmatische klachten. In cassatie stelt de Hoge Raad zich de vraag 'of het hof niettemin ervan mocht afzien de minderjarige opnieuw uit te nodigen om te worden gehoord, toen voor het hof duidelijk was geworden dat de uitnodiging de minderjarige niet had bereikt'. Hiervoor kijkt de Hoge Raad onder meer naar artikel 809 Rv en betreft vervolgens artikel 12 IVRK bij zijn beoordeling in ondersteunende zin:

Gelet op het belang van de minderjarige om zijn mening kenbaar te kunnen maken in zaken die hem betreffen – welk belang niet alleen tot uitdrukking komt in art. 809 lid 1 Rv, maar ook in art. 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind – is de niet nader onderbouwde mededeling van BJZ [lees: Bureau Jeugdzorg, red.]

¹⁰¹ Rb. Gelderland (zittingsplaats Zutphen) 18 maart 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:2583. Zie in dit verband JPF 2014/82 m.n. J.H. de Graaf.

¹⁰² HR 1 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1084.

dat de minderjarige met een angststoornis kampt en in de war raakt als hij wordt geconfronteerd met het maken van keuzes, ontoereikend om het bestreden oordeel te kunnen dragen. De slotsom is dat onderdeel 1.1 in zoverre gegrond is.

Ook de rechtbank Roermond past, in een zaak waarin het verzoek tot benoeming van een bijzondere curator centraal staat, artikel 12 IVRK in ondersteunende zin toe.¹⁰³

In een derde zaak staat het horen van de minderjarigen omtrent de uithuisplaatsing centraal.¹⁰⁴ Het hof Leeuwarden heeft de minderjarige niet gehoord. Het hof acht dat het op grond van zowel artikel 12 IVRK als artikel 809 RV niet gehouden was om de minderjarige, die jonger dan 12 jaar is, te horen. Hierop volgt een bespreking van artikel 809 Rv en artikel 12 IVRK. Het hof concludeert dat in het onderhavige geval is voldaan ‘aan de eisen van artikel 12 IVRK, doordat verschillende vertegenwoordigers en belangenbehartigers van de minderjarigen – de vader, de moeder, de raad en BJZ [lees: Bureau Jeugdzorg, red.] – zijn gehoord’.

In twee andere zaken doet een procespartij een beroep op artikel 12 IVRK, welk beroep door de rechter wordt verworpen.¹⁰⁵ In deze zaken lijkt de rechter te oordelen dat het nationale recht conform het IVRK is. Bij het Bossche hof wordt opgeworpen dat in strijd met onder meer artikel 12 lid 2 IVRK is gehandeld, nu de minderjarigen niet in de gelegenheid zijn gesteld zich te laten bijstaan door hun advocaat.¹⁰⁶ Hierdoor hebben zij hun recht om gehoord te worden niet effectief kunnen realiseren; dit alles in het kader van een machtiging uithuisplaatsing, die door de rechtbank in eerste instantie is verleend. Het hof verwerpt het beroep en stelt dat de regel in artikel 809 Rv mede strekt tot uitvoering van artikel 12 lid 1 IVRK. Aldus oordeelt het hof dat de internationale bepaling haar weerslag vindt in een nationale bepaling. Het hof gaat verder met de bespreking van de Nederlandse wet en constateert dat in casu de hoorplicht niet is geschonden onder meer omdat de minderjarigen voor de behandeling ter zitting, zowel in eerste instantie als in het huidige beroep, zijn gehoord:

Nu blijktens de zijdens de moeder aangehaalde, kort gezegd, internationale regelingen, de minderjarige in de gelegenheid dient te worden gesteld zijn mening kenbaar te maken, hetzij rechtstreeks, zoals in de onderhavige zaak is gebeurd, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, die verenigbaar is met de procedureregels van het nationaal recht, is naar het oordeel van het hof van strijd met deze internationale regelingen geen sprake.

¹⁰³ Rb. Roermond 20 juni 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW8368.

¹⁰⁴ Hof Leeuwarden 18 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY1757.

¹⁰⁵ Rb. 's-Gravenhage 22 september 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU3656; Hof 's-Hertogenbosch 10 januari 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BY8143.

¹⁰⁶ Hof 's-Hertogenbosch 10 januari 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BY8143.

In een uitspraak van de rechtbank Den Haag faalt het beroep op de verdragsbepaling omdat naar het oordeel van de rechtbank het door artikel 12 IVRK beschermde belang van het kind 'in het bepaalde in artikel 1:250 BW is verdisconteerd'.¹⁰⁷

Overig

De Hoge Raad verwerpt het beroep op artikel 12 IVRK, en artikel 5 EVRM, door te oordelen dat beide bepalingen geen steun bieden aan de opvatting dat de gedragswetenschapper, die de afstemmingsverklaring ex artikel 29b lid 5 Wjz afgeeft, gehouden is om bij zijn onderzoek rekening te houden met de door of namens de jeugdige aangeboden schriftelijke informatie.¹⁰⁸

In vier gevallen bespreekt de rechter het beroep op het Verdrag niet uitdrukkelijk.¹⁰⁹ Hiervan is onder andere sprake in de beschikking van de Groningse rechtbank die een zaak behandelt op grond van artikel 809 lid Rv en beslist dat de minderjarige niet gehoord hoeft te worden.¹¹⁰ Hoewel in deze zaak artikel 12 niet wordt genoemd, kan afgeleid worden dat de ouder een beroep doet op deze bepaling.

Ten slotte betreft de Advocaat-Generaal artikel 12 IVRK ter illustratie in twee van zijn conclusies.¹¹¹ In de desbetreffende uitspraken van de Hoge Raad wordt niet gerefereerd aan het IVRK.

Artikel 16 (Recht op privacy)

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.

2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aanpassing.

¹⁰⁷ Rb. 's-Gravenhage 22 september 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU3656.

¹⁰⁸ HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:951; Parket bij de Hoge Raad 7 maart 2014, ECLI:NL:PHR:2014:199.

¹⁰⁹ Rb. Groningen 6 december 2011, ECLI:NL:RBGRO:2011:BV0876; Rb. Alkmaar 12 september 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BY1663; Hof Amsterdam 7 augustus 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:3198; Hof Den Haag 7 mei 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2371.

¹¹⁰ Rb. Groningen 6 december 2011, ECLI:NL:RBGRO:2011:BV0876

¹¹¹ Parket bij de Hoge Raad 7 februari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:50; HR 11 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:901 (deze uitspraak is behandeld bij artikel 11 IVRK). Parket bij de Hoge Raad 4 januari 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BY8277; HR 1 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY8277; de Hoge Raad oordeelt dat de in het middel aangevoerde klachten niet tot cassatie kunnen leiden, hetgeen de Hoge Raad met een beroep op artikel 81 lid 1 Wet RO niet nader motiveert.

Het recht op privacy zoals neergelegd in artikel 16 IVRK is vier keer aan de orde geweest. Het valt op dat deze verdragsbepaling in samenhang met artikel 9 lid 3 wordt ingeroepen en in twee gevallen, daarnaast, ook in combinatie met artikel 20. Uit de uitspraken kan niet direct de rechtstreekse werking van artikel 16 worden afgeleid, wel zou in twee zaken gesproken kunnen worden van een verdragsconforme uitleg en toepassing.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

De rechtbank Maastricht noemt artikel 16 IVRK in twee uitspraken, samen met artikel 9 lid 3, in een verwijzing naar jurisprudentie van het EHRM wanneer zij de omgang van ouder en kind bespreekt.¹¹² Het IVRK wordt duidelijk in ondersteunende zin gebruikt:

Uit de jurisprudentie van het Europese Hof voor de rechten van de mens (EHRM) – bijvoorbeeld EHRM 23 juni 2005, zaaknr. 45842/990, Zawadka t. Polen – volgt dat niet alleen uit de artikelen 6 en 8 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM), maar ook uit de artikelen 9 lid 3 en 16 van het Internationaal Verdrag inzake Rechten van het Kind (IVRK) voortvloeit dat de staat, om het omgangsrecht ten uitvoer te leggen, al het mogelijke moet doen wat in de omstandigheden kan worden verwacht. In de praktijk rust een belangrijk deel van deze verplichting op de rechter, die alle middelen moet inzetten die met het oog op de omstandigheden van het geval te realiseren zijn om het omgangsrecht ten uitvoer te leggen.¹¹³

Overig

In de twee andere beschikkingen wordt het beroep op artikel 16 afgewezen.¹¹⁴ De Haagse rechtbank verwerpt het beroep van de vader op de artikelen 9 lid 3, 16 en 20 IVRK en artikel 8 EVRM in het kader van een verzoek van de Centrale Autoriteit tot ‘teruggeleiding’ van de minderjarigen naar de moeder in Spanje.¹¹⁵ Nadat het gerechtshof Den Haag de beslissing van de rechtbank, waarbij aan de moeder toestemming is verleend om met de minderjarigen naar Spanje te verhuizen, vernietigde, nam de vader de kinderen zonder toestemming van de moeder vanuit Spanje mee naar Nederland. De rechter oordeelt dat aan een gezinsleven met beide ouders ook bij verblijf van de minderjarigen in Spanje invulling kan worden gegeven, al zal het contact tussen de vader en de minderjarigen beperkter zijn dan in het geval van verblijf van de minderjarigen in Nederland. Er is derhalve geen sprake van strijdigheid met de verdragsbepalingen. De vader gaat

¹¹² Rb. Maastricht 6 december 2011, ECLI:NL:RBMAA:2011:BU7471; Rb. Maastricht 19 april 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BY2805.

¹¹³ Rb. Maastricht 19 april 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BY2805.

¹¹⁴ Rb. 's-Gravenhage 26 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4690; Hof 's-Gravenhage 6 december 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU7235.

¹¹⁵ Rb. 's-Gravenhage 26 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4690.

hiertegen in hoger beroep, maar ook daar faalt zijn beroep op deze verdragsbepalingen.¹¹⁶

Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.

2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

In tien zaken wordt artikel 18 IVRK genoemd. In de rechtspraak is in geen enkele zaak uitdrukkelijk rechtstreekse werking toegekend aan artikel 18 IVRK. Twee zaken kunnen geplaatst worden in de categorie ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’ en de rest van de zaken in de categorie ‘Overig’.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Het sterkst komt de verdragsconforme uitleg en toepassing naar voren in de beschikkingen van de rechtbank Groningen en het gerechtshof Den Haag. De Groningse rechter houdt rekening met het IVRK bij de beoordeling van het verzoek tot ontheffing van de ouders van het ouderlijk gezag.¹¹⁷ De bepaling wordt hier toegepast in het kader van een afweging tussen enerzijds de belangen, rechten en plichten van de ouders en anderzijds de belangen en rechten van de minderjarigen:

Ten aanzien van de belangen van de kinderen overweegt de rechtbank dat hoewel met de rechten en plichten van de ouders ingevolge artikel 8 EVRM en de artikelen 9 en 18 van het Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK) rekening moet worden gehouden, het recht van de kinderen op continuïteit van hun opvoedingssituatie en ongestoorde hechting in de pleeggezinnen als bedoeld in de artikelen 3 en 20 IVRK zwaarder weegt

¹¹⁶ Hof 's-Gravenhage 6 december 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU7235.

¹¹⁷ Rb. Groningen 13 maart 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:3640.

dan het belang van de ouders bij herstel van het familieleven tussen hen en de kinderen.

In de tweede zaak geeft de Haagse rechter, in het kader van het belang van de minderjarige bij en het recht van de minderjarige op het behoud van contact met beide ouders, in een zaak waar onder meer de hoofdverblijfplaats van de minderjarige ter sprake komt, een opsomming van verdragsbepalingen die hij van toepassing acht, waaronder de artikelen 7 en 18 lid 1 IVRK en 7 en 24 lid 3 Handvest grondrechten van de Europese Unie (hierna: Handvest).¹¹⁸ Op basis hiervan is het hof van oordeel dat een ‘ruime zorgregeling tussen de vrouw en de minderjarige dient te worden vastgesteld’.

Overig

Driemaal verwerpt de rechter gemotiveerd het beroep van een procespartij op artikel 18 IVRK.¹¹⁹ Zo verwerpt de Haagse rechtbank het beroep op de artikelen 3 en 18 IVRK als volgt:

Het beroep van de vader op artikel 8 EVRM en artikel 3 en 18 IVRK kan niet leiden tot afwijzing van het verzoek van de moeder. Ten eerste overweegt de rechtbank dat het Verdrag [lees: Haags Verdrag inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen, red.] beoogt de belangen van de minderjarigen – als bedoeld in genoemde andere verdragsbepalingen – te dienen. Het is de rechtbank niet gebleken dat door een toewijzing van het verzoek afbreuk wordt gedaan aan het belang van de minderjarige dat ook in zaken van internationale kinderontvoering voorop staat. Blijkens het hiervoor overwogene heeft de rechtbank het belang van de minderjarige gewogen. De vader heeft geen omstandigheden gesteld die tot de conclusie nopen dat toepassing van het Verdrag in het onderhavige geval in strijd is met het bepaalde in artikel 8 EVRM. De enkele omstandigheid dat volgens de vader de minderjarige in Nederland betere zorg zou genieten dan in België, is daartoe onvoldoende, reeds nu de juistheid van die stelling in het licht van de betwisting door de moeder onvoldoende is onderbouwd.¹²⁰

De rechtbank lijkt hier te stellen dat het Haags Verdrag inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen (hierna: HKOV) mede de artikelen 8 EVRM en 3 en 18 IVRK omvat. Blijkbaar is de rechtbank van mening dat het toewijzen van het verzoek op grond van een beoordeling naar het HKOV in overeenstemming is met de genoemde internationale verdragen, nu het HKOV ook de belangen van de minderjarigen beoogt te dienen. In twee andere zaken

¹¹⁸ Hof Den Haag 16 juli 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2775.

¹¹⁹ Hof 's-Gravenhage 29 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9555; Rb. 's-Gravenhage 22 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6631; Hof 's-Gravenhage 26 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101.

¹²⁰ Rb. 's-Gravenhage 22 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6631.

passeert het Haagse hof het beroep op het IVRK omdat, na de concrete feiten en omstandigheden van het geval te hebben overwogen, de bescherming van de belangen van de minderjarigen een inbreuk op het EVRM en het IVRK rechtvaardigen.¹²¹

Tot slot wordt het beroep door een procespartij op het IVRK in één zaak door de rechter niet besproken en komt het IVRK verder viermaal voor in de conclusies van de Advocaat-Generaal.¹²² In cassatie wordt tweemaal duidelijk een beroep gedaan op artikel 18 IVRK.¹²³ De Advocaat-Generaal gaat inhoudelijk niet in op dit beroep en concludeert in beide gevallen tot verwerping van het cassatieberoep, hetgeen de Hoge Raad overneemt en zijn oordeel onder verwijzing naar artikel 81 Wet RO niet nader motiveert. In een andere conclusie, die reeds is besproken bij artikel 11 IVRK, verwijst de Advocaat-Generaal slechts in een voetnoot naar artikel 18 IVRK.¹²⁴ Het beroep op het IVRK in de vierde zaak faalt bij gebrek aan feitelijke grondslag.¹²⁵

Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van sexueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

¹²¹ Hof 's-Gravenhage 29 februari 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9555; Hof 's-Gravenhage 26 september 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101.

¹²² Rb. Groningen 22 mei 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BW6269; Parket bij de Hoge Raad 8 juli 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BR3062; Parket bij de Hoge Raad 9 maart 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BV9432; Parket bij de Hoge Raad 1 juni 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7355; Parket bij de Hoge Raad 7 februari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:50.

¹²³ HR 23 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR3062; Parket bij de Hoge Raad 8 juli 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BR3062; HR 27 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV9432; Parket bij de Hoge Raad 9 maart 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BV9432.

¹²⁴ Parket bij de Hoge Raad 7 februari 2014, ECLI:NL:PHR:2014:50. In de beschikking van de Hoge Raad komt het IVRK niet voor: HR 11 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:901.

¹²⁵ Parket bij de Hoge Raad 1 juni 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7355; HR 7 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7355. In de uitspraak van de Hoge Raad komt het IVRK niet voor.

Artikel 19 IVRK wordt in vijf zaken ingeroepen. De rechtstreekse werking is in al deze zaken onbesproken gelaten. Het IVRK krijgt in één uitspraak doorwerking via de verdragsconforme uitleg en toepassing.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (hierna: het Gemeenschappelijk Hof) past artikel 19 IVRK toe in ondersteunende zin.¹²⁶ Het Gemeenschappelijk Hof oordeelt dat een leidster van een crèche terecht op staande voet is ontslagen nadat zij een van de kinderen een klap heeft gegeven. Bij zijn beoordeling betreft het Gemeenschappelijk Hof artikel 19 IVRK als een onderdeel van zijn redenering hoe over lichamelijke bestraffing wordt gedacht. Het concludeert dat het bepaalde in artikel 19 IVRK inmiddels is neergelegd in artikel 1:247 lid 2, tweede volzin BW.

Overig

In twee kinderontvoeringszaken verwerpt de rechter het beroep op artikel 19 IVRK gemotiveerd. Het hof Den Haag stelt vast dat het beroep van de vader op het IVRK niet kan slagen nu het hof oordeelt dat van mishandeling of verwaarlozing door de moeder geen sprake is.¹²⁷ Het hof acht de terugkeer naar de moeder in het belang van het kind. De rechtbank Den Haag oordeelt, rekening houdende met de feiten en omstandigheden van het geval, dat er geen sprake is van een schending van de verdragsbepaling(en).¹²⁸

Tot slot kan worden vastgesteld dat het beroep op artikel 19 IVRK tweemaal niet is besproken doch wel door een procespartij is aangevoerd.¹²⁹

¹²⁶ Gem. Hof 8 mei 2012, ECLI:NL:OGHACMB:2012:BW8379.

¹²⁷ Hof 's-Gravenhage 10 oktober 2012, ECLI:NL:GHSGR:BY0156.

¹²⁸ Rb. Den Haag 24 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6118. Deze uitspraak wordt verder bij artikel 23 IVRK besproken.

¹²⁹ Hof 's-Gravenhage 27 juni 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9796; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 19 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ5584 (deze uitspraak is bij artikel 4 IVRK behandeld).

Artikel 20 (Bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien)

-
1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
 2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
 3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderopvang. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.
-

Artikel 20 IVRK is in ruim veertig zaken ingeroepen. Slechts in twee uitspraken is de rechtstreekse werking van de verdragsbepaling aan de orde. De rechter geeft de voorkeur aan de verdragsconforme uitleg en toepassing.

Rechtstreekse werking

In de twee zaken die onder het kopje ‘Rechtstreekse werking’ kunnen worden geplaatst wordt de rechtstreekse werking in het midden gelaten. Zo verwierp het Haagse hof in 2012 het beroep op het IVRK als volgt:

Het hof heeft voormelde bepalingen en de te dier zake relevante jurisprudentie betrokken bij zijn beoordeling van de rechtmatigheid van het handelen van de Staat, als hieronder weergegeven. In het midden kan blijven of de artikelen 20 en 40, vierde lid, IVRK rechtstreekse werking hebben, respectievelijk of artikel 37 IVRK slechts een instructienorm voor Het Poortje bevat.¹³⁰

Een half jaar later, in 2013, oordeelt de rechtbank Den Haag:

*4.10. Bij haar beoordeling van (het gestelde ontbreken van) de behandeling in De Sprengen en de (niet verleende) nazorg, heeft de rechtbank niet alleen de zorgvuldigheidsnorm van artikel 6:162 BW betrokken, maar evenzeer in ogenschouw genomen de door [eiser] genoemde normen uit het IVRK, het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM).
(...)*

¹³⁰ Hof 's-Gravenhage 6 november 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2991.

Voor zover artikel 20 van het IVRK rechtstreekse werking zou toekomen – de Staat weerspreekt dat – geldt dat de in lid 2 van die bepaling bedoelde “andere vorm van zorg” in ieder geval in De Sprengen in voldoende mate is geboden.¹³¹

Uit deze overweging volgt dat de rechter de rechtstreekse werking in het midden laat en doorwerking geeft aan het IVRK via verdragsconforme uitleg en toepassing.¹³²

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Meer dan de helft van de onderzochte uitspraken voor artikel 20 IVRK heeft betrekking op de verdragsconforme uitleg en toepassing.¹³³ In dergelijke zaken haalt de rechter doorgaans uit eigen beweging het IVRK aan. Illustratief is de beschikking van de rechtbank Noord-Nederland (locatie Groningen) waarin zij als volgt overweegt:

¹³¹ Rb. Den Haag 15 mei 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1884.

¹³² Deze uitspraak wordt toch onder het kopje ‘Rechtstreekse werking’ behandeld omdat de rechter uitdrukkelijk in gaat op de rechtstreekse werking.

¹³³ Rb. Noord-Nederland (locatie Groningen) 5 februari 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:5285; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 3 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7634. De volgende 28 uitspraken betreffen de ontheffing van de ouder van het ouderlijk gezag: Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BV2100; Rb. Groningen 13 maart 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:3640; Rb. Alkmaar 13 juni 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BX6160; Hof Leeuwarden 8 november 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3494; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 17 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0219;; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 juni 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:4764; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 26 september 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:7210; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 31 oktober 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:8255; Rb. Noord-Holland 27 november 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:11351; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 28 november 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9109; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 januari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:115; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 13 februari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1092; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 4 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1840; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 6 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1805; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 13 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2091; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 18 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2218; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 27 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2744; Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 2 april 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:2486; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 17 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3465; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 24 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4495; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 8 mei 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:3729; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:4470; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 26 juni 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:5291; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 22 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6415; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 31 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6429; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 31 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6431; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6439; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 7 augustus 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6446.

Het belang van [C.] is het recht op family life, dat zij conform artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) met de pleegouders heeft en het recht op continuïteit in de opvoeding en verzorging conform artikel 20 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.¹³⁴

Het verzoek van de pleegouders om de voogdijinstelling te ontslaan en de pleegvader tot voogd te benoemen, wordt door de rechter toegewezen.

In de onderhavige onderzoeksperiode is een groot aantal uitspraken aangetroffen dat de ontheffing van de ouder van het ouderlijk gezag betreft.¹³⁵ In deze zaken betreft de rechter het bepaalde in artikel 20, doorgaans in samenhang met artikel 3, bij zijn beoordeling. Deze uitspraken zijn bij artikel 3 IVRK uitgewerkt.

Overig

In vier gevallen verwerpt de rechter gemotiveerd het door een procespartij gedane beroep op artikel 20.¹³⁶ De rechter oordeelt dat er geen sprake is van een schending van de verdragsbepaling of dat een inbreuk die een bepaalde maatregel oplevert, gerechtvaardigd is. Als voorbeeld kan de uitspraak van het Haagse hof dienen:

Het hof gaat aan het betoog van de moeder met betrekking tot artikel 8 EVRM en artikel 20 IVRK voorbij en overweegt daarbij het volgende. De inbreuk die de ontheffing maakt op het familie- en gezinsleven van de moeder wordt gerechtvaardigd door de bescherming van de belangen van de minderjarige. Nu alternatieve en lichtere maatregelen niet toereikend zijn, geldt naar het oordeel van het hof bovendien dat de maatregel van ontheffing niet zwaarder is dan de omstandigheden rechtvaardigen.¹³⁷

In acht zaken behandelt de rechter het beroep op artikel 20 IVRK niet.¹³⁸

¹³⁴ Rb. Noord-Nederland (locatie Groningen) 5 februari 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:5285.

¹³⁵ In het voorgaande onderzoek zijn soortgelijke uitspraken geïnventariseerd: N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 21, 53-55. De uitspraken die in het huidige onderzoek zijn geïnventariseerd worden vermeld in voetnoot 133. Zie in dit verband ook de conclusie Advocaat-Generaal: Parket bij de Hoge Raad 27 december 2011, ECLI:NL:PHR:2012:BV6821. De Hoge Raad laat een inhoudelijke behandeling van het cassatieberoep, onder verwijzing naar artikel 81 Wet RO, achterwege: HR 24 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV6821.

¹³⁶ Rb. 's-Gravenhage 26 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4690; Hof 's-Gravenhage 6 december 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011BU7235 (beide uitspraken zijn reeds bij artikel 16 behandeld); Hof 's-Gravenhage 25 juli 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX5778; Hof Arnhem-Leeuwarden (zittingsplaats Arnhem) 31 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ2709 (deze uitspraak is bij artikel 6 reeds besproken).

¹³⁷ Hof 's-Gravenhage 25 juli 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX5778.

¹³⁸ Rb. Groningen 22 mei 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BW6269; Hof Leeuwarden 19 juni 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430 (deze zaak is reeds bij artikel 5 IVRK behandeld); Hof Amsterdam 29 oktober 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:3793. Hof Leeuwarden 8 november 2012,

Ten slotte concludeert de Advocaat-Generaal in één geval tot verwerping van het beroep op de verdragsbepaling, omdat het beroep op de artikelen 3, 6 en 20 IVRK niet voldoende is gemotiveerd.¹³⁹ De Hoge Raad verwerpt het desbetreffende cassatieberoep, omdat de aangevoerde klachten – waaronder die waarin een beroep is gedaan op het IVRK – niet tot cassatie kunnen leiden.

Artikel 21 (Adoptie)

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

a. waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;

b. erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;

c. verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;

d. nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;

e. bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Artikel 21 IVRK komt twee keer aan bod. De rechter past artikel 21 IVRK toe ter ondersteuning van het standpunt dat bij adopties het belang van het kind geldt. Ook de Advocaat-Generaal betreft deze verdragsbepaling in zijn conclusie om dat standpunt te onderstrepen.

ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3508; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 8 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0162; Hof Arnhem-Leeuwarden (vestiging Leeuwarden) 10 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0156; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 19 maart 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ5584; Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 25 maart 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2468. Deze laatste vijf uitspraken worden bij artikel 4 IVRK besproken.

¹³⁹ HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX1304; Parket bij de Hoge Raad 11 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX1304.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

De rechtbank Noord-Holland doet uitspraak in een zaak waarin postume adoptie wordt verzocht, terwijl het Nederlands recht deze mogelijkheid heeft vervangen voor eenouderadoptie.¹⁴⁰ De rechtbank verklaart verzoekster niettemin ontvanke-lijk, nu dit in het belang van het kind wordt geacht. Daarbij krijgt het IVRK een ondersteunende rol toebedeeld.¹⁴¹

Overig

De Advocaat-Generaal betreft de verdragsbepaling in zijn conclusie als een argument bij de bespreking van de klachten in cassatie. Hij stelt dat een van de klachten miskent dat de voornaamste overweging bij adoptie het belang van het kind is, wat uit artikel 21 IVRK volgt.¹⁴² De Hoge Raad behandelt het cassatiebe-roep niet inhoudelijk en verwerpt dit onder verwijzing naar artikel 81 Wet RO.¹⁴³

Artikel 23 (Kinderen met een handicap)

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.

2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.

3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.

¹⁴⁰ Rb. Noord-Holland 20 februari 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:9811.

¹⁴¹ Zie in dit verband: N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 58.

¹⁴² Parket bij de Hoge Raad 28 juni 2013, ECLI:NL:PHR:2013:43.

¹⁴³ HR 27 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:786.

4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij, gehandicapte kinderen, met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 23 IVRK wordt één keer in de rechtspraak genoemd.¹⁴⁴ Het is niet geheel duidelijk of een beroep is gedaan op artikel 23 IVRK of dat de rechter deze uit eigen beweging aanhaalt. Op welke wijze artikel 23 is toegepast, valt dan ook niet goed na te gaan. In deze zaak doet de vader in ieder geval duidelijk een beroep op de artikelen 6, 19 en 24 IVRK. Met betrekking tot het IVRK overweegt de rechter dat het beroep op het IVRK niet kan slagen, omdat er geen sprake is van een schending van het IVRK in samenhang met de omstandigheid dat niet is gebleken dat de terugkeer van de minderjarige naar Peru zo ernstig risico met zich meebrengt dat de minderjarige in lichamelijk of geestelijk gevaar wordt gebracht.

Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.

2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:

- a. om baby- en kindersterfte te verminderen;*
- b. om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerste-lijnsgezondheidszorg;*
- c. om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerste-lijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;*
- d. om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;*

¹⁴⁴ Rb. Den Haag 24 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6118.

e. om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid van en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;

f. om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.

4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

In twee uitspraken wordt naar artikel 24 IVRK verwezen. In beide zaken doet een procespartij, de ouder, een beroep op het IVRK. Het vraagstuk van de rechtstreekse werking komt in geen van beide zaken aan bod.

Overig

In de eerste zaak verzoekt de moeder tot opheffing van de ondertoezichtstelling van haar minderjarige kinderen, waarbij zij zich onder meer beroept op de artikelen 8 EVRM en 24 IVRK.¹⁴⁵ De rechtbank gaat niet in op dit beroep en oordeelt dat, gezien de zorgwekkende situatie, de ondertoezichtstelling noodzakelijk is 'om de veiligheid van de minderjarigen te kunnen waarborgen'.

In de tweede zaak, die reeds is behandeld bij artikel 23, verwerpt de Haagse rechtbank het beroep van de vader op het IVRK.¹⁴⁶ In deze zaak was de terugkeer van de minderjarige naar Peru aan de orde.

Artikel 25 (Uit huis geplaatste kinderen)

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Artikel 25 IVRK is slechts één keer ingeroepen in de rechtspraak.¹⁴⁷ Het gaat hier om een beschikking waarbij een negenjarig kind onder toezicht is gesteld en is

¹⁴⁵ Rb. Den Haag 18 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16778.

¹⁴⁶ Rb. Den Haag 24 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6118.

¹⁴⁷ Hof 's-Hertogenbosch 19 september 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX8451.

geplaatst in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg. De moeder bestrijdt in hoger beroep de beschikking en beroept zich op de artikelen 25 en 37 IVRK. Het hof Den Bosch overweegt:

3.10.4. Het hof stelt vooreerst vast dat als uitgangspunt heeft te gelden dat de machtiging voor een gesloten plaatsing slechts wordt gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur (artikel 37 aanhef en sub b IVRK), met name in het geval van een meisje met de leeftijd van [minderjarige dochter].

3.10.5. De moeder heeft naar het oordeel van het hof terecht aangevoerd dat een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, recht heeft op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing (artikel 25 IVRK).

Daarnaast heeft de rechtbank geoordeeld dat in de periode na de bestreden beschikking een breed persoonlijkheidsonderzoek bij [minderjarige dochter] diende te worden afgenomen, waarbij zowel aandacht bestaat voor de verhouding tussen [minderjarige dochter] en haar moeder als voor de kind eigen problematiek van [minderjarige dochter], zoals haar cognitieve vermogens en eventuele psychiatrische problematiek. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek diende volgens de rechtbank een passend behandelplan te worden opgesteld.

Het hof houdt sterk rekening met de artikelen 25 en 37 IVRK en vernietigt de bestreden beschikking gedeeltelijk.

Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Het recht op een toereikende levensstandaard, zoals bepaald in artikel 27 IVRK, wordt in één arrest besproken.¹⁴⁸ Het gerechtshof Leeuwarden verwerpt het beroep op deze bepaling en op artikel 8 EVRM. Hij acht het ontvangen van kinderbijslag voor de kleinkinderen in de hoedanigheid van (tijdelijk) voogd een passende maatregel in de zin van voornoemde verdragsbepalingen. Hiermee geeft het hof kennelijk aan dat is voldaan aan artikel 27 IVRK en artikel 8 EVRM.

Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op:

- a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
- b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten en fundamentele vrijheden van de mens, en voor de in het Handvest der Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
- c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn eigen culturele identiteit, zijn taal en culturele waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne;
- d) de voorbereiding van het kind op het dragen van verantwoordelijkheid in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
- e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.

2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van de vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.

¹⁴⁸ Hof Leeuwarden 22 november 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BU5522.

Artikel 29 IVRK komt één keer in de rechtspraak voor. Het betreft een uitspraak van het Haagse hof.¹⁴⁹ Het vraagstuk van de rechtstreekse werking speelt in deze zaak geen rol. Door de rechter in eerste instantie is het verzoek van de vader om te bepalen dat de minderjarige met ingang van het nieuwe schooljaar voor zijn vervolgonderwijs naar een andere school gaat, afgewezen. De vader heeft daartegen hoger beroep ingesteld. Hij stelt dat de afwijzing door de rechtbank een schending van de artikelen 29 IVRK en 8 EVRM oplevert. Het hof gaat hier niet in mee en overweegt dat gezien het belang van de minderjarige bij continuering van de plaatsing in zijn huidige school niet blijkt dat door deze plaatsing de voornoemde verdragsbepalingen zijn geschonden. Volgens het hof zijn door de vader geen feiten en omstandigheden in hoger beroep aangevoerd die tot een ander oordeel dan tot het afwijzen van zijn verzoek leiden.

Artikel 30 (Kinderen afkomstig uit minderheidsgroepen)

In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd tezamen met andere leden van zijn groep zijn cultuur te beleven, zijn eigen godsdienst te belijden en daarnaar te leven, of zich van zijn eigen taal te bedienen.

Er is in de rechtspraak eenmaal een beroep gedaan op artikel 30 IVRK, waarbij de rechtstreekse werking van deze bepaling onbesproken is gebleven. De zaak diende voor het hof Den Haag en betreft een uithuisplaatsing.¹⁵⁰ De ouders doen een beroep op de artikelen 7, 9 lid 3 en 30 IVRK en artikel 8 EVRM. Het hof verwerpt het beroep en neemt aan dat op basis van de specifieke omstandigheden van het geval de machtiging tot uithuisplaatsing in het belang van de kinderen is. Het hof stelt vast dat dit belang zwaarder weegt dan de gestelde inbreuk die op de voornoemde verdragsbepalingen wordt gemaakt.

Ten aanzien van de in hoger beroep opgeworpen stelling van de ouders dat de uithuisplaatsing van de minderjarigen inbreuk maakt op artikel 8 EVRM en de artikelen 7, 9 lid 3 en 30 IVRK, wordt nog opgemerkt dat de gestelde inbreuk naar het oordeel van het hof wordt gerechtvaardigd door de bescherming van de belangen van de minderjarigen.

¹⁴⁹ Hof 's-Gravenhage 9 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BX3361.

¹⁵⁰ Hof 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9461.

Artikel 37 (Folteringsverbod en waarborgen bij vrijheidsberoving)

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;*
 - b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;*
 - c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden.*
 - d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.*
-

In elf zaken is naar artikel 37 IVRK verwezen. In geen van de zaken is expliciet de rechtstreekse werking van de verdragsbepaling aanvaard.

Rechtstreekse werking

In geen van de geïnventariseerde zaken is artikel 37 IVRK rechtstreeks toepasbaar verklaard. Wel valt in twee zaken van de beroepscommissie van de RSJ te zien dat het artikel zo wordt toegepast door de klachtencommissie.¹⁵¹ De beroepscommissie van de RSJ diende op 9 januari een beslissing te nemen over de door de jeugdzorginstelling Almata genomen sancties tegen twee gesloten geplaatste jongeren wegens het gebruik van softdrugs. Eerder verklaarde de klachtcommissie de klacht gegrond en concludeerde daarbij dat de instelling in strijd heeft gehandeld met artikel 37 IVRK. De directeur van de instelling is het niet eens met die conclusie en gaat in beroep tegen deze beslissingen van de klachtcommissie. De beroepscommissie van de RSJ behandelt het IVRK in deze zaken niet en vernietigt (deels) de uitspraken van de klachtencommissie.

¹⁵¹ Beroepscommissie RSJ 9 januari 2012, 11/2913/JZ; Beroepscommissie RSJ 9 januari 2012, 11/2915/JZ. Zie ook annotatie R. de Jong, *FJR* 2012/49.

Het Haagse hof lijkt de rechtstreekse werking in het midden te laten.¹⁵² In het arrest verwerpt het hof het beroep op de artikelen 9, 20, 37 en 40 lid 4 IVRK:

Het hof heeft voormelde bepalingen [Lees: artikelen 9, 20, 37 en 40 lid 4 IVRK, red.] en de te dier zake relevante jurisprudentie betrokken bij zijn beoordeling van de rechtmatigheid van het handelen van de Staat, als hieronder weergegeven. In het midden kan blijven of de artikelen 20 en 40, vierde lid, IVRK rechtstreekse werking hebben, respectievelijk of artikel 37 IVRK slechts een instructienorm voor [Justitiële Jeugdinstelling, red.] Het Poortje bevat.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Enkele zaken vallen in deze categorie van doorwerking.¹⁵³ Deze wijze van toepassing is bijvoorbeeld te zien in de uitspraak van de rechtbank Den Haag.¹⁵⁴ Aan de kinderrechter wordt de benoeming van een bijzondere curator ingevolge artikel 1:250 BW gevraagd. De kinderrechter heeft een machtiging tot plaatsing van de minderjarige in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg verleend, waartegen de minderjarige hoger beroep wil instellen, nu de met het gezag belaste ouder dat niet wil doen. De rechtbank is van oordeel dat benoeming van een bijzondere curator in het belang van de minderjarige noodzakelijk is, omdat er sprake is van een conflict van substantiële aard tussen de ouder en de minderjarige. De rechtbank stelt vast dat er sprake is van een maatregel tot vrijheidsbeneming nu de minderjarige in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg is geplaatst. Hierbij betreft de rechtbank de artikelen 5 lid 4 EVRM en 37 IVRK. Zij gaat over tot benoeming van de bijzondere curator. Het IVRK lijkt hier een ondersteunende rol te spelen.

De ondersteunende rol van het IVRK komt sterker naar voren in een zaak waarin bij bestreden beschikking een machtiging tot plaatsing van de minderjarige in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg is verleend.¹⁵⁵ In hoger beroep voeren de ouders en de minderjarige aan dat de stichting niet-ontvankelijk verklaard dient te worden nu zij niet behoort tot de kring van verzoekers van een dergelijke machtiging ex artikel 1:254 BW. Het hof Arnhem-Leeuwarden gaat hierin mee en betreft het IVRK bij de beoordeling en overweegt:

[d]e als vrijheidsbeneming te kwalificeren maatregel van gesloten jeugdzorg dient evenals het verzoek hiertoe een uitdrukkelijke grondslag te vinden in de wet. Dit mede gezien tegen de achtergrond van art. 37 Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, art. 15 Grondwet en art. 5 lid 1, aanhef en onder d, EVRM, dat bepaalt dat

¹⁵² Hof 's-Gravenhage 6 november 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2991.

¹⁵³ Hof 's-Hertogenbosch 19 september 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX8451 (deze uitspraak is bij artikel 25 IVRK uitgewerkt); Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 november 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:8816; Rb. Den Haag 13 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6293.

¹⁵⁴ Rb. Den Haag 13 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6293.

¹⁵⁵ Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Leeuwarden) 5 november 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:8816.

niemand zijn vrijheid mag worden ontnomen dan overeenkomstig een wettelijk voorgeschreven procedure, in het geval van rechtmatige detentie van een minderjarige: met het doel toe te zien op zijn opvoeding (zie ook Hoge Raad 31 mei 2013, LJN: BZ5422).

Overig

Tweemaal slaagt het beroep op artikel 37 IVRK niet zonder dat met zekerheid gesproken kan worden van rechtstreekse werking of verdragsconforme uitleg en toepassing.¹⁵⁶ De rechtbank Den Haag verwerpt het beroep op artikel 37 IVRK als volgt:

Ook artikel 37 IVRK dwingt niet tot een ander oordeel. Zelfs als de norm, bedoeld in artikel 37 aanhef en onder b in dit geval van toepassing is, dan geldt dat van een “uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur” sprake is geweest, waar het gaat om het verblijf in De Sprengen. Daarbij merkt de rechtbank op dat de pijlen van [eiser] zich primair richten op de inhoud van de behandeling of het ontbreken daarvan en niet zozeer op de duur van het verblijf in de De Sprengen.¹⁵⁷

Verder wordt een beroep op artikel 37 IVRK in één zaak niet besproken door de rechter, maar beslist hij wel conform het verzoek van de partij die zich op artikel 37 IVRK beroept.¹⁵⁸

Ook komt artikel 37 IVRK voor in twee conclusies van de Advocaat-Generaal.¹⁵⁹ In de conclusie van 11 mei 2012 concludeert de Advocaat-Generaal dat de plaatsing in een instelling voor gesloten jeugdzorg als uiterste maatregel is gehanteerd en voor de kortst mogelijke passende duur, als bedoeld in artikel 37, onder b, IVRK. In de conclusie van 15 maart 2013 wordt artikel 37 genoemd om aan te geven dat gesloten jeugdzorg als vrijheidsbeneming in de zin van artikel 5 EVRM en artikel 37 IVRK kan worden gekwalificeerd. In de eerste uitspraak van 13 juli 2012 verwerpt de Hoge Raad onder verwijzing naar artikel 81 Wet RO het cassatieberoep zonder verdere toelichting.¹⁶⁰ Het IVRK wordt in de tweede uitspraak van de Hoge Raad van 31 mei 2013 niet genoemd.¹⁶¹

¹⁵⁶ Hof Arnhem-Leeuwarden (zittingsplaats Arnhem) 31 januari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ2709 (deze uitspraak is reeds bij artikel 6 IVRK behandeld); Rb. Den Haag 15 mei 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1884.

¹⁵⁷ Rb. Den Haag 15 mei 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1884.

¹⁵⁸ Rb. Den Haag 11 maart 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ7295.

¹⁵⁹ Parket bij de Hoge Raad 11 mei 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX1304; Parket bij de Hoge Raad 15 maart 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BZ5422.

¹⁶⁰ HR 13 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX1304.

¹⁶¹ HR 31 mei 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ5422.

Artikel 38 (Bescherming van kinderen in gewapende conflicten)

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle praktisch mogelijke maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.

3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar bij hun strijdkrachten in te lijven. Bij het inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar bij voorrang de oudsten in te lijven.

4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle praktisch mogelijke maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 38 IVRK komt eenmaal voor in de rechtspraak.¹⁶² In deze uitspraak van de rechtbank Amsterdam is de handhaving van de voorlopige ondertoezichtstelling en de voorlopige machtiging tot plaatsing in gesloten jeugdzorg verzocht, omdat er grote zorgen bestaan over de minderjarige die steeds verdergaand radicaliserend gedrag toont. De Raad voor de Kinderbescherming, verzoekster, verwijst onder meer naar artikel 38 IVRK. De Amsterdamse kinderrechtster willicht de verzoeken in zonder daarbij het beroep op het IVRK te bespreken.

Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

¹⁶² Rb. Amsterdam 23 januari 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:565.

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

(iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of –vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in de aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

(iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

(v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

a. de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

b. de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 40 IVRK komt één keer aan de orde in de rechtspraak.¹⁶³ Het hof Den Haag laat in deze zaak in het midden of artikel 40 lid 4 IVRK rechtstreeks werkend is.

Algemeen (Geen specifieke bepaling)

In negentien zaken wordt het beroep op of de verwijzing naar het IVRK niet nader geconcretiseerd. Een reden hiervoor kan gelegen zijn in het feit dat er een algemeen beroep op het IVRK wordt gedaan door procespartijen dan wel door de rechter: een specifiek artikel van het IVRK wordt dan niet vermeld. Deze zaken worden hier besproken.

Rechtstreekse werking

Slechts één uitspraak kan onder deze subparagraaf worden geplaatst.¹⁶⁴ In de beschikking van de rechtbank Noord-Holland is er sprake van een dreigende uitzetting van een uitgeprocedeerd gezin naar Irak. Het gezin verblijft in vreemdelingenbewing. Stichting Nidos verzoekt de kinderrechter een machtiging tot (spoed)uithuisplaatsing af te geven voor de duur van zes maanden. De kinderrechter verleent op dezelfde dag van het verzoek een machtiging tot spoeduit-huisplaatsing voor de duur van vier weken en houdt de zaak voor het overige aan. Ter zitting wordt vastgesteld dat zowel de ouders als de verschenen minderjarigen een machtiging tot uithuisplaatsing niet in het belang van de minderjarigen achten, nu het gezin de vreemdelingenprocedure als gezin wil doorlopen. De kinderrechter overweegt:

Partijen hebben ter zitting uitdrukkelijk aan de kinderrechter gevraagd om zijn visie te geven op de vraag of de machtiging tot spoeduit-huisplaatsing op 21 augustus 2013 terecht is verleend. Hoewel er geen beslispunt voorligt, zal de kinderrechter vanwege het principiële karakter van deze rechtsvraag en ter voorlichting van Nidos voor eventuele volgende verzoeken, in de onderstaande overweging ten overvloede ingaan op dit uitdrukkelijke verzoek van partijen.

De kinderrechter overweegt dat (dreigende) uitzetting alleen nooit voldoende reden kan zijn om een machtiging tot uithuisplaatsing te verlenen. Uit het arrest van de Hoge Raad van 17 oktober 2008, C07/009 (LJN: BD3135; zie met name de rechtsoverwegingen 3.4.2 en 3.4.5), volgt immers dat de wetgever heeft beoogd de rechtsbescherming van de vreemdeling in het kader van de Vreemdelingenwet 2000 bij uitsluiting op te dragen aan de bestuursrechter (in het bijzonder de vreemdelingenrechter). Volgens

¹⁶³ Hof 's-Gravenhage 6 november 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2991. Deze uitspraak is bij artikel 20 IVRK uitgewerkt.

¹⁶⁴ Rb. Noord-Holland 25 september 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:8694. Zie in dit verband tevens: Rb. Amsterdam 18 december 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:9530. Deze uitspraak is besproken bij artikel 6 IVRK.

de Hoge Raad biedt de Vreemdelingenwet 2000 de vreemdeling met betrekking tot de rechtmatigheid van jegens hem als zodanig door een bestuursorgaan op grond van die wet gegeven beschikkingen en verrichte handelingen, een stelsel van rechtsbescherming dat in zodanige mate waarborgt dat de vreemdeling de rechtmatigheid van die beschikkingen en handelingen ter beoordeling kan voorleggen aan de vreemdelingenrechter, dat dienaangaande geen noodzaak bestaat tot aanvullende rechtsbescherming door de burgerlijke rechter. De kinderrechter voegt hieraan toe dat ook de vreemdelingenrechter gehouden is te toetsen aan de rechtstreeks werkende bepalingen van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind.

Op welke bepalingen de kinderrechter hier doelt, wordt echter niet duidelijk.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In de negentien onderzochte uitspraken komt deze tweede vorm van doorwerking niet sterk naar voren. Het IVRK krijgt doorwerking via deze methode van verdragsconforme uitleg en toepassing in twee uitspraken van de rechtbank Noord-Nederland (locatie Leeuwarden) en de rechtbank Den Haag. De rechtbank Noord-Nederland oordeelt met betrekking tot de ontheffing van het ouderlijk gezag in het kader van een draagmoeder-constructie dat rekening houdende met de omstandigheden van het geval voldaan wordt aan de relevante bepalingen in zowel het IVRK als het BW.¹⁶⁵ De rechtbank Den Haag merkt ‘ten overvloede’ op dat ‘uit vaste jurisprudentie tevens volgt dat de bepalingen van het IVRK, waarop Bureau Jeugdzorg een beroep heeft gedaan, in het Haagse Verdrag [lees: HKOV, red.] zijn geïncorporeerd’.¹⁶⁶

Overig

In vijf zaken wijst de rechter een beroep op het IVRK expliciet van de hand. Voor de rechtbank Rotterdam verzoekt een vrouw primair tot erkenning van de beslissing van de Braziliaanse rechter waarbij adoptie is uitgesproken, en subsidiair tot het uitspreken van de adoptie naar Nederlands recht.¹⁶⁷ De vrouw doet daarbij een beroep op artikel 10 van de Wet opneming buitenlandse kinderen ter adoptie (hierna: Wobka) en het IVRK. Aan het formele vereiste van beginseltoestemming voor adoptie is niet voldaan en de vrouw stelt dat hieraan voorbij dient te worden gegaan. De rechtbank is het hier niet mee eens en oordeelt: ‘[o]nder de gegeven omstandigheden wordt noch in artikel 10 van de Wobka noch in het door het IVRK tot uitgangspunt genomen belang van het kind, aanleiding gevonden aan de vereiste beginseltoestemming voorbij te gaan en de adoptie alsnog te erkennen’. Betoogd kan worden dat de rechtbank hier onderzoekt of niet alsnog aan het nationale vereiste van de beginseltoestemming voorbij kan worden gegaan. Daarmee

¹⁶⁵ Rb. Noord-Nederland (locatie Leeuwarden) 11 september 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:5503.

¹⁶⁶ Rb. 's-Gravenhage 22 september 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BT8447.

¹⁶⁷ Rb. Rotterdam 26 september 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BT8220.

lijkt hij in de sfeer van het leerstuk van de rechtstreekse werking te zitten. In casu vindt de rechtbank echter geen aanleiding om de formele eis terzijde te schuiven. In een andere zaak oordeelt het Haagse hof dat het beroep gepasseerd dient te worden ‘nu niet tijdig een beroep is gedaan op de mogelijkheid die de Nederlandse wet biedt in de vorm van een verzoek om een bijzondere curator te benoemen’.¹⁶⁸ Ook het hof Amsterdam verwerpt het beroep op het IVRK heel summier, door te concluderen dat ‘van strijd met het IVRK, zoals door de grootouders is aangevoerd’ evenmin is gebleken.¹⁶⁹ Hoe het beroep door de grootouders is geformuleerd komt in de uitspraak niet naar voren. In de vierde zaak oordeelt het hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) dat het beroep op het IVRK niet kan slagen: de ‘omstandigheid dat een uithuisplaatsing financiële gevolgen heeft die ten laste van de samenleving komen leidt niet tot een ander dan het hierboven gegeven oordeel’.¹⁷⁰ In een zaak uit 2014 neemt een moeder haar twee kinderen zonder toestemming van de vader vanuit Marokko mee naar Nederland.¹⁷¹ In geschil is of de moeder hierdoor in strijd handelt met het gezagsrecht van de vader. De moeder betoogt, onder andere, dat de stelling van de vader dat hij naar Marokkaans recht eenhoofdig gezag heeft, in strijd is met het IVRK. De rechtbank oordeelt dat ‘[h]et feit dat naar Marokkaans recht in een geval als dit niet uitsluitend de moeder de beslissingsbevoegdheid heeft over – kort gezegd – verhuizing met de minderjarigen naar het buitenland, maar dat een dergelijke verhuizing de toestemming van de vader behoeft’ niet in strijd is met het IVRK. In acht zaken wordt het beroep op het IVRK niet (uitdrukkelijk) besproken.¹⁷² Het komt voor dat het beroep op het IVRK impliciet wordt verworpen. Zo betoogt appellante voor het gerechtshof Den Haag dat de plaatsing in de instelling, waar zij in aanraking kwam met strafrechtelijk geplaatste minderjarigen, onrechtmatig is in het licht van onder meer het IVRK.¹⁷³ Het gerechtshof stelt, zonder het IVRK uitdrukkelijk te bespreken, dat een dergelijke situatie niet onrechtmatig is en dat de wetgever een regeling heeft getroffen in de overgangperiode. Hiermee wijst het gerechtshof het beroep op het Verdrag af.

¹⁶⁸ Hof Den Haag 29 mei 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2884.

¹⁶⁹ Hof Amsterdam 1 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:982. Zie in dit verband tevens Rb. Midden-Nederland (locatie Lelystad) (vzr.) 17 april 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:1814 waarin de overwegingen van het hof worden geciteerd waarin het IVRK wordt genoemd.

¹⁷⁰ Hof Arnhem-Leeuwarden (locatie Arnhem) 11 juli 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:5028.

¹⁷¹ Rb. Den Haag 11 februari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3537.

¹⁷² Rb. Amsterdam 5 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW0684; Rb. 's-Gravenhage 7 mei 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW8736; Hof 's-Gravenhage 14 november 2012,

ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ6329; Rb. Den Haag 23 april 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:13964; Hof 's-Hertogenbosch 25 april 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ8650; Rb. Den Haag 27 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:1393; Hof Den Haag 7 mei 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:1589; Hof Den Haag 22 juli 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2811.

¹⁷³ Hof Den Haag 22 juli 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2811.

Ten slotte komt het IVRK voor in twee conclusies van de Advocaat-Generaal.¹⁷⁴ In beide conclusies wordt niet inhoudelijk ingegaan op het IVRK.

Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk is de toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken gedurende het tijdvak van 1 september 2011 tot 1 september 2014 beschreven. Het deelonderzoek beslaat een periode van drie jaar waarin 190 zaken zijn geïventariseerd. In vergelijking met het vorige onderzoek dat een onderzoek omvatte van bijna tien jaar (1 januari 2002 tot 1 september 2011), en waarin 324 personen-, familie- en civiele jeugdzaken zijn geïventariseerd is het aantal zaken waarin het IVRK een rol speelt aanzienlijk toegenomen.¹⁷⁵ Een groot deel van de onderzochte zaken in het huidige deelonderzoek betreffen dezelfde verdragsbepalingen als in het vorige deelonderzoek. Het huidige deelonderzoek heeft betrekking op de preambule, de artikelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 37, 38 en 40, en zaken die een algemene verwijzing naar het IVRK betreffen. In het vorige onderzoek zijn zaken geïventariseerd waarin de artikelen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 37, 40 en 54 IVRK en het IVRK in het algemeen werden ingeroepen. Hieruit volgt dat ditmaal in de onderzochte rechtspraak de artikelen 1, 22, 28 en 54 IVRK niet zijn genoemd en tegelijkertijd dat in de vorige onderzoeksperiode de preambule en de artikelen 29, 30 en 38 IVRK niet voorkwamen. Wederom speelt in de hier weergegeven onderzoeksresultaten artikel 3 IVRK met 111 zaken – van de 190 – een prominente rol, gevolgd door de artikelen 20 (46 zaken), 9 (25 zaken) en 7 (23 zaken).

Anders dan in het vorige onderzoek is het vraagstuk van de rechtstreekse werking zelden uitdrukkelijk aan bod geweest. Ook wanneer de rechter de rechtstreekse werking niet expliciet aanneemt valt deze vorm van doorwerking uit de uitspraken veelal niet af te leiden. Alleen de artikelen 3, 7, 8, 12, 20, 37 en 40 IVRK en een ongespecificeerd beroep op het Verdrag kunnen onder dit kopje worden geplaatst. Een interessant voorbeeld waarin de rechtstreekse werking van het IVRK wordt aangenomen, is de uitspraak van de rechtbank Noord-Holland die over het verzoek van Stichting Nidos tot machtiging tot (spoed) uithuisplaatsing, voor een periode van zes maanden, dient te oordelen.¹⁷⁶ De minderjarigen

¹⁷⁴ Parket bij de Hoge Raad 3 februari 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BV3407; HR 23 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV3407 (het IVRK is in deze zaak besproken bij het gerechtshof en de Advocaat-Generaal en de Hoge Raad behandelen het IVRK niet); Parket bij de Hoge Raad 12 augustus 2011, ECLI:NL:PHR:2011:BR5312; HR 21 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BR5312 (het IVRK wordt slechts aangehaald in een citaat).

¹⁷⁵ N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 5-80.

¹⁷⁶ Rb. Noord-Holland 25 september 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:8694.

voor wie de machtiging wordt verzocht verblijven samen met de ouders in vreemdelingenbewaring in afwachting van een uitzetting. Op de dag van het verzoek verleende de kinderrechter een machtiging tot spoeduisplaatsing voor de duur van vier weken en hield hij de zaak voor het overige aan. Het gezin vindt een machtiging tot uithuisplaatsing niet in het belang van de minderjarigen, omdat het de vreemdelingenprocedure als gezin wil doorlopen. De procespartijen verzoeken de kinderrechter zijn visie te geven op de vraag of de machtiging tot spoeduisplaatsing die de kinderrechter voor de duur van vier weken had verleend terecht is verleend. De kinderrechter stelt dat hij vanwege 'het principiële karakter van deze rechtsvraag en ter voorlichting van Nidos voor eventuele volgende verzoeken, in de onderstaande overweging ten overvloede in [zal, red.] gaan op dit uitdrukkelijke verzoek van partijen'. De kinderrechter oordeelt dat een dreigende uitzetting op zichzelf nooit voldoende reden kan zijn om een machtiging tot uithuisplaatsing te verlenen. Hierbij zoekt hij aansluiting bij het arrest van de Hoge Raad van 17 oktober 2008 waarin de Hoge Raad oordeelt dat de Vreemdelingenwet de vreemdeling een stelsel van rechtsbescherming biedt waardoor geen noodzaak bestaat tot aanvullende rechtsbescherming door de burgerlijke rechter. Hieraan toevoegend overweegt de kinderrechter dat ook de vreemdelingenrechter gehouden is 'te toetsen aan de rechtstreeks werkende bepalingen van het' IVRK. Uit de uitspraak volgt niet op welke bepalingen de kinderrechter doelt.

Veel vaker vindt de doorwerking van het IVRK plaats via de verdragsconforme uitleg en toepassing. In de groep uitspraken die onder deze vorm van toepassing is geplaatst, is te zien dat de rechter, soms uit eigen beweging, het IVRK bij zijn beoordeling betreft. Vaak doet hij dat als een argument ten overvloede. Zo gaf de Hoge Raad doorwerking aan de artikelen 9 en 12 IVRK door deze bij zijn overwegingen te betrekken als een argument ter ondersteuning van zijn opvatting.¹⁷⁷ Een voorbeeld is de beschikking van de Hoge Raad van 17 januari 2014 waarin het draait om het recht op omgang tussen kind en de niet-verzorgende ouder.¹⁷⁸ De moeder werkt niet mee aan een omgangsregeling tussen de vader en het kind. Zowel de rechtbank als het hof wijzen het verzoek van de vader tot omgang met zijn kind af. In cassatie overweegt de Hoge Raad dat het uitgangspunt is dat 'het kind en de niet met het gezag belaste ouder recht hebben op omgang met elkaar'. Dit recht vloeit voor de ouder voort uit artikel 8 EVRM en artikel 1:377a lid 1 BW en voor het kind naast deze nationale bepaling ook uit de artikelen 9 lid 3 IVRK en 24 lid 3 Handvest. De Hoge Raad vernietigt de bestreden beschikking en verwijst het geding terug. Een ander voorbeeld is de uitspraak van de Amsterdamse rechtbank over een verklaring van toestemming in de zin van de Paspoortwet voor het aanvragen van een paspoort.¹⁷⁹ In casu verblijft

¹⁷⁷ HR 17 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:91; HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:748; HR 1 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1084.

¹⁷⁸ HR 17 januari 2014, ECLI:NL:HR:2014:91.

¹⁷⁹ Rb. Amsterdam 24 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:5977.

de minderjarige in een pleeggezin en is de met het gezag belaste vader stateeloos en heeft hij geen geldig identiteitsbewijs met als gevolg dat het verlengen van het paspoort van de minderjarige niet mogelijk is. De rechtbank constateert dat de Paspoortwet zich niet over een dergelijke situatie uitlaat. Zij overweegt vervolgens dat mede gelet op artikel 3 lid 1 IVRK de artikelen 34 lid 4 en 26 lid 1 Paspoortwet zodanig gelezen moeten worden dat de rechtbank een verklaring van toestemming kan verstrekken 'indien een gezaghebbende ouder buiten zijn wil om geen rechtsgeldige verklaring van toestemming kan overleggen ten behoeve van de aanvraag van een paspoort voor zijn onder toezicht gesteld kind jonger dan zestien jaar'. Artikel 3 lid 1 IVRK wordt door de Amsterdamse rechtbank hier gebruikt om een oplossing te vinden voor een situatie waarin het nationale recht niet voorziet.

Evenals in het vorige onderzoek kan geconstateerd worden dat een beroep op het IVRK wordt verworpen als het onvoldoende is gemotiveerd; soms wordt het beroep op het IVRK niet (uitdrukkelijk) door de rechter besproken. Bij een grote groep uitspraken, namelijk die waarbij een ontheffing werd uitgesproken of een machtiging uithuisplaatsing werd verleend/verlengd, wordt het beroep 'gemotiveerd verworpen'. Het treffen van een kindbeschermingsmaatregel acht de rechter hier gerechtvaardigd ter bescherming van de rechten van het kind, zoals onder meer opgenomen in de artikelen 9, 18 en 20 IVRK.

Ten aanzien van dit deelonderzoek kan in positieve zin geconcludeerd worden dat het IVRK in toenemende mate wordt ingeroepen door zowel de rechter als de procespartijen. Evenals in het vorige deelonderzoek geeft de rechter nu ook weer sterk de voorkeur aan de verdragsconforme uitleg en toepassing. Verdere duidelijkheid omtrent de rechtstreekse werking van de verdragsbepalingen is niet geschapen in de 190 onderzochte zaken.

Hoofdstuk 2

DE TOEPASSING VAN HET IVRK IN OVERIGE CIVIELE ZAKEN

N.N. Bahadur

Inleiding

Hoofdstuk 1 betrof de toepassing van het IVRK in personen-, familie- en civiele jeugdzaken. In dit hoofdstuk worden de overige civiele zaken behandeld. Dit zijn zaken die niet in het eerste hoofdstuk kunnen worden ondergebracht, omdat ze niet tot het personen-, familie- en civiele jeugdrecht behoren. Net als in het vorige onderzoek gaat het bij overige civiele zaken om bijvoorbeeld huurgeschillen.¹ In de onderzoeksperiode van 1 september 2011 tot 1 september 2014 zijn vijftien zaken geïventariseerd.² De onderzochte rechtspraak omvat de artikelen 3, 6, 8, 9, 19, 24, 27, 28, 29 en 40 IVRK en het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie (hierna: het Facultatief Protocol). Verder wordt in drie zaken niet nader geconcretiseerd op welk artikel van het IVRK een beroep is gedaan. Deze zaken zullen worden toegelicht in de paragraaf ‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’. Het hoofdstuk sluit af met een samenvatting en een conclusie.

Artikel 3 (Belang van het kind)

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

¹ N.N. Bahadur, ‘De toepassing van het IVRK in overige civiele zaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 81-95.

² Zie bijlage II. Jurisprudentieoverzicht overige civiele zaken.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

In acht zaken wordt artikel 3 IVRK genoemd. Hiermee komt deze verdragsbepaling het meest voor in dit deelonderzoek. Eenzelfde kon ook in het voorgaande onderzoek worden waargenomen.³ Evenals in de vorige onderzoeksperiode aanvaardt de Nederlandse rechter ook nu weer de rechtstreekse toepassing van artikel 3 IVRK.

Rechtstreekse werking

De rechtstreekse werking wordt in twee zaken uitdrukkelijk besproken.

De rechtbank Amsterdam staat voor de vraag of de tenuitvoerlegging van een notariële akte, waarbij de bank aan de ex-partner van de moeder van een minderjarige een recht van eerste hypotheek heeft verstrekt op een woonhuis, geschorst kan worden.⁴ De ex-partner is in verzuim met betrekking tot de verplichtingen jegens de bank die voortvloeien uit deze notariële akte. De moeder huurt het woonhuis van de ex-partner. In een eerdere procedure wees de voorzieningenrechter het gevorderd verbod tot ontruiming af, waartegen door de moeder hoger beroep is aangetekend. De verzochte schorsing in de huidige zaak wordt gevraagd voor de duur van het tegen het andere vonnis ingestelde hoger beroep. De minderjarige, eiseres in dit geding die wordt vertegenwoordigd door een bijzondere curator, doet een beroep op de artikelen 3 lid 1 en 27 IVRK. De rechtbank neemt de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK aan en overweegt als volgt:

Artikel 3 van het IVRK heeft weliswaar rechtstreekse werking, maar geen horizontale werking. [Eiseres] heeft op grond van deze bepalingen dan ook aanspraken jegens de Staat. Op grond van het IVRK en blijkens de wetsgeschiedenis van de goedkeuringswet dienen openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn en rechterlijke instanties bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind als eerste in overweging te nemen. Deze verplichting legt het IVRK niet op aan andere (rechts)personen, die niet vanuit door een door de Staat gegeven of toegelaten bevoegdheidsuitoefening in een bijzondere rechtsbetrekking tot een kind staan en over het lot van het kind kunnen of moeten beslissen. Dit neemt overigens niet weg dat onder omstandigheden eisen van zorgvuldigheid met zich mee kunnen brengen dat die andere (rechts)personen bij hun handelen de belangen van een minderjarige in overweging nemen en dat de rechter, indien hij over dat handelen moet oordelen, aan diens

³ N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in overige civiele zaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 81.

⁴ Rb. Amsterdam (vzr.) 10 januari 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BY8619. Zie ook JPF 2013/99 m.nt. J.H. de Graaf.

houding ten opzichte van een minderjarige het belang van een kind kan betrekken. Een dergelijk rechterlijk oordeel houdt niet in een maatregel als bedoeld in het IVRK.

Volgens de rechtbank ligt de verantwoordelijkheid voor de huisvesting van de minderjarige in de eerste plaats bij de moeder en niet bij de SNS Bank of de rechter. Hierbij betreft de rechtbank het oordeel van de voorzieningenrechter die het gevorderde verbod tot ontruiming door de moeder afwees maar daarbij wel een zekere belangenafweging maakte die tot uitdrukking is gekomen in de vastgestelde ontruimingstermijn. Naar het oordeel van de rechtbank vindt het standpunt van de moeder en de minderjarige, dat de rechtbank zo uitlegt dat SNS Bank verantwoordelijk dient te worden gehouden voor de huisvesting van de minderjarige, geen steun in het recht. De rechtbank stelt dat de minderjarige in het onderhavige geval door de moeder gebruikt wordt als schild in het debat met SNS Bank en indien de moeder 'in deze houding volhardt, zal de consequentie niet moeten zijn dat SNS Bank verder wordt belemmerd in de uitoefening van haar bevoegdheid tot executie, maar zal op grond van het IVRK een maatregel door het bevoegde gezag dienen te worden genomen om [eiseres] de bescherming te bieden die [gevoegde partij [lees: de moeder, red.]] haar niet kan of wil geven'. De vordering wordt afgewezen.

In een andere zaak laat de rechtbank Den Haag de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK in het midden.⁵ In casu spant een aantal Turkse belangenorganisaties in Nederland een zaak aan tegen de Nederlandse Staat, omdat zij vinden dat de Staat verplicht is tot het faciliteren van onderwijs in 'allochtone talen'. Dit gebeurt niet meer van overheidswege sinds de inwerkingtreding van de wet van 24 mei 2004.⁶ De vraag die in dit geschil centraal staat is 'of er internationaal-rechtelijke verplichtingen rusten op de Staat tot het faciliteren van onderwijs van de allochtone moedertaal en, zo ja, of het schenden van die verplichtingen een onrechtmatige daad oplevert jegens de personen wier belangen worden behartigd door' eisers. Eiseressen doen onder meer een beroep op de artikelen 3, 6 lid 2, 28 en 29 IVRK. De rechtbank Den Haag overweegt met betrekking tot artikel 3 dat in zoverre de verdragsbepaling rechtstreekse werking heeft 'dat bij alle maatregelen betreffende kinderen het belang van het desbetreffende kind dient te worden betrokken'. De rechtbank gaat verder:

4.8. De rechter kan toetsen of (...) de persoon of instantie die een dergelijke maatregel treft zich [voldoende, red.] rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en aldus bij de uitoefening van zijn bevoegdheid binnen de grenzen van het recht is gebleven. Deze toets heeft echter een terughoudend karakter.

⁵ Rb. Den Haag 13 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15232.

⁶ Wet van 24 mei 2004 houdende wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de experimentisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs, onder meer in verband met de beëindiging van de bekostiging van het onderwijs in allochtone levende talen, *Stb.* 2004, 253.

4.9. Hollanda c.s. kunnen niet worden gevolgd in hun betoog dat het in artikel 3 IVRK bedoelde belang van het kind meebrengt dat de Staat verplicht is onderwijs van de allochtone moedertaal aan kinderen in het basisonderwijs te faciliteren. Een dergelijke verplichting volgt niet uit de bewoording van het artikel, terwijl de rechtbank niet meegaat met de door Hollanda c.s. bepleite (“holistische”) interpretatie van artikel 3 IVRK. Anders dan Hollanda c.s. betogen, kan niet worden uitgegaan van een consensus in internationale instrumenten of de praktijk van de verdragstaten, inhoudende (dat het belang van het kind meebrengt) een recht op onderwijs van de allochtone moedertaal.

Ten aanzien van de artikelen 6, 28 en 29 IVRK oordeelt de rechtbank dat deze verdragsbepalingen ‘geen norm bevatten die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is, zodat deze bepalingen geen rechtstreekse werking hebben. Deze artikelen vormen dan ook evenmin een deugdelijke grondslag voor de vordering van eiseressen’.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Drie uitspraken, die alle een huurgeschil betreffen, kunnen onder de categorie ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’ worden geplaatst. In alle drie de zaken doet een procespartij een beroep op artikel 3 IVRK.

In een zaak van de Amsterdamse rechtbank daagt de huurder de gemeente Amstelveen voor de rechter nu zij de woning dient te ontruimen als gevolg van een door de kantonrechter uitgesproken ontbinding van de huurovereenkomst.⁷ In het geding vordert eiseres de gemeente te verbieden om haar medewerking te verlenen bij de ontruiming van de woning ex artikel 444 Rv. Hierbij doet zij een beroep op de artikelen 3 en 27 IVRK. De Amsterdamse voorzieningenrechter overweegt als volgt:

4.4 De eerste vraag die aan de orde is, is of de gemeente, in de persoon van de burgemeester, wel bevoegd is voornoemde belangen van de kinderen nog te laten meewegen. Met de gemeente en de verhuurders is de voorzieningenrechter van oordeel dat de bevoegdheden van de burgemeester op grond van artikel 444 Rv in dat kader beperkt zijn. Het gaat in dat artikel meer om een ‘vergezellingsplicht’ van de burgemeester en de burgemeester dient alleen te beoordelen of de deurwaarder geen lichtvaardig of willekeurig gebruik maakt van de bevoegdheden om de woning zonder toestemming van de bewoners te betreden. Alleen in hele bijzondere gevallen, bijvoorbeeld bij een sterfgeval of bevalling, kan van zo’n situatie sprake zijn. De door X. geschetste omstandigheden zijn geen omstandigheden die tot een dergelijke situatie kunnen leiden.

4.5 Indien wordt aangenomen dat de bevoegdheden van burgemeester ruimer zijn dan hierboven weergegeven, kan bovendien nog de vraag worden gesteld of op grond van het IVRK op de burgemeester wel de verplichting rust de belangen van het kind als

⁷ Rb. Amsterdam (vzr.) 22 januari 2013, NJF 2013/125.

eerste in overweging te nemen. Deze verplichting legt het IVRK immers niet op aan (rechts)personen, die niet vanuit een door de Staat gegeven of toegelaten bevoegdheidsuitoefening in een bijzondere rechtsbetrekking tot een kind staan en over het lot van het kind kunnen of moeten beslissen. De weging van de belangen van de kinderen heeft op het moment dat de burgemeester wordt ingeschakeld al door een of meer rechterlijke instanties kunnen plaatsvinden en vooralsnog lijkt het er niet op dat de burgemeester dan nog een rol heeft in het toepassen van het IVRK.

Dit neemt overigens niet weg dat onder omstandigheden, vergelijkbaar aan een sterfgeval of een bevalling, eisen van zorgvuldigheid meebrengen dat de belangen van een minderjarige wel moeten worden meegenomen.

Het beroep op het IVRK slaagt niet. In feite legt de rechter hier de bevoegdheid van de burgemeester uit en beziet in hoeverre het IVRK daarin een rol kan spelen. Gesteld kan worden dat de rechter hier de vraag stelt of een verplichting tot het meewegen, in het onderhavige geval, van de belangen van minderjarigen voortvloeit uit het IVRK. De rechter beantwoordt deze vraag negatief, maar is wel van mening dat een dergelijke verplichting kan volgen uit eisen van zorgvuldigheid.

In een kort geding en vervolgens in de bodemprocedure gaat de voorzieningen-rechter respectievelijk de kantonrechter van de rechtbank Noord-Nederland na of het belang van het kind in de weg staat aan ontruiming van de woning.⁸ De rechter maakt een belangenafweging waarin het belang van de minderjarige wordt afgezet tegen het belang van de verhuurder. In feite stelt hij zich de vraag of het belang van de minderjarige zich verzet tegen de ontruiming van de woning.⁹ De woningstichting vordert in kort geding en later in de bodemprocedure ontruiming van de woning in verband met de aanwezigheid van grote hoeveelheden hennepstekjes. De huurder woont samen met zijn minderjarige dochter in de woning en doet in de onderhavige procedure een beroep op artikel 3 IVRK. Hoewel de voorzieningenrechter in kort geding niet expliciet ingaat op het ingeroepen artikel, lijkt hij hier wel in zijn oordeel rekening mee te houden. De rechtbank overweegt dat bij de beoordeling van een op zichzelf gerechtvaardigde vordering tot ontruiming de belangen van betrokken kinderen onder ogen gezien dienen te worden. Het enkele feit dat minderjarigen betrokken zijn, leidt er niet automatisch toe dat een dergelijke vordering moet worden afgewezen. De verantwoordelijkheid voor het welzijn van de minderjarige alsmede de verantwoordelijkheid voor de tekortkoming die tot de ontruiming leidt, ligt bij de ouder. De betrokkenheid van een minderjarige kan in de weg staan aan de toewijzing van de vordering tot ontruiming in kort geding indien de ontruiming tot een acute noodtoestand voor de

⁸ Rb. Noord-Nederland (zittingsplaats Groningen) (vzr.) 26 april 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ8814; Rb. Noord-Nederland 12 februari 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:691.

⁹ Zie in dit verband: N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in overige civiele zaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 81-85.

minderjarige zou leiden, hetgeen de rechter in casu voldoende aannemelijk acht. De voorzieningenrechter is van oordeel dat 'voorshands onvoldoende aannemelijk [is, red.] geworden dat de rechter in een bodemprocedure een vordering tot ontruiming van het gehuurde (en ontbinding van de huurovereenkomst) zondermeer zal toewijzen'. De voorzieningenrechter wijst de vordering van de woningstichting af.

In de bodemprocedure wordt de vordering van de woningstichting wel toegevoegd. De kantonrechter stelt voorop dat iedere tekortkoming in de nakoming de bevoegdheid geeft de overeenkomst geheel of gedeeltelijk te ontbinden, tenzij de omstandigheden de ontbinding in redelijkheid niet rechtvaardigen. De kantonrechter weegt vervolgens de belangen af en neemt daarbij het belang van de minderjarige dochter mee en komt tot het volgende oordeel:

dat belang is niet van dien aard dat om die reden van [eiseres] verlangd mag en kan worden dat ondanks de ernstige tekortkoming van [gedaagde] als huurder, [eiseres] aan [gedaagde] de onderhavige huurwoning ter beschikking blijft stellen dan wel vervangende woonruimte ter beschikking stelt. De door [gedaagde] aangevoerde belangen, daaronder begrepen dat van zijn dochter, zijn in zoverre van onvoldoende gewicht gelet op het belang van [eiseres] bij de gevraagde ontbinding en ontruiming.

Overig

Van een aantal uitspraken kan niet gezegd worden dat artikel 3 IVRK doorwerkt via de rechtstreekse werking of de verdragsconforme uitleg en toepassing. Zo oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank Noord-Nederland (zittingsplaats Leeuwarden), in het kader van een verzoek tot schorsing van de executieverkoop van de woning, dat de belangen van de minderjarigen 'in onderhavige procedure nog niet in het geding zijn. Het gaat in deze procedure immers over de executorialen verkoop van de woning'.¹⁰ Hiermee wordt het beroep op artikel 3, weliswaar niet direct en expliciet, van de hand gewezen. In een andere uitspraak, van de Rotterdamse voorzieningenrechter, wordt artikel 3 genoemd in de geciteerde overwegingen van het vonnis van de kantonrechter die onder meer de huurovereenkomst heeft ontbonden en de huurders heeft veroordeeld tot ontruiming van de woning.¹¹ De voorzieningenrechter zelf haalt het Verdrag niet aan.

Tot slot verwijst de Advocaat-Generaal in zijn conclusie bij het arrest van de Hoge Raad op onder meer artikel 3 IVRK.¹² Deze conclusie wordt besproken bij artikel 19 IVRK.

¹⁰ Rb. Noord-Nederland (zittingsplaats Leeuwarden) (vzr.) 7 januari 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:BY8992.

¹¹ Rb. Rotterdam (vzr.) 8 oktober 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BY4330.

¹² Parket bij de Hoge Raad 13 december 2013, ECLI:NL:PHR:2013:2379; HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:948.

Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)

-
1. *De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.*
 2. *De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.*
-

Het recht op leven en ontwikkeling wordt in de rechtspraak slechts eenmaal ingeroepen. De rechter overweegt in deze zaak, die bij artikel 3 IVRK is uitgewerkt, dat artikel 6 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.¹³

Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)

-
1. *De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.*
 2. *Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming teneinde zijn identiteit snel te herstellen.*
-

In één uitspraak wordt een beroep gedaan op artikel 8 IVRK en wel door de vader van de minderjarige die de katholieke school van zijn dochter voor de voorzieningenrechter daagt.¹⁴ In deze zaak besloot de minderjarige, tegen het schoolreglement in, een hoofddoek te dragen. Als reactie hierop informeerde de school de ouders over haar voornemen de minderjarige van school te verwijderen indien de minderjarige niet conform het verzoek, geen hoofddoek meer in school te dragen, handelt. Na een gesprek op school tussen de vader, de minderjarige en een lid van het schoolbestuur koos de minderjarige ervoor zonder hoofddoek in school de lessen te volgen. Op verzoek van de vader onderzocht de Commissie Gelijke Behandeling de situatie. Deze oordeelde dat de school jegens de minderjarige een verboden onderscheid op grond van godsdienst heeft gemaakt. Naar aanleiding hiervan vorderde de vader, bij wijze van voorlopige voorziening, onder meer dat de school de minderjarige zou toestaan op school een hoofddoek te dragen en dat zij de minderjarige haar excuses aanbiedt. De rechtbank wees de vorderingen af. Voor het hof Amsterdam beroept de vader, als wettelijk vertegenwoordiger van de minderjarige, zich onder meer op artikel 8 IVRK. Het hof reageert hier als volgt op:

3.16 Wat betreft artikel 8 Verdrag inzake de rechten van het kind, stelt de Vader niet dat hij zich op deze bepaling in zijn verhouding tot de Stichting kan beroepen en dit

¹³ Rb. Den Haag 13 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15232.

¹⁴ Hof Amsterdam 6 september 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BR6764.

spreekt niet van zelf. Het standpunt van de personen die optreden onder de benaming Defence for Children, biedt de Vader geen steun voor het beroep op dit artikel, nu de passage waar de Vader naar verwijst geen andere argumenten bevat dan wat Defence for Children “vindt”.

Uit het arrest blijkt niet wat het standpunt van de personen is noch wat er in de desbetreffende passage staat. Verder wordt het IVRK ook niet genoemd door het hof.

Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.

2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.

4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 9 IVRK komt eenmaal voor in deze onderzoeksperiode.¹⁵ In deze zaak staat de erkenning van een aantal Amerikaanse uitspraken centraal, waaronder ‘de gerechtelijke beslissing waarbij is bepaald dat de minderjarige dient te worden teruggebracht naar de vader en dat de moeder geen omgang dient te hebben met

¹⁵ Rb. Midden-Nederland (locatie Utrecht) 16 oktober 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:5421.

de minderjarige'. De moeder stelt zich op het standpunt dat deze uitspraak in strijd met de openbare orde is 'omdat bepaald is dat de moeder geen contact mag hebben met de minderjarige'. De moeder voert aan dat hiermee het recht op gezinsleven, zoals neergelegd in artikel 8 EVRM en artikel 9 IVRK, wordt geschonden. De rechtbank Midden-Nederland (locatie Utrecht) gaat hier niet in mee en overweegt dat slechts in uitzonderlijke gevallen een buitenlandse uitspraak strijdig zal zijn met de openbare orde. Volgens de rechtbank is het 'van belang dat de Nederlandse wet voorziet in een mogelijkheid waarbij een kind wordt teruggebracht naar een ouder met gezag en dat een wettelijke grondslag bestaat om die omgang tussen ouder en kind te ontzeggen'. In zijn overwegingen verwerpt de rechtbank het standpunt van de moeder dat de uitspraken in strijd zijn met de openbare orde, zonder expliciet het beroep op artikel 9 IVRK van de hand te wijzen.

Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van sexueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 19 IVRK komt alleen in een conclusie van de Advocaat-Generaal voor.¹⁶ De zaak betreft de verbodenverklaring en ontbinding van de Vereniging Martijn ex artikel 2:20 BW. Vereniging Martijn streeft naar wettelijke en maatschappelijke acceptatie van seksuele relaties tussen volwassenen en minderjarigen. De Advocaat-Generaal buigt zich over de rechtsvraag, die in cassatie centraal staat, 'onder welke omstandigheden gedragingen die een daadwerkelijke en ernstige aantasting vormen van als wezenlijk ervaren beginselen van ons rechtsstelsel, onze samenleving ontwrichten of kunnen ontwrichten'. In dit verband onderzoekt de Advocaat-Generaal de geschiedenis van de wettelijke regeling van de ontbinding van rechtspersonen in het BW, kijkt hij naar de sociaalwetenschappelijke

¹⁶ Parket bij de Hoge Raad 13 december 2013, ECLI:NL:PHR:2013:2379.

literatuur en betreft hij enkele punten van het internationale recht in zijn conclusie. Bij de bespreking van de cassatiemiddelen stelt de Advocaat-Generaal dat 'het uitgangspunt van de schadelijkheid van seksuele contacten tussen volwassenen en jonge kinderen ook ten grondslag ligt aan diverse internationaal- en Unierechtelijke regelingen die in de afgelopen twee decennia tot stand zijn gekomen', waarbij hij onder meer verwijst naar de artikelen 3 lid 1, 19 en 24 IVRK. In de uitspraak van de Hoge Raad komt het IVRK niet voor.¹⁷ Wel neemt de Hoge Raad andere internationale bronnen mee in zijn beoordeling, zoals het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Verdrag van Lanzarote van 25 oktober 2007, *Trb.* 2008/58), de Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (*Pb.* 2011, L 335/1) en uitspraken van het EHRM. De Hoge Raad vernietigt de beschikking van het hof en bekrachtigt de beschikking van de rechtbank waarbij de vereniging is verboden en ontbonden.

Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.

2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:

- a. om baby- en kindersterfte te verminderen;*
- b. om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerste-lijnsgezondheidszorg;*
- c. om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerste-lijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;*
- d. om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;*
- e. om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid van en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;*
- f. om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.*

¹⁷ HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:948.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.
4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.
-

Eenmaal is artikel 24 IVRK aan de orde gekomen in de onderzochte rechtspraak, namelijk in de conclusie van de Advocaat-Generaal.¹⁸ Deze conclusie is hiervoor reeds besproken bij artikel 19.

Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)

-
1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.
3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.
4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.
-

Artikel 27 IVRK komt in twee zaken voor en in beide zaken, van de rechtbank Amsterdam, beroepen de eisers zich op de artikelen 3 en 27 IVRK.¹⁹ Het beroep

¹⁸ Parket bij de Hoge Raad 13 december 2013, ECLI:NL:PHR:2013:2379; HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:948.

¹⁹ Rb. Amsterdam (vzr.) 10 januari 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BY8619; Rb. Amsterdam (vzr.) 22 januari 2013, NJF 2013/125.

wordt door de rechtbank in beide gevallen verworpen. Beide uitspraken zijn bij artikel 3 IVRK uitvoerig behandeld.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In de eerste zaak van de Amsterdamse rechtbank daagt eiseres, de huurder, de gemeente Amstelveen voor de rechter omdat zij de woning dient te ontruimen.²⁰ In het onderhavige geval wordt het beroep op het IVRK niet gehonoreerd. De rechter lijkt de bevoegdheid van de burgemeester ex artikel 444 Rv in het licht van het IVRK te plaatsen en zich af te vragen of een verplichting voor de burgemeester tot het meewegen van de belangen van betrokken kinderen voortvloeit uit het Kinderrechtenverdrag.

Overig

Het tweede vonnis van de Amsterdamse rechtbank is bij artikel 3 IVRK reeds behandeld onder het kopje 'Rechtstreekse werking'.²¹ In deze zaak faalt het beroep van eiseres op artikel 27 IVRK, omdat de rechter – in essentie – van oordeel is dat het bepaalde in artikel 27 IVRK zich niet richt tot de gedaagde, de SNS bank.

Artikel 28 (Recht op onderwijs)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:

- a. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;*
- b. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;*
- c. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;*
- d. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;*
- e. maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.*

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

²⁰ Rb. Amsterdam (vzr.) 22 januari 2013, NJF 2013/125.

²¹ Rb. Amsterdam (vzr.) 10 januari 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BY8619.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Het recht op onderwijs als bedoeld in artikel 28 IVRK komt tweemaal naar voren in de rechtspraak. In geen van beide uitspraken wordt het artikel rechtstreeks toegepast.

Rechtstreekse werking

Op 13 november 2013 oordeelt de Haagse rechter dat artikel 28 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.²² Deze uitspraak is reeds besproken bij artikel 3 IVRK.

Overig

De tweede zaak gaat om een minderjarige die niet wordt toegelaten tot de lessen van de Maritieme Academie omdat hij niet intern op de school wil verblijven (de internaatsverplichting) hoewel dit een vereiste van de school is.²³ De ouders vorderen tot plaatsing dan wel toelating van hun zoon tot de lessen en overige voorzieningen waar leerlingen recht op hebben, en beroepen zich onder meer op de artikelen 28 en 29 IVRK. De Haarlemse voorzieningenrechter bespreekt het beroep op het IVRK niet en besluit de gevraagde voorzieningen te weigeren. De voorzieningenrechter neemt bij zijn beoordeling het bepaalde in artikel 23 lid 2 Gw mee, waarin volgens de voorzieningenrechter de vrijheid om het onderwijs naar eigen bevinden in te richten is bepaald, wat betekent dat de voorzieningenrechter het beleid van de school in casu met terughoudendheid heeft te toetsen.

Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op:

- a. de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;*
- b. het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;*

²² Rb. Den Haag 13 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15232.

²³ Rb. Haarlem (vzr.) 17 oktober 2011, ECLI:NL:RBHAA:2011:BU6957.

c. het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of hare;

d. de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;

e. het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.

2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen, onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.

Artikel 29 IVRK wordt in twee uitspraken aangehaald.

Rechtstreekse werking

In de eerste uitspraak, die reeds is besproken bij artikel 3 IVRK, concludeert de rechter dat artikel 29 IVRK niet rechtstreeks werkt.²⁴

Overig

In de tweede uitspraak, die behandeld is bij artikel 28 IVRK, bespreekt de rechter het beroep van eisers op het Verdrag niet.²⁵

Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

²⁴ Rb. Den Haag 13 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15232.

²⁵ Rb. Haarlem (vzr.) 17 oktober 2011, ECLI:NL:RBHAA:2011:BU6957.

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

(iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of –vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in de aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

(iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

(v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

a. de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

b. de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Slechts eenmaal komt artikel 40 IVRK voor in de rechtspraak.²⁶ In deze uitspraak van de rechtbank Oost-Brabant (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) vordert eiser in kort geding dat Omroep Brabant de publicaties die hij heeft geplaatst op zijn website over de strafbare feiten die eiser als minderjarige heeft gepleegd, verwijdert. In dit verband wijst eiser op het IVRK: 'Blijkens het IVRK dient immers de persoonlijke levenssfeer van de jeugdige verdachte te worden gerespecteerd'. De rechter stelt dat eiser 'niet langer bescherming op grond van het IVRK' kan genieten omdat eiser inmiddels meerderjarig is:

Anders dan [eiser] stelt, is in het IVRK geen bepaling opgenomen op grond waarvan [eiser] ook nog na het bereiken van de meerderjarige leeftijd, bescherming geniet met betrekking tot delicten die hij gedurende zijn jeugd heeft begaan. Nu [eiser] volwassen is, behoort hij op de door hem gepleegde delicten te kunnen worden aangesproken. Een en ander klemt des te meer daar [eiser] een politieke functie ambieert.

Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

Het Facultatief Protocol is één keer in de rechtspraak genoemd en wel door de Advocaat-Generaal in zijn conclusie voor het arrest van de Hoge Raad, welke conclusie bij artikel 19 IVRK is behandeld.²⁷

Algemeen (Geen specifieke bepaling)

In drie zaken wordt een beroep gedaan op het IVRK zonder dat het duidelijk is op welke specifieke verdragsbepaling(en) dit beroep is gedaan. De rechter verwerpt in alle drie de uitspraken, weliswaar niet uitdrukkelijk en uitgebreid, het beroep op het Verdrag. In twee gevallen, omdat het beroep onvoldoende (feitelijk) is uitgewerkt en in de derde zaak, omdat de specifieke feiten en omstandigheden van het geval leiden tot het oordeel dat geen bepaling van internationaal recht is geschonden.²⁸

²⁶ Rb. Oost-Brabant (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 14 februari 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:690.

²⁷ Parket bij de Hoge Raad 13 december 2013, ECLI:NL:PHR:2013:2379; HR 18 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:951.

²⁸ Hof Amsterdam 4 december 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:4203; Rb. Den Haag 20 maart 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ7380; Rb. Limburg (zittingsplaats Maastricht) (vzr.) 21 mei 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:CA2391.

Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk is de toepassing van het IVRK in vijftien civielrechtelijke zaken, die niet tot het personen-, familie- en civiele jeugdrecht behoren, onderzocht. Deze zaken betreffen de artikelen 3, 6, 8, 9, 19, 24, 27, 28, 29 en 40 IVRK en het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie. Daarnaast is in enkele zaken naar het IVRK in het algemeen verwezen.

In het vorige onderzoek, dat net geen periode van tien jaar bestreek (1 januari 2002 tot 1 september 2011), waren 26 overige civiele zaken geïnventariseerd.²⁹ In het huidige onderzoek, dat een periode van drie jaar beslaat (1 september 2011 tot 1 september 2014), zijn vijftien uitspraken gevonden. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het IVRK in toenemende mate is ingeroepen. Wederom, als men kijkt naar het vorige onderzoek, is artikel 3 IVRK de meest voorkomende verdragsbepaling.

Een eenduidig beeld van de toepassing van het Verdrag is uit de analyse van de vijftien uitspraken niet te vormen. In het huidige onderzoek oordeelde de civiele rechter dat artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft – hetgeen aansluit op de bevindingen uit het vorige onderzoek – maar besloot tegelijkertijd ook dat de artikelen 6, 28 en 29 IVRK geen rechtstreekse werking hebben. In het vorige onderzoek werden geen zaken gevonden, waarin deze drie verdragsbepalingen voorkwamen. Anders dan in het vorige onderzoek waar duidelijk de tweede vorm van doorwerking, de verdragsconforme uitleg en toepassing, naar voren kwam, is dit veel minder sterk het geval in het huidige onderzoek. Afgezien van de Advocaat-Generaal wordt het IVRK geen enkele keer door de rechter uit eigen beweging in overweging genomen.

²⁹ N.N. Bahadur, 'De toepassing van het IVRK in overige civiele zaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 81-95.

Hoofdstuk 3

DE TOEPASSING VAN HET IVRK IN VREEMDELINGENZAKEN

E. Polhuijs

Inleiding

In dit hoofdstuk worden 207 vreemdelingenzaken besproken die zijn uitgesproken en gepubliceerd tussen 1 september 2011 en 1 september 2014.¹ In vergelijking met het vorige onderzoek waarin 430 uitspraken in een periode van bijna tien jaar zijn besproken, is het aantal vreemdelingenzaken in de onderhavige periode gestegen met ruim één derde.² De vreemdelingenzaken betreffen voornamelijk zaken die gebaseerd zijn op de Vreemdelingenwet 2000 en aanverwante regelgeving. Enkele civielrechtelijke uitspraken betreffende de rechtsbetrekking tussen een (minderjarige) vreemdeling en de Staat worden ook in dit hoofdstuk besproken.³ Zaken waarin het recht van een vreemdeling op sociale zekerheid ter discussie staat, komen aan bod in hoofdstuk 4 ‘De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken’.

In het vreemdelingenrecht is in eerste aanleg de rechtbank Den Haag bevoegd om kennis te nemen van de zaak. Hiervoor heeft de rechtbank Den Haag ook vreemdelingskamers in andere steden, zogenoemde ‘zittingsplaatsen’. Daarnaast is de hoogste rechtsinstantie in het vreemdelingenrecht de Afdeling Bestuursrecht-spraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling). Tijdens de onderhavige onderzoeksperiode was de staatssecretaris van het Ministerie Veiligheid en Justitie (hierna: staatssecretaris) verantwoordelijk voor vreemdelingenzaken. In dit hoofdstuk zal daarom waar over de staatssecretaris wordt geschreven, in sommige gevallen tevens diens rechtsvoorganger worden bedoeld. De 207 vreemdelingenzaken worden, net als in de andere hoofdstukken, onderverdeeld in drie categorieën: ‘Rechtstreekse werking’, ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’ en ‘Overig’. Onder de categorie ‘Overig’ staan, onder andere, uitspraken waarin minder specifiek wordt ingegaan op het IVRK. Dit wil echter niet zeggen dat de uitspraken die onder deze categorie zijn geplaatst niet relevant kunnen zijn voor

¹ Zie bijlage III. Jurisprudentieoverzicht vreemdelingenzaken.

² M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 97.

³ De omschrijving van ‘vreemdelingenzaken’ is ontleend aan het vorige onderzoek, M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 97.

kinderrechten. Integendeel, bij artikel 2 en 3 staan onder deze categorie bijvoorbeeld uitspraken waarin wordt ingegaan op het discriminatieverbod of uitspraken waarin artikel 3 IVRK wordt betrokken bij het beoordelingskader van artikel 8 EVRM.

In de onderhavige onderzoeksperiode is door partijen en/of de rechter het meest verwezen naar artikel 3 IVRK. In een zaak van 7 februari 2012 heeft de Afdeling voor het eerst expliciet geoordeeld dat artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft in zoverre het artikel ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Artikel 2 IVRK is in deze onderzoeksperiode naar verhouding eveneens vaak ingeroepen. Dit heeft alles te maken met het zogenoemde Kinderpardon. Op 31 januari 2013 werd het Wijzigingsbesluit Vreemdelingencirculaire gepubliceerd.⁴ Hierin is bepaald dat vanaf 1 februari 2013 aanvragen kunnen worden ingediend tot het verlenen van een ‘verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd’ als bedoeld in artikel 14 van de Vreemdelingenwet 2000 (hierna: Vw 2000), onder de beperking niet-tijdelijke humanitaire gronden op grond van de ‘definitieve regeling langdurig verblijvende kinderen’.⁵ Naast deze definitieve regeling is er met het Wijzigingsbesluit tevens een Overgangsregeling ingevoerd waar tot 1 mei 2013 een beroep op kon worden gedaan, het zogenoemde Kinderpardon.⁶ Het Kinderpardon wordt voornamelijk besproken onder artikel 2 IVRK. Verder heeft de Hoge Raad in de onderhavige onderzoeksperiode de uitspraak van het gerechtshof Den Haag van 11 januari 2011, die in het vorige onderzoek uitgebreid is besproken, bevestigd.⁷

Naast de artikelen 2 en 3 IVRK is in de onderzochte uitspraken verwezen naar de artikelen 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 20, 22, 24, 27, 28, 29, 31, 37 en 39 IVRK. De toepassing van deze artikelen zal hier achtereenvolgens worden toegelicht. Daarnaast zijn er uitspraken waar in algemene termen naar het IVRK wordt verwezen. Deze uitspraken zullen worden besproken in de paragraaf ‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’. Aan het einde van dit hoofdstuk volgt een samenvatting en conclusie.

⁴ Besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 30 januari 2013, nummer WBV 2013/1, houdende wijziging van de Vreemdelingencirculaire 2000, *Stcrt.* 2013, 2573.

⁵ Besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 30 januari 2013, nummer WBV 2013/1, houdende wijziging van de Vreemdelingencirculaire 2000, *Stcrt.* 2013, 2573, Artikel I onder 2 en Artikel II.

⁶ Besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 30 januari 2013, nummer WBV 2013/1, houdende wijziging van de Vreemdelingencirculaire 2000, *Stcrt.* 2013, 2573, Artikel I onder 3.

⁷ Zie M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 147 e.v.

Artikel 1 (Definitie van het kind)

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Artikel 1 IVRK wordt in drie uitspraken genoemd.⁸ In een uitspraak van 18 april 2014 wordt een beroep gedaan op artikel 2 lid 2. De rechtbank 's-Gravenhage haalt zelf artikel 1 IVRK aan en concludeert dat blijkens dit artikel het Verdrag van toepassing is op personen jonger dan achttien jaar.⁹ Nu de eisers tijdens het bestreden besluit ouder waren dan achttien jaar treft het beroep op het IVRK geen doel.

Om een aanvraag voor een verblijfsvergunning te kunnen doen in het kader van het Kinderpardon, moet de hoofdaanvrager jonger zijn dan 21 jaar. In een zaak van 19 juni 2014 is deze leeftijdsgrens in het geschil.¹⁰ De staatssecretaris gebruikt artikel 1 IVRK in zijn verweer:

De keuze voor de leeftijdsgrens van 21 jaar in de overgangsregeling [lees: het Kinderpardon, red.] sluit onder meer aan bij de absolute leeftijdsgrens die in Nederland wordt gehanteerd voor alimentatieverplichtingen ten opzichte van jongvolwassenen en voor toepassing van het minderjarigenstrafrecht, aldus verweerder ter zitting. Uitgangspunt voor verweerder is evenwel dat de regeling aanspraken op verblijf geeft voor minderjarigen. De Staat heeft voor meerderjarige vreemdelingen een andere verantwoordelijkheid dan voor minderjarige vreemdelingen. De bijzondere verantwoordelijkheid van de Staat voor minderjarige vreemdelingen houdt volgens verweerder op te bestaan zodra een kind de leeftijd van 18 jaar bereikt. Verweerder heeft hiervoor verwezen naar artikel 3:32, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek (BW) in samenhang met artikel 1:233 van het BW en artikel 1 van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK).

De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Utrecht) oordeelt dat de staatssecretaris met het hiervoor weergegeven standpunt, een objectieve en redelijke rechtvaardiging heeft gegeven voor het in de overgangsregeling gemaakte onderscheid naar leeftijd. In een zaak van 13 augustus 2014 gaat de staatssecretaris uit van een soortgelijke overweging en oordeelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) eveneens dat het onderscheid naar leeftijd gerechtvaardigd is.¹¹

⁸ Rb. 's-Gravenhage 18 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4902; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 19 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8532; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 13 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10182.

⁹ Rb. 's-Gravenhage 18 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4902.

¹⁰ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 19 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8532.

¹¹ Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 13 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10182.

Zowel de Afdeling als de lagere rechter hebben in zeven andere zaken, zonder specifiek naar artikel 1 IVRK te verwijzen, geoordeeld dat het beroep op het IVRK niet kan slagen omdat de vreemdeling meerderjarig is.¹²

Artikel 2 (Non-discriminatie)

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 2 IVRK komt in 32 uitspraken voor, waarvan 28 betrekking hebben op het Kinderpardon.¹³ Tot 1 mei 2013 kon een beroep worden gedaan op het Kinderpardon. De regeling bevatte een aantal voorwaarden. Zo was vereist dat de hoofdaanvrager jonger was dan 21 jaar, ten minste vijf jaar voor het bereiken van de leeftijd van 18 jaar een asielaanvraag had ingediend en na die aanvraag vijf jaar in Nederland heeft verbleven. Daarnaast was vereist dat hij of zij zich in die periode niet langer dan een aaneengesloten periode van drie maanden had onttrokken aan het Rijkstoezicht.¹⁴ Volgens de regeling mocht ook geen sprake zijn van een contra-indicatie. Dat wil zeggen dat wanneer een hoofdpersoon wel voldeed aan de voorwaarden, maar hij of zij, of zijn of haar gezinsleden, bijvoorbeeld een gevaar vormde voor de openbare orde of de nationale veiligheid, de vergunning

¹² Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) (vzr.) 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU8368; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 1 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW8630; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 16 juli 2012 AWB 12/17256 en 12/17255; ABRvS 27 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8682; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 26 november 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:11318; ABRvS 12 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3081.

¹³ In totaal zijn er 37 uitspraken van de lagere rechter en één uitspraak van de Afdeling die betrekking hebben op het Kinderpardon waarin het IVRK voor komt. Er zijn vele uitspraken die wel betrekking hebben op het Kinderpardon maar waarin het IVRK niet voor komt. Zie bijvoorbeeld Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 1 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8015 waarin is geoordeeld dat het criterium 'onttrekken aan toezicht' gegrond moet zijn op een actieve handeling dan wel een bewust nalaten van de vreemdeling maar waarin geen gebruik is gemaakt van het IVRK.

¹⁴ Toezicht van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V), Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) of de Vreemdelingenpolitie (in het kader van de meldplicht) of, in het geval van alleenstaande minderjarige vreemdelingen, van voogdijinstelling Nidos.

alsnog niet verleend werd.¹⁵ In de uitspraken waarin de voorwaarden of een van de contra-indicaties uit het Kinderpardon worden besproken, komen zowel de artikelen 1, 2, 3, 6, 8, 16 en 22 IVRK als het IVRK in algemene termen voor.

Rechtstreekse werking

De Afdeling concludeert in één uitspraak dat het beroep op de artikelen 2 en 6 IVRK faalt, omdat deze bepalingen, gelet op de formulering, geen normen bevatten die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar zijn.¹⁶ De voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Groningen) oordeelt in één uitspraak dat uit de jurisprudentie van de Afdeling volgt dat artikel 2 IVRK geen normen bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar zijn.¹⁷

Hoewel in de volgende twee uitspraken de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Haarlem) niet expliciet ingaat op de rechtstreekse werking van artikel 2 IVRK, toetst de voorzieningenrechter in deze gevallen wel het bestreden besluit aan dit artikel en wijst hij de voorlopige voorziening toe.¹⁸ In de eerste uitspraak van 18 september 2013 oordeelt de voorzieningenrechter dat de toelichting van de staatssecretaris om de voorwaarde 'niet hebben onttrokken aan het toezicht' tegen te werpen niet zonder meer toereikend is.¹⁹

Verweerder heeft voorts betoogd dat voor zover het criterium op het gedrag van de ouders is gebaseerd, het aldus gemaakte onderscheid niet in strijd is met het IVRK, omdat zoals ook in de toelichting op de Regeling staat vermeld, de Regeling de eenheid van het gezin respecteert. Om die reden mag in de visie van verweerder aan het gedrag van de volwassen gezinsleden mede betekenis worden gehecht voor het bepalen van de positie van het kind. De voorzieningenrechter acht deze toelichting niet zonder meer toereikend, nu de Regeling zich primair op het kind richt en het IVRK kinderen als zelfstandige dragers van rechten en belangen erkent.

De voorzieningenrechter is van oordeel dat de staatssecretaris nader dient toe te lichten of, en in hoeverre, met de tegengeworpen voorwaarde onderscheid wordt gemaakt op grond van het gedrag van de ouders en, voor zover dit het geval is,

¹⁵ Er is veel over het Kinderpardon geschreven, zie voor verdere uitleg over het Kinderpardon bijvoorbeeld E.C.C. van Os & C.A.F.M. Gutters. 'Het ene gewortelde kind is het andere wél. Over de uitsluiting van niet-asielkinderen bij het Kinderpardon', *A&MR* 2013 nr. 7, p. 312 - 319 en C.J. Ullersma & J. Werner, 'De regeling langdurig verblijvende kinderen: tussen pardon en kinderrecht', *A&MR* 2013, nr. 9, p. 468 - 476.

¹⁶ ABRvS 11 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8723.

¹⁷ Rb. Den Haag (zittingsplaats Groningen) (vzr.) 18 november 2013, AWB 13/19184 en 13/19179.

¹⁸ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 18 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19515; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 18 oktober 2013, AWB 13/19199 en 13/21193.

¹⁹ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 18 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19515. Vgl. Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481.

hoe dit onderscheid in het licht van het IVRK gerechtvaardigd kan worden geacht. In de tweede uitspraak, een maand later, oordeelt de voorzieningenrechter over het onderscheid in het Kinderpardon tussen kinderen waarvoor in het verleden wel en kinderen waarvoor in het verleden geen asielaanvraag is ingediend.²⁰

Voorts is gezien het standpunt van verweerder ter zitting niet in geschil dat met de weigering om verzoekers een verblijfsvergunning te verlenen op grond van het kinderpardon, sprake is van discriminatie in de zin van de artikelen 14 van het EVRM en artikel 2 van het IVRK. Het geschil spitst zich toe op de vraag of er een deugdelijke rechtvaardigingsgrond is voor deze discriminatoire behandeling van verzoekers.

De voorzieningenrechter is met de verzoekers van oordeel, dat een motivering met betrekking tot de vraag welk legitiem doel met dit onderscheid wordt gediend ontbreekt en het door de staatssecretaris naar voren gebrachte onvoldoende is om aan te nemen dat er een deugdelijke rechtvaardigingsgrond is. Voorts oordeelt de voorzieningenrechter dat de wijze van totstandkoming van een nationale regeling niet uitsluit dat een dergelijke regeling in strijd kan komen met internationale verdragen zoals het EVRM en het IVRK. De voorzieningenrechter wijst de voorlopige voorziening dan ook toe en verbiedt de staatssecretaris de verzoekers uit te zetten tot vier weken nadat de staatssecretaris op de bezwaren tegen de afwijzing van de verblijfsvergunning heeft beslist.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In het arrest van de Hoge Raad van 21 september 2012 speelt artikel 2 IVRK een rol bij de invulling van de zorgvuldigheidsnorm van 6:162 BW.²¹ Deze zaak wordt uitgebreid besproken onder artikel 27 onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’.

Overig

In meer dan de helft van de uitspraken waarin artikel 2 IVRK wordt genoemd, slaagt het beroep op artikel 2 IVRK niet, maar niet dan nadat de rechter het beroep op artikel 2 IVRK heeft behandeld en heeft geoordeeld dat er een objectieve en redelijke grond bestaat voor het gemaakte onderscheid.²² In het navolgende worden hiervan vijf uitspraken toegelicht. Allereerst een uitspraak van

²⁰ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 18 oktober 2013, AWB 13/19199 en 13/21193.

²¹ HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328.

²² Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 3 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:13660; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 7 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15457; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 15 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19097; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 27 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16089; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 30 december 2013, AWB 13/22335 en 13/20675; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 21 februari 2014, AWB 13/30955; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 18 maart 2014, AWB 13/23569, 13/23571, 13/23572 en 13/23574; Rb. Den Haag 17

27 november 2013 waarin de verzoekers verwijzen naar de, onder het kopje ‘Rechtstreekse werking’ besproken, uitspraak van de voorzieningenrechter van 18 september 2013 en zij betogen dat het gemaakte onderscheid tussen vreemdelingen die wel en vreemdelingen die niet in beeld zijn geweest bij de Rijksoverheid, niet kan worden gerechtvaardigd.²³ De voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Arnhem) in de zaak van 27 november 2013 gaat daar niet in mee en oordeelt dat:

(...) geen grond bestaat voor de conclusie dat de voorwaarde in het beleid van onder toezicht blijven van de Rijksoverheid in strijd is met het discriminatieverbod in artikel 2 van het IVRK. Gelet op het vorenstaande en de achtergrond van de “margin of appreciation” die de Nederlandse staat op dit terrein toekomt, bestaat er voorshands geen grond voor de conclusie dat het onderscheid dat wordt gemaakt tussen de groep langdurig verblijvende kinderen van ouders die wel in zicht zijn gebleven van de Rijksoverheid en langdurige verblijvende kinderen van ouders die dat niet hebben gedaan geen objectieve en redelijke grond bestaan. Het beroep van verzoekers op artikel 2 van het IVRK faalt.

In een zaak van 3 oktober 2013 acht de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Haarlem) de voorwaarde van ten minste vijf jaar verblijf in Nederland na de asielaanvraag niet in strijd met het discriminatieverbod in artikel 2 IVRK.²⁴ De voorzieningenrechter stelt dat uit de toelichting op het Kinderpardon blijkt dat de staatssecretaris langdurig verblijvende kinderen op het oog had en niet ‘gewortelde kinderen’. Hij concludeert dat met deze voorwaarde geen ongerechtvaardigd onderscheid wordt gemaakt ten opzichte van kinderen die een korter verblijf in Nederland hebben. In drie andere uitspraken beantwoordt de rechter de vraag of de staatssecretaris gezinsleden geweldsmisdrijven, gepleegd door andere gezinsleden, mag tegenwerpen gezien in het licht van artikel 2 IVRK en 14 EVRM.²⁵ Met betrekking tot artikel 2 IVRK oordeelt de rechter dat dit

april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4901; Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4904; Rb. Den Haag 18 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4902; Rb. Den Haag 14 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5869; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 19 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8532; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 24 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7950 (deze uitspraak heeft geen betrekking op het Kinderpardon); Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) (vzr.) 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10153; Rb. Den Haag (zittingsplaats Rotterdam) 15 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8544; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 29 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10354; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 15 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10295; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10476.

²³ Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 27 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16089.

²⁴ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 3 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:13660.

²⁵ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 18 maart 2014, AWB 13/23569, 13/23571,

beroep niet slaagt omdat er een objectieve en redelijke grond bestaat voor het gemaakte onderscheid tussen kinderen met en kinderen zonder gezinsleden met criminele antecedenten. De rechter gaat in deze drie uitspraken niet apart in op het tweede lid van artikel 2 IVRK, dat het verbod op discriminatie op basis van de status en activiteiten van familieleden bevat.

In een aantal zaken, waarvan sommige reeds in de vorige alinea zijn genoemd, wordt een beroep op artikel 2 lid 2 IVRK gemotiveerd verworpen.²⁶ Zeven zaken worden hier nader besproken. De eerste zaak betreft de beslissing van de staatssecretaris om bij de aanvraag voor een verblijfsvergunning in het kader van het Kinderpardon de contra-indicatie 'het aantoonbaar verlaten van de EU' tegen te werpen.²⁷ De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Rotterdam) oordeelt dat dit geen strijd oplevert met artikel 2 lid 2 en artikel 3 IVRK en overweegt daartoe als volgt:

Het betoog van eiseres 2 dat haar de desbetreffende contra-indicatie niet kan worden tegengeworpen, aangezien het vertrek uit de EU (Griekenland) naar Irak op 24 februari 2010 op instigatie van haar ouders heeft plaatsgevonden en zij niet de dupe mag worden van hun handelen, faalt. Met dit betoog gaat eiseres 2 eraan voorbij dat, zoals verweerder onder verwijzing naar zijn brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal van 21 december 2012 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 19 637, nr. 1597) heeft opgemerkt, de beoordeling van de aanvraag plaatsvindt in de context van het gezin en dat in specifieke situaties de gedragingen van de gezinsleden consequenties kunnen hebben voor het kind dat in het kader van de regeling als hoofdpersoon wordt beschouwd. (...) Dat eiseres 2 in oktober 2010 met haar ouders naar Nederland is teruggekeerd en achteraf gezien door het vertrek naar Irak in februari 2010 thans een verblijfsvergunning op grond van de Overgangsregeling misloopt, betekent niet dat haar met voorbijgaan aan de desbetreffende contra-indicatie en de achtergrond en het doel van deze regeling een verblijfsvergunning moet worden verleend. Dit levert, gezien in het licht van het voorgaande en anders dan eiseres 2 meent, geen strijd op met de door haar genoemde jurisprudentie van het Europees Hof voor de

13/23572 en 13/23574; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) (vzr.) 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10153.

²⁶ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 30 december 2013, AWB 13/22335 en 13/20675 (in deze uitspraak ging het om een aanvraag met betrekking tot de definitieve regeling langdurig verblijvende kinderen en de daarin neergelede contra-indicatie 'niet meewerken met vertrek'); Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4901; Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4904; Rb. Den Haag 18 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4902; Rb. Den Haag 14 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5869; Rb. Den Haag (zittingsplaats Rotterdam) 15 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8544; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 29 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10354; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10476.

²⁷ Rb. Den Haag (zittingsplaats Rotterdam) 15 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8544.

*Rechten van de Mens (EHRM) of het bepaalde in de artikelen 2, tweede lid, en 3 van het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK) en artikel 14 van het EVRM.*²⁸

In vier zaken uit 2014 overweegt de rechtbank Den Haag allereerst dat het Kinderpardon een begunstigend beleid behelst en daarmee een grote mate van discretie toekomt aan de staatssecretaris.²⁹ Dit laat echter onverlet dat ook begunstigend beleid niet strijdig mag zijn met de discriminatieverboden zoals neergelegd in onder meer artikel 14 EVRM, artikel 2 IVRK en artikel 26 IVBPR. De rechter is vervolgens van oordeel dat voor het gemaakte onderscheid een objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat zonder verder specifiek in te gaan op een artikel. Het beroep op artikel 2 lid 2 IVRK treft naar het oordeel van deze rechters geen doel nu uit het arrest van het EHRM inzake Butt tegen Noorwegen kan worden afgeleid dat zwaarwegende redenen van migratiebeleid in beginsel aanleiding kunnen zijn om het gedrag van de ouders van een kind toe te rekenen aan het desbetreffende kind in verband met het risico dat ouders de positie van hun kinderen misbruiken om een verblijfsrecht te verkrijgen.³⁰ De uitspraak van 14 mei 2014 voegt hier nog aan toe dat het tegenwerpen van een keuze als het doen van een asielaanvraag niet kan worden aangemerkt als een 'bestrafing' in de zin van artikel 2 lid 2 IVRK.³¹ In de zesde uitspraak is het onderscheid tussen kinderen voor, of door, wie wel, en kinderen voor, of door, wie niet, in het verleden een verblijfsvergunning asiël is aangevraagd in het geschil. De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Haarlem) overweegt hierbij: '[g]elet op het doel van het gemaakte onderscheid is het niet relevant of het nalaten van de ouders te trachten het verblijf van zichzelf en het kind eerder te legaliseren aan het kind mag worden toegekend'.³² Ten slotte overweegt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) in een zaak van 22 augustus 2014:

²⁸ Zie ook de uitspraak van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Groningen) van 8 mei 2014 (AWB 14/3593 en 14/6189) waarin alleen artikel 3 wordt genoemd en daarom onder dat artikel wordt besproken. In deze uitspraak acht de rechtbank, na lezing van de door eisers genoemde arresten van het EHRM, het tegenwerpen van de contra-indicaties niet in strijd met de artikelen 14 EVRM en artikel 3 IVRK.

²⁹ Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4901; Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4904; Rb. Den Haag 18 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4902; Rb. Den Haag 14 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5869.

³⁰ De uitspraak Butt t. Noorwegen (EHRM 4 december 2012, nr. 47017/09) betrof geen uitspraak over een discriminatieverbod, maar een uitspraak over het recht op privé- en gezinsleven (8 EVRM). In deze zaak werd het begrip 'zwaarwegende redenen van migratiebeleid' gebruikt met het oog op een moeder die tegen de migratiediensten had gelogen.

³¹ Rb. Den Haag 14 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5869.

³² Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 21 februari 2014, AWB 13/30955.

In aanmerking genomen dat verweerder in de Kinderpardonregeling ervoor heeft gekozen de eenheid van het kerngezin als uitgangspunt te nemen, welk uitgangspunt ook vanuit de belangen van het kind gezien niet onbegrijpelijk is, bestaat geen grond voor het oordeel dat de toerekening van de gedragingen van ouders aan het kind kennelijk onredelijk is. Het beroep van eisers op artikel 2, eerste lid, van het IVRK, faalt omdat het in deze bepaling neergelegde discriminatieverbod niet eraan in de weg staat dat binnen één juridische categorie – de groep van kinderen die langdurig in Nederland verblijven doch niet zijn toegelaten – op zakelijke en redelijke gronden onderscheid wordt gemaakt tussen kinderen van ouders die zich gedurende de periode van verblijf in Nederland niet langer dan een aaneengesloten periode van drie maanden hebben onttrokken aan het toezicht van de rijksoverheid (IND, COA, DT&V en de Vreemdelingenpolitie) en kinderen van ouders, zoals eiser I en eiser II, die daaraan niet voldoen (vergelijk de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) van 15 februari 2007, ECLI:NL:RVS:2007:AZ9524). Om dezelfde reden faalt reeds het beroep van eisers op artikel 2, tweede lid, van het IVRK, de artikelen 8 en 14 van het EVRM en artikel 1 van het Twaalfde Protocol bij het EVRM.³³

Verder zijn er nog acht uitspraken en een conclusie van de Advocaat-Generaal die om andere redenen dan hiervoor onder het kopje ‘Overig’ vallen.³⁴ Zo oordeelt de rechtbank ’s-Gravenhage (zittingsplaats Middelburg) op 12 januari 2012 dat volgens vaste jurisprudentie van de Afdeling aan artikel 2 en 3 IVRK geen rechten van verblijfsrechtelijke aard kunnen worden ontleend, die verder gaan dan uit hoofde van artikel 8 EVRM mogelijk is.³⁵ Ook in 2014 oordeelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) met betrekking tot artikel 2 lid 2 IVRK en artikel 14 EVRM, dat de bescherming van het IVRK niet verder gaat dan de bescherming van het EVRM:

³³ Rb. Den Haag (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481. Vgl. Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 18 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19515.

³⁴ Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788; Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Middelburg) 12 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV2011; Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 16 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15335; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 28 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16398; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 7 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6012; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 5 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7404; Rb. Den Haag (zittingsplaats Groningen) 7 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8527.

³⁵ Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Middelburg) 12 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV2011.

De conclusie is dan ook dat er geen sprake is van strijd met artikel 14 van het EVRM. Gelet op de voorgaande overwegingen is evenmin sprake van strijd met artikel 1 van het Twaalfde Protocol, artikel 26 van het IVBPR en – zo al toepasselijk – artikel 2, tweede lid, van het IVRK. Deze bepalingen bieden immers geen verdergaande bescherming dan artikel 14 van het EVRM.³⁶

Opvallend aan deze overweging is dat de rechter oordeelt dat het tweede lid van artikel 2 IVRK geen verdergaande bescherming biedt dan artikel 14 EVRM. Juist het tweede lid van artikel 2 IVRK biedt echter een bescherming – tegen discriminatie of ‘bestrafing’ op grond van de status of activiteiten van familieleden – die artikel 14 EVRM niet kent.

In een zaak van 7 juli 2014 oordeelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Groningen) in het voordeel van de vreemdeling en behandelt daarbij niet de stelling van de eisers, dat het IVRK met zich meebrengt dat kinderen niet verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor het handelen of nalaten van hun ouders.³⁷ In deze zaak is een verzoek tot een verblijfsvergunning op basis van het Kinderpardon afgewezen omdat de eisers zich hadden onttrokken aan het toezicht. De rechter oordeelt echter dat de eisers niet ‘buiten beeld’ waren en draagt de staatssecretaris op een nieuw besluit te nemen.

De Advocaat-Generaal stelt bij het arrest van 21 september 2012, dat onder artikel 27 wordt besproken, zonder te specificeren op welk lid hij doelt, dat artikel 2 IVRK slechts betekenis heeft in combinatie met andere bepalingen in het Verdrag.³⁸

Ten slotte zijn er twee uitspraken waarin een voorzieningenrechter oordeelt dat het te ver voert om het beroep in de voorlopige voorzieningsprocedure te beantwoorden, is er één uitspraak waarin de rechter niet ingaat op de verwijzing van de eisers naar de artikelen 2, 3, 18, 19, 27 en 39 IVRK en één uitspraak waarin een voorzieningenrechter oordeelt, nadat hij heeft geoordeeld dat het beroep op artikel 3 IVRK niet kan slagen, dat evenmin sprake is van strijd met de andere genoemde bepalingen van het IVRK.³⁹

³⁶ Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 7 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6012; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 5 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7404.

³⁷ Rb. Den Haag (zittingsplaats Groningen) 7 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8527.

³⁸ Parket bij de Hoge Raad 21 september 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW5328.

³⁹ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 16 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15335; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 28 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16398.

Artikel 3 (Belang van het kind)

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 3 IVRK komt in 135 uitspraken voor. De Afdeling kent in een zaak van 7 februari 2012 rechtstreekse werking toe aan artikel 3 in zoverre het artikel ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Deze uitspraak wordt meermaals aangehaald, zowel door de Afdeling als in de lagere rechtspraak. Na 7 februari 2012 komt het een aantal keer voor dat een rechter anders oordeelt.⁴⁰ Zo oordeelt de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Almelo) in een zaak van 2 juli 2012 dat 'volgens vaste jurisprudentie' geen rechtstreekse werking aan artikel 3 IVRK wordt toegekend.

Rechtstreekse werking

In het vorige onderzoek kwam naar voren dat uit vaste jurisprudentie van de Afdeling volgt 'dat artikel 3 IVRK – los van de vraag of aan deze bepaling rechtstreekse werking toekomt – niet tot meer strekt dan dat rekening moet worden gehouden met de belangen van het kind'. Daarbij overwoog de Afdeling dat het eerste lid van artikel 3 IVRK, wat betreft het gewicht dat aan het belang van het kind in een concreet geval moet worden toegekend, gelet op de formulering van de bepaling, geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving direct toepasbaar is.⁴¹

⁴⁰ Zie hierover ook T. Spijkerboer, 'De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en kinderrechten in het vreemdelingenrecht' in: C.J. Forder (red.), *Rechterlijke creativiteit en de rechten van het kind*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013, p. 67-79.

⁴¹ M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 104.

In soortgelijke bewoording wordt dit herhaald door een voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) in een zaak van 14 oktober 2011.⁴² Een week voor deze uitspraak oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage (zittingsplaats Amsterdam) dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁴³ Wel oordeelt deze voorzieningenrechter dat uit diverse arresten van het EVRM naar voren komt dat bij de belangenafweging van artikel 8 EVRM *the best interest of the child* in het oog dient te worden gehouden.

Op 7 februari 2012 doet de Afdeling een belangrijke uitspraak. Allereerst oordeelt de Afdeling dat artikel 24 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: Handvest) beoordelingsruimte voor lidstaten bevat.⁴⁴ De rechters hebben echter wel de mogelijkheid om te toetsen of de nationale instanties de grenzen van deze beoordelingsruimte hebben overschreden. Vervolgens overweegt de Afdeling dat artikel 24 Handvest overeenkomstig artikel 3 IVRK dient te worden geïnterpreteerd.⁴⁵

Volgens de Toelichtingen bij het Handvest (gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie van 14 december 2007, C 303/25), die ingevolge artikel 6, eerste lid, derde alinea, van het VEU en overeenkomstig artikel 52, zevende lid, van het Handvest voor de uitlegging daarvan in acht moeten worden genomen, is artikel 24 gebaseerd op het Verdrag inzake de rechten van het kind (hierna: het IVRK), dat door alle lidstaten is bekrachtigd, met name op de artikelen 3, 9, 12 en 13 van dat Verdrag. Uit die toelichtingen is af te leiden dat artikel 24 van het Handvest overeenkomstig artikel 3 van het IVRK dient te worden geïnterpreteerd.

⁴² Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) (vzr.) 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU8368.

⁴³ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Amsterdam) (vzr.) 6 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0360.

⁴⁴ Artikel 24 Handvest: '1. Kinderen hebben recht op de bescherming en de zorg die nodig zijn voor hun welzijn. Zij mogen vrijelijk hun mening uiten. Aan hun mening in aangelegenheden die hen betreffen wordt passend belang gehecht in overeenstemming met hun leeftijd en rijpheid. 2. Bij alle handelingen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden verricht door overheidsinstanties of particuliere instellingen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging. 3. Ieder kind heeft er recht op regelmatig persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met zijn beide ouders te onderhouden, tenzij dit tegen zijn belangen indruist.'

⁴⁵ ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716.

Daarop volgend overweegt de Afdeling met betrekking tot artikel 3 IVRK:

Artikel 3 van het IVRK heeft rechtstreekse werking in zoverre het ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Wat betreft het gewicht dat aan het belang van een kind in een concreet geval moet worden toegekend, bevat het eerste lid van artikel 3 van het IVRK, gelet op de formulering ervan, geen norm die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. Wel dient door de bestuursrechter in dit verband te worden getoetst of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en aldus bij de uitoefening van zijn bevoegdheden binnen de grenzen van het recht is gebleven. Deze toets heeft een terughoudend karakter.

De Afdeling oordeelt hier dat artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft in zoverre dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. De rechter dient, terughoudend, te toetsen of het bestuursorgaan voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind. Wat deze ‘voldoende rekenschap’ inhoudt wordt door de Afdeling in deze uitspraak niet nader gespecificeerd. Alleen een opmerking van het bestuursorgaan over het belang van het kind lijkt hiervoor niet voldoende te zijn, al oordeelt de Afdeling in een zaak van 23 januari 2013 dat alleen het onderkennen van de minderjarigheid van de vreemdelingen geen blijk geeft van onvoldoende rekenschap.⁴⁶ Wat betreft het gewicht dat aan het belang van het kind moet worden toegekend heeft artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking. Net als in het vorige onderzoek blijkt hieruit dat de rechter dus niet kan toetsen welk gewicht in het concrete geval aan het belang van het kind moet worden toegekend.⁴⁷

In meer dan veertig zaken concludeert de Afdeling of de lagere rechter, onder verwijzing naar de geciteerde overweging van 7 februari 2012, dat niet is gebleken dat de staatssecretaris zich onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind, dan wel dat is gebleken dat de staatssecretaris zich daarvan voldoende rekenschap heeft gegeven.⁴⁸

⁴⁶ ABRvS 23 januari 2013, 201200110/1/V1 en zie de annotatie bij de uitspraak ABRvS 16 april 2013 van D. Beltman, JV 2013/229. Zie ook annotatie M. Reneman, RV 2012/99 en de annotatie bij de uitspraak ABRvS 23 mei 2013 van Battjes, JV 2013/262.

⁴⁷ Zie M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 169.

⁴⁸ ABRvS 20 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV7090; ABRvS 3 april 2012, 201107209/1/V1; Rb. ’s-Gravenhage 4 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3369; Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) (vzr.) 19 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW6139; ABRvS 20 april 2012, 201105853/1/V1; ABRvS 6 juni 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7803; ABRvS 21 juni 2012, 201109229/1/V4; Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 11 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX7751; Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 14 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX9061; ABRvS 23 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX6235; Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 2 november 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BZ0306;

In vier uitspraken, twee van de Afdeling en twee van de lagere rechter, slaagt het beroep op artikel 3 IVRK en concludeert de rechter, onder verwijzing naar de overweging uit de uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012, dat de staatssecretaris zich niet voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind.⁴⁹ In de eerste uitspraak concludeert de Afdeling in een zaak van 16 april 2013 dat de vermelding in het bestreden besluit 'dat niet aan de kinderen van de vreemdeling is voorbijgegaan en dat het bij dit besluit ingelaste voornemen van 9 december 2010 zowel de vreemdeling als haar kinderen betreft' geen blijk geeft van de wijze waarop de staatssecretaris de belangen van de kinderen bij zijn beoordeling heeft betrokken en gewogen.⁵⁰ De Afdeling concludeert dat de staatssecretaris aldus de terughoudende rechterlijke toets die volgt uit artikel 3 IVRK onmogelijk heeft gemaakt en bevestigt de uitspraak van de rechtbank waarin het bestreden besluit is vernietigd. De Afdeling ziet evenwel aanleiding om de

ABRvS 19 december 2012, 201109756/1/V4; ABRvS 23 januari 2013, 201205854/1/V1; ABRvS 23 januari 2013, 201200110/1/V1; ABRvS 23 januari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ0424; ABRvS 27 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8682; ABRvS 11 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8723; ABRvS 23 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA1299; ABRvS 8 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:321; ABRvS 14 augustus 2013, ECLI:NL:RVS:2013:791; ABRvS 18 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1619; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1998; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 15 januari 2013, AWB 11/24302 en 11/24298; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 15 januari 2013, AWB 12/39574 en 12/39573; Rb. Den Haag (Maastricht) (vzr.) 21 februari 2013, AWB 13/2730 en 13/2731; Rb. Den Haag (zittingsplaats Groningen) 29 augustus 2013, AWB 12/36646 en 12/36652; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (vzr.) 30 oktober 2013, AWB 13/26166 en 13/26164; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 4 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15755; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 16 december 2013, AWB 13/29035 en 13/29034; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 20 december 2013, AWB 13/12607; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 9 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3438; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) (vzr.) 17 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:1240; ABRvS 20 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:265; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 20 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4391; Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 1 april 2014, AWB 13/23427 en 13/23424; Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4901; Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4904; Rb. Den Haag 14 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5869; Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 15 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5973; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8447; ABRvS 24 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2856.

⁴⁹ ABRvS 16 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8383; Rb. Den Haag 10 juli 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:8256; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) (vzr.) 30 oktober 2013, AWB 13/25914 en 13/25913; ABRvS 27 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1108. Zie ook ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660 (deze uitspraak wordt besproken in hoofdstuk 5 waarin de overige bestuurszaken worden behandeld) en Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 13 december 2013, AWB 13/22205 welke in dit hoofdstuk bij 'Algemeen (Geen specifieke bepaling)' onder het kopje 'Overig' wordt besproken.

⁵⁰ ABRvS 16 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8383. Uit de uitspraak van de Afdeling blijkt dat de rechter in eerste aanleg eveneens had geoordeeld, onder verwijzing naar artikel 3 IVRK en jurisprudentie van de Afdeling, dat de staatssecretaris niet kenbaar de belangen van de minderjarige kinderen van de vreemdeling bij zijn besluitvorming heeft betrokken.

rechtsgevolgen van het bestreden besluit in stand te houden omdat de staatssecretaris ter zitting een toelichting heeft gegeven. Deze toelichting luidt:

In hoger beroep heeft de staatssecretaris toegelicht op welke wijze in de asielprocedure in het algemeen rekening wordt gehouden met de belangen van kinderen. Hij heeft hierbij gewezen op procedurele waarborgen, verlenen van opvang, onderwijs, sociale voorzieningen en medische zorg en behoud van de eenheid van het gezin. Bij alleenstaande minderjarige vreemdelingen – waarvan in dit geval geen sprake is – wordt voorts ambtshalve beoordeeld, of deze voor een verblijfsvergunning regulier in aanmerking komen, aldus de staatssecretaris. Ook bij het terugkeerproces wordt volgens de staatssecretaris rekening gehouden met de belangen van het kind.

Voorts heeft de staatssecretaris zich in hoger beroep op het standpunt gesteld, dat met betrekking tot de kinderen van de vreemdeling geen concrete feiten of omstandigheden zijn aangevoerd die in het kader van de beoordeling van het asielverzoek relevant zijn. De twee oudste kinderen van de vreemdeling zijn volgens de staatssecretaris overeenkomstig de uitvoeringspraktijk gehoord en daarbij zijn geen zelfstandige asielmotieven naar voren gekomen. Indien aanwijzingen zouden hebben bestaan dat het jongste kind van de vreemdeling zelfstandige asielmotieven had, zou ook dat kind, met inachtneming van het in paragraaf C13/3.2 van de Vreemdelingencirculaire 2000 neergelegde beleid inzake het horen van kinderen jonger dan twaalf jaar, zijn gehoord, aldus de staatssecretaris.⁵¹

De tweede uitspraak van 27 maart 2014 is een soortgelijke zaak. De Afdeling oordeelt eveneens dat het bestreden besluit niet deugdelijk is gemotiveerd met als gevolg dat niet kan worden beoordeeld of de staatssecretaris zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind.⁵² In de motivering van het bestreden besluit worden de belangen van het kind niet genoemd, er wordt slechts gesteld dat er in de asielprocedure geen plaats is voor een beoordeling van een beroep op artikel 8 EVRM.⁵³ Ook in deze zaak oordeelt de Afdeling dat de rechtsgevolgen in stand kunnen blijven omdat de staatssecretaris ter zitting een toelichting heeft gegeven. In deze toelichting heeft de staatssecretaris aangegeven dat door de verweerders niets anders is aangevoerd dan dat de kinderen van de vreemdeling uitsluitend binding hebben met Nederland, zij geen enkele binding hebben met het land van herkomst van de ouder en daar geen sociaal netwerk hebben. De toelichting vervolgt:

⁵¹ Zie voor kritiek op het oordeel dat de toelichting van de staatssecretaris de toets in rechte alsnog kan doorstaan de annotatie bij deze zaak van D. Beltman, *JV* 2013/229.

⁵² ABRvS 27 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1108.

⁵³ Volgens de uitspraak van de Afdeling vermeldt het bestreden besluit: 'De strikte scheiding tussen asiel en regulier, die volgt uit de systematiek van de Vreemdelingenwet 2000 (hierna: de Vw 2000), leidt ertoe dat binnen een procedure als de onderhavige geen plaats is voor een beoordeling van een beroep op artikel 8 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en niet is gebleken van een bijzonder geval op grond waarvan de waterscheiding zou moeten worden doorbroken.'

In beroep heeft de vreemdeling in aanvulling daarop enkel gesteld dat de vader van de kinderen in Nederland woont, de kinderen recht hebben op regelmatige betrekkingen met hun vader, zij de taal van Ivoorkust niet spreken en geen sociale binding met dat land hebben. Op grond daarvan heeft de staatssecretaris geconcludeerd dat de vreemdeling geen concrete asielrelevante feiten en omstandigheden heeft aangevoerd. Voorts is evenmin gebleken van zelfstandige asielmotieven die een specifiek de kinderen betreffende motivering vereisen. Volgens de staatssecretaris heeft hij op basis van een zorgvuldige weging van het door de vreemdeling aangevoerde geconcludeerd dat het gezin, inclusief het minderjarige kind voor wie de vreemdeling de aanvraag mede heeft gedaan, geen bescherming behoeft en aldus gemotiveerd besloten tot afwijzing van de aanvraag.

De Afdeling oordeelt dat met deze toelichting, en gelet op de hiervoor geciteerde overwegingen uit de uitspraak van de Afdeling van 16 april 2013 over de wijze waarop in de asielprocedure in het algemeen rekening wordt gehouden met de belangen van kinderen, het besluit de toets in rechte alsnog doorstaat.

In de derde uitspraak vraagt een minderjarige een verblijfsvergunning aan voor verblijf bij zijn moeder.⁵⁴ Dit verzoek wijst de staatssecretaris af omdat de minderjarige niet over een Marokkaans paspoort beschikt. Dit Marokkaans paspoort wordt niet verstrekt door de Marokkaanse autoriteiten omdat, kort gezegd, de Marokkaanse vader niet wil meewerken. In de zaak is in het geschil of de minderjarige zich tot het uiterste heeft ingespannen om een geldig paspoort te verkrijgen. De rechtbank Den Haag herhaalt allereerst de overweging uit de uitspraak van 7 februari 2012. Vervolgens oordeelt de rechtbank dat ‘de norm, neergelegd in artikel 3 van het IVRK, ook geldt voor de rechtbank’. De rechtbank stelt voorop dat de belangen van de jongen, ‘als niet door de Marokkaanse autoriteiten als Marokkaan erkende minderjarige jongen, zeer zwaar wegen, nu hij in feite staatloos is en daardoor in de samenleving allerlei problemen en beperkingen ondervindt’. Vervolgens concludeert de rechtbank dat het handelen van de Marokkaanse consul een schending van het IVRK en de Marokkaanse wet inhoudt. De rechter overweegt:

Alle omstandigheden in overweging nemende komt de rechtbank, oordelende ex nunc, tot het oordeel dat verweerder niet in redelijkheid heeft kunnen beslissen dat het eiser toe te rekenen is dat hij niet door middel van een schriftelijke verklaring van de Marokkaanse autoriteiten kan aantonen dat hij niet in het bezit van een geldig document voor grensoverschrijding kan worden gesteld (...) Daarnaast heeft verweerder zich naar het oordeel van de rechtbank, zelfs in de hier geboden terughoudende toetsing, bezien in het licht van artikel 3 van het IVRK, onvoldoende rekenschap gegeven van de in dit geval zeer zwaarwegende belangen van eiser.

⁵⁴ Rb. Den Haag 10 juli 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:8256.

De rechtbank verklaart het beroep gegrond, vernietigt het bestreden besluit en bepaalt dat de staatssecretaris met inachtneming van hetgeen in deze uitspraak is overwogen een nieuw besluit op bezwaar moet nemen.

In de vierde zaak oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Roermond) dat de staatssecretaris in redelijkheid stelt dat het asielrelaas van de minderjarige ongeloofwaardig is en daarom de asielaanvraag heeft geweigerd.⁵⁵ De minderjarige betoogt dat de staatssecretaris onvoldoende rekening heeft gehouden met zijn leeftijd. De voorzieningenrechter overweegt als volgt:

In het bestreden-besluit heeft verweerder, in reactie op de zienswijze van eiser, gesteld dat de belangen van het kind reeds een eerste overweging vormen bij de inrichting van het beleid voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Het IVRK, de richtlijnen van de UNHCR en de resolutie van de Raad van de Europese Unie inzake niet-begeleide minderjarige onderdanen van derde landen (8745/97) vormen hierbij een belangrijk toetsingskader en eisers stelling is daarom allereerst getoetst aan het toepasselijk beleid doch dit leidt volgens verweerder niet tot de conclusie dat eiser in aanmerking komt voor een verblijfsvergunning

De enkele stelling van de staatssecretaris dat er is getoetst aan de relevante internationale bepaling, onder verwijzing naar de overwegingen in het bestreden besluit, geeft geen blijk van (kenbaar) voldoende rekenschap van de belangen van eiser als alleenstaande minderjarige, aldus de voorzieningenrechter.⁵⁶ Uit deze overwegingen blijkt enkel dat de staatssecretaris het asielrelaas heeft getoetst, zonder dat er een weging van eisers specifieke belangen als minderjarige heeft plaatsgevonden. De voorzieningenrechter doet meteen uitspraak op het beroep en acht het beroep gegrond. Het bestreden besluit is in strijd met artikel 3:2 van de Awb genomen en dient te worden vernietigd, aldus de voorzieningenrechter.⁵⁷

Naast de veertig uitspraken waarin het beroep faalt en de vier uitspraken waarin het beroep op artikel 3 IVRK slaagt, wordt na 7 februari 2012 in zes uitspraken geoordeeld dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁵⁸ Zo oordeelt de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Almelo) in een zaak

⁵⁵ Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) (vzr.) 30 oktober 2013, AWB 13/25914 en 13/25913.

⁵⁶ Vgl. de toelichting in ABRvS 16 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8383 en de uitspraak Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 11 januari 2013, AWB 12/13073.

⁵⁷ Artikel 3:2 Awb: 'Bij de voorbereiding van een besluit vergaart het bestuursorgaan de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen.'

⁵⁸ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Almelo) 2 juli 2012, AWB 12/19179; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 16 juli 2012, AWB 12/17256 en 12/17255; Rb. Den Haag (zittingsplaats Groningen) (vzr.) 18 november 2013, AWB 13/19184 en 13/19179; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 29 november 2013, AWB 13/22582, 13/22584, 13/22580, en 13/22583; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 8 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10261; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 18 januari 2013 ECLI:NL:RBDHA:2013:BY9459.

van 2 juli 2012: '[v]olgens vaste jurisprudentie van de ABRvS wordt aan artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking toegekend'.⁵⁹ In een zaak van 29 november 2013 oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) dat artikel 3 IVRK geen norm bevat die rechtstreeks toepasbaar is.⁶⁰ Vervolgens oordeelt deze voorzieningenrechter wel dat blijkens het bestreden besluit voldoende rekening is gehouden met de belangen van het kind en dat dan ook niet gebleken is van een schending van artikel 3 IVRK. Voorts zijn er vier uitspraken waarin de lagere rechter, al dan niet onder verwijzing naar oudere uitspraken van de Afdeling, oordeelt dat artikel 3 IVRK geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is.⁶¹ Relevant om hierbij te vermelden is dat de Afdeling op 22 februari 2012 en op 13 november 2013 in twee socialezekerheidszaken oordeelt dat artikel 3 IVRK geen norm bevat die vatbaar is voor rechtstreekse toepassing.⁶² Deze uitspraken zullen worden besproken in hoofdstuk 4 waarin de socialezekerheidszaken worden behandeld. Voorts stelt de Advocaat-Generaal in zijn conclusie bij het arrest van 21 september 2012, die bij artikel 27 zal worden besproken, dat het ten aanzien van artikel 3 IVRK omstreden is of deze bepaling rechtstreekse werking heeft.⁶³

In vijf uitspraken wordt in het midden gelaten of artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft.⁶⁴ Zo stelt de Afdeling in een zaak van 21 mei 2014 in twee uitspraken: '[d]eze verplichting volgt evenmin uit de artikelen 3 en 7 van het IVRK (...) daargelaten of deze een ieder verbindend zijn, reeds omdat daarin geen regels zijn vervat over vaststelling van staatloosheid'.⁶⁵ De lagere rechter laat in drie uitspraken in het midden of artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft.⁶⁶

⁵⁹ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Almelo) 2 juli 2012, AWB 12/19179.

⁶⁰ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 29 november 2013, AWB 13/22582, 13/22584, 13/22580, en 13/22583.

⁶¹ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 16 juli 2012, AWB 12/17256 en 12/17255; Rb. Den Haag (zittingsplaats Groningen) (vzr.) 18 november 2013, AWB 13/19184 en 13/19179; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 8 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10261; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 18 januari 2013 ECLI:NL:RBDHA:2013:BY9459.

⁶² ABRvS 22 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV6578; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932.

⁶³ Parket bij de Hoge Raad 21 september 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW5328.

⁶⁴ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Assen) 21 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6037; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) (vzr.) 27 augustus 2012, AWB 12/24401, 12/25536, 12/24398 en 12/25537; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 24 april 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2708; ABRvS 21 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1786; ABRvS 21 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1788.

⁶⁵ ABRvS 21 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1786; ABRvS 21 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1788. Deze uitspraken worden uitgebreid besproken onder artikel 7.

⁶⁶ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Assen) 21 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6037; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) (vzr.) 27 augustus 2012, AWB 12/24401, 12/25536, 12/24398 en 12/25537; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 24 april 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2708.

Zo oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) dat artikel 3 IVRK, wat er ook zij van de vraag of hier door verzoekers een rechtstreeks beroep op kan worden gedaan, niet zo ver strekt dat er al in strijd met dit artikel wordt gehandeld vanwege de enkele omstandigheid dat de (medische) voorzieningen in Nederland van een hoger niveau zijn dan in Polen.⁶⁷

Ten slotte lijkt de rechtbank in een zaak van 19 juli 2013 tegenstrijdig te overwegen dat artikel 24 Handvest mede gebaseerd is op 'het rechtstreeks werkende artikel 3 IVRK' en vervolgens dat artikel 3 lid 1 IVRK geen norm bevat die direct toepasbaar is.⁶⁸

Artikel 24 [van het Handvest, red.] is mede gebaseerd op het rechtstreeks werkende artikel 3 IVRK (...). Nu evenwel ook voor wat betreft zijn kinderen geen inhoudelijke onderbouwing is gegeven valt reeds hierom niet in te zien dat verweerder zich van die belangen onvoldoende rekenschap heeft gegeven. Daarbij wordt nog aangetekend dat de rechter hier terughoudend dient te toetsen, mede gelet op het feit dat artikel 3, eerste lid, van het IVRK geen norm is die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Drie uitspraken kunnen onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing' geplaatst worden.

Eén zaak betreft een uitspraak drie weken voor de uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012, waarin de voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) artikel 3 IVRK betreft bij de toetsing aan het motiverings- en het zorgvuldigheidbeginsel.⁶⁹ De voorzieningenrechter oordeelt dat het bestreden besluit niet berust op een deugdelijke motivering omdat de staatssecretaris de belangen van de kinderen, en de moeder, niet bij het besluit heeft betrokken. Daartoe overweegt de voorzieningenrechter als volgt:

Uit het besluit blijkt eerstens niet dat verweerder de aangevoerde belangen van de kinderen om bij hun vader te blijven heeft gewogen bij de beoordeling of met hun overdracht naar Zweden sprake is van onevenredige hardheid. Het ter zitting ingenomen standpunt dat de verlening van een verblijfsvergunning op grond van artikel 29, eerste lid, aanhef en onder b, Vw aan de echtgenoot van verzoekster geen aanspraken voor verzoekster met zich brengt en niet maakt dat sprake is van een bijzondere hardheid, getuigt evenmin van een kenbare weging van de belangen van de kinderen. Nu de belangen van de kinderen niet betrokken zijn bij de vraag of de overdracht van

⁶⁷ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) (vzr.) 27 augustus 2012, AWB 12/24401, 12/25536, 12/24398 en 12/25537.

⁶⁸ Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 9 juli 2013, AWB 12/35161.

⁶⁹ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 16 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV3742.

*verzoekster (en daarmee van haar kinderen) naar Zweden van een onevenredige hardheid getuigt, is verweerders standpunt dat van een dergelijke situatie geen sprake is onvoldoende gemotiveerd. Voor zover verweerder zich op het standpunt stelt dat de belangen van de kinderen niet kenbaar bij de beoordeling behoeven te worden betrokken, omdat de op grond van het IVRK en het Handvest vereiste weging van de belangen van de kinderen reeds is geïncorporeerd in bepalingen van de Verordening waaraan verweerder heeft getoetst, volgt de voorzieningenrechter dit standpunt niet. Verzoekster en haar kinderen kunnen immers geen beroep doen op de bepalingen waarop verweerder lijkt te doelen (...)*⁷⁰

De voorzieningenrechter beslist in de hoofdzaak, vernietigt het bestreden besluit en draagt de staatssecretaris op een nieuw besluit te nemen.

De tweede uitspraak betreft een uitspraak van de Afdeling van 3 januari 2013. Uit deze uitspraak lijkt te volgen dat een beroep op het Handvest ambtshalve dient te worden aangevuld met de corresponderende EVRM en IVRK bepalingen in het geval het Handvest niet van toepassing is.⁷¹ In deze zaak komt naar voren dat de vreemdelinge bij de rechtbank in een aanvullend beroepschrift een beroep heeft gedaan op het recht op familie- en gezinsleven, waarbij zij uitdrukkelijk heeft verwezen naar artikel 7 en 24 Handvest. Dit beroep slaagt echter niet omdat in deze zaak niet het Unierecht tot uitvoer wordt gebracht en het Handvest daarvoor conform artikel 51 lid 1 Handvest niet van toepassing is. Bij de Afdeling voert de vrouw aan dat de rechtbank een beroep op artikel 8 EVRM en artikel 3 IVRK ten onrechte buiten beschouwing heeft gelaten. De Afdeling geeft haar hierin gelijk en stelt dat de rechtbank in strijd met artikel 8:69 Awb het in het aanvullend beroepschrift aangevoerde niet heeft aangemerkt als een beroep op artikel 8 EVRM en artikel 3 IVRK.⁷² Met betrekking tot artikel 3 IVRK overweegt de rechtbank:

⁷⁰ Het gaat in deze zaak om de Dublinverordening (Verordening (EG) 343/2003 van de Raad van 18 februari 2003 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend). Artikel 7 van de Verordening is niet van toepassing op hun situatie omdat er sprake is van een terugnameverzoek en niet van een overnameverzoek. Evenmin kunnen verzoekster en haar kinderen een beroep doen op artikel 15 van de Verordening, aangezien verweerder in het ter uitvoering van deze bepaling neergelegde beleid, te weten paragraaf C3/2.3.6.3 van de Vc, – onder meer – als voorwaarde heeft gesteld dat er in de andere lidstaat nog geen beslissing mag zijn genomen op het asielverzoek van verzoekster. In dit geval heeft Zweden reeds op het asielverzoek beslist.

⁷¹ ABRvS 3 januari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BY8254. Zie ook de annotatie bij deze zaak van R. Ortlep, AB 2013/198.

⁷² Met betrekking tot artikel 8 EVRM overweegt de rechtbank: 'De rechtbank heeft overwogen dat het beroep op artikel 7 van het EU Handvest niet slaagt, omdat zich in deze zaak niet de situatie voordoet dat het recht van de Unie ten uitvoer is gebracht. Derhalve is de rechtbank in het kader van artikel 7 van het EU Handvest niet toegekomen aan een verdere inhoudelijke toetsing van het recht op familie- en gezinsleven. Dit in aanmerking genomen, heeft rechtbank in strijd met artikel 8:69, tweede lid, van

Nu in voormeld aanvullend beroepschrift is ingegaan op het recht van haar minderjarige kind op gezinsleven, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met haar ouders, en de vreemdeling zich ook uitdrukkelijk heeft beroepen op artikel 24, derde lid, van het EU Handvest, daarbij mede in aanmerking genomen dat artikel 24 van het EU Handvest, zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (zie de uitspraak van 7 februari 2012 in zaak nr. 201103064/1/V2), is gebaseerd op artikel 3 van het IVRK, heeft de rechtbank eveneens in strijd met artikel 8:69, tweede lid, van de Awb geen aanleiding gezien het aangevoerde tevens aan te merken als een beroep op artikel 3 van het IVRK.⁷³

Ten slotte speelt artikel 3 IVRK een rol bij de invulling van de zorgvuldigheidsnorm van 6:162 BW in het arrest van 21 september 2012.⁷⁴ Dit arrest wordt uitgebreid besproken bij artikel 27 onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’.

Overig

Meer dan vijftig zaken vallen om verschillende redenen onder het kopje ‘Overig’. Allereerst een aantal uitspraken waarin artikel 3 IVRK wordt betrokken bij het beoordelingskader van artikel 8 EVRM.⁷⁵ De lagere rechter toetst in deze uitspraken niet specifiek aan artikel 3 IVRK maar betreft deze bepaling in de toets van artikel 8 EVRM en oordeelt in alle acht uitspraken dat het bestreden besluit

de AWB geen aanleiding gezien het aangevoerde tevens aan te merken als een beroep op het in artikel 8 van het EVRM vervatte recht op familie- en gezinsleven.’

⁷³ Toch kan de grief in deze zaak niet tot vernietiging leiden omdat het in deze zaak ging om afgifte van een document als bedoeld in artikel 9, eerste lid, Vw 2000 waaruit rechtmatig verblijf als gemeenschapsonderdaan blijkt en een beroep op artikel 3 IVRK of artikel 8 EVRM niet kan leiden tot een afgifte van een dergelijk document (dit overweegt de voorzieningenrechter van de rechtbank ’s-Gravenhage (zittingsplaats Amsterdam) op 22 juni 2012 (ECLI:NL:RBSGR:2012:BX2782) eveneens). Indien de vreemdeling een verblijfsvergunning wenst om het gezinsleven uit te kunnen oefenen dient zij daartoe een strekkende aanvraag in te dienen. De Afdeling voegt hier nog aan toe dat een zodanige aanvraag bij uitstek de gelegenheid voor de vreemdeling is om een beroep te doen op artikel 3 IVRK, nu uit de jurisprudentie van het EHRM, onder ander Nunez v. Noorwegen, volgt dat bij de belangenafweging ingevolge artikel 8 EVRM de belangen van de kinderen een belangrijke plaats toekomt. Dit laatste adviseert de Afdeling eveneens in haar uitspraak van 21 augustus 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:3210).

⁷⁴ HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328.

⁷⁵ Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Amsterdam) (vzr.) 6 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0360; Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 17 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU2069; Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) 15 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU9046; Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 2 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3464; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 25 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19517; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 31 december 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19521; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 16 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:1003; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 1 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5441. Zie ook ABRvS 17 november 2011, 201008491/1/V4 waarin het IVRK niet specifiek wordt genoemd.

ondeugdelijk gemotiveerd is. Een duidelijk voorbeeld hiervan, waarin de rechter ook uitgebreid ingaat op het IVRK, is een uitspraak van 15 december 2011 van de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle).⁷⁶ In geschil is de afwijzing van een 'verblijfsvergunning regulier voor verblijf bij dochter'. De moeder stelt dat de staatssecretaris onvoldoende rekening heeft gehouden met de belangen van haar minderjarige dochter. De staatssecretaris is van oordeel dat, voor zover de artikelen 3 en 9 IVRK al een direct toepasbare norm inhouden, dit beroep faalt omdat het bestreden besluit geen beslissing is die het kind zelf betreft maar de moeder. De rechter volgt de staatssecretaris niet in zijn verweer: '[u]it artikel 3 IVRK volgt dat "bij alle maatregelen", zo ook voor vreemdelingrechtelijke besluiten die een kind rechtstreeks raken, geldt dat op grond van het IVRK het belang van het kind een eerste overweging moet vormen'. Vervolgens behandelt de rechtbank de vraag op welke wijze de staatssecretaris met het door de moeder gedane beroep op de artikelen 3, 6 lid 2 en 9 IVRK rekening dient te houden met de belangen van de dochter.

2.10.5 Onder verwijzing naar de uitspraak van de Afdeling van 15 februari 2007 (LJN: AZ9524) overweegt de rechtbank dat uit deze uitspraak volgt dat de Afdeling de woorden "de eerste overweging" in artikel 3, eerste lid, van het IVRK, mede in aanmerking genomen de bewoordingen in de Engelse versie -"a primary consideration"- zo verstaat dat het belang van het kind een eerste overweging is, maar ruimte geeft voor het zwaarder laten wegen van andere belangen. De Afdeling verwijst hierbij naar haar uitspraak van 13 september 2005 in zaak onder nummer 200507132/1, AB 2005, 429, waarin zij heeft overwogen dat deze verdragsbepaling, gelet op haar formulering, geen norm bevat die vatbaar is voor rechtstreekse toepassing door de rechter, aangezien zij niet voldoende concreet is voor zodanige toepassing en derhalve nadere uitwerking behoeft in nationale wet- en regelgeving.

Uit de uitspraak van 22 februari 2011 van de Afdeling (LJN: BP5932) volgt dat voor zover artikel 3 van het IVRK al een direct toepasbare norm inhoudt, deze geen verdere strekking heeft dan dat bij procedures rekening moet worden gehouden met belangen van daarbij betrokken kinderen.

2.10.6 De rechtbank overweegt dat bijvoorbeeld uit de arresten van het EHRM in de zaak Maslov tegen Oostenrijk van 23 juni 2008, EHRC 2008, 9, JV 2008, 267 (hierna: het arrest Maslov) en het arrest Nunez blijkt dat het EHRM het IVRK weliswaar niet rechtstreeks toepast, maar het IVRK gebruikt als interpretatiemiddel voor de rechten die in het EVRM zijn neergelegd.⁷⁷

⁷⁶ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) 15 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU9046.

⁷⁷ Zie het vorige onderzoek over de uitspraak van de Afdeling van 15 februari 2007 (ECLI:NL:RVS:2007:AZ9524) M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 104. Zie tevens de uitspraak in dit onderzoek Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 18 januari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BY9459.

Vervolgens overweegt de rechtbank dat uit de jurisprudentie van het EHRM volgt dat met betrekking tot de interpretatie van artikel 8 EVRM, het EHRM de vraag of sprake is van schending van het EVRM, beantwoordt vanuit het perspectief van het betrokken kind en niet alleen of voornamelijk vanuit het perspectief van de ouder(s). De rechtbank toetst vanuit dit kader het bestreden besluit en oordeelt:

Hoewel verweerder de belangen van de dochter zorgvuldig heeft geïnventariseerd, heeft hij zonder nadere motivering omtrent de wijze waarop de belangen van de dochter zijn gewogen in het kader van het "best interests of the child" beginsel zoals dit voortvloeit uit voornoemde jurisprudentie van het EHRM, ten onrechte geconcludeerd dat doorslaggevend gewicht toegekend kon worden aan de omstandigheden dat eiseres nimmer een verblijfstitel heeft gehad die het uitoefenen van familie- of gezinsleven hier te lande mogelijk maakt en dat de openbare orde in het geding is, waarbij verweerder niet heeft betrokken dat de dochter hierdoor (tijdelijk) dreigt te worden uitgesloten van een voor haar ontwikkeling van groot belang zijnde relatie met haar biologische moeder.

De rechter komt tot het oordeel dat de staatssecretaris niet heeft gemotiveerd of de belangen van de dochter in het licht van de *best interests of the child* al dan niet van doorslaggevende betekenis hadden moeten zijn in het kader van de belangenafweging in artikel 8 EVRM. Het beroep is gegrond en het bestreden besluit wordt vernietigd omdat een deugdelijke motivering ontbreekt. Ook in de andere zeven uitspraken kent de lagere rechter een belangrijke plaats toe aan het belang van het kind bij de belangenafweging van artikel 8 EVRM. Het gewicht dat aan het belang van het kind wordt gegeven in deze toets bij artikel 8 EVRM lijkt groter dan in het kader van artikel 3 IVRK aan het belang van het kind wordt toegekend.

In een aantal zaken wordt het beroep op artikel 3 IVRK gemotiveerd verworpen.⁷⁸ Vier uitspraken worden hier kort als voorbeeld behandeld. Als eerste een uitspraak van 11 januari 2013 waarin de rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) oordeelt dat er niet in strijd met de belangen van het kind is gehandeld:

⁷⁸ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Middelburg) 12 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV2011; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) (vzr.) 21 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW9631; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 30 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6545; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Maastricht) (vzr.) 21 december 2012, AWB 12/38414 en 12/38412; ABRvS 8 januari 2013, 201110656/1/V4; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 11 januari 2013, AWB 12/13073; Rb. Den Haag (zittingsplaats Assen) (vzr.) 8 maart 2013, AWB 13/4385 en 13/4383; Rb. Den Haag (zittingsplaats Rotterdam) (vzr.) 5 juli 2013, AWB 13/12439; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 27 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16089; Rb. Den Haag (zittingsplaats Rotterdam) (vzr.) 28 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:13188.

De belangen van het kind vormen immers een eerste overweging bij de inrichting van het gevoerde amv-beleid, zoals is vereist in artikel 3, eerste lid, van het internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK).⁷⁹

In twee uitspraken oordeelt de lagere rechter dat aan artikel 3 IVRK geen rechten van verblijfsrechtelijke aard kunnen worden ontleend, die verder gaan dan uit hoofde van artikel 8 EVRM mogelijk is.⁸⁰ In de vierde uitspraak stelt de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Arnhem) dat:

met het IVRK niet beoogd is een uitbreiding te geven aan de verplichtingen die uit artikel 8 van het EVRM voortvloeien. [...] Naar het oordeel van de voorzieningenrechter heeft verweerder zich, mede gezien in het licht van artikel 8 van het EVRM, voldoende rekenschap gegeven van de belangen van verzoeker 2. Aangezien er geen objectieve belemmeringen zijn gebleken voor verzoeksters om terug te keren naar het land van herkomst, is de voorzieningenrechter van oordeel dat het beroep op artikel 3 IVRK niet kan slagen.⁸¹

Elf uitspraken vallen onder het kopje 'Overig', omdat in deze uitspraken wordt geoordeeld dat uit het bestreden besluit (in het licht van artikel 3 IVRK) niet blijkt dat de staatssecretaris onvoldoende rekenschap van de belangen van het kind heeft gegeven, zonder verder in te gaan op de betekenis of de werking van artikel 3 IVRK.⁸²

In een aantal uitspraken komt de rechter niet toe aan het beroep op artikel 3 IVRK, omdat de procedurele vereisten niet in acht zijn genomen.⁸³ Tevens is er

⁷⁹ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 11 januari 2013, AWB 12/13073. Het amv-beleid is het beleid met betrekking tot alleenstaande minderjarige vreemdelingen.

⁸⁰ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Middelburg) 12 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV2011; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 30 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6545.

⁸¹ Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 27 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16089.

⁸² ABRvS 29 juni 2012, 201102213/1/V1; ABRvS 17 augustus 2012, 201109329/1/V1; ABRvS 19 februari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ2060; Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 11 april 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ8222; ABRvS 4 juni 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA2837; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 11 oktober 2013, AWB 12/29298 en 12/29299; ABRvS 14 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:960; ABRvS 4 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1203; ABRvS 22 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1558; Rb. Den Haag (zittingsplaats Rotterdam) 15 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8544; ABRvS 12 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3081; ABRvS 21 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3210.

⁸³ ABRvS 30 januari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BY9947; Rb. Den Haag 19 juli 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:9453; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) 7 augustus 2013, AWB 12/37630; ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520; ABRvS 13 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2469; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 21 januari 2014, AWB 13/17119; Rb. Den Haag 21 mei 2014, AWB 14/2542. In een uitspraak van 28 mei 2014 werd het beroep op artikel 3 IVRK niet behandeld omdat de staatssecretaris alleen naar gewijzigde omstandigheden hoefde te kijken en het beroep op artikel 3 IVRK daar niet onder viel, Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 28 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6535.

een aantal zaken waarin de uitspraak in het voordeel van de vreemdeling uitvalt zonder dat de Afdeling of de lagere rechter het beroep op artikel 3 IVRK behandelt.⁸⁴ Eén van deze zaken is echter in hoger beroep vernietigd, met als gevolg dat de Afdeling het beroep op artikel 3 IVRK behandelt.⁸⁵ De Afdeling oordeelt dat de staatssecretaris in het bestreden besluit al gemotiveerd heeft gereageerd op het beroep op artikel 3 IVRK. De vreemdeling heeft in het hoger beroep niet betoogd waarom de reactie van de staatssecretaris in het bestreden besluit tekortschiet, met als gevolg dat het beroep faalt.

In een uitspraak van 18 januari 2013 komt de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) niet toe aan de vraag of uitzetting naar Sierra Leone in strijd is met artikel 3 IVRK, omdat niet geloofwaardig wordt geacht dat eiseres uit Sierra Leone afkomstig is.⁸⁶ De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Utrecht) komt niet toe aan de beoordeling van het beroep op artikel 3 en 9 IVRK, omdat tijdens de toetsingsperiode van het bestreden besluit het kind nog niet geboren was.⁸⁷

Ten slotte is er een aantal zaken waarin de rechter zonder verdere motivering niet ingaat op het beroep op het IVRK of het IVRK alleen genoemd wordt in verband met het arrest Nunez tegen Noorwegen.⁸⁸ In vier uitspraken wordt artikel 3 alleen genoemd omdat artikel 24 Handvest overeenkomstig deze bepaling moet worden geïnterpreteerd dan wel is gebaseerd op dit artikel.⁸⁹

⁸⁴ Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 19 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW2314; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 25 november 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU6956; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 29 november 2011, AWB 11/16630 en 11/34543; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) 31 januari 2012, AWB 11/40956; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) (vzr.) 6 februari 2012, AWB 12/843; ABRvS 16 maart 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW0010; Rb. 's-Gravenhage 9 mei 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW7041; ABRvS 11 juni 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW8590; Rb. 's-Gravenhage (nevenlocatie Rotterdam) 28 juni 2012, AWB 10/38857; Rb. 's-Gravenhage 11 juli 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX2172; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 27 december 2012, AWB 12/26049 en 12/26063; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 16 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15335 (in de bodemprocedure wordt het IVRK niet genoemd); Rb. Den Haag (vzr.) 27 november 2013, AWB 13/19825 en 13/19823; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) 3 december 2013, AWB 13/13496; Rb. Den Haag (vzr.) 24 december 2013, AWB 13/22254, 13/20901 en 13/22253; Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) (vzr.) 28 januari 2014, AWB 13/29689 en 13/29690; Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) (vzr.) 16 mei 2014, AWB 14/8123.

⁸⁵ ABRvS 11 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2678.

⁸⁶ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 18 januari 2013, AWB 12/27410.

⁸⁷ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 17 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14865.

⁸⁸ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Middelburg) 12 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV2011; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 26 maart 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW4028; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Amsterdam) (vzr.) 18 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY1901; Rb. Den Haag (nevenzittingsplaats Arnhem) (vzr.) 19 juli 2013, AWB 13/16791; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 6 december 2013, AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488 en 13/25496; Zie ook de uitspraak Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481.

Artikel 4 (Realiseren van kinderrechten)

De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die Partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

In twee uitspraken is een beroep gedaan op artikel 4 IVRK.⁹⁰ In beide uitspraken is niet inhoudelijk op artikel 4 IVRK ingegaan. In één uitspraak omdat het beroep op de artikelen 3, 4, 6 en 7 IVRK reeds gegrond is op basis van andere gronden met als gevolg dat het beroep op het IVRK geen bespreking meer behoeft.⁹¹ In de andere uitspraak is de staatssecretaris alleen verplicht naar de gewijzigde omstandigheden te kijken en het beroep op artikel 3 en 4 IVRK valt daar niet onder.⁹²

Artikel 5 (De rol van de ouders)

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Slechts in drie zaken wordt een beroep gedaan op artikel 5 IVRK. Het beroep op deze bepaling slaagt in geen van de uitspraken.

Rechtstreekse werking

De voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) oordeelt in een zaak van 19 april 2012 dat, gelet op vaste jurisprudentie van de Afdeling, de artikelen 3 en 5 IVRK geen norm bevatten die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct

⁸⁹ ABRvS 17 juli 2012, 201113463/1/V1; ABRvS 18 juli 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX2089; ABRvS 8 augustus 2013, ECLI:NL:RVS:2013:706 en het eerder genoemde ABRvS 14 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:960.

⁹⁰ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 29 november 2011, AWB 11/16630 en 11/34543; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 28 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6535.

⁹¹ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 29 november 2011, AWB 11/16630 en 11/34543.

⁹² Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 28 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:6535.

toepasbaar is.⁹³ De voorzieningenrechter verwijst hierbij, als voorbeeld, naar de uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012.⁹⁴ Vervolgens oordeelt de voorzieningenrechter dat er wel terughoudend getoetst dient te worden of de staatssecretaris wel voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van de kinderen. De voorzieningenrechter oordeelt dat de staatssecretaris dit heeft gedaan.

Overig

De Afdeling oordeelt in een zaak van 13 november 2013 dat de artikelen 5, 9 lid 2 en 10 lid 2 geen aanspraak in het leven roepen die verder gaat dan artikel 8 EVRM.⁹⁵ In één zaak oordeelt de Afdeling dat, voor zover de vader een beroep doet op de artikelen 5 en 9 omdat de ongewenstverklaring een ongerechtvaardigde inbreuk op het gezinsleven zou zijn, dit beroep faalt omdat het gezinsleven ook buiten Nederland kan worden uitgeoefend.⁹⁶

Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)

-
1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
 2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.
-

Artikel 6 IVRK komt in veertien uitspraken voor. In vijf uitspraken komt de rechter toe aan de beoordeling van de werking van artikel 6 IVRK. In één zaak wordt het beroep gemotiveerd verworpen en in acht zaken wordt het beroep om verschillende redenen niet behandeld.

Rechtstreekse werking

De Afdeling oordeelt in een zaak van 11 april 2013 dat het beroep op artikel 6 faalt omdat deze bepaling, gelet op de formulering, geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is.⁹⁷ In een zaak van 27 maart 2013 overweegt de Afdeling dit eveneens met betrekking tot artikel 6 lid 2.⁹⁸ Ook de lagere rechter oordeelt in twee uitspraken dat artikel 6 lid 2 niet direct toepasbaar is.⁹⁹

⁹³ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) (vzr.) 19 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW6139.

⁹⁴ In de uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012 wordt artikel 5 IVRK niet genoemd.

⁹⁵ ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1998.

⁹⁶ ABRvS 19 februari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ2060.

⁹⁷ ABRvS 11 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8723.

⁹⁸ ABRvS 27 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8682.

⁹⁹ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) (vzr.) 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU8368; Rb. Den Haag 14 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5869.

In een zaak van 21 augustus 2012 oordeelt de rechtbank dat, voor zover de artikelen 3 en 6 IVRK al een direct toepasbare norm inhouden, deze tot niet meer strekt dan dat bij alle maatregelen betreffende kinderen, de belangen van de kinderen worden betrokken.¹⁰⁰ Uit het bestreden besluit in deze zaak blijkt niet dat de staatssecretaris zich ‘bezien in het licht van voornoemde verdragsbepalingen, onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van de kinderen van eiser’.¹⁰¹

Overig

In één uitspraak faalt het beroep op artikel 6.¹⁰² De Afdeling begrijpt het betoog, waarin een beroep is gedaan op de artikelen 3 lid 1, 6 lid 2, 9, 12, 19, 27, 28, 31 IVRK, als een beroep op artikel 9 IVRK. Het beroep faalt omdat niet is toegelicht hoe dit verband houdt met het recht op toegang tot of verblijf in een staat.

In de overige acht zaken behandelt de lagere rechter het ingeroepen artikel 6 IVRK niet.¹⁰³ Zo hebben twee uitspraken betrekking op het Kinderpardon en gaat

¹⁰⁰ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Assen) 21 augustus 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6037.

¹⁰¹ Een interessante civielrechtelijke uitspraak over artikel 6 IVRK is Rb. Amsterdam 18 december 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:9530. In deze zaak hebben een moeder en haar dochter geen rechtmatig verblijf in Nederland. De moeder verzoekt de rechter om haar dochter onder toezicht te stellen. De rechtbank concludeert, gelet op alle omstandigheden, dat de dreiging van de uitzetting naar Marokko een ernstige bedreiging van de geestelijke belangen en gezondheid van de dochter oplevert. Voorts is het aannemelijk dat de uitzetting zelf, voor de dochter ernstige schade van psychische of lichamelijke aard tot gevolg zal hebben. De rechtbank stelt dan ook de dochter onder toezicht. Met betrekking tot artikel 6 lid 2 IVRK overweegt de rechtbank: ‘(...) Ingevolge voornoemd artikellid waarborgen de Staten die partij zijn bij dit verdrag in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind. Naar het oordeel van de rechtbank behelst de specifieke zorgplicht van dit artikellid niet alleen de minderjarige die op het eigen grondgebied verblijft maar ook de minderjarige die wordt uitgezet. De Staat dient zich er alsdan van te vergewissen dat de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van dat kind in het andere land gewaarborgd zijn te achten. Indien dat laatste niet het geval is, kan de Staat niet tot uitzetting overgaan en zal zij de mogelijkheden tot overleven en ontwikkeling op het eigen grondgebied dienen te waarborgen.’ Deze uitspraak is verder besproken in hoofdstuk 1 over de personen-, familie- en civiele jeugdzaken bij artikel 6 onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’. Zie ook de annotatie bij deze zaak van D. Beltman & M.E. Kalverboer, *JV* 2014/164.

¹⁰² ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520.

¹⁰³ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 25 november 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU6956; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 29 november 2011, AWB 11/16630, AWB 11/34543; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) 15 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU9046; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) 7 augustus 2013, AWB 12/37630; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10476; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 6 december 2013, AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488 en 13/25496.

de rechter alleen specifiek in op artikel 2 of 3 IVRK.¹⁰⁴ In twee van de acht uitspraken komt de rechter niet toe aan het beroep op artikel 6 IVRK omdat de procedurele vereisten niet in acht zijn genomen.¹⁰⁵ In drie uitspraken valt de uitspraak in het voordeel van de vreemdeling uit zonder dat de rechter ingaat op het beroep op artikel 6 IVRK.¹⁰⁶ In een andere uitspraak verwijst een ingediend rapport van Defence for Children naar artikel 3, 6, 24, 27 en 28 IVRK.¹⁰⁷ De rechter gaat hier niet op in. Ten slotte wordt in 2011 door een moeder betoogd dat onvoldoende rekening is gehouden met de belangen van haar minderjarige dochter. Ter onderbouwing van haar standpunt beroept zij zich op de artikelen 3, 6 lid 2 en artikel 9 IVRK.¹⁰⁸ De rechter behandelt echter alleen artikel 3 IVRK. Deze uitspraak is uitgebreid besproken bij artikel 3 onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’.

Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 7 IVRK wordt in vijf uitspraken genoemd. De rechter laat in het midden of artikel 7 IVRK rechtstreekse werking heeft. In twee uitspraken komt de rechter niet toe aan het beroep op artikel 7 IVRK.

Rechtstreekse werking

De staatssecretaris heeft een verzoek tot verlening van het Nederlanderschap aan een 16-jarige jongen afgewezen, omdat de jongen een transactievoorstel van de

¹⁰⁴ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413.

¹⁰⁵ Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) 7 augustus 2013, AWB 12/37630; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10476.

¹⁰⁶ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 25 november 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU6956; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 29 november 2011, AWB 11/16630 en 11/34543; Rb. 's-Gravenhage (nevenlocatie Rotterdam) 28 juni 2012, AWB 10/38857.

¹⁰⁷ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 6 december 2013, AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488 en 13/25496.

¹⁰⁸ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) 15 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU9046.

Officier van Justitie voor 24 uur taakstraf ter zake heling heeft geaccepteerd.¹⁰⁹ Aan zijn moeder en broer is wel het Nederlanderschap verleend. De jongen beoogt dat hij nu staatloos is en dat hij aan artikel 7 IVRK het recht ontleent om een nationaliteit te verwerven. De Afdeling oordeelt:

Daargelaten dat [appellant] dit in de bestuurlijke fase noch in beroep bij de rechtbank heeft beoogd en daargelaten of artikel 7 van het IVRK rechtstreekse werking heeft, faalt het betoog, reeds omdat uit dit artikel niet volgt dat een lidstaat geen eisen aan een verzoek tot naturalisatie mag stellen. Voorts heeft [appellant] zijn stelling dat hij staatloos is niet gestaafd.

Twee zaken hebben betrekking op het wijzigen van de registratie van de nationaliteit van kinderen in de gemeentelijke basisadministratie van 'onbekend' naar 'staatloos'.¹¹⁰ De Afdeling beschrijft de inhoud van de artikelen 3 en 7 IVRK en gaat vervolgens over tot bespreking van het Verdrag tot beperking van Staatloosheid 1961 en de uitvoering daarvan in de nationale wetgeving. De Afdeling concludeert dat het college van burgemeester en wethouders niet anders kan dan 'onbekend' als nationaliteit registreren als geen documenten kunnen worden overgelegd waaruit blijkt dat betrokkene staatloos is. Uit de nationale wetgeving volgt niet dat bij onzekerheid over de nationaliteit van betrokkene het college van burgemeester en wethouders een verplichting heeft te onderzoeken of betrokkene staatloos is en de staatsloosheid vervolgens zelf vast dient te stellen. 'Deze verplichting volgt evenmin uit de artikelen 3 en 7 van het IVRK (...) daargelaten of deze een ieder verbindend zijn, reeds omdat daarin geen regels zijn vervat over vaststelling van staatloosheid'.¹¹¹

De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Haarlem) laat eveneens in het midden of artikel 7 lid 1 rechtstreekse werking heeft.¹¹² De zoon stelt dat de afwijzing van een verblijfsvergunning in het kader van het Kinderpardon in strijd is met artikel 7 lid 1 en artikel 9 lid 1 omdat deze bepalingen expliciet kinderen het recht geeft om niet van hun ouders te worden gescheiden. De rechtbank oordeelt echter dat nog daargelaten of artikel 7 lid 1 en artikel 9 lid 1 rechtstreekse werking hebben, er geen sprake is van een situatie dat de zoon gescheiden zal worden van zijn ouders nu niet aannemelijk is geworden dat het gezinsleven zoals nu wordt uitgeoefend niet kan worden voortgezet in Vietnam.

¹⁰⁹ ABRvS 16 mei 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW5982.

¹¹⁰ ABRvS 21 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1786; ABRvS 21 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1788.

¹¹¹ De Afdeling voegt hier nog aan toe dat er geen procedure bestaat om de staatloosheid van personen juridisch vast te stellen. Zolang van personen zonder nationaliteit de staatloosheid niet wordt vastgesteld, kunnen zij geen aanspraak maken op de bescherming op grond van de Staatloosheidsverdragen en de Nederlandse wetgeving die voortvloeit uit die verdragen. 'Het gaat de rechtsvormende taak van de rechter thans evenwel te buiten om daarin te voorzien'. De staatssecretaris heeft inmiddels aangegeven dat er een procedure komt om vast te stellen of iemand staatloos is, zie www.rijksoverheid.nl (zoek op: 'Overzicht beleid staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie').

¹¹² Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 8 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10261.

Overig

In twee uitspraken komt de lagere rechter niet toe aan het beroep op artikel 7 IVRK omdat het beroep reeds gegrond is op basis van andere gronden, dan wel omdat het beroep reeds gegrond is op basis van artikel 3 IVRK.¹¹³

Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.

2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen.

In zes uitspraken wordt artikel 8 IVRK genoemd.¹¹⁴ In één uitspraak oordeelt de rechter dat artikel 8 IVRK geen rechtstreekse werking heeft en in een andere uitspraak dat het tweede lid geen rechtstreekse werking heeft. De andere vier zaken vallen onder het kopje ‘Overig’.

Rechtstreekse werking

In één uitspraak stellen de verzoekers dat de Staat op basis van artikel 8 IVRK verplicht is tot eerbiediging van het recht van het kind om zijn of haar identiteit te behouden.¹¹⁵ De voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) oordeelt echter dat het beroep op artikel 8 IVRK niet kan slagen omdat dit artikel zich niet leent voor rechtstreekse toepassing. Ook in een zaak van 10 maart 2014 oordeelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) dat het beroep op artikel 8 IVRK faalt.¹¹⁶ De rechter oordeelt in deze zaak dat er geen zelfstandige argumenten zijn aangevoerd ter ondersteuning van het beroep op artikel 8 lid 1 IVRK. Met betrekking tot het beroep op artikel 8 lid 2, oordeelt de rechter dat dit lid gelet op de formulering geen norm bevat die

¹¹³ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 29 november 2011, AWB 11/16630 en 11/34543; Rb. Den Haag 10 juli 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:8256.

¹¹⁴ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) (vzr.) 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU8368; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 10 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3464; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10476.

¹¹⁵ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) (vzr.) 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU8368.

¹¹⁶ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 10 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3464.

zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is.¹¹⁷

Overig

Vier zaken vallen onder het kopje ‘Overig’.¹¹⁸ In een zaak van 22 augustus 2014 oordeelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) dat er geen grond bestaat voor het oordeel dat de artikelen 8 en 16 IVRK een verder strekkende bescherming bieden dan artikel 8 EVRM.¹¹⁹ In twee zaken met betrekking tot het Kinderpardon wordt artikel 8 genoemd in samenhang met artikel 2, 3, 6 of 16; in deze uitspraken gaat de rechter alleen specifiek in op artikel 2 of 3 IVRK.¹²⁰ Ook is er een uitspraak waar eisers geen zelfstandige argumenten aanvoeren ter ondersteuning van hun beroep op artikel 6 en 8 IVRK, met als gevolg dat de rechtbank Den Haag (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) het beroep op het IVRK niet behandelt.¹²¹

Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.

2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

¹¹⁷ In de uitspraak wordt gesproken over artikel 8 eerste en tweede ‘volzin’. Uit de uitspraak blijkt dat hiermee wordt bedoeld het eerste en tweede lid. Zie de uitleg van artikel 8 IVRK in r.o. 8 en daarna de beoordeling daarvan in r.o. 14 in deze uitspraak.

¹¹⁸ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413; Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10476; Rb. Den Haag (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481.

¹¹⁹ Rb. Den Haag (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481.

¹²⁰ Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 20 september 2013, AWB 13/18213 en 13/18215; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413.

¹²¹ Rb. Den Haag (zittingsplaats ’s-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10476.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.

4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 9 IVRK komt in zestien zaken voor. In vier uitspraken laat de rechter uitdrukkelijk de rechtstreekse werking van artikel 9 IVRK in het midden. De andere twaalf uitspraken kunnen om verschillende redenen onder het kopje ‘Overig’ worden geplaatst.

Rechtstreekse werking

In vier uitspraken laat de Afdeling de vraag naar de rechtstreekse werking van artikel 9 IVRK expliciet in het midden. De Afdeling oordeelt dat voor zover artikel 9 (en 10) IVRK al een direct toepasbare norm zou bevatten, deze geen aanspraak in het leven roept die verder strekt dan artikel 8 EVRM.¹²² In een zaak van 8 mei 2014 laat de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Haarlem) in het midden of artikel 9 lid 1 rechtstreekse werking heeft.¹²³ Deze uitspraak is bij artikel 7 onder het kopje ‘Rechtstreekse werking’ besproken.

Overig

In een zaak van 19 februari 2013 gaat de Afdeling kort in op artikel 9 IVRK.¹²⁴ Een vader stelt dat zijn ongewenstverklaring in strijd is met artikel 8 EVRM en artikel 3, 5 en 9 IVRK. De Afdeling oordeelt echter:

Voor zover met het oog op de artikelen 5 en 9 is betoogd dat de ongewenstverklaring een ongerechtvaardigde inbreuk op het gezinsleven van de vreemdeling en zijn kinderen maakt, omdat hij jegens zijn kinderen een zorgplicht heeft en zij zeer aan hem zijn gehecht, faalt dit betoog reeds omdat, zoals hiervoor overwogen, het gezinsleven ook buiten Nederland kan worden uitgeoefend.

¹²² ABRvS 5 april 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW2893; ABRvS 20 april 2012, 201105853/1/V1; ABRvS 17 augustus 2012, 201109329/1/V1; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1998.

¹²³ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 8 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10261.

¹²⁴ ABRvS 19 februari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ2060.

In een uitspraak van 17 januari 2014 komt de rechtbank Den Haag tot een gelijk-luidend oordeel ten aanzien van het beroep op artikel 9 IVRK.¹²⁵

In twee uitspraken wordt een beroep gedaan op artikel 3 en 9 IVRK.¹²⁶ De lagere rechter gaat alleen in op artikel 3 IVRK en betreft het belang van het kind in het beoordelingskader van artikel 8 EVRM. Deze uitspraken zijn besproken bij artikel 3 onder het kopje 'Overig'.

In een aantal uitspraken wordt alleen naar artikel 9 IVRK verwezen omdat artikel 24 Handvest onder andere is gebaseerd op artikel 9 IVRK.¹²⁷ In twee uitspraken wordt het beroep op artikel 9 (en 3, 6 lid 2, 10, 12, 18, 19, 27, 28 of 31) IVRK niet behandeld omdat dit niet nader is toegelicht.¹²⁸ Tevens is er een uitspraak waarin de rechter niet toe komt aan de beoordeling van het beroep op artikel 3 en 9 IVRK omdat tijdens de toetsingsperiode van het bestreden besluit het kind nog niet geboren was.¹²⁹

Artikel 10 (Gezinshereniging)

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers en hun familieleden.

2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

¹²⁵ Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) (vzr.) 17 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:1240.

¹²⁶ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) 15 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU9046; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 25 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19517.

¹²⁷ ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 14 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX9061; ABRvS 23 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA1299; ABRvS 20 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:265; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8447.

¹²⁸ ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 21 januari 2014, AWB 13/17119;

¹²⁹ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 17 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14865.

Artikel 10 komt in zeven uitspraken voor.

Rechtstreekse werking

Zoals ook vermeld onder artikel 9, oordeelt de Afdeling in drie uitspraken dat voor zover artikel 9 en 10 IVRK, gelet op de formulering, al normen bevatten die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar zijn, geen aanspraak in het leven roept die verder strekt dan artikel 8 van het EVRM.¹³⁰

Overig

In twee uitspraken van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Middelburg) stellen eisers dat de afwijzing van het verzoek tot gezinshereniging met een persoon met een asielstatus in strijd is met onder andere artikel 8 EVRM en artikel 10 IVRK.¹³¹ De rechter oordeelt dat dit beroep geen doel treft, omdat aan artikel 8 EVRM maar beperkte betekenis toekomt in het kader van asiel. De rechter gaat verder niet specifiek in op artikel 10 IVRK. Een voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) wijst een voorlopige voorziening in de vorm van een DNA-onderzoek niet toe, nu de staatssecretaris de biologische band niet langer betwist.¹³² De voorzieningenrechter stelt voorts dat artikel 3 IVRK in samenhang met artikel 10 IVRK de verplichting bevat om gezinshereniging met welwillendheid, menselijkheid en spoed te behandelen. De voorzieningenrechter ziet daarin echter onvoldoende belang om een voorlopige voorziening te treffen. Ten slotte is er een uitspraak waarin het beroep op de artikelen 3, 9, 10 en 18 IVRK niet slaagt, omdat het beroep niet nader is toegelicht of onderbouwd.¹³³

Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

¹³⁰ ABRvS 20 april 2012, 201105853/1/V1; ABRvS 17 augustus 2012, 201109329/1/V1; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1998. Zie voor kritiek op deze overweging M.H.A. Strik, C. Ullersma & J. Werner, 'Nareis: Het 'feitelijke band'-criterium in internationaal perspectief', *A&MR* 2012, nr. 9, p. 467.

¹³¹ Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 19 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14369; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 8 augustus 2013, AWB 13/7537.

¹³² Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) (vzr.) 21 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW9631. In deze uitspraak wordt het beroep gegrond verklaard, de uitspraak is echter vernietigd in hoger beroep ABRvS 23 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:543. In het hoger beroep komt het IVRK niet voor.

¹³³ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 21 januari 2014, AWB 13/17119

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

In elf uitspraken wordt artikel 12 IVRK genoemd. Slechts in drie uitspraken bespreekt de Afdeling de inhoud van artikel 12 IVRK.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

De Afdeling oordeelt in een zaak van 11 april 2013 over artikel 12 IVRK, onder verwijzing naar haar uitspraak van 2 mei 2011 (zaak nr. 201011016/1/V1), dat uit de tekst noch uit de strekking van deze bepaling volgt dat deze tot meer verplicht dan dat aan minderjarigen inzake het horen gelijke waarborgen worden geboden als aan meerderjarigen in soortgelijke procedures.¹³⁴ De Afdeling overweegt verder:

De Afdeling heeft in die uitspraak [lees: uitspraak van 2 mei 2011, red.] voorts overwogen dat niet valt in te zien dat de regeling in artikel 7:3 van de Awb in strijd is met de verplichtingen voortvloeiend uit artikel 12 van het IVRK. Gelet hierop en in aanmerking genomen dat de rechtbank onbestreden heeft overwogen dat de staatssecretaris niet in strijd met artikel 7:3 van de Awb heeft gehandeld, faalt ook het beroep op artikel 12 van het IVRK.¹³⁵

In een zaak van 12 maart 2014 oordeelt de Afdeling over de ‘gehoren’ van minderjarigen in de nareisprocedure bij gezinshereniging met een asielstatushouder. De Afdeling overweegt:

Er bestaat geen grond voor het oordeel dat artikel 12 van het IVRK is geschonden door de handelwijze van de staatssecretaris. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (uitspraak van 2 mei 2011 in zaak nr. 201011016/1/V1) volgt uit de tekst noch uit de strekking van deze bepaling dat deze tot meer verplicht dan dat aan minderjarigen inzake het horen gelijke waarborgen worden geboden als aan meerderjarigen in soortgelijke procedures. De verslagen van de gehoren van de vreemdelingen geven er geen

¹³⁴ ABRvS 11 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8723. Zie M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 127 voor een bespreking van de zaak van 2 mei 2011.

¹³⁵ ABRvS 11 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8723. Artikel 7:3 Awb: ‘Van het horen van een belanghebbende kan worden afgezien indien: a. het bezwaar kennelijk niet-ontvankelijk is, b. het bezwaar kennelijk ongegrond is, c. de belanghebbende heeft verklaard geen gebruik te willen maken van het recht te worden gehoord, d. de belanghebbende niet binnen een door het bestuursorgaan gestelde redelijke termijn verklaart dat hij gebruik wil maken van het recht te worden gehoord, of e. aan het bezwaar volledig tegemoet wordt gekomen en andere belanghebbenden daardoor niet in hun belangen kunnen worden geschaad.

*blijk van dat daaraan niet is voldaan. Het "General comment" waarnaar de vreemdelingen hebben verwezen, leidt evenmin tot het oordeel dat de gehoren onzorgvuldig zijn afgenomen, reeds omdat hierin slechts niet-bindende algemene aanbevelingen zijn vervat.*¹³⁶

In een zaak van 11 december 2013 legt de Afdeling, in een bewaringszaak, artikel 12 IVRK zo uit dat het artikel vereist dat een minderjarige alleen zelf wordt gehoord wanneer er sprake is van tegengestelde belangen tussen het kind en zijn of haar ouders:

*Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (uitspraak van 15 augustus 2012 in zaak nr. 201111341/1/A2) vereist artikel 12 van het IVRK alleen in geval van tegengestelde belangen tussen het kind en zijn ouders dat het kind zelf wordt gehoord. Gesteld noch gebleken is dat de minderjarige kinderen in het onderhavige geval op het moment van inbewaringstelling een tegengesteld belang ten opzichte van dat van hun ouders hadden. Gelet hierop en gelet op het feit dat het gehele gezin gelijktijdig in bewaring is gesteld, kon de staatssecretaris in dit geval volstaan met het enkel horen van de ouders. Uit het op ambtseed opgemaakte proces-verbaal van 11 september 2013 blijkt bovendien dat de ouders zijn gehoord mede als wettelijk vertegenwoordiger van hun minderjarige kinderen.*¹³⁷

De Afdeling verwijst in deze uitspraak naar haar uitspraak van 15 augustus 2012 deze uitspraak wordt in hoofdstuk 5 'De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken' onder artikel 12 besproken.

¹³⁶ ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:923, VN-Comité, *General Comment no. 12 (2009): The right of the child to be heard*, 20 juli 2009. De handelwijze van de staatssecretaris houdt in: 'Weliswaar heeft de tolk tijdens de gehoren de verklaringen van de vreemdelingen vertaald naar het Engels, waarna de gehoormedewerker de gehoorverslagen in het Nederlands heeft opgesteld, maar de vreemdelingen hebben niet aan de hand van concrete voorbeelden uiteengezet dat hierdoor vertaalfouten zijn gemaakt. Uit de verslagen blijkt voorts niet dat de vreemdelingen, de gehoormedewerker en de tolk elkaar onvoldoende hebben begrepen, de gehoormedewerker zijn vragen niet op een correcte en adequate wijze heeft gesteld, noch dat de vreemdelingen onvoldoende in de gelegenheid zijn gesteld daarop antwoord te geven. Uit de verslagen blijkt wel dat de gehoormedewerker het doel van de gehoren en de gang van zaken daarbij heeft toegelicht, heeft geverifieerd of de vreemdelingen en de tolk dezelfde taal spreken en in eenvoudige bewoordingen vragen heeft gesteld over basale onderwerpen die betrekking hebben op het gezinsleven van de vreemdelingen met de referente. Bovendien hebben de vreemdelingen na afloop van de gehoren desgevraagd verklaard tevreden te zijn over de manier waarop de gehoren zijn verlopen en de vragen goed te hebben begrepen. Dat de tolk Somalisch sprak en niet May May doet daaraan niet af, nu de vreemdelingen desgevraagd hebben verklaard dat zij de tolk goed konden verstaan.'

¹³⁷ ABRvS 11 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2525.

Overig

In een zaak van 23 november 2012 doen de eisers onder andere een beroep op *General Comment No. 12* en artikel 12 IVRK.¹³⁸ Volgens eisers hebben de ‘gehoren’ tot vaststelling van een feitelijke familieband niet op een zorgvuldige wijze plaatsgevonden. De rechtbank ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Dordrecht) beschrijft artikel 12 IVRK maar gaat hier verder niet op in en volgt het standpunt van de eisers niet. Voorts hebben eisers niet aannemelijk gemaakt dat tijdens de ‘gehoren’ onvoldoende rekening is gehouden met hun minderjarigheid, aldus de rechtbank. Na deze conclusie stelt de rechtbank dat:

Het beroep van eisers op het Handvest en het IVRK faalt. Uit deze bepaling volgt geen verplichting voor lidstaten om in een situatie als de onderhavige over te gaan tot verlening van een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd aan eisers. Deze bepaling heeft geen verdere strekking dan dat bij een procedure als de onderhavige rekening moet worden gehouden met de belangen van het bij die procedure betrokken kind. Niet is gebleken dat verweerder hiermee onvoldoende rekening heeft gehouden.

Uit de uitspraak blijkt niet op welke bepaling de rechtbank doelt nu in de uitspraak alleen wordt verwezen naar artikel 12 IVRK. Waarschijnlijk doelt de rechtbank met ‘de bepaling’ op artikel 3 IVRK, uit de uitspraak blijkt namelijk wel dat er een beroep op artikel 24 Handvest is gedaan.

In een zaak van 23 augustus 2013 oordeelt de Afdeling dat het beroep op artikel 12 IVRK geen bespreking meer behoeft omdat de staatssecretaris in de verklaringen tussen de moeder en de vader al tegenstrijdigheden had geconstateerd.¹³⁹ Op basis daarvan kon de staatssecretaris zich in redelijkheid op het standpunt stellen dat de vreemdeling niet aannemelijk heeft gemaakt dat zij en haar kinderen feitelijk behoorden tot het gezin van de vader. De Afdeling oordeelt dat daarom hetgeen is aangevoerd omtrent de ‘gehoren’ van de kinderen, geen bespreking meer behoeft.

In vier uitspraken wordt alleen naar artikel 12 IVRK verwezen omdat artikel 24 Handvest onder andere is gebaseerd op artikel 12 IVRK.¹⁴⁰ Bij de Afdeling wordt op 11 oktober 2013 een beroep gedaan op de artikelen 3 lid 1, 6 lid 2, 9, 12, 19, 27, 28, 31. Zoals ook onder de andere artikelen is vermeld, begrijpt de Afdeling dit beroep als een beroep op artikel 9 IVRK. Het beroep faalt omdat niet is toegelicht hoe dit verband houdt met het recht op toegang tot of verblijf in een staat.¹⁴¹

¹³⁸ Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Dordrecht) 23 november 2012, AWB 11/35817.

¹³⁹ ABRvS 23 augustus 2013, 201205854/1/V1.

¹⁴⁰ ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716; Rb. ’s-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 14 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX9061; ABRvS 20 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:265; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8447.

¹⁴¹ ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520.

Artikel 13 (Vrijheid van meningsuiting)

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht nationale grenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van enig ander middel naar zijn keuze.

2. De uitoefening van dit recht kan uitsluitend worden onderworpen aan de beperkingen waarin de wet voorziet en die nodig zijn

a. voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of

b. ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

In vijf uitspraken wordt door de rechter verwezen naar artikel 13 IVRK omdat artikel 24 Handvest, onder andere, is gebaseerd op artikel 13 IVRK.¹⁴² De rechter gaat verder niet in op de inhoud van artikel 13 IVRK.

Artikel 16 (Recht op privacy)

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.

2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

In zes uitspraken komt artikel 16 IVRK voor. De rechter laat de vraag over de rechtstreekse werking van artikel 16 IVRK in één zaak in het midden. De ander vijf uitspraken vallen onder het kopje 'Overig'.

Rechtstreekse werking

Uit een uitspraak van 27 augustus 2012 blijkt dat een moeder een beroep doet op artikel 16 IVRK.¹⁴³ Zij en haar minderjarige kinderen hebben een vrijheidsbeperkende maatregel opgelegd gekregen. De rechtbank 's-Gravenhage laat de vraag over de rechtstreekse werking in het midden:

¹⁴² ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 14 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX9061; ABRvS 23 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA1299; ABRvS 20 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:265; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8447.

¹⁴³ Rb. 's-Gravenhage 27 augustus 2012, AWB 12/23200.

Ten aanzien van het beroep van eiseres op het EVRM en het IVRK overweegt de rechtbank dat, hoewel ook de vrijheidsbeperking een ingrijpende maatregel is en in het bijzonder voor de minderjarige kinderen van eiseres verstreckende gevolgen heeft, verweerder gelet op de weigerachtige houding van eiseres mee te werken aan haar vertrek, bij afweging van alle daarbij betrokken belangen in redelijkheid de maatregel heeft kunnen opleggen. (...) Daarbij merkt de rechtbank nog op dat haar, gelet op wat namens eiseres naar voren is gebracht, niet is gebleken dat verweerder bij het nemen van het in geding zijnde besluit in strijd heeft gehandeld met het IVRK, daargelaten of eiseres daaraan rechtstreekse werking kan ontnemen. De Nederlandse nationaliteit van de kinderen maakt het vorenstaande niet anders.¹⁴⁴

Overig

Onder het kopje ‘Overig’ vallen vier uitspraken die eveneens onder artikel 8 zijn genoemd.¹⁴⁵ De eerste zaak betreft een afwijzing van een aanvraag voor een verblijfsvergunning op grond van het Kinderpardon.¹⁴⁶ De moeder en haar twee kinderen stellen dat deze afwijzing in strijd is met het recht op eerbiediging van het privéleven als bedoeld in artikel 8 EVRM en artikel 8 en 16 IVRK. De rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) oordeelt dat de staatssecretaris zich in deze zaak op het standpunt heeft mogen stellen dat er geen sprake is van schending van het recht op eerbiediging van het privéleven. De rechtbank vervolgt dat hieruit voortvloeit dat het beroep op artikel 8 EVRM en artikel 16 IVRK faalt. In de tweede zaak gaat de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Utrecht) alleen in op artikel 2 IVRK.¹⁴⁷ In de derde uitspraak oordeelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) dat er geen grond bestaat voor het oordeel dat artikel 8 en 16 IVRK een verderstreckende bescherming biedt dan artikel 8 EVRM.¹⁴⁸ In de vierde uitspraak oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Arnhem) in een zaak van 27 november 2013, na de behandeling van artikel 2 en 3 IVRK, zonder verder motivering dat er evenmin sprake is van strijd met de andere genoemde bepalingen van het IVRK.¹⁴⁹

Ten slotte wijst de voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage een voorlopige voorziening toe, met als gevolg dat het beroep op artikel 16 IVRK in

¹⁴⁴ Vgl. een uitspraak die buiten de onderzoeksperiode valt: Rb. Den Haag 2 oktober 2014, AWB 14/5065.

¹⁴⁵ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 27 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16089; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 10 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3464; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481.

¹⁴⁶ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 10 maart 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3464.

¹⁴⁷ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 11 oktober 2013, AWB 13/16409, 13/16411 en 13/16413.

¹⁴⁸ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 22 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10481.

¹⁴⁹ Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) (vzr.) 27 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16089.

de bodemprocedure zal worden behandeld.¹⁵⁰ In de bodemprocedure gaat de rechter echter alleen in op artikel 3, deze uitspraak is behandeld bij artikel 3 onder het kopje 'Rechtstreekse werking'.¹⁵¹

Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.

2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kindverzorging.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kindverzorging waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 18 IVRK wordt in twee uitspraken genoemd in combinatie met de artikelen 2, 3, 9, 10, 19, 27 of 39. In beide uitspraken wordt het beroep op artikel 18 IVRK niet behandeld.¹⁵² Voorts noemt een Advocaat-Generaal in zijn conclusie, die bij artikel 27 wordt besproken, artikel 18 IVRK. De Advocaat-Generaal wijst er op dat onder andere in artikel 18 IVRK, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders voor hun kinderen tot uitdrukking is gebracht.¹⁵³

Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

¹⁵⁰ Rb. 's-Gravenhage 19 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW2314.

¹⁵¹ Rb. 's-Gravenhage 4 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3369.

¹⁵² Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 21 januari 2014, AWB 13/17119.

¹⁵³ Parket bij de Hoge Raad 21 september 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW5328.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 19 wordt in drie uitspraken genoemd.¹⁵⁴ In een zaak van 24 april 2013 stellen de eisers dat het vereiste om in het bezit te zijn van een machtiging voorlopig verblijf (hierna: mvv) voor de aanvraag van hun verblijfsvergunning schending met artikel 3, 19 en 20 IVRK oplevert.¹⁵⁵ De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Utrecht) gaat alleen specifiek in op artikel 20 IVRK en oordeelt verder over het IVRK:

Het beroep van eisers op het IVRK kan hen niet baten. Uit vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) volgt dat aan het IVRK geen rechten van verblijfsrechtelijke aard worden ontleend die verder gaan dan uit hoofde van artikel 8 van het EVRM mogelijk is. De rechtbank wijst op de uitspraken van 29 februari 2008 (LJN: BC6604) en 7 mei 2009 (JV 2009/266). (...) Uit de uitspraak van de ABRvS van 7 februari 2011 (LJN: BP4324) volgt dat, voor zover de ingeroepen bepalingen al een direct toepasbare norm inhouden, zij geen verdere strekking hebben dan dat bij procedures als deze rekening moet worden gehouden met belangen van daarbij betrokken kinderen. Het bestreden besluit geeft er naar het oordeel van de rechtbank geen blijk van dat verweerder gezien in het licht van die bepalingen zich onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van eisers.

In een andere uitspraak gaat de rechtbank 's-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) zonder duidelijke reden niet in op het beroep op artikel 19 IVRK.¹⁵⁶ De Afdeling begrijpt op 11 oktober 2013 een beroep op, onder andere, artikel 19 IVRK als een beroep op artikel 9 IVRK.¹⁵⁷ Het beroep faalt omdat niet is toegelicht hoe dit verband houdt met het recht op toegang tot of verblijf in een Staat.¹⁵⁸

¹⁵⁴ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 24 april 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2708; ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520.

¹⁵⁵ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 24 april 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2708.

¹⁵⁶ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788.

¹⁵⁷ ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520.

¹⁵⁸ Deze uitspraak wordt ook bij de artikelen 3, 6, 9, 12, 27, 28, 31 genoemd.

Artikel 20 (Bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien)

-
1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
 2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
 3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.
-

Artikel 20 IVRK wordt in vijf uitspraken genoemd. In één uitspraak wordt de rechtstreekse werking van artikel 20 IVRK ontkend.

Rechtstreekse werking

In een uitspraak van 24 april 2013, die eveneens onder artikel 19 is besproken, wordt duidelijk gesteld dat artikel 20 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.¹⁵⁹ In deze zaak is een verblijfsvergunning regulier aangevraagd onder de beperking ‘verblijf als pleegkind bij pleegouders’. De twee pleegkinderen hebben echter geen mvv en daardoor is de aanvraag afgewezen. De pleegkinderen stellen dat het mvv-vereiste in hun geval strijd oplevert met artikel 3, 19 en 20 IVRK. De rechtbank oordeelt echter dat het beroep op het IVRK hen niet kan baten en oordeelt over artikel 20 IVRK:

Voor het beroep van eisers op artikel 20 van het IVRK wijst de rechtbank op de uitspraak van de ABRvS van 23 juni 2008 (LJN: BD6141), waarin is overwogen dat artikel 20 van het IVRK geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. Het derde lid is weliswaar een nadere uitwerking van de in het tweede lid voorgeschreven inspanningsverplichting, maar van concrete rechten of verplichtingen is geen sprake.

¹⁵⁹ Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 24 april 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2708;

Overig

In drie uitspraken van de Afdeling en één uitspraak van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Arnhem) faalt het beroep op artikel 20 IVRK omdat de vreemdeling dit beroep verder niet heeft toegelicht.¹⁶⁰

Artikel 22 (Vluchtelingen)

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale of nationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.

2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Nederland heeft bij de ratificatie van het IVRK een interpretatieve verklaring afgelegd bij artikel 22 IVRK. In deze verklaring heeft Nederland verklaard dat de term ‘vluchteling’ zal worden verstaan in de zin van artikel 1 van het Vluchtelingenverdrag.¹⁶¹

In zes uitspraken uit 2014, die eveneens onder artikel 2 zijn besproken, is het onderscheid in het Kinderpardon tussen vreemdelingen met en vreemdelingen zonder een asielaanvraag in het verleden in het geschil.¹⁶² De lagere rechter verwijst in deze uitspraken naar artikel 22 IVRK als voorbeeld van de bijzondere bescherming voor kinderen met een asielachtergrond in het internationale

¹⁶⁰ ABRvS 23 januari 2013, 201205854/1/V1; ABRvS 23 januari 2013, 201200110/1/V1; ABRvS 23 januari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ0424; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 9 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:3438.

¹⁶¹ *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855 (R1451), nr. 3, p. 32. Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, Genève 28 juli 1951, *Trb.* 1951, 131.

¹⁶² Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4901; Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4904; Rb. Den Haag 18 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4902; Rb. Den Haag 14 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5869; Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 15 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5973; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) 15 augustus 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10295.

recht.¹⁶³ Artikel 22 IVRK wordt hier aangehaald als onderdeel van de rechtvaardiging voor het onderscheid dat in het Kinderpardon wordt gemaakt tussen kinderen met en kinderen zonder een asielaanvraag. Bij de aanvragen gebaseerd op het Kinderpardon ging het in de meeste gevallen om uitgeprocedeerde asielzoekers. Het is de vraag of artikel 22 IVRK, en het Vluchtelingenverdrag, ook doelen op ex-asielzoekers. Inhoudelijk wordt artikel 22 IVRK in deze uitspraken niet besproken; de verwijzing dient slechts als voorbeeld.

Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.

2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:

a. om baby- en kindersterfte te verminderen;

b. om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerste-lijnsgezondheidszorg;

c. om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerste-lijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;

d. om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;

e. om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid van en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;

f. om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.

4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

¹⁶³ In één uitspraak verwijst alleen de staatssecretaris naar artikel 22 IVRK, in de uitspraak wordt er door de rechtbank niet meer zelf naar artikel 22 verwezen, Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 15 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5973.

In één uitspraak van de Afdeling wordt door de staatssecretaris verwezen naar artikel 24 IVRK.¹⁶⁴ De zaak betrof een volwassen vrouw waarbij het verzoek om verblijfsvergunning asiel was afgewezen, omdat zij onder artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag zou vallen. Dit artikel bepaalt dat de bepalingen van het Vluchtelingenverdrag niet van toepassing zijn op een persoon ten aanzien van wie ernstige redenen bestaan om te veronderstellen dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan een misdrijf tegen de vrede, een oorlogsmisdrijf, een misdrijf tegen de menselijkheid of een ernstig niet-politiek misdrijf.¹⁶⁵ De rechter in eerste aanleg is van oordeel dat de staatssecretaris onvoldoende heeft gemotiveerd dat de vreemdeling heeft deelgenomen aan activiteiten die onder dit artikel vallen. De staatssecretaris stelt dat vrouwenbesnijdenis een mensenrechtenschending is die moet worden uitgebannen. Dit volgt volgens de staatssecretaris, onder andere, uit het IVRK. De Afdeling oordeelt dat '[v]oor zover uit artikel 24, derde lid, van het IVRK (...) kan worden afgeleid dat internationaal overeenstemming bestaat dat vrouwenbesnijdenis dient te worden uitgebannen en hierin wordt opgeroepen maatregelen te nemen tegen vrouwenbesnijdenis, rechtvaardigt dit nog niet de conclusie dat vrouwenbesnijdenis door de internationale gemeenschap als een ernstig, niet-politiek misdrijf (...) wordt beschouwd'. De Afdeling concludeert dat de staatssecretaris niet deugdelijk heeft gemotiveerd dat vrouwenbesnijdenis als zodanig als een ernstig, niet-politiek misdrijf als bedoeld in artikel 1(F), aanhef en onder b, van het Vluchtelingenverdrag is aan te merken en de rechtbank heeft daarom het bestreden besluit terecht vernietigd.

In een andere zaak, die eveneens onder de andere artikelen wordt genoemd, verwijst een ingediend rapport van Defence for Children naar de artikelen 3, 6, 24, 27 en 28. De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Haarlem) gaat hier niet op in en oordeelt dat de vluchtsituatie van de betrokken kinderen hoe ingrijpend ook, niet uitzonderlijk is gebleken.¹⁶⁶ De staatssecretaris mag op grond van het interstatelijk vertrouwensbeginsel ervan uitgaan dat Italië zijn verdragsverplichtingen, ook ten aanzien van kinderen, nakomt.

¹⁶⁴ ABRvS 10 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:550.

¹⁶⁵ Artikel 1 F Vluchtelingenverdrag: 'De bepalingen van dit Verdrag zijn niet van toepassing op een persoon ten aanzien van wie er ernstige redenen zijn om te veronderstellen, dat: (a) hij een misdrijf tegen de vrede, een oorlogsmisdrijf of een misdrijf tegen de menselijkheid heeft begaan, zoals omschreven in de internationale overeenkomsten welke zijn opgesteld om bepalingen met betrekking tot deze misdrijven in het leven te roepen; (b) hij een ernstig, niet-politiek misdrijf heeft begaan buiten het land van toevlucht, voordat hij tot dit land als vluchteling is toegelaten; (c) hij zich schuldig heeft gemaakt aan handelingen welke in strijd zijn met de doelstellingen en beginselen van de Verenigde Naties.'

¹⁶⁶ Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 6 december 2013, AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488 en 13/25496.

Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

In zes uitspraken wordt artikel 27 IVRK genoemd. In één uitspraak wordt de rechtstreekse werking van artikel 27 IVRK besproken. Voorts valt in de onderhavige onderzoeksperiode het arrest van 21 september 2012 van de Hoge Raad waarin is bevestigd dat uitgeprocedeerde gezinnen met minderjarige kinderen niet op straat gezet mogen worden. Dit arrest wordt onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing' besproken.

Rechtstreekse werking

In een zaak waarin de aanvraag van een verblijfsvergunning regulier voor een moeder is afgewezen doet de moeder een beroep op de artikelen 3, 27, 28 en 29 IVRK.¹⁶⁷ De rechter oordeelt dat deze beroepsgrond niet slaagt omdat de Afdeling in haar uitspraak van 1 maart 2005 (zaak nr. 200408015/1) heeft overwogen dat artikel 27, gelet op haar formulering, geen norm bevat die vatbaar is voor rechtstreekse toepassing door de rechter, aangezien zij niet voldoende concreet is voor zodanige toepassing en derhalve nadere uitwerking behoeft in nationale wet- en regelgeving.

¹⁶⁷ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 18 januari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BY9459.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Een belangrijke uitspraak in onderhavige onderzoeksperiode is de uitspraak van de Hoge Raad van 21 september 2012.¹⁶⁸ In het vorige onderzoek zijn de uitspraken van de voorzieningenrechter en het gerechtshof Den Haag in deze zaak uitgebreid besproken.¹⁶⁹ Het gerechtshof heeft geoordeeld dat het beëindigen van het verblijf van de uitgeprocedeerde moeder en de kinderen in vrijheidsberperkende locatie (hierna: vbl) Ter Apel in strijd is met de rechtsplicht van de Staat om voor de kinderen in adequate opvang en verzorging te voorzien ter voorkoming van een humanitaire noodsituatie met eerbiediging van hun recht op hun familie- en gezinsleven. Voorts heeft het gerechtshof geoordeeld dat het voorstel van de Staat om deze rechtsplicht te vervullen door een kinderbeschermingsmaatregel, in de omstandigheden van dit geval, een niet gerechtvaardigde inbreuk op artikel 8 EVRM oplevert en niet kan gelden als een aanvaardbaar alternatief voor de voortzetting van het verblijf in de vbl Ter Apel. De Staat heeft tegen de uitspraak van het gerechtshof beroep in cassatie ingesteld. In cassatie gaat het om de vraag of, en zo ja op welke wijze, de Staat dient te voorzien in de opvang van uitgeprocedeerde minderjarigen als hun eveneens hier in Nederland verblijvende ouders niet meewerken aan uitzetting.¹⁷⁰

In cassatie klaagt de Staat dat het gerechtshof de verhouding tussen de wederzijdse rechten, verplichtingen en verantwoordelijkheden van de Staat en de moeder uit het oog heeft verloren. De Hoge Raad oordeelt dat het gerechtshof dat niet uit het oog heeft verloren, maar dat de beslissing van de moeder om niet mee te werken aan terugkeer naar Angola de kinderen niet toe- of aangerekend kan worden nu zij hierin geen stem hebben gehad.¹⁷¹ Voorts neemt de primaire verantwoordelijkheid van ouders met betrekking tot het welzijn van hun kinderen, niet de verplichting van de Staat weg, indien ouders die verantwoordelijkheid niet of onvoldoende nemen, erop toe te zien dat de rechten en belangen van de kinderen niettemin worden beschermd en geborgd en daartoe desnoods maatregelen te nemen.

Op de Staat rust de verplichting te waken voor de rechten en belangen van minderjarigen die zich op zijn grondgebied bevinden, ook waar het gaat om minderjarige vreemdelingen zonder geldige verblijfstitel, mede omdat zij niet verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor gedragingen van hun familieleden.

¹⁶⁸ HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328; Herstelarrest HR 12 oktober 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX9968. Zie ook de annotaties C.H. Slingenberg, *JV* 2012/458; J. Werner, *RV* 2012/88; K.M. de Vries, *AB* 2013/30; E.A. Alkema, *NJ* 2013/22.

¹⁶⁹ M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 147-148.

¹⁷⁰ De moeder en de kinderen zijn in april 2011, hangende de cassatieprocedure, uitgezet naar Angola, zie E.A. Alkema, *NJ* 2013/22 en C.H. Slingenberg, *JV* 2012/458.

¹⁷¹ Vgl. de uitspraken besproken bij artikel 2 onder het kopje 'Overig', over het beroep op het tweede lid van artikel 2 IVRK.

Deze zorgplicht van de Staat vindt steun in de rechtspraak van het EHRM, de aan de Opvangrichtlijn en de Terugkeerrichtlijn ten grondslag liggende beginselen en het op grond van het Europees Sociaal Handvest (hierna: ESH) ingenomen standpunt door het Europees Comité voor Sociale Rechten in de zaak *Defence for Children t. Nederland* en de daaropvolgende resolutie van het Comité van Ministers van de Raad van Europa, aldus de Hoge Raad.¹⁷²

De Staat klaagt verder dat het gerechtshof bij het invullen van de ongeschreven zorgvuldigheidsnorm naar nationaal recht betekenis heeft toegekend aan de aangehaalde verdragsbepalingen. De Hoge Raad verwijst in dit verband naar de overweging hierover van de Advocaat-Generaal in zijn conclusie. De redengeving van het gerechtshof is niet onbegrijpelijk, omdat het in deze zaak ging om een onrechtmatige overheidsdaad. Het gerechtshof heeft kennelijk 'een doen of nalaten in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt' op het oog gehad. De Advocaat-Generaal overweegt:

Deze maatstaf in het nationale recht is door het hof ingevuld met een beroep op de humaniteit (rov. 3.8), op de verantwoordelijkheid van de overheid (rov. 3.6) en op de taak van de Staat op het gebied van de kindbescherming (rov. 3.7 onder d). Met betrekking tot deze taak en deze verantwoordelijkheid heeft het hof verwezen naar de in rov. 3.5 aangehaalde verdragsbepalingen. Het hof heeft grief 1, over rechtstreekse werking, uitdrukkelijk onbesproken gelaten. Hieruit maak ik op dat het hof geen rechtstreekse werking aan deze verdragsbepalingen heeft toegekend. (...) Het hof heeft met zijn verwijzing naar de aangehaalde verdragsbepalingen slechts aangegeven dat de door het hof aangenomen zorgplicht van de Staat niet uit de lucht komt vallen, maar steun vindt in deze verdragsbepalingen: of zij nu rechtstreekse werking hebben of niet.

De 'in rov. 3.5 aangehaalde verdragsbepalingen' zijn de artikelen 17 en 31 ESH, 3 en 8 EVRM en 2, 3, 27 en 37 IVRK.

Vervolgens is het de vraag of de zorgplicht van de Staat kan worden vervuld via een kindbeschermingsmaatregel. Kort gezegd is de Advocaat-Generaal van oordeel dat deze verplichting via een kindbeschermingsmaatregel nagekomen kan worden en daarmee strekt de conclusie van de Advocaat-Generaal tot vernietiging van de uitspraak van het gerechtshof.¹⁷³ De Hoge Raad wijst erop dat het

¹⁷² *Defence for Children International v. the Netherlands* (ECSR 20 oktober 2009, 47/2008); Resolutie CM/ResChS(2010)6, aangenomen op 7 juli 2010.

¹⁷³ Met betrekking tot het IVRK benadrukt de Advocaat-Generaal in zijn conclusie, welke tevens is besproken onder de afzonderlijke artikelen, dat in artikel 18 en 27 IVRK de primaire verantwoordelijkheid van de ouders tot uitdrukking is gebracht. 'De Staat dient passende maatregelen te nemen om de ouders hierbij behulpzaam te zijn (art. 27 lid 3 IVRK) en er kunnen maatregelen van kindbescherming worden genomen indien een kind tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort moet missen of indien men het kind in zijn belang niet kan toestaan langer in het gezin te verblijven (art. 20 IVRK).' Artikel 27 behoort volgens de Advocaat-Generaal tot de bepalingen waarvan een rechtstreekse werking in de nationale rechtsorde (nog) niet is aanvaard. Ten aanzien van artikel 3 IVRK overweegt de Advocaat-Generaal dat het omstreden is of deze bepaling rechtstreekse

gerechtshof geen uitspraak heeft gedaan over de wijze waarop de Staat in opvang en verzorging van de kinderen dient te voorzien. Het gerechtshof heeft enkel geoordeeld dat een kinderbeschermingsmaatregel voor het geval een humanitaire noodsituatie zou ontstaan, geen aanvaardbaar alternatief is voor de voortzetting van het verblijf in de vbl Ter Apel. De Hoge Raad acht het oordeel van het gerechtshof niet onbegrijpelijk. Daarbij wijst de Hoge Raad op de overwegingen van het gerechtshof met betrekking tot de onzekerheden rondom kinderbeschermingsmaatregelen.¹⁷⁴ Tevens oordeelt de Hoge Raad, samen met het gerechtshof, dat een kinderbeschermingsmaatregel een scheiding van de kinderen en de moeder met zich mee brengt waarvoor in dit geval onvoldoende rechtvaardiging bestaat. De Hoge Raad overweegt hiertoe:

Eenzijds dient het opvang- en verzorgingsniveau (...) met het oog op de belangen van de Staat, te worden afgestemd op de aard van het verblijf. Anderzijds geldt dat gedurende de periode dat uitzetting (nog) niet gerealiseerd kan worden, moeilijk kan worden volgehouden dat "the best interests" van de kinderen – aan welke belangen het hof in rov. 4.3 van zijn eindarrest met juistheid een cruciale betekenis heeft toegekend – zijn gediend met een inbreuk op het familie- en gezinsleven zoals met de door de Staat voorgestelde maatregelen zal worden veroorzaakt.

Voorts merkt de Hoge Raad nog op dat het in de situatie als onderhavig, waarin door een ouder openlijk niet wordt meegewerkt aan de uitzetting, niet kan worden aanvaard 'een opvang- en verzorgingsniveau te bieden dat gelijk is aan het niveau dat zij tot dan toe in het land van verblijf hebben ontvangen dan wel dat uitstijgt boven het niveau dat nodig is ter voorkoming van een humanitaire noodsituatie'. Dit zou een te grote last op Staat leggen en miskent de verantwoordelijkheid van de ouders, zoals die onder meer tot uitdrukking komt in artikel 3 lid 2 en 27 lid 2 IVRK. Wel dient de Staat rekening te houden met de bijzondere belangen van, zeker jonge, kinderen, en hun familie- of gezinsbanden zoveel mogelijk in acht te nemen bij de inrichting en invulling van de noodopvang. De Hoge Raad verwerpt, in tegenstelling tot de conclusie van de Advocaat-Generaal, het beroep van de staatssecretaris.

werking heeft. Voorst stelt de Advocaat-Generaal, zonder te specificeren op welk lid hij doelt, dat artikel 2 IVRK slechts betekenis heeft in combinatie met andere bepalingen in het Verdrag. De Advocaat-Generaal overweegt verder ' [i]n het verlengde van het beroep op art. 3 EVRM, maar dan met betrekking tot kinderen, ligt het beroep op art. 37, onder a, IVRK.', Parket bij de Hoge Raad 21 september 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW5328.

¹⁷⁴ De maatregelen zullen niet met zekerheid aansluiten 'op de verwijdering van de moeder en de kinderen uit de opvang Ter Apel nu daarvoor de inschakeling van Bureau Jeugdzorg en/of een beslissing van de kinderrechter nodig is, en dat voorts niet zeker is of de door de Staat voorgestelde maatregelen ook tot opvang en verdere verzorging van de kinderen kunnen leiden, nu dit afhangt van omstandigheden die de Staat niet zelf in de hand heeft, zoals een beslissing van de kinderrechter.', r.o. 3.7.3.

Zoals ook in de verschillende annotaties bij deze zaak naar voren komt, wordt het IVRK niet direct gebruikt om de rechtsplicht van de Staat te onderbouwen.¹⁷⁵ De rechtsplicht vindt steun in bronnen die beïnvloed zijn door het IVRK maar de Hoge Raad verwijst niet zelf naar het IVRK en oordeelt dat het gerechtshof de bepalingen uit het IVRK heeft gebruikt om de ongeschreven zorgvuldigheidsnorm van 6:162 BW in te vullen.¹⁷⁶ De Hoge Raad noemt het IVRK verder bij zijn overweging over het opvang- en verzorgingsniveau. In het onderhavige geval zou een te hoog opvang- en verzorgingsniveau een te grote last zijn voor de Staat en de verantwoordelijkheid van de ouders, zoals neergelegd in artikel 3 lid 2 en artikel 27 lid 2, miskennen.

In een zaak van 3 juni 2014 is het opvang- en verzorgingsniveau in de gezinslocatie waarin een moeder en een zoon verblijven in geschil.¹⁷⁷ Deze gezinslocaties, waarin gezinnen met minderjarige kinderen kunnen verblijven zolang hun vertrek uit Nederland nog niet heeft plaatsgevonden, zijn ingericht naar aanleiding van de hierboven aangehaalde uitspraak van het gerechtshof van 11 januari 2011.¹⁷⁸ In de uitspraak van 3 juni 2014 lijdt de zoon van 11 jaar onder meer aan de ziekte van Duchenne en is rolstoelgebonden. De moeder en de zoon verblijven niet rechtmatig in Nederland en vorderen van de Staat dat het adequate opvang biedt.¹⁷⁹ De moeder en de zoon verwijzen naar de uitspraak van de Hoge Raad van 21 september 2012 en stellen onder andere op basis van artikel 27 IVRK dat de Staat gehouden is om met de belangen en behoeftes van de zoon rekening te houden. De voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag omschrijft de plicht van de Staat, zoals die volgt uit het arrest van de Hoge Raad van 21 september 2012, als volgt:

(...) uit het arrest van de Hoge Raad van 21 september 2012 (...) volgt dat op de Staat de rechtsplicht rust om, waar valt te voorzien dat uitgeprocedeerde asielzoekers die niet voldoen aan hun plicht om Nederland te verlaten niet de middelen (zullen) hebben om voor de bij hen verblijvende minderjarige kinderen te zorgen, voor die kinderen in adequate opvang en verzorging te voorzien, waarbij hun recht op familie- en gezinsleven met hun ouder(s) zoveel mogelijk wordt geëerbiedigd. De Hoge Raad heeft in deze uitspraak tevens overwogen dat de Staat niet gehouden is om de minderjarigen een opvang- en verzorgingsniveau te bieden dat gelijk is aan het niveau dat zij hangende de asielprocedure(s) ontvingen, dan wel dat uitstijgt boven het niveau dat nodig is ter voorkoming van een humanitaire noodsituatie. Wel moet de Staat bij de inrichting en

¹⁷⁵ C.H. Slingenberg, *JV* 2012/458; J. Werner, *RV* 2012/88 en K.M. de Vries, *AB* 2013/30, E.A. Alkema, *NJ* 2013/22.

¹⁷⁶ Zie met name de annotaties van J. Werner, *RV* 2012/88 en K.M. de Vries, *AB* 2013/30.

¹⁷⁷ Rb. Den Haag (vzr.) 3 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:10226.

¹⁷⁸ *Kamerstukken II* 2011/12, 29 344, nr. 85.

¹⁷⁹ Het gaat met name om meer ruimte zodat de zoon ruimte heeft om te bewegen met zijn rolstoel en de moeder meer ruimte heeft om de zoon goed te kunnen verzorgen en om alle hulpmiddelen en spullen op te bergen. Voorts is er op dit moment geen sprake van een aparte kamer, dit is volgens de moeder noodzakelijk voor de zoon in verband met psychische klachten.

invulling van de noodopvang rekening houden met de bijzondere belangen van, zeker jonge, kinderen en hun familie- en gezinsbanden zoveel mogelijk in acht nemen

De ingeroepen internationale bepalingen door de moeder in de onderhavige zaak bespreekt de voorzieningenrechter niet, nu deze al in het arrest van de Hoge Raad zijn besproken. In de loop van de procedure heeft de Staat een aanbod gedaan om verschillende aanpassingen aan de woonruimte te verrichten. De voorzieningenrechter overweegt dat het aanbod er niet toe leidt dat een medisch optimale situatie wordt bereikt. Dit maakt echter nog niet dat, rekening houdend met de bijzondere belangen van de zoon, 'de woonsituatie moet worden aangemerkt als zijnde van een zodanig niveau dat een humanitaire noodsituatie niet wordt voorkomen'. De voorzieningenrechter beschrijft wanneer er in onderhavige zaak wel sprake zou zijn van een humanitaire noodsituatie:

Daarvan zou naar het oordeel van de voorzieningenrechter, gezien de overgelegde stukken en het verhandelde ter zitting, sprake zijn indien [zoon] in de aangeboden ruimte niet op een humane manier zou kunnen worden verzorgd, hij zich niet zelfstandig in zijn rolstoel in de woonruimte zou kunnen bewegen of niet over een bepaalde mate van privacy zou kunnen beschikken in de badkamer en in de woonruimte. De aangeboden aanpassingen leiden er naar voorshands oordeel echter toe dat dat niet het geval is.

De voorzieningenrechter concludeert dat onvoldoende is gebleken van een plicht van de Staat om meer aanpassingen te verrichten dan zij thans heeft aangeboden. Derhalve is onvoldoende gebleken van een noodzaak voor het treffen van de gevorderde spoedvoorziening.

In een zaak van 23 oktober 2013 van de rechtbank Den Haag oordeelt de voorzieningenrechter, en in hoger beroep het gerechtshof, over een vordering van een gezin om de Staat te veroordelen te voorzien in aangepaste opvang in de gezinslocatie waar zij verblijven.¹⁸⁰ Hangende de zaak bij de voorzieningenrechter biedt het COA het gezin een andere, aangepaste woning aan. De voorzieningenrechter oordeelt dat het gezin geen toelichting heeft gegeven over deze nieuwe situatie en daarom behoeven de gestelde schendingen van internationale verdragen, waaronder het IVRK, geen bespreking. In hoger beroep erkent het gerechtshof de plicht van de Staat die volgt uit het arrest van de Hoge Raad.¹⁸¹ Het gerechtshof oordeelt, net als in de zaak van 3 juni 2014 die hiervoor is besproken, dat de Hoge Raad al rekening heeft gehouden 'met internationale verdragen zoals het EVRM en het IVRK, zodat de door [appellanten] aangehaalde verdragsnormen (voor zover deze al rechtstreekse werking hebben) geen afzonderlijke bespreking behoeven'. Tijdens de procedure heeft het gezin een verblijfsvergunning

¹⁸⁰ Rb. Den Haag (vzr.) 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14135; Gerechtshof Den Haag 18 maart 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:1237.

¹⁸¹ Gerechtshof Den Haag 18 maart 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:1237.

gekregen en daardoor hebben zij recht op andere huisvesting. Strikt genomen is de maatstaf uit het arrest van 21 september 2012 dan ook niet meer van toepassing op dit gezin. Op deze andere huisvesting zal het gezin echter vijf maanden moeten wachten. Het gerechtshof oordeelt:

Mede gelet op het feit dat het verblijf van het gezin in de Gezinslocatie waarschijnlijk dus niet (veel) langer dan vijf maanden zal duren, zijn bovengenoemde nadelen, elk afzonderlijk maar ook in onderlinge samenhang beschouwd, naar voorlopig oordeel van het hof onvoldoende om te spreken van een humanitaire nood situatie.¹⁸²

Overig

Vier uitspraken met betrekking tot artikel 27 IVRK vallen onder het kopje ‘Overig’.¹⁸³ Zo is in een uitspraak van 11 juni 2012 het beroep reeds gegrond op andere gronden dan het beroep op het IVRK.¹⁸⁴ In twee andere uitspraken gaat de lagere rechter niet in op de verwijzing van eiser naar artikel 27.¹⁸⁵ In een zaak van 11 oktober 2013 begrijpt de Afdeling een beroep op, onder andere, artikel 27 IVRK als een beroep op artikel 9 IVRK.¹⁸⁶ Het beroep faalt omdat niet is toegelicht hoe dit verband houdt met het recht op toegang tot of verblijf in een staat.¹⁸⁷

¹⁸² De ‘bovengenoemde nadelen’ doelen op de volgende overweging: ‘Zo is het ook in de vergrote badkamer enigszins behelpen en het valt in dat opzicht te betreuren dat de Staat/het COA voorafgaand aan de verbouwwerkzaamheden geen overleg heeft gevoerd met de behandelaars van [kind 1] (of andere deskundigen), omdat dan praktische aanwijzingen hadden kunnen worden gegeven met het oog op een optimaal gebruik van de douchestretcher. In het licht van de hierboven onder 4 genoemde maatstaf gaat voorts weliswaar te ver de stelling van [appellanten] dat een aparte slaapkamer voor [kind 1] ter beschikking moet worden gesteld, maar dat neemt niet weg dat de klacht dat de aangeboden woonruimte uit slechts twee slaap/woonkamers bestaat, wel begrijpelijk is. Dit leidt immers tot grotere onrust voor [kind 1], die juist gebaat is bij een rustige omgeving, en tot minder privacy voor haar opgroeiende broer en zusjes.’

¹⁸³ Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788; ABRvS 11 juni 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW8590; ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 6 december 2013, AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488 en 13/25496;

¹⁸⁴ ABRvS 11 juni 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW8590.

¹⁸⁵ Rb. ’s-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 6 december 2013, AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488 en 13/25496.

¹⁸⁶ ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520.

¹⁸⁷ Deze uitspraak wordt eveneens genoemd onder de artikelen 3, 6, 9, 12, 19, 28, 31.

Artikel 28 (Recht op onderwijs)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:

- a. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;*
- b. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;*
- c. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;*
- d. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;*
- e. maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.*

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

In vier zaken komt artikel 28 IVRK voor. In één zaak oordeelt de rechter dat artikel 28 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

Rechtstreekse werking

De rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) oordeelt dat het beroep op artikel 28 IVRK faalt omdat deze bepaling, gelet op haar formulering, geen norm bevat die vatbaar is voor rechtstreekse toepassing door de rechter.¹⁸⁸

Overig

In een zaak van 22 maart 2012 verwerpt de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) een beroep op artikel 28 IVRK gemotiveerd.¹⁸⁹ In deze zaak verblijft een gezin op een vast woonadres en wordt hen een vrijheidsbepalende maatregel opgelegd. Hierdoor zouden zij vanuit hun woning waar vanuit de

¹⁸⁸ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 18 januari 2013 ECLI:NL:RBDHA:2013:BY9459.

¹⁸⁹ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) 22 maart 2012, AWB 12/7223 en 12/7226.

kinderen naar school gaan eerst moeten verhuizen naar vbl Ter Apel en van daaruit worden overgeplaatst naar een gezinslocatie. Het gezin doet een beroep op artikel 28 IVRK omdat de toegang tot onderwijs voor de kinderen onvoldoende is gewaarborgd en de continuïteit van het onderwijs in het geding is. De rechtbank oordeelt dat het beroep op artikel 28 faalt en overweegt daarbij:

Niet is gebleken dat de onderwijsvoorzieningen in de VBL voor de kinderen ontoereikend zijn. Vervolgens is van belang dat verweerder, zoals is uiteengezet in zijn meergenoemde brief van 21 december 2011, als uitgangspunt hanteert dat overplaatsing naar een gezinslocatie pas plaatsvindt indien is geborgd dat kinderen binnen twee weken na die overplaatsing toegang tot een school hebben. Onder deze omstandigheden heeft verweerder naar het oordeel van de rechtbank, bij afweging van de betrokken belangen, aan het belang van verweerder om met het opleggen van de vrijheidsbeperkende maatregelen te bewerkstelligen dat het (zelfstandig) vertrek van eisers uit Nederland wordt gerealiseerd, doorslaggevende betekenis mogen toekennen. Evenmin was verweerder naar het oordeel van de rechtbank gehouden om eisers rechtstreeks in een gezinslocatie te plaatsen. Daarbij is van belang dat verweerder er niet op voorhand van behoefde (hoeft) uit te gaan dat het vertrek van eisers niet binnen de termijn van twaalf weken verblijf in de VBL kan worden gerealiseerd.

In twee andere uitspraken oordeelt de rechter dat het beroep niet voldoende is toegelicht of gaat de rechter helemaal niet in op de verwijzing naar artikel 28.¹⁹⁰

Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op:

- a. de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;*
- b. het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;*
- c. het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of hare;*
- d. de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;*
- e. het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.*

¹⁹⁰ ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 6 december 2013, AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488 en 13/25496.

2. *Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen, onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.*

In één uitspraak oordeelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) dat artikel 29, net als artikel 27 en 28, geen norm bevat die vatbaar is voor rechtstreekse toepassing door de rechter, met als gevolg dat het beroep niet slaagt.¹⁹¹

Artikel 31 (Recht op rust, vrije tijd, recreatie en cultuur)

1. *De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.*

2. *De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en recreatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.*

Artikel 31 wordt in twee uitspraken ingeroepen. In één uitspraak wordt alleen een beroep gedaan op artikel 31 IVRK. De verzoekster heeft dit beroep echter niet toegelicht met als gevolg dat het beroep faalt.¹⁹² In de andere uitspraak wordt een beroep gedaan op zowel artikel 31, als de artikelen 3, eerste lid, 6, tweede lid, 9, 12, 19, 27 en 28 IVRK. In deze uitspraak, die eveneens is vermeld onder de hiergenoemde artikelen in dit hoofdstuk, faalt het beroep omdat niet is toegelicht op welke wijze de bepalingen in het IVRK verband houden met het recht op toegang tot of verblijf in een staat.¹⁹³

Artikel 37 (Folteringsverbod en waarborgen bij vrijheidsberoving)

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

a. *geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;*

¹⁹¹ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 18 januari 2013 ECLI:NL:RBDHA:2013:BY9459.

¹⁹² Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 22 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14097.

¹⁹³ ABRvS 11 oktober 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1520.

b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;

c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

In het vorige onderzoek werd in meer dan vijftig zaken naar artikel 37 verwezen en werd artikel 37 sub c veelvuldig uitgelegd. In de onderhavige onderzoeksperiode is slechts in negen zaken een beroep gedaan op artikel 37.¹⁹⁴ De rechter spreekt zich niet expliciet uit over de rechtstreekse werking van artikel 37, maar deze bepaling wordt wel gebruikt voor de toetsing van de rechtmatigheid van de inbewaringstelling van (gezinnen met) minderjarige kinderen. De Afdeling lijkt hierdoor, rechtstreekse werking van artikel 37, aanhef en onder b, te veronderstellen.

Rechtstreekse werking

In een zaak van 23 mei 2012 gaat de Afdeling uitgebreid in op artikel 37, aanhef onder b. De Afdeling lijkt deze bepaling in deze uitspraak als rechtstreeks werkend te behandelen.¹⁹⁵ De zaak betreft een inbewaringstelling van een gezin om hun overdracht naar Oostenrijk veilig te stellen in verband met een zogenoemde Dublinclaim.¹⁹⁶ De vreemdelingen klagen in hun eerste grief dat de rechtbank niet heeft onderkend dat de rechter bij de inbewaringstelling van minderjarigen zonder terughoudendheid dient te toetsen of de staatssecretaris met een lichter middel

¹⁹⁴ M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in vreemdelingenzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 157.

¹⁹⁵ Zie T. Spijkerboer, 'De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en kinderrechten in het vreemdelingenrecht' in: C.J. Forder (red.), *Rechterlijke creativiteit en de rechten van het kind*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013, p. 67-79.

¹⁹⁶ ABRvS 23 mei 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7074. Een Dublinclaim is op basis van de Verordening (EG) 343/2003 van de Raad van 18 februari 2003 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend.

had dienen te volstaan. Dit blijkt onder meer uit artikel 37 aanhef en onder b IVRK. De Afdeling oordeelt hier anders over:

Het IVRK bevat geen uitdrukkelijke bepaling over de mate van indringendheid waarmee de rechter dient te toetsen of, in gevallen waarin aan minderjarige kinderen een maatregel van bewaring is opgelegd, met de toepassing van een lichter middel had kunnen worden volstaan. In artikel 37, aanhef en onder b, van het IVRK is de lidstaten met betrekking tot de toepassing van minder dwingende maatregelen geen beoordelingsvrijheid toegekend, maar de bewoordingen "uiterste" en "kortst mogelijke passende duur" impliceren naar hun aard wel dat hun daarbij enige beoordelingsruimte toekomt. De rechtbank heeft in zoverre dan ook terecht, zij het op onjuiste gronden, enigszins terughoudend getoetst of met de toepassing van een minder dwingende maatregel had kunnen worden volstaan.

In de tweede grief klagen de vreemdelingen dat de rechtbank niet heeft onderkend dat uit de bewoordingen van artikel 37 IVRK volgt dat kinderen alleen in uiterste noodzaak mogen worden gedetineerd. De Afdeling overweegt:

Op grond van artikel 37, aanhef en onder b, van het IVRK dient de inbewaringstelling van minderjarige kinderen tot het strikt noodzakelijke beperkt te blijven. Voorts kan uit het beleid dat de minister ten aanzien van de inbewaringstelling van gezinnen met minderjarige kinderen voert, worden afgeleid dat de inbewaringstelling van minderjarige kinderen zoveel mogelijk dient te worden voorkomen en dat de minister [staatssecretaris red.] in voorkomende gevallen in versterkte mate streeft naar toepassing van een minder dwingende maatregel.

De Afdeling oordeelt onder verwijzing naar nationale regelgeving dat de staatssecretaris de vreemdelingen niet per definitie in bewaring had hoeven stellen. Vervolgens oordeelt de Afdeling:

Gezien het grote gewicht dat, gelet op artikel 37, aanhef en onder b, van het IVRK en het door de minister gevoerde beleid, aan de persoonlijke belangen van minderjarige kinderen toekomt en in aanmerking genomen dat de minister er kennelijk van uitging dat de vreemdelingen op de afgesproken tijd en plaats beschikbaar zouden zijn voor vertrek, hetgeen ook zo bleek te zijn, valt niet in te zien waarom in de gegeven situatie inbewaringstelling van het gehele gezin noodzakelijk was om de overdracht van de vreemdelingen aan Oostenrijk te kunnen bewerkstelligen.

Naar deze uitspraak van de Afdeling is door de lager rechter op 2 juli en 21 december 2012 in twee uitspraken verwezen.¹⁹⁷ In beide uitspraken was de

¹⁹⁷ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Almelo) 2 juli 2012, AWB 12/19179; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 21 december 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY7732.

inbewaringstelling van het hele gezin in geschil. In de uitspraak van 2 juli 2012 maakt de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Almelo) soortgelijke overwegingen als in de uitspraak van de Afdeling. In de uitspraak van 21 december 2012 overweegt de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht):

Uit de uitspraak van de ABRvS van 23 mei 2012 (LJN: BW7074) volgt dat, gelet op artikel 37, aanhef en onder b, van het IVRK en het door verweerder zelf gevoerde beleid, aan de persoonlijke belangen van minderjarige kinderen een groot gewicht toekomt.¹⁹⁸

In beide uitspraken oordeelt de lagere rechter dat de staatssecretaris zich in deze zaken ten onrechte op het standpunt heeft gesteld dat geen aanleiding bestond om met een lichter middel dan bewaring te volstaan.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In het arrest van de Hoge Raad van 21 september 2012 speelt artikel 37 IVRK een rol bij de invulling van de zorgvuldigheidsnorm van 6:162 BW.¹⁹⁹ De Advocaat-Generaal in deze zaak stelt dat '[i]n het verlengde van het beroep op art. 3 EVRM, maar dan met betrekking tot kinderen' het beroep op artikel 37, onder a, IVRK ligt.²⁰⁰ Deze zaak is uitgebreid besproken bij artikel 27 'Verdragsconforme uitleg en toepassing'.

Overig

In vier uitspraken die onder het kopje 'Overig' vallen is het beroep gegrond maar wordt het beroep op het IVRK niet behandeld.²⁰¹ Daarvan zijn drie uitspraken van de Afdeling. De vreemdeling(en) klagen onder verwijzing naar artikel 37, aanhef en onder b, dat de rechtbank ten onrechte heeft geoordeeld dat de staatssecretaris de beslissing tot in bewaringstelling van de minderjarige kinderen voldoende heeft gemotiveerd.²⁰² De Afdeling omschrijft artikel 37, aanhef en onder b en gaat verder niet in op dit artikel maar verwijst naar het beleid van de staatssecretaris met betrekking tot het in bewaring stellen van (gezinnen met) minderjarige kinderen. Uit dat beleid volgt dat voorafgaande aan de inbewaringstelling een concrete afweging dient plaats te vinden met betrekking tot het toepassen van de maatregel in relatie tot de belangen van de betreffende minderjarige kinderen. De

¹⁹⁸ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 21 december 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY7732.

¹⁹⁹ HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328.

²⁰⁰ Parket bij de Hoge Raad 21 september 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW5328.

²⁰¹ ABRvS 13 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA0598; ABRvS 23 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1919; ABRvS 3 juni 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA2834; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Assen) 24 augustus 2012, AWB 12/25791 en 12/25789.

²⁰² ABRvS 13 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA0598; ABRvS 23 mei 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1919; ABRvS 3 juni 2013, ECLI:NL:RVS:2013:CA2834. In de eerste twee uitspraken was de bewaring van een gezin in het geschil en in de laatste uitspraak de bewaring een alleenstaande minderjarige vreemdeling.

Afdeling oordeelt in alle drie de zaken dat de staatssecretaris niet concreet heeft gemotiveerd waarom hij het noodzakelijk heeft gevonden om de minderjarige kinderen in bewaring te stellen en waarom niet kon worden volstaan met een andere afdoende, maar minder dwingende maatregel. In de vierde uitspraak oordeelt de rechtbank 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Assen) in een zaak van 24 augustus 2014 over een inbewaringstelling van een gezin.²⁰³ In deze zaak zou het gezin worden overgedragen aan Polen op grond van een Dublinclaim. Het gezin is van mening dat toen duidelijk werd dat de vlucht naar Polen niet door zou gaan, de staatssecretaris opnieuw een belangenafweging had moeten maken en tot de conclusie had moeten komen dat met een lichter middel kon worden volstaan. Het gezin beroept zich hierbij op artikel 37 aanhef en onder b. De rechtbank gaat niet specifiek in op artikel 37 maar oordeelt wel dat de staatssecretaris opnieuw had moeten beoordelen of voortdurend van de bewaring nog langer gerechtvaardigd was toen op 14 augustus duidelijk werd dat de geplande vliegdatum was veranderd in 27 augustus. Voorts oordeelt de rechtbank dat de staatssecretaris onvoldoende heeft gemotiveerd waarom ten aanzien van de kinderen niet met een lichter middel kon worden volstaan.

Ten slotte behandelt op 11 december 2013 de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) het beroep op artikel 37 IVRK niet.²⁰⁴ De rechtbank richt zich in deze uitspraak op artikel 5 EVRM. Tijdens deze procedure is een onderzoek ter plaatse gehouden in het Justitieceel Complex Schiphol (JCS). De rechtbank oordeelt dat niet gezegd kan worden 'dat het penitentiair karakter van het gebouw en de penitentiaire elementen in de verblijfsomstandigheden dusdanig zwaar wegen dat reeds daardoor het JCS als verblijfplaats voor gezinnen met minderjarige kinderen voor een verblijf van veertien dagen op voorhand ongeschikt is te achten'.

Artikel 39 (Hulp aan slachtoffers)

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van: welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik; foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing; of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

²⁰³ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Assen) 24 augustus 2012, AWB 12/25791 en 12/25789.

²⁰⁴ Rb. Den Haag (zittingsplaats Amsterdam) 11 december 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16837.

Door eisers wordt in één uitspraak naar artikel 39, samen met de artikelen 2, 3, 18, 19 en 27, verwezen. Deze uitspraak is eveneens onder die artikelen in dit hoofdstuk genoemd. De rechter bespreekt het IVRK niet.²⁰⁵

Algemeen (Geen specifieke bepaling)

In 34 uitspraken wordt niet verwezen naar een specifieke bepaling uit het IVRK maar wordt gesproken over 'het IVRK'. In één uitspraak is het beroep op het IVRK gegrond. In twee uitspraken wordt de vraag over de rechtstreekse werking van de bepalingen uit het IVRK in het midden gelaten. De andere uitspraken vallen onder het kopje 'Overig'.

Rechtstreekse werking

Een gezin met een minderjarig kind doet in een zaak van 22 december 2011 met succes een beroep op het IVRK.²⁰⁶ Het COA vordert dat het gezin, dat een verblijfsvergunning asiel heeft, het Asielzoekerscentrum binnen drie dagen verlaat. Het gezin vreest dakloos te worden en stelt dat een toewijzing van de vordering onder meer in strijd zou zijn met het IVRK. De voorzieningenrechter van de rechtbank Almelo overweegt dat op grond van het IVRK de belangen van het kind een eerste overweging dienen te vormen bij alle maatregelen die hem of haar betreffen. Mede met het oog op de zwaarwegende belangen van het kind acht de rechter de gevorderde termijn onredelijk en bepaalt de ontruimingstermijn op vijf weken.

De rechtbank 's-Gravenhage (zittingsplaats Roermond) laat in een zaak van 17 februari 2012 de rechtstreekse werking van het IVRK in het midden:

Vervolgens overweegt de rechtbank dat, nog daargelaten de vraag in hoeverre eisers aan de in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) en de in artikel 24 van het Handvest van de Europese Unie genoemde verplichtingen rechtstreekse aanspraken kunnen ontlennen, er geen specifiek op eisers betrekking hebbende omstandigheden naar voren zijn gebracht die aanleiding geven voor het oordeel dat verdergehouden zou zijn om hun belangen zo centraal te stellen dat aan eisers onder de gegeven omstandigheden, ondanks het feit dat eisers niet voldoen aan de ter zake geldende voorwaarden, de gevraagde verblijfsvergunning asiel zou moeten worden verleend.²⁰⁷

In een zaak van 6 juni 2013 stelt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Middelburg) ook dat '[v]oor zover de door de moeder genoemde bepalingen al een direct toepasbare norm inhouden' er geen grond bestaat dat de staatssecretaris zich, met

²⁰⁵ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Haarlem) 6 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788.

²⁰⁶ Rb. Almelo (vzr.) 22 december 2011, ECLI:NL:RBALM:2011:BU9410.

²⁰⁷ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Roermond) 17 februari 2012, AWB 11/40972.

het oog op de bepalingen uit het IVRK, onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van de moeder en de dochter.²⁰⁸ Onduidelijk is op welke bepalingen hier wordt gedoeld nu deze niet in de uitspraak staan beschreven.

Overig

Het merendeel van de uitspraken onder ‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’ valt onder het kopje ‘Overig’. Allereerst vijf uitspraken waarin het beroep van de vreemdeling gegrond is verklaard.²⁰⁹ In vier van deze uitspraken gaat de lagere rechter niet specifiek in op het IVRK, ondanks een verwijzing door verzoeker en/of de staatssecretaris naar het IVRK. De rechter toets wel, al dan niet op grond van artikel 8 EVRM of artikel 24 Handvest, of in het bestreden besluit de belangen van het kind voldoende zijn meegewogen en oordeelt in alle vier de zaken dat de staatssecretaris dit onvoldoende heeft gedaan.²¹⁰ In de vijfde uitspraak stelt de vreemdeling bij de Afdeling dat de rechter in eerste aanleg ten onrechte het beroep op het IVRK heeft gezien in het licht van het mvv-vereiste.²¹¹ De Afdeling oordeelt in deze uitspraak dat het mvv-vereiste niet was tegengeworpen in het bestreden besluit. De rechter in eerste aanleg heeft wel geoordeeld over het mvv-vereiste en daardoor is de grondslag van het bestreden besluit verlaten. De Afdeling verwijst de zaak terug en draagt de rechtbank op een oordeel te geven over het beroep van de vreemdeling op het IVRK.

Voorts zijn er vier uitspraken die betrekking hebben op de Dublinverordening.²¹² In twee van deze uitspraken is het beroep gegrond verklaard.²¹³ In een zaak van 28 juli 2014 oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Middelburg) over een afgewezen asielaanvraag in verband met een Dublinclaim van Duitsland.²¹⁴ De voorzieningenrechter oordeelt dat de

²⁰⁸ Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 6 juni 2013, AWB 13/579.

²⁰⁹ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 10 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4352; ABRvS 30 oktober 2012, 201206537/1/V4; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 16 augustus 2013, AWB 13/1063 en 13/1085; Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 17 december 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:18606; Rb. Den Haag (vzr.) 21 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:586.

²¹⁰ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 10 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4352; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 16 augustus 2013, AWB 13/1063 en 13/1085 (deze uitspraak is op 13 december 2013 (ECLI:NL:RVS:2013:2520) door de Afdeling vernietigd, in deze uitspraak wordt alleen ingegaan op artikel 8 EVRM); Rb. Den Haag (zittingsplaats Arnhem) 17 december 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:18606; Rb. Den Haag (vzr.) 21 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:586.

²¹¹ ABRvS 30 oktober 2012, 201206537/1/V4.

²¹² Verordening (EG) 343/2003 van de Raad van 18 februari 2003 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielvraag dat door een onderdaan van een derde land bij een van de lidstaten wordt ingediend.

²¹³ Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 13 december 2013, AWB 13/22205; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) (vzr.) 28 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:9200.

²¹⁴ Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) (vzr.) 28 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:9200.

preambule van de Dublinverordening III²¹⁵ bepaalt dat overeenkomstig het IVRK en het Handvest het belang van het kind bij toepassing van de verordening voorop dient te staan. De voorzieningenrechter gaat verder niet in op het IVRK maar oordeelt op grond van de Dublin Verordening III dat de staatssecretaris in redelijkheid niet van zijn discretionaire bevoegdheid om de behandeling van het asielverzoek aan zich te trekken had mogen afzien. In een uitspraak van 13 december 2013 stelt de staatssecretaris dat de waarborgen zoals beoogd door het IVRK zijn opgenomen in de Dublinverordening.²¹⁶ De rechtbank Den Haag (zittingsplaats Zwolle) oordeelt in deze uitspraak dat dit standpunt van de staatssecretaris onvoldoende is om er blijk van te geven dat de belangen van de zoon de eerste overweging vormen in het bestreden besluit. De rechter verklaart het beroep van de moeder gegrond wegens schending van het motiveringsbeginsel. De staatssecretaris is tegen deze uitspraak in beroep gegaan en de Afdeling heeft de uitspraak van de rechtbank vernietigd.²¹⁷ In twee andere uitspraken oordeelt de lagere rechter dat het beroep op het IVRK niet kan slagen nu de waarborgen zoals beoogd door het IVRK zijn opgenomen in de Dublinverordening.²¹⁸ Wat deze 'waarborgen' precies inhouden blijkt niet uit de uitspraken.

In vier uitspraken wordt het beroep op het IVRK gemotiveerd verworpen.²¹⁹ In twee van deze uitspraken uit 2011 en 2013 slaagt het beroep op het IVRK niet, omdat uit de bepalingen van het IVRK geen verplichtingen volgen die verder gaan dan de verplichtingen die uit artikel 8 EVRM voortvloeien.²²⁰ In de uitspraak uit 2013 voegt de rechtbank Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) hier nog aan toe, onder verwijzing naar de uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012, dat de rechtbank op grond van het IVRK wel dient te toetsen of de staatssecretaris zich voldoende rekenschap heeft gegeven aan de belangen van het

²¹⁵ Verordening (EU) 604/2013 van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van

een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (herschikking).

²¹⁶ Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 13 december 2013, AWB 13/22205.

²¹⁷ De uitspraak van de Afdeling is van 9 oktober 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:3707) en valt daarmee buiten de onderzoeksperiode. De Afdeling oordeelt dat de staatssecretaris voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind met de motivering dat 'de vreemdeling niet aannemelijk heeft gemaakt dat zij een duurzame relatie met de vader van het kind heeft. Voorts heeft de staatssecretaris daarbij betrokken dat de vreemdeling niet van het kind zal worden gescheiden, omdat het kind in België mag verblijven. Indien de vreemdeling ervoor kiest om het kind niet mee te nemen naar België, komen de gevolgen daarvan dan ook voor haar rekening, aldus de staatssecretaris. Ten slotte wijst de staatssecretaris er op dat de vader van het kind ook naar België kan reizen.'

²¹⁸ Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) (vzr.) 16 juli 2013, AWB 13/15630, 13/15625, 13/15628 en 13/15623; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) 26 november 2013, AWB 13/23402 en 13/23405.

²¹⁹ Rb. 's-Gravenhage 5 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW2306; Rb. 's-Gravenhage (neven-zittingsplaats Dordrecht) 15 november 2011, AWB 11/21343; ABRvS 20 november 2011, ECLI:NL:RVS:2013:2183; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 14 januari 2013, AWB 12/25844 en 12/25846.

²²⁰ Rb. 's-Gravenhage 5 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BW2306; Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 14 januari 2013, AWB 12/25844 en 12/25846.

kind.²²¹ De rechtbank overweegt vervolgens dat de staatssecretaris de belangen van de eiseres op kenbare wijze in de besluitvorming heeft betrokken en dat hij geen doorslaggevende betekenis aan dat belang had hoeven geven. In een uitspraak van de Afdeling van 20 november 2013 stelt een gezin dat de staatssecretaris zich onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de bepalingen uit het IVRK door de aanvraag van een vergunning op grond van het beleid voor verwesterde Afghaanse schoolgaande meisjes af te wijzen.²²² De Afdeling oordeelt dat de bepalingen van het IVRK op zichzelf niet tot vergunningverlening nopen, maar bepalen dat de belangen van het kind betrokken moeten worden en dat laatste heeft de staatssecretaris gedaan. Ook in een zaak van 15 november 2011 faalt het beroep op het IVRK, omdat daaruit niet volgt dat een Staat verplicht is in een situatie als onderhavige over te gaan tot verlening van een verblijfsvergunning.²²³ De situatie betrof een afgewezen verzoek tot gezinshereniging in het kader van nareis omdat het verzoek niet binnen de drie maanden termijn was ingediend.

Ten slotte zijn er uitspraken van de Afdeling en de lagere rechter waarin de rechter het beroep op het IVRK helemaal niet behandelt of het IVRK alleen maar wordt genoemd.²²⁴ Verder zijn er uitspraken waarin het beroep gegrond is of de voorlopige voorziening wordt toegewezen en het beroep op het IVRK daarom niet hoeft te worden besproken.²²⁵ Het beroep op het IVRK wordt in één van deze zaken wel behandeld bij de Afdeling.²²⁶ Deze zaak is besproken bij artikel 3 onder het kopje 'Overig'.

²²¹ Rb. Den Haag (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 14 januari 2013, AWB 12/25844 en 12/25846.

²²² ABRvS 20 november 2011, ECLI:NL:RVS:2013:2183.

²²³ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Dordrecht) 15 november 2011, AWB 11/21343.

²²⁴ ABRvS 6 september 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BS1677; ABRvS 19 maart 2012,

ECLI:NL:RVS:2012:BW0003; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Groningen) (vzr.) 17 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3353; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats 's-Hertogenbosch) 1 juni 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW8630; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 21 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ2871; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 9 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:11715, ECLI:NL:RBDHA:2013:13778; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 26 november 2013, ECLI:NL:RBNHO:2013:11318; Rb. Den Haag 17 april 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:4903; Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 28 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8013.

²²⁵ Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) 1 mei 2012, AWB 11/36614; Rb. 's-Gravenhage 23 mei 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW7100; Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Maastricht) 4 juli 2012, AWB 11/21087; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Rotterdam) 6 september 2012, AWB 11/34221; Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 23 oktober 2012, AWB 12/31874; Rb. Den Haag (zittingsplaats Utrecht) (vzr.) 9 juli 2013, AWB 13/16224, 13/16226, 13/16228 en 13/16230; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) 22 augustus 2013, AWB 13/1072 (deze uitspraak is op 21 maart 2014 vernietigd door de Afdeling, zonder dat het beroep op het IVRK wordt behandeld, ECLI:NL:RVS:2014:1097).

²²⁶ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Maastricht) 4 juli 2012, AWB 11/21087; ABRvS 8 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:321.

Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk is artikelsgewijs toegelicht op welke wijze de Nederlandse rechter de bepalingen van het IVRK in de periode van 1 september 2011 tot 1 september 2014 heeft toegepast. Het vorige onderzoek besloeg een periode van bijna tien jaar, lopend van 1 januari 2002 tot 1 september 2011, waarin 430 uitspraken zijn onderzocht. In dit onderzoek zijn 207 uitspraken onderzocht uit de daaropvolgende periode van drie jaar. Dit betekent een stijging van ruim één derde ten opzichte van de vorige onderzoeksperiode.

Allereerst was in het vorig onderzoek een geconstateerd pijnpunt het veel voorkomende beroep op het IVRK in algemene termen of een beroep op een specifieke bepaling uit het IVRK zonder voldoende toelichting. Dit heeft tot gevolg dat de rechter oordeelt dat het beroep op het IVRK faalt, omdat de beroepsgrond niet voldoende is geconcretiseerd. In dit onderzoek werd beduidend minder vaak een beroep gedaan op het Verdrag in algemene termen.²²⁷ Daarnaast waren er in dit onderzoek slechts twaalf zaken waarin een beroep op een specifieke bepaling niet voldoende was toegelicht.

Voor de toepassing van het IVRK in de Nederlandse rechtspraak is het van belang of een artikel uit het IVRK als een ieder verbindende bepaling wordt gezien. De Afdeling en de lagere rechter hebben geoordeeld dat artikel 6 (lid 2) geen ieder verbindende bepaling is. De lagere rechter oordeelt over de artikelen 5, 8 (lid 2), 20, 27, 28 en 29 dat deze artikelen geen rechtstreekse werking hebben. Bij de artikelen 7, 9, 10, 16 en 19 wordt, zowel door de Afdeling als door de lagere rechter, in het midden gelaten of deze bepalingen ieder verbindend zijn. De rechter heeft in de meeste gevallen het beroep op de artikelen wel behandeld, zij het dat het beroep faalde. Voorts is door zowel de Afdeling als door de lagere rechter geoordeeld dat de artikelen 2, 3, 5, 8, 9, 10, 16 en het IVRK in het algemeen, geen aanspraken in het leven roepen die verder gaan dan artikel 8 EVRM. Het oordeel van de rechter over de rechtstreekse werking van de artikelen 2, 3, 12 en 37 wordt in het navolgende uitgebreider besproken.

Artikel 2 is in deze onderzoeksperiode vaak ingeroepen in verband met het onderscheid dat wordt gemaakt in het Kinderpardon. De verschillende voorwaarden en contra-indicaties maken dat sommige kinderen wel en sommige kinderen niet onder het Kinderpardon vallen. Zowel de Afdeling als de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag (zittingsplaats Groningen) hebben in de onderhavige onderzoeksperiode geoordeeld dat artikel 2 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.²²⁸ In meer dan de helft van de uitspraken toetst zowel de Afdeling als de lagere rechter, zonder daarbij expliciet te overwegen dat artikel 2 een ieder verbindende bepaling is, aan dit artikel en oordeelt de rechter dat er een

²²⁷ Waar in het vorige onderzoek 108 uitspraken van de 430 betrekking hadden op het IVRK algemeen waren dit in de onderhavige onderzoeksperiode 34 uitspraken van de 207.

²²⁸ ABRvS 11 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8723; Rb. Den Haag (zittingsplaats Groningen) (vzr.) 18 november 2013, AWB 13/19184 en 13/19179.

objectieve en redelijke grond bestaat voor het gemaakte onderscheid. In een aantal zaken is de rechter expliciet ingegaan op het beroep op het tweede lid van artikel 2 IVRK. Het beroep is echter in geen enkele zaak gegrond.

Artikel 3 IVRK wordt in 135 uitspraken genoemd en komt daarmee het meeste voor in de onderzochte uitspraken. In het vorige onderzoek kwam naar voren dat de Afdeling in het ene geval de rechtstreekse werking van het gehele artikel ontkende en in het andere geval de rechtstreekse werking van een gedeelte van het artikel ontkende. De laatstgenoemde benadering leek het meest dominant in het vorige onderzoek: de Afdeling bezag of rekening werd gehouden met de belangen van het kind maar de rechter kon niet toetsen welk gewicht in het concrete geval aan het belang van het kind kon worden toegekend. In het onderhavige onderzoek kent de Afdeling in een uitspraak van 7 februari 2012 expliciet rechtstreekse werking toe aan het gedeelte van artikel 3 dat stelt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind moeten worden betrokken.²²⁹ De Afdeling kent geen rechtstreekse werking toe aan het gedeelte over het gewicht dat aan het belang van het kind kan worden toegekend. De rechter kan dus, ook na de uitspraak van 7 februari 2012, niet toetsen welk gewicht in het concrete geval aan het belang van het kind kan worden toegekend. De Afdeling oordeelt dat de rechter terughoudend dient te toetsen of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en binnen de grenzen van het recht is gebleven. Wat precies de criteria voor het bestuursorgaan zijn om ‘voldoende rekenschap’ van de belangen van het kind te geven blijkt niet duidelijk uit de rechtspraak. Een opmerking over het belang van het kind lijkt niet voldoende, al heeft de Afdeling geoordeeld dat het onderkennen van de minderjarigheid van het kind geen blijk geeft van onvoldoende rekenschap.²³⁰ In meer dan veertig zaken wordt de overweging van de Afdeling over artikel 3 aangehaald. Na de uitspraak van 7 februari 2012 wordt door de lagere rechter in zes uitspraken geoordeeld dat artikel 3 van het Verdrag geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is.²³¹ Nu in het merendeel van de onderzochte uitspraken de benadering van

²²⁹ De Afdeling overweegt: ‘Artikel 3 van het IVRK heeft rechtstreekse werking in zoverre het ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Wat betreft het gewicht dat aan het belang van een kind in een concreet geval moet worden toegekend, bevat het eerste lid van artikel 3 van het IVRK, gelet op de formulering ervan, geen norm die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. Wel dient door de bestuursrechter in dit verband te worden getoetst of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en aldus bij de uitoefening van zijn bevoegdheden binnen de grenzen van het recht is gebleven. Deze toets heeft een terughoudend karakter’, ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716.

²³⁰ ABRvS 23 januari 2013, 201200110/1/V1.

²³¹ De Afdeling zelf oordeelt op 22 februari 2012 en op 13 november 2013 dat artikel 3 IVRK geen norm bevat die vatbaar is voor rechtstreekse toepassing. Deze uitspraken zijn strikt genomen geen ‘vreemdelingenzaken’ en zullen worden besproken in hoofdstuk 4 over de socialezekerheidszaken (ABRvS 22 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV6578; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932).

Artikel 3 IVRK zoals die is vermeld in de uitspraak van 7 februari 2012 is gebruikt, kan worden geconcludeerd dat de Afdeling een wat consistentere lijn met betrekking tot het oordeel over de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK heeft gecreëerd dan in het vorige onderzoek naar voren kwam. Het beroep op artikel 3 IVRK is echter slechts in vier zaken gegrond.²³² Dat is anders wanneer artikel 3 IVRK gebruikt wordt in het beoordelingskader van artikel 8 EVRM. In deze zaken wordt niet specifiek getoetst aan artikel 3 IVRK maar het artikel wordt betrokken bij de toets van artikel 8 EVRM. In acht zaken wordt geoordeeld dat het bestuursorgaan de belangen van het kind onvoldoende heeft meegewogen.²³³ Het belang van het kind bij deze toets van artikel 8 EVRM lijkt in het algemeen zwaarder te wegen dan bij een toets in het kader van artikel 3 IVRK.

Over de rechtstreekse werking van artikel 12 IVRK wordt geen oordeel gegeven. De Afdeling heeft geoordeeld dat artikel 12 IVRK niet tot meer verplicht dan dat aan minderjarigen inzake het horen gelijke waarborgen worden geboden als aan meerderjarigen in soortgelijke procedures. Deze verplichting wordt door de Afdeling beperkt, omdat de Afdeling oordeelt dat artikel 12 IVRK vereist dat alleen in gevallen van tegengestelde belangen tussen een kind en zijn ouders het kind zelf moet worden gehoord.²³⁴ Hoe een bestuursorgaan kan weten of er sprake is van een tegengesteld belang lijkt een vraag die niet wordt beantwoord door de Afdeling.

Tot slot lijkt de Afdeling de rechtstreekse werking van artikel 37, aanhef onder b, te veronderstellen. De Afdeling oordeelt dit niet expliciet maar de bepaling wordt gebruikt om te toetsen of de inbewaringstelling van minderjarige kinderen rechtmatig is.

De Afdeling heeft nauwelijks nationaal recht verdragsconform uitgelegd en toegepast.²³⁵ Alleen de Hoge Raad betreft in een zaak van 21 september 2012 de

²³² ABRvS 16 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8383; Rb. Den Haag 10 juli 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:8256; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) (vzr.) 30 oktober 2013, AWB 13/25914 en 13/25913; ABRvS 27 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1108. Zie ook ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660 deze uitspraak wordt besproken in hoofdstuk 5 (waarin de overige bestuurszaken worden behandeld) en Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 13 december 2013, AWB 13/22205 welke in dit hoofdstuk bij 'Algemeen (Geen specifieke bepaling)' onder het kopje 'Overig' wordt besproken.

²³³ Rb. 's-Gravenhage (zittingsplaats Amsterdam) (vzr.) 6 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0360; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 17 oktober 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU2069; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Zwolle) 15 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU9046; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Haarlem) (vzr.) 2 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3464; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) 25 september 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19517; Rb. Den Haag (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 31 december 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:19521; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 16 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:1003; Rb. Den Haag (zittingsplaats Middelburg) 1 mei 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:5441. Zie ook ABRvS 17 november 2011, 201008491/1/V4 waarin het IVRK niet specifiek wordt genoemd.

²³⁴ ABRvS 11 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2525.

²³⁵ Zie ook de uitspraak van de Afdeling van 3 januari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BY8254 waarin de Afdeling lijkt te oordelen dat een beroep op het Handvest ambtshalve dient te worden aangevuld met

artikelen 2, 3, 27 en 37 bij de invulling van de ongeschreven zorgvuldigheidsnorm bij artikel 6:162 BW.²³⁶ De Hoge Raad heeft in dit arrest geoordeeld dat op de Staat de verplichting rust om uitgeprocedeerde asielzoekers die niet voldoen aan hun vertrekplicht en niet de middelen hebben om voor de bij hen verblijvende minderjarige kinderen in adequate opvang en verzorging te voorzien. De Hoge Raad oordeelt verder dat in die omstandigheden de Staat niet gehouden is een opvang- en verzorgingsniveau te bieden dat gelijk is aan het niveau dat zij hangende de asielpcedure ontvingen, dan wel uitstijgt boven het niveau dat nodig is ter voorkoming van een humanitaire noodsituatie. Een te hoog opvang- en verzorgingsniveau zou de verantwoordelijkheid van ouders miskennen die onder meer tot uitdrukking komt in artikel 3 lid 2 en artikel 27 IVRK. Wel moet de Staat bij de inrichting en invulling van de noodopvang rekening houden met de bijzondere belangen van kinderen en hun familie- en gezinsbanden zoveel mogelijk in acht nemen. De rechtsplicht van de Staat om in opvang te voorzien vindt steun in bronnen die beïnvloed zijn door het IVRK. De Hoge Raad verwijst niet naar het IVRK zelf maar oordeelt dat het gerechtshof de bepalingen uit het IVRK heeft gebruikt om de ongeschreven zorgvuldigheidsnorm van 6:162 BW in te vullen.

Ten slotte is de rechter in de onderzoeksperiode inhoudelijk niet ingegaan op de artikelen 4, 13, 18, 22, 24, 31 en 39. Zo werd artikel 22 IVRK in deze onderzoeksperiode slechts ingeroepen door de rechter of de staatssecretaris als deel van de rechtvaardiging voor het gemaakte onderscheid tussen kinderen met en kinderen zonder een asielaanvraag in het kader van het Kinderpardon. Artikel 1 IVRK is in de onderhavige onderzoeksperiode met name gebruikt om het beroep op het IVRK ongegrond te verklaren omdat de eisers meerderjarige waren. Ook wordt artikel 1 IVRK gebruikt als rechtvaardiging voor de leeftijds grens van 21 jaar in het Kinderpardon.

Concluderend, is het beroep op het IVRK in weinig uitspraken gegrond. Uit het onderzoek blijkt dat de rechter in vreemdelingenzaken nog steeds terughoudend is met het toepassen van het IVRK. Zoals ook in het vorige onderzoek naar voren kwam ligt deze terughoudendheid voor een deel besloten in het karakter van het bestuursrecht zelf. De bestuursrechter dient zich immers terughoudend op te stellen bij het toetsen van het besluit van een bestuursorgaan. Ondanks deze terughoudendheid van de bestuursrechter is het IVRK in de afgelopen drie jaren vaker en beter toegelicht gebruikt, met als gevolg dat de rechter het beroep op het Verdrag ook vaker heeft besproken.

de corresponderende EVRM en IVRK bepalingen in geval dat het Handvest niet van toepassing is. Zie ook de annotatie bij deze zaak van R. Ortlep, *AB* 2013/198.

²³⁶ HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328; Herstelarrest HR 12 oktober 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX9968.

Hoofdstuk 4

DE TOEPASSING VAN HET IVRK IN SOCIALEZEKERHEIDS- ZAKEN

E. Polhuijs

Inleiding

In dit hoofdstuk worden 135 socialezekerheidszaken besproken.¹ Deze zaken zijn uitgesproken en gepubliceerd tussen 1 september 2011 en 1 september 2014. Het aantal socialezekerheidszaken is ten opzichte van het vorige onderzoek fors gestegen. Toen waren er 113 uitspraken in een periode van bijna tien jaar waarin het IVRK een rol speelde.² Bij socialezekerheidszaken gaat het om beslissingen van een bestuursorgaan met betrekking tot sociale voorzieningen, verzekeringen en uitkeringen voor zover deze effect hebben op de levensstandaard van ouders of verzorgers in een gezin met kinderen, en/of op de levensstandaard van kinderen zelf.³ In dit hoofdstuk zullen voornamelijk zaken over kinderbijslag, kindgebonden budget en bijstand worden behandeld.⁴ Eveneens wordt een aantal zaken over huur- en zorgtoeslag besproken.⁵

Net als in het vorig onderzoek is het merendeel van de uitspraken afkomstig van de Centrale Raad van Beroep (hierna: de Centrale Raad), de hoogste rechter op het terrein van het socialezekerheidsrecht. In beginsel kan geen beroep in cassatie tegen de uitspraak van de Centrale Raad worden ingesteld.⁶ Er zijn

¹ Zie bijlage IV. Jurisprudentieoverzicht socialezekerheidszaken.

² M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 173.

³ De definitie van 'socialezekerheidszaken' is ontleend aan M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 173.

⁴ In het vorig onderzoek kwamen veel zaken naar voren waarin kinderen die rechtmatig in Nederland verbleven maar niet waren toegelaten het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college van B en W) om bijstand verzochten. Dit soort zaken komen in dit onderzoek niet naar voren omdat deze groep minderjarigen sinds 2007 voorzieningen kunnen aanvragen bij het COA op grond van de Regeling bepaalde categorieën vreemdelingen, zie *Stcrt.* 2006, 253, p. 13.

⁵ Strikt genomen behoren het kindgebonden budget en de huur- en zorgtoeslagen niet tot de sociale zekerheid. Het gaat hier echter over geldstromen die effect hebben op de levensstandaard van ouders die in een gezin leven met kinderen, en daarmee vallen deze uitspraken onder de hier gehanteerde definitie van 'socialezekerheidszaken', zie M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 173.

⁶ Artikel 78 lid 2 Wet op de Rechterlijke Organisatie (hierna: Wet RO).

daarop echter uitzonderingen, bepaald bij bijzondere wet.⁷ In het huidige onderzoek worden vier arresten van de Hoge Raad behandeld. Voorts zijn 32 zaken afkomstig van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling). Deze zaken hebben voornamelijk betrekking op het kindgebonden budget en de huur- en zorgtoeslag.

In veel zaken wordt het verzoek om financiële steun afgewezen omdat de verzoeker geen rechtmatig verblijf in Nederland heeft of nog in afwachting is van een verblijfsvergunning. Zo is het een vereiste om tot de kring van verzekerden te behoren om aanspraak te kunnen maken op kinderbijslag. In artikel 6 Algemene Kinderbijslagwet (hierna: AKW) is bepaald dat een vreemdeling die rechtmatig verblijf heeft maar niet is toegelaten (in afwachting van een beslissing over een verblijfsvergunning) niet tot de kring van verzekerden behoort.⁸ Daardoor kunnen deze vreemdelingen geen aanspraak maken op kinderbijslag. Het kindgebonden budget is verbonden aan de kinderbijslag. Alleen als een persoon recht heeft op kinderbijslag, kan hij een kindgebonden budget krijgen.⁹ Eveneens is aanspraak op bijstand afhankelijk van de verblijfstatus. Deze verbondenheid tussen rechtmatig verblijf en aanspraak op sociale zekerheid is een gevolg van de Koppelingswet.¹⁰ Het koppelingsbeginsel strekt ertoe het recht op verstrekkingen, voorzieningen en uitkeringen ten laste van de collectieve middelen te koppelen aan rechtmatig verblijf in Nederland. Het heeft tot doel te voorkomen dat niet-rechtmatig verblijvende vreemdelingen door ontvangst van uitkeringen en verstrekkingen in staat worden gesteld tot voortzetting van hun wederrechtelijke verblijf of het verwerven van schijn van legaliteit.¹¹ In de uitspraken waar de gevolgen van het koppelingsbeginsel ter discussie staan draait het in de meeste gevallen om de vraag of de afwijzing van de financiële steun in proportionele verhouding staat tot het doel van het koppelingsbeginsel.

Het recht van een kind op sociale zekerheid is neergelegd in artikel 26 IVRK. Dit artikel heeft Nederland bij de ratificatie van het IVRK aanvaard, onder het voorbehoud dat deze bepaling niet verplicht tot een zelfstandig recht van kinderen op sociale zekerheid, daarbij inbegrepen sociale verzekering.¹² Het VN-Kinderrechtencomité heeft in de aan Nederland gerichte 'Concluding Observations' geadviseerd dit voorbehoud in te trekken.¹³ Nederland geeft in haar

⁷ Artikel 78 lid 4 Wet RO. Zie bijvoorbeeld artikel 31 lid 1 Algemene Kinderbijslagwet (hierna: AKW).

⁸ Het gaat hierbij over vreemdelingen met rechtmatig verblijf op basis van artikel 8 onder f, g of h Vreemdelingenwet 2000.

⁹ Artikel 2 Wet op het kindgebonden budget.

¹⁰ *Stb.* 1998, 203.

¹¹ Zie bijvoorbeeld ABRvS 13 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3036.

¹² *Stb.* 1994, 862.

¹³ Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: The Netherlands (2004), CRC/C/15/Add.227, paragraaf 10; Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: The Netherlands (2009), CRC/C/NLD/CO/3, paragraaf 11. Deze VN-documenten zijn met behulp van het CRC-documentnummer terug te vinden via www.documents.un.org.

vierde regeringsrapportage aan dat er opnieuw is gekeken naar het voorbehoud bij artikel 26 IVRK. De reden waarom dit voorbehoud is gemaakt is dat de voordelen van het Nederlandse sociale zekerheidssysteem via de ouders aan kinderen ten goede komen.¹⁴ De Nederlandse regering concludeert in haar vierde regeringsrapportage dat dit argument nog steeds geldt.

Naast artikel 26 IVRK is artikel 27 IVRK, waarin het recht op een toereikende levensstandaard is neergelegd, van belang. In de eerste plaats ligt de verantwoordelijkheid voor het waarborgen van een toereikende levensstandaard van het kind bij de ouders, artikel 27 lid 2 IVRK. Daarnaast dienen Verdragsstaten maatregelen te treffen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen het recht op een toereikende levensstandaard voor het kind te verwezenlijken, 27 lid 3 IVRK. Naast de artikelen 26 en 27 als specifieke bepalingen voor het sociaalzekerheidsrecht, is in de onderzochte uitspraken verwezen naar de artikelen 2, 3, 6, 7, 18, 20, 23, 24, en 28 IVRK. De toepassing van deze artikelen wordt hier achtereenvolgens toegelicht. Daarna worden zaken besproken waarin in algemene termen naar het IVRK is verwezen. Ten slotte volgt een samenvatting en conclusie.

Artikel 2 (Non-discriminatie)

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

In 22 zaken wordt artikel 2 IVRK genoemd. In elf andere zaken wordt niet specifiek verwezen naar artikel 2 maar wordt verwezen naar het discriminatieverbod uit het IVRK.¹⁵ Deze zaken zullen zowel onder artikel 2 als bij 'Algemeen (Geen specifieke bepaling)'. worden behandeld. Anders dan in het vorig onderzoek wordt de rechtstreekse werking van artikel 2 IVRK in de onderzochte uitspraken

¹⁴ Vierde regeringsrapportage (2012), CRC/C/NLD/4, paragraaf 333.

¹⁵ CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY5173; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6416; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6418; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:983; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:984; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:992; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:993; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:994; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:995; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1090; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1175.

door de rechter noch expliciet erkend noch expliciet ontkend.¹⁶ In een aantal uitspraken behandelt de Centrale Raad het beroep op artikel 2 IVRK en oordeelt dat er een objectieve en redelijke grond bestaat voor het gemaakte onderscheid. Deze uitspraken worden besproken onder het kopje ‘Overig’.

Rechtstreekse werking

In de uitspraak van 28 maart 2014 oordeelt de Centrale Raad over het beroep op artikel 2, 18, 26 en 27 IVRK.¹⁷ Appellant betoogt dat hij financiële armslag mist om bij te dragen in het onderhoud van zijn kinderen. Doordat hij niet voldoende heeft bijgedragen aan het onderhoud van de kinderen voldoet hij niet aan het vereiste dat hij de kinderen in belangrijke mate heeft onderhouden en daardoor heeft hij geen recht op kinderbijslag.¹⁸ Volgens vaste rechtspraak van de Centrale Raad is het hanteren van deze onderhoudsplicht in het kader van het vaststellen van het recht op kinderbijslag zonder rekening te houden met de financiële draagkracht van de aanvrager niet in strijd met het in verschillende verdragen neergelegde gebod op gelijke behandeling. De Centrale Raad ziet geen aanleiding om met betrekking tot artikel 2 IVRK tot een ander oordeel te komen. In deze uitspraak oordeelt de Centrale Raad met betrekking tot de artikelen 18, 26 en 27 van het IVRK expliciet dat zij geen rechtstreekse werking hebben. Wat opvalt is dat artikel 2 IVRK niet in dit rijtje wordt genoemd. Daaruit zou kunnen worden opgemaakt dat de Centrale Raad anders denkt over artikel 2 IVRK.

Rechtbank Arnhem gaat uit van een vergelijkbare overweging en oordeelt expliciet dat de artikelen 3 en 27 IVRK geen rechtstreekse werking hebben en

¹⁶ In het vorige onderzoek oordeelde de Centrale Raad dat artikel 2 lid 1 IVRK rechtstreekse werking heeft, M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 175. In het huidige onderzoek betoogt alleen de Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB) op 1 juni 2012 dat artikel 2 IVRK rechtstreekse werking heeft: ‘Naar de CRvB in diverse uitspraken (onder meer de uitspraak van 24 januari 2006, LJN AV0197) heeft geoordeeld, heeft artikel 2 van het IVRK wel rechtstreekse werking’, Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8524.

¹⁷ CRvB 28 maart 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1211.

¹⁸ 4.1. Ingevolge het eerste lid van artikel 7 van de AKW heeft de verzekerde recht op kinderbijslag voor een kind dat jonger is dan 16 jaar en tot zijn huishouden behoort of jonger is dan 18 jaar en door hem in belangrijke mate wordt onderhouden. Het vijfde lid van artikel 7 van de AKW bepaalt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur regels worden gesteld naar welke wordt beoordeeld of een kind in belangrijke mate of grotendeels door de verzekerde wordt onderhouden. In het Besluit onderhoudsvoorwaarden kinderbijslag (Stb. 1995, 451) is bepaald dat de verzekerde een kind in belangrijke mate onderhoudt, indien hij, in een geval als het onderhavige, een bijdrage in het onderhoud van het kind levert van ten minste – ten tijde in geding – € 408,- per kwartaal.

4.2. Nu de kinderen van appellant gedurende de in geschil zijnde kwartalen niet tot zijn huishouden behoorden, heeft appellant eerst aanspraak op kinderbijslag, indien hij heeft voldaan aan de bij en krachtens de AKW gestelde voorwaarde dat hij de kinderen in belangrijke mate heeft onderhouden. Niet in geschil is dat appellant in de kwartalen die voor ieder kind nog in geding zijn niet een bijdrage in het levensonderhoud van dat kind heeft geleverd van ten minste € 408,- per kind per kwartaal’, CRvB 28 maart 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1211.

noemt daarbij evenmin artikel 2 IVRK.¹⁹ In deze uitspraak van de rechtbank komt duidelijk naar voren hoe de rechter aan artikel 2 IVRK heeft getoetst:

Eiseres heeft een beroep gedaan op artikel 2 van het IVRK, waarin is bepaald dat de verdragsluitende staten zonder discriminatie de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind eerbiedigen en waarborgen. Om te beginnen is dus de vraag aan de orde of voor de dochter uit het IVRK een recht op kinderbijslag voortvloeit. Slechts als dat het geval is, komt de vraag aan de orde of dat recht zonder discriminatie wordt geëerbiedigd. Eiseres heeft niet aangegeven uit welke artikelen van het IVRK een recht op kinderbijslag zou voortvloeien. Naar het de rechtbank voorkomt zou gedacht kunnen worden aan de artikelen 3, 26 of 27 van het IVRK. De rechtbank verwijst naar de uitspraken van de CRvB van 26 januari 2010, LJN: BL1686, en 13 april 2012, LJN: BW4281. De artikelen 3 en 27 van het IVRK kunnen niet een ieder binden in de zin van artikel 94 van de Grondwet. Bij artikel 26 van het IVRK is door Nederland een voorbehoud gemaakt. Naar het oordeel van de rechtbank kan eiseres of haar dochter daarom geen recht op kinderbijslag ontleenen aan artikel 26 van het IVRK. Daarom faalt het beroep op artikel 2 van het IVRK

In een zaak waarvan hier zowel het hoger beroep bij de Centrale Raad als de conclusie van Advocaat-Generaal, worden behandeld betreft een inmiddels volwassen, Nederlandse vrouw die een uitkering misloopt omdat haar moeder voor een internationale organisatie werkt.²⁰ Dit heeft tot gevolg dat inwonende gezinsleden uitgesloten zijn van het Nederlandse sociale stelsel ingevolge de Algemene Ouderdomswet (hierna: AOW). De Sociale verzekeringsbank (hierna: SVB) is in beroep gegaan tegen de uitspraak van de rechtbank waarin werd geoordeeld dat dit een ongerechtvaardigd onderscheid oplevert met andere Nederlandse kinderen. De Centrale Raad oordeelt dat de vrouw zich onderscheidt van andere Nederlandse kinderen, die immers wel verzekerd zijn. De Centrale raad oordeelt over dit onderscheid:

Dit is een onderscheid naar de status van de ouder (vgl. art. 2, eerste lid, Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind).

Echter, volgens de Centrale Raad is er geen strijd met het discriminatieverbod nu er voor het gemaakte onderscheid een redelijke en objectieve rechtvaardigingsgrond bestaat. De vrouw heeft tegen deze uitspraak cassatie ingesteld.²¹ De Hoge Raad oordeelt dat het gemaakte onderscheid niet discriminerend is en behandelt het IVRK niet. De Advocaat-Generaal in deze zaak is van mening dat er sprake is van een onderscheid maar dat dit onderscheid niet onrechtvaardig is, onder meer

¹⁹ Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY3982.

²⁰ CRvB 13 augustus 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BX3783; Parket bij de Hoge Raad 12 juli 2013, ECLI:NL:PHR:2013:702.

²¹ HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:284 (in deze uitspraak wordt het IVRK niet genoemd).

omdat belanghebbende zelf had kunnen kiezen om vrijwillig de AOW-premie te betalen. De Advocaat-Generaal meent in zijn conclusie verder dat de rechtstreekse werking van artikel 2 IVRK in de rede ligt, gezien de vergelijkbaarheid met artikel 14 EVRM, artikel 26 IVBPR en het Twaalfde Protocol bij het EVRM.²² De Advocaat-Generaal merkt op dat de Centrale Raad rechtstreekse werking toekent aan artikel 2 IVRK maar dat de Afdeling ‘opmerkelijk genoeg de tegenovergestelde mening’ is toegedaan. Hij vervolgt dan: ‘[w]ellicht is dit een punt van aandacht voor het rechtseenheidsoverleg van de hoogste bestuursrechters’. Acht maanden voor deze conclusie stelt de Advocaat-Generaal in een andere zaak juist dat door de Afdeling en de Centrale Raad aan het discriminatieverbod in artikel 2 IVRK rechtstreekse werking is toegekend.²³

Overig

Er is één uitspraak die onder het kopje ‘Overig’ valt die wel van betekenis lijkt voor de rechten van het kind, maar waarin het beroep op artikel 2 en 27 IVRK niet wordt behandeld.²⁴ Aan de orde is de vraag of de aanvraag voor een kindgebonden budget kan worden geweigerd op de enkele grond dat sprake is van een gebrekkige verblijfsstatus. De moeder stelt dat het SVB had moeten toetsen of de weigering om aan de moeder een kindgebonden budget te verstrekken in strijd is met artikel 8 en 14 EVRM en de artikelen 2 en 27 IVRK. Onder verwijzing naar een uitspraak van de Afdeling oordeelt de rechtbank Assen dat het besluit tot afwijzing van de aanvraag voor een kindgebonden budget geen toereikende grondslag heeft.²⁵ In deze uitspraak van de Afdeling is bepaald dat onder zeer bijzondere omstandigheden in het concrete geval de weigering om aan een ouder zonder verblijfstitel een kindgebonden budget te verstrekken in strijd kan zijn met het verbod op het maken van een ongerechtvaardigd onderscheid zoals dat uit het internationale recht voortvloeit.²⁶ Op basis van deze stellingname van de Afdeling oordeelt de rechtbank dat in onderhavige zaak de Belastingdienst/Toeslagen ter motivering van de weigering om eiseres een kindgebonden budget te verstrekken ten onrechte heeft volstaan met een verwijzing naar de verkregen informatie van de SVB. De rechtbank vernietigt het besluit en stelt de Belastingdienst/Toeslagen in de gelegenheid om het gebrek in het besluit te herstellen:

²² Parket bij de Hoge Raad 12 juli 2013, ECLI:NL:PHR:2013:702.

²³ Parket bij de Hoge Raad 23 november 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7740.

²⁴ Rb. Assen 10 april 2012, ECLI:NL:RBASS:2012:BW6533.

²⁵ De rechtbank verwijst naar ABRvS 23 november 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BU5435, het IVRK wordt in deze uitspraak niet genoemd. Vgl. Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5949; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932; ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:295.

²⁶ Een uitspraak waarin de Afdeling oordeelt dat sprake is van ‘zeer bijzondere omstandigheden’ is ABRvS 22 oktober 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3788. Het belang van het kind speelt hierbij een belangrijke rol. Deze uitspraak valt buiten de huidige onderzoeksperiode en is voor zover bekend de eerste keer dat de Afdeling oordeelt dat er sprake is van ‘zeer bijzondere omstandigheden’.

Concreet betekent dit dat verweerder zal moeten onderzoeken of de omstandigheden waarin eiseres zich bevindt met zich brengen dat de weigering om een kindgebonden budget te verstrekken in strijd is met het uit het internationale recht voortvloeiende verbod op het maken van een ongerechtvaardigd onderscheid. Verweerder zal daarbij ook in moeten gaan op hetgeen door eiseres in deze procedure naar voren is gebracht, aldus de rechtbank.

In een aantal uitspraken verwerpt de Centrale Raad gemotiveerd het beroep op artikel 2 IVRK omdat het gemaakte onderscheid gerechtvaardigd is.²⁷ Zo oordeelt de Centrale Raad dat de motivering van de wetgever om uitkeringen bij zwangerschap en bevalling niet met terugwerkende kracht toe te kennen een voldoende rechtvaardiging is voor het gemaakte onderscheid tussen kinderen geboren voor en na 4 juni 2008.²⁸ In een andere zaak betoogt een moeder in een zaak over kinderbijslag met betrekking tot artikel 2 IVRK en artikel 14 jo. 8 EVRM dat het gemaakte onderscheid tussen ingezetenen die wel kinderbijslag krijgen en niet-ingezetenen die dit niet krijgen niet proportioneel is.²⁹ De moeder heeft de Nederlandse nationaliteit maar de Centrale Raad overweegt dat zij geen ‘ingezetene’ is, met als gevolg dat zij geen recht heeft op kinderbijslag.³⁰ De Centrale Raad overweegt dat voor zover er al onderscheid zou zijn gemaakt, dit onderscheid niet hoeft te worden gerechtvaardigd door zeer gewichtige redenen.³¹ Voorts gaat het om een socialezekerheidsuitkering. Dat brengt met zich mee dat de Staat een ruime ‘margin of appreciation’ heeft bij het bepalen van de voorwaarden. De Centrale Raad oordeelt dat niet gezegd kan worden dat met het criterium ‘ingezetenschap’ deze ‘margin’ is overschreden. Voor de beoordeling van het discriminatieverbod in artikel 2 IVRK verwijst de Centrale Raad naar deze overwegingen met betrekking tot het EVRM en wordt niet apart ingegaan op artikel 2 IVRK.

²⁷ CRvB 30 december 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BV0735; CRvB 13 april 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4281; CRvB 31 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1271; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:983; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:984; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:992; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:993; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:994; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:995; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1090; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1175. In de laatstgenoemde acht uitspraken van de Centrale Raad wordt niet expliciet naar artikel 2 IVRK verwezen maar naar het discriminatieverbod in het IVRK, deze uitspraken worden ook besproken onder ‘Algemeen (geen specifieke bepaling)’.

²⁸ CRvB 30 december 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BV0735. Deze uitspraak wordt ook besproken bij artikel 24, de wetgever motiveerde het onderscheid mede omdat de gezondheid van een kind rondom de bevalling niet gediend is met een uitkering op een later tijdstip.

²⁹ CRvB 31 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1271.

³⁰ De zaak in eerste aanleg wordt besproken onder kopje ‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’, Rb. Haarlem 23 augustus 2011, ECLI:NL:RBHAA:2011:BT1647.

³¹ Een door het EHRM in zijn rechtspraak als verdacht aangemerkt onderscheid moet worden gerechtvaardigd door ‘zeer gewichtige redenen’. In deze zaak ging het om het begrip ‘ingezetene’. De moeder betoogt dat zij in een nomadische cultuur is opgegroeid en dat de eis van een zelfstandige woonruimte om onder het begrip ‘ingezetene’ te vallen disproportioneel is. ‘Ingezetene’ is geen door het EHRM in zijn rechtspraak als verdacht aangemerkt onderscheid.

In aantal zaken wordt het beroep op artikel 2 IVRK eveneens gemotiveerd verworpen maar de rechter komt in deze zaken niet toe aan het beoordelen van een onderscheid.³² Zo oordeelt de Centrale Raad dat niet valt in te zien dat een meisje ongelijk wordt behandeld ten opzichte van anderen die nog niet voor een langdurigheidstoelage in aanmerking komen.³³ Het meisje van zestien of zeventien jaar had betoogd dat er sprake is van discriminatie in de zin van artikel 2 IVRK omdat zij ‘de kosten waarvoor zij bijzondere bijstand heeft aangevraagd niet, net als andere arme personen, uit de langdurigheidstoelage kan voldoen, terwijl zij bijzonder kwetsbaar is’. In twee uitspraken oordeelt de Afdeling dat de afwijzing van de aanvraag voor een kindgebonden budget niet is genomen aangaande de kinderen.³⁴ Het gaat hier om een financiële bijdrage van het Rijk in de kosten van kinderen, waarop niet een kind zelf maar een ouder, voor een kind aanspraak kan hebben. De ouder is de begunstigde. Het kind heeft derhalve geen zelfstandige aanspraak op een kindgebonden budget. Evenmin resulteert het eigen belang van het kind in een aanspraak van de ouder op een kindgebonden budget, aldus de Afdeling. De Centrale Raad oordeelt in een andere zaak eveneens dat het bestreden besluit – in dit geval gezinsbijstand – geen beslissing is betreffende kinderen.³⁵ De ouders zijn als eerste verantwoordelijk voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van de kinderen. Het beroep op het IVRK treft reeds hierom geen doel.

In drie conclusies van de Advocaat-Generaal, drie arresten van de Hoge Raad en drie uitspraken van de Centrale Raad wordt het beroep op het IVRK alleen behandeld door te verwijzen naar het arrest van de Hoge Raad van 23 november 2012.³⁶ De Hoge Raad oordeelt in dit arrest dat het IVRK, in het bijzonder de artikelen 2, 3, 26 en 27, niet meebrengt dat kinderbijslag niet mag worden geweigerd aan ouders die met hun kinderen op (voor de overheid) kenbare wijze al langere tijd in Nederland verblijven. Het gaat daarbij om ouders die een periode rechtmatig verblijf hadden in afwachting van hun aanvraag voor verblijfsvergunning en inmiddels een zodanige band met Nederland hebben opgebouwd dat zij

³² CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031; CRvB 18 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6561; ABRvS 24 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:504; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:838; ABRvS 6 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2951.

³³ CRvB 18 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6561.

³⁴ ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:838; ABRvS 6 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2951.

³⁵ CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031.

³⁶ CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY5173; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6416; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6418; HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:277; HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:225; HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:276. De laatste twee arresten verwijzen voor hun inhoud naar het eerste arrest. Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:832; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:830; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:829.

als ingezetenen van Nederland gezien kunnen worden.³⁷ Ook leidt het IVRK er niet toe dat de rechtvaardigingsgronden voor het gemaakte onderscheid in het toekennen van kinderbijslag op basis van het koppelingsbeginsel anders zouden moeten worden gewogen. Dit arrest wordt uitgebreider besproken bij artikel 27 onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’. In de drie conclusies concludeert de Advocaat-Generaal dat het beroep op, al dan niet rechtstreeks werkend, volkenrecht faalt onder verwijzing naar het arrest van 23 november 2012.³⁸ In deze drie zaken verwijst de Hoge Raad, met betrekking tot het beroep op discriminatie, naar zijn arrest van 23 november 2012.³⁹ De Centrale Raad verwijst in drie uitspraken niet specifiek naar artikel 2 maar naar een non-discriminatiebepaling uit het IVRK. Het beroep faalt onder verwijzing naar het arrest van de Hoge Raad van 23 november 2012.⁴⁰

Ten slotte is er één uitspraak waarin de rechtbank Den Haag alleen het beroep op artikel 8 en 14 EVRM behandelt en niet ingaat op het beroep op het IVRK.⁴¹

Artikel 3 (Belang van het kind)

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

In 57 socialezekerheidszaken wordt artikel 3 IVRK genoemd. In veertien uitspraken van de Afdeling wordt aan artikel 3 IVRK rechtstreekse werking toegekend

³⁷ HR 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7740.

³⁸ Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:832; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:830; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:829.

³⁹ HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:277; HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:225; HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:276, de laatste twee arresten verwijzen naar het eerste arrest.

⁴⁰ CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY5173; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6416; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6418. Deze uitspraken worden eveneens besproken bij ‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’.

⁴¹ Rb. Den Haag 10 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16806.

in zoverre het artikel er toe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. De rechtstreekse werking van artikel 3 wordt in twee uitspraken van de Afdeling ontkend. Zowel de Centrale Raad als de lagere rechter oordelen in de meeste gevallen dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

Rechtstreekse werking

In hoofdstuk 3 waarin vreemdelingenzaken worden besproken is de uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012 uitgebreid behandeld.⁴² In deze uitspraak is aan artikel 3 IVRK rechtstreekse werking toegekend in zoverre het artikel ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Twee weken na deze uitspraak oordeelt de Afdeling dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft. In deze uitspraak ging het om een afwijzing van het toekennen van een kindertoeslag en een kindgebonden budget.⁴³ De Afdeling overweegt met betrekking tot het beroep op artikel 3 en 27 IVRK:

[appellant] betoogt tevergeefs dat de rechtbank heeft miskend dat de herziening van de kindertoeslag en het kindgebonden budget in strijd is met de artikelen 3, 26 en 27 van het IVRK. De rechtbank heeft met juistheid overwogen dat de bij haar bestreden besluiten niet zijn genomen jegens kinderen. Het gaat hier om een financiële bijdrage van het Rijk in de kosten van kinderen, waarop niet een kind zelf maar een ouder, in dit geval [appellant], voor een kind aanspraak kan hebben. De ouder is de begunstigde. Onder verwijzing naar de uitspraken van 13 juni 2007, (...) en van 13 juli 2011, (...) overweegt de Afdeling voorts, met de rechtbank, dat de artikelen 3 en 27 van het IVRK geen normen bevatten die vatbaar zijn voor rechtstreekse toepassing door de rechter, aangezien zij daarvoor niet voldoende concreet zijn en derhalve nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving behoeven.

Anderhalf jaar later oordeelt de Afdeling eveneens, onder verwijzing naar haar uitspraak van 22 februari 2012, dat artikel 3 IVRK geen norm bevat die vatbaar is voor rechtstreekse toepassing door de rechter.⁴⁴

In tien uitspraken herhaalt de Afdeling haar uitspraak van 7 februari 2012 met de overweging:⁴⁵

⁴² Zie hoofdstuk 3 bij artikel 3 onder het kopje 'Rechtstreekse werking', ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716.

⁴³ ABRvS 22 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV6578.

⁴⁴ ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932. Deze uitspraak wordt bij artikel 27 onder het kopje 'Rechtstreekse werking' uitgebreider besproken.

⁴⁵ ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:838; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:870; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:863; ABRvS 11 juni 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2083; ABRvS 2 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2442; ABRvS 2 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2423; ABRvS 2 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2424; ABRvS 6 augustus 2014,

Artikel 3 van het IVRK heeft rechtstreekse werking in zoverre het ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Wat betreft het gewicht dat aan het belang van een kind in een concreet geval moet worden toegekend, bevat artikel 3, eerste lid, van het IVRK, gelet op de formulering ervan, geen norm die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. Wel dient de bestuursrechter in dit verband te toetsen of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en aldus bij de uitoefening van zijn bevoegdheden binnen de grenzen van het recht is gebleven. Deze toets heeft een terughoudend karakter.

De Afdeling oordeelt in deze tien uitspraken dat het bestreden besluit geen blijk geeft van het geven van onvoldoende rekenschap van de belangen van het kind.

In vier andere zaken van de Afdeling waarin deze geciteerde overweging wordt herhaald faalt het beroep op artikel 3 IVRK om andere redenen. Zo oordeelt de Afdeling dat appellants in bezwaar niet heeft aangevoerd dat de belangen van haar kind door de afwijzing van het kindgebonden budget in het gedrang komen en faalt daarom het beroep op het IVRK.⁴⁶ In twee zaken oordeelt de Afdeling zonder verdere motivering dat er geen grond bestaat om te oordelen dat het in strijd met artikel 3 IVRK is dat het kindgebonden budget gekoppeld is aan het recht op kinderbijslag.⁴⁷ In de vierde zaak oordeelt de Afdeling dat uit het besluit niet blijkt dat de Belastingdienst/Toeslagen zich geen rekenschap heeft gegeven van de belangen van de kinderen en niet aannemelijk is gemaakt dat door de nihilstelling van het kindgebonden budget de belangen van de kinderen in het gedrang komen.⁴⁸ Het hoger beroep is daarmee ongegrond.

De Centrale Raad oordeelt in de meeste gevallen dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁴⁹ Zo oordeelt de Centrale Raad in een zaak van 2 mei 2012 met betrekking tot het beroep tegen verlaging van de bijstand van een volwassene dat artikel 3 IVRK geen bepaling vormt die naar zijn inhoud een ieder kan verbinden als bedoeld in de artikelen 93 en 94 van de Grondwet.⁵⁰ In zes

ECLI:NL:RVS:2014:2951; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1772.

⁴⁶ ABRvS 16 januari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BY8526.

⁴⁷ ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2725; ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2727.

⁴⁸ ABRvS 13 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3036.

⁴⁹ CRvB 2 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4636; CRvB 13 april 2012,

ECLI:NL:CRVB:2012:BW4281; CRvB 30 oktober 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY2132; CRvB 13 november 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY3139; CRvB 9 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:911; CRvB 14 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:16; CRvB 18 maart 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1020.

⁵⁰ CRvB 2 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4636.

andere uitspraken oordeelt de Centrale Raad eveneens expliciet dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁵¹

Het komt ook voor dat de Centrale Raad uitdrukkelijk de vraag of artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft in het midden laat.⁵² In de uitspraak van 23 juli 2014 gaat het om de vraag of de activiteiten van een vijftien jarige jongen met een verstandelijke beperking op het centrum waar hij staat ingeschreven aan te merken zijn als onderwijs.⁵³ De jongen heeft een computer voor thuisgebruik aangevraagd en daar heeft hij alleen recht op als de computer nodig is om huiswerk te maken. De Centrale Raad oordeelt dat de jongen niet onder de doelgroep van speciale voorzieningen valt en daarom de aanvraag tot computer terecht is afgewezen.

Daargelaten de vraag of deze bepalingen rechtstreekse werking hebben, wordt dit niet anders als het begrip onderwijs wordt uitgelegd in het licht van artikel 3 van het IVRK en de andere bepalingen van het IVRK (...).

De lagere rechter oordeelt in vier uitspraken dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁵⁴ In een zaak van 1 juli 2014 overweegt de rechtbank Den Haag eveneens dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking heeft maar gebruikt zij artikel 3 IVRK voor een verdragsconforme uitleg van het begrip 'zeer dringende redenen' in artikel 16 Wet Werk en Bijstand (hierna: WWB).⁵⁵ Voorts concludeert de rechtbank in deze uitspraak dat 'de meer algemeen geformuleerde normen die in artikel 3 IVRK zijn neergelegd evenmin nopen tot bijstandsverlening in dit geval, aangezien deze normen geen verdergaande aanspraken geven dan het bepaalde in artikel 27 IVRK'.⁵⁶

Tot slot stelt een Advocaat-Generaal in zijn conclusie bij een arrest van 23 november 2012 dat noch de Afdeling, noch de Centrale Raad rechtstreekse werking lijken toe te kennen aan de artikelen 3, 26 en 27 IVRK. De Advocaat-Generaal voegt hier aan toe dat dat uit artikel 3 IVRK volgt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind voorop moeten staan. De Hoge Raad verwerpt het beroep op artikel 3 IVRK zonder de rechtstreekse werking van

⁵¹ CRvB 13 april 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4281; CRvB 30 oktober 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY2132; CRvB 13 november 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY3139; CRvB 9 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:911; CRvB 14 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:16; CRvB 18 maart 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1020.

⁵² CRvB 30 december 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BV0735 (deze uitspraak wordt besproken onder artikel 24); CRvB 23 juli 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:2489.

⁵³ CRvB 23 juli 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:2489.

⁵⁴ Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY3982; Rb. Rotterdam 31 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8632; Rb. Rotterdam 31 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8630; Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 3 juli 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:4026.

⁵⁵ Rb. Den Haag 1 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7995.

⁵⁶ Deze uitspraak wordt verder besproken bij artikel 27 onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing'.

artikel 3 IVRK te bespreken. Deze zaak wordt uitgebreid besproken bij artikel 27 onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’.⁵⁷

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In een uitspraak die eveneens onder het kopje ‘Rechtstreekse werking’ is besproken oordeelt de Centrale Raad, naast een aanvraag van volwassenen voor bijstand, ook over een aanvraag van minderjarigen voor bijstand.⁵⁸ Minderjarigen hebben in beginsel geen recht op bijstand.⁵⁹ De Centrale Raad kiest in deze uitspraak voor een verdragsconforme uitleg van artikel 16 eerste lid WWB, waarin is bepaald dat in geval van zeer dringende redenen een persoon die geen recht heeft op bijstand toch aanspraak op bijstand kan maken. De Centrale Raad oordeelt dat het in de zaak gaat om minderjarige kinderen met de Nederlandse nationaliteit en daarom de beantwoording van de vraag of er sprake is van zeer dringende redenen in dit geval dient te worden gezien in het licht van artikel 3 lid 1 en 2 en 27 lid 3 IVRK.⁶⁰ Het beroep faalt echter omdat hetgeen is aangevoerd geen zeer dringende redenen zijn in de zin van artikel 16, eerste lid, WWB, zoals dat begrip in het licht van het IVRK moet worden uitgelegd.

Hierbij wordt van belang geacht dat appellanten niet aannemelijk hebben gemaakt dat zij over onvoldoende middelen beschikten om te voorzien in de kosten van voeding en kleding en andere voor de kinderen essentiële noodzakelijke kosten te (blijven) betalen en overigens ook niet gebleken is dat de kinderen van essentiële voorzieningen verstoken waren.

In vier andere uitspraken wordt eveneens geoordeeld over de invloed van artikel 3 en 27 IVRK op artikel 16 lid 1 WWB.⁶¹ Deze uitspraken worden besproken onder artikel 27.

Overig

Er zijn twee uitspraken van de lagere rechter en één uitspraak van de Centrale Raad waarin de rechter oordeelt dat een eventuele positieve verplichting om aan vreemdelingen financiële steun te verlenen op basis van artikel 8 EVRM, al dan niet in samenhang met artikel 3 IVRK, niet berust op het

⁵⁷ HR 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7740; Parket bij de Hoge Raad 23 november 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7740.

⁵⁸ CRvB 2 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4636.

⁵⁹ Artikel 13 lid 1 sub f WWB.

⁶⁰ De Centrale Raad verwijst hierbij naar de uitspraak CRvB 29 maart 2005, ECLI:NL:CRVB:2005:AT3468. Zie over deze zaak M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 181.

⁶¹ Rb. ’s-Gravenhage 14 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0500; Rb. Den Haag 20 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16022; Rb. Den Haag 1 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7995; CRvB 19 augustus 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:2780.

college van burgemeester en wethouders (hierna: college van B en W) maar op het bestuursorgaan belast met de wettelijk geregelde voorzieningen voor vreemdelingen.⁶² Daarom kan de vraag of appellante is aan te merken als een kwetsbare persoon die op grond van artikel 8 EVRM bijzondere bescherming geniet, in het kader van de WWB in het midden blijven.

Verder vallen zeven uitspraken te rubriceren onder het kopje 'Overig'. De rechtbank Noord-Nederland oordeelt in een zaak van 4 maart 2014 dat het niet toekennen van een toeslag niet maakt dat het gezin in omstandigheden komt te verkeren die in strijd moeten worden geacht met waarborgen die in artikel 8 van het EVRM, de artikelen 3, 18 en 27 van het IVRK en artikel 12 van het Vrouwenverdrag zijn neergelegd.⁶³ De toeslag is een aanvulling op het gezinsleven en strekt niet tot het waarborgen van het bestaansminimum. In twee uitspraken oordeelt de Centrale Raad dat het beroep faalt omdat het bestreden besluit geen beslissing is betreffende de kinderen maar ziet op gezinsbijstand.⁶⁴ De rechtbank Den Haag oordeelt in twee uitspraken dat de verplichtingen in het IVRK niet zo ver gaan dat in Nederland verblijvende kinderen zonder rechtmatig verblijf in staat moeten worden gesteld op te groeien naar dezelfde standaard als kinderen die rechtmatig in Nederland verblijven.⁶⁵ In een uitspraak van 24 januari 2012 faalt het beroep op artikel 3 omdat appellante niet is uitgesloten van een recht op bijstand en op 4 juni 2013 oordeelt de Centrale Raad zonder verder motivering dat het beroep op artikel 3 IVRK niet slaagt.⁶⁶

Tot slot is er een aantal uitspraken waarin het beroep op het IVRK niet wordt behandeld omdat het beroep onvoldoende is toegelicht, het beroep reeds gegrond

⁶² CRvB 9 november 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BU4382 (in deze uitspraak verwijst de Centrale Raad naar het Centraal Orgaan opvang asielzoekers); Rb. Amsterdam (vzr.) 20 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY8313; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8488. Een vierde uitspraak betreft CRvB 15 april 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1259, in deze uitspraak komt het IVRK enkel voor omdat in deze uitspraak een eerdere uitspraak met betrekking tot deze appellante wordt genoemd. De Centrale Raad heeft in die eerdere uitspraak geoordeeld dat in sommige gevallen bijstand verleend dient te worden aan minderjarige vreemdelingen die rechtmatig in Nederland verblijven, maar niet zijn toegelaten. Daarbij heeft de Centrale Raad artikel 16 lid 1 WWB in het licht van artikel 3 en 27 IVRK verdragsconform uitgelegd. Deze eerdere uitspraak had echter betrekking op een andere periode dan de periode in onderhavige zaak en deze overweging wordt daarom verder niet in deze zaak betrokken, CRvB 6 oktober 2009, ECLI:NL:CRVB:2009:BK0734, zie M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 181.

⁶³ Rb. Noord-Nederland 4 maart 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:1414.

⁶⁴ CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031; CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2847.

⁶⁵ Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5948; Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5949.

⁶⁶ CRvB 24 januari 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BV2616; CRvB 4 juni 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:CA1975.

is op andere gronden, het beroep uitgebreid behandeld is in eerste aanleg of alleen het beroep op artikel 8 EVRM wordt behandeld.⁶⁷

Artikel 6 (Recht op leven en ontwikkeling)

-
- 1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.*
 - 2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.*
-

In één uitspraak wordt een beroep gedaan op artikel 6 IVRK.⁶⁸ De Centrale Raad oordeelt dat het beroep op de artikelen 2, 3, 6 en 27 IVRK faalt en oordeelt dat het besluit om de gezinsbijstand te verlagen geen beslissing is betreffende kinderen maar ziet op gezinsbijstand. De ouders dragen de eerste verantwoordelijkheid om de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind te waarborgen.

Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)

-
- 1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.*
 - 2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.*
-

In twee uitspraken van de rechtbank Den Haag wordt een beroep gedaan op artikel 7 IVRK.⁶⁹ Deze uitspraken zijn onder artikel 3 IVRK genoemd en zullen onder artikel 27 nader worden besproken. De rechtbank oordeelt dat de verplichting uit het IVRK niet zo ver gaat dat kinderen zonder rechtmatig verblijf die in Nederland verblijven in staat moeten worden gesteld om naar dezelfde standaard op te groeien als kinderen die rechtmatig in Nederland verblijven.

⁶⁷ CRvB 21 september 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BT2905; Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 22 november 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU7529; CRvB 13 maart 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BV8986; ABRvS 24 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:504; Rb. Den Haag 10 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16806; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1851; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1847; Rb. Midden-Nederland (zittingsplaats Utrecht) 7 januari 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:18.

⁶⁸ CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031.

⁶⁹ Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5948; Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5949.

Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.

2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

In tien uitspraken wordt naar artikel 18 IVRK verwezen. In geen van deze zaken wordt alleen een beroep op artikel 18 IVRK gedaan. Vaak wordt dit beroep gecombineerd met artikel 3 of 27 IVRK. Ook komt het voor dat er naast artikel 18 IVRK een beroep wordt gedaan op artikel 2 of 26 IVRK. In twee uitspraken van de Afdeling en één uitspraak van de Centrale Raad wordt geoordeeld dat artikel 18 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

Rechtstreekse werking

De Afdeling oordeelt in twee uitspraken dat artikel 18 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁷⁰ In één uitspraak oordeelt de Centrale Raad dat artikel 18 IVRK geen ieder verbindende bepaling in de zin van de artikelen 93 en 94 van de Grondwet is.⁷¹ De rechtbank Noord-Nederland laat uitdrukkelijk de vraag of artikel 18 IVRK rechtstreekse werking heeft in het midden en oordeelt dat het beroep ongegrond is.⁷²

Overig

In de twee genoemde uitspraken van de Afdeling onder het kopje 'Rechtstreekse werking' en drie andere uitspraken van de Afdeling overweegt de Afdeling in min of meer gelijke bewoordingen dat de gevraagde financiële steun, kindgebonden budget of zorg- en huurtoeslag, een financiële bijdrage van het Rijk is in de

⁷⁰ ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1772.

⁷¹ CRvB 28 maart 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1211.

⁷² Rb. Noord-Nederland 4 maart 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:1414. Deze uitspraak wordt verder besproken onder artikel 27.

kosten van de kinderen of van de zorgverzekering of van de huur van een woning.⁷³ Op deze financiële steun heeft een kind niet zelf een aanspraak maar is de ouder de begunstigde. De besluiten waarin de verzoeken tot een kindgebonden budget of een zorg- of huurtoeslag zijn afgewezen, zijn geen besluiten genomen aangaande het kind. De Afdeling oordeelt in alle vijf de uitspraken dat er geen sprake is van strijd met artikel 18 IVRK. Zoals vermeld onder het kopje 'Rechtstreekse werking' oordeelt de Afdeling in twee van de vijf uitspraken dat artikel 18 geen rechtstreekse werking heeft. In drie van de vijf uitspraken overweegt de Afdeling uitdrukkelijk dat artikel 27 IVRK geen rechtstreekse werking heeft, maar met betrekking tot artikel 18 IVRK overweegt de Afdeling alleen dat er geen strijd is met deze bepaling.⁷⁴

Verder zijn er nog drie uitspraken die onder het kopje 'Overig' vallen. Een vader voert in hoger beroep bij de Centrale Raad aan dat door de verlaging van zijn bijstand zijn minderjarig kind gedurende twee maanden het nodige is onthouden.⁷⁵ De rechtbank 's-Gravenhage heeft in 2008 in deze zaak overwogen dat met betrekking tot artikel 18 IVRK ouders de eerste verantwoordelijkheid hebben voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kind.⁷⁶ De rechtbank overwoog verder dat niet valt in te zien dat de vader niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor de gevolgen die zijn weigerachtige houding ten opzichte van zijn verplichtingen met betrekking tot het ontvangen van bijstand heeft en daarmee van invloed is op de zorg voor zijn zoon. De Centrale Raad onderschrijft het oordeel van de rechtbank dat het college van B en W terecht en op goede gronden de verlaging van de bijstand heeft opgelegd en dat geen grond aanwezig is om de toegepaste verlagingen van de bijstand in omvang of duur te matigen. In de tweede uitspraak is het beroep reeds gegrond op andere gronden en behoeft het beroep op het IVRK geen bespreking meer.⁷⁷ In de derde uitspraak wordt alleen het beroep op artikel 8 EVRM behandeld. De rechtbank Den Haag behandelt niet het beroep op het IVRK en verklaart het beroep ongegrond.⁷⁸

⁷³ ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:295; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:862; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1772; ABRvS 6 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2951.

⁷⁴ ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:295; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:862.

⁷⁵ CRvB 21 september 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BT2905.

⁷⁶ Rb. 's-Gravenhage 18 december 2008, AWB 08/3637 (niet gepubliceerd).

⁷⁷ CRvB 13 maart 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BV8986.

⁷⁸ Rb. Den Haag 10 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16806.

Artikel 20 (Bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien)

-
1. *Een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.*
 2. *De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.*
 3. *Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.*
-

In één uitspraak wordt een beroep gedaan op artikel 20 IVRK.⁷⁹ Het beroep is echter al gegrond op andere gronden en de Centrale Raad oordeelt daarom dat het beroep op artikel 3, 18, 26 en 27 IVRK geen bespreking meer behoeft. Hoewel in deze uitspraak een beroep is gedaan op artikel 20 IVRK, verwijst de Centrale Raad zelf niet meer naar artikel 20 IVRK.

Artikel 23 (Kinderen met een handicap)

-
1. *De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.*
 2. *De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.*

⁷⁹ CRvB 13 maart 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BV8986.

3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.

4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij, gehandicapte kinderen, met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Op artikel 23 IVRK wordt tweemaal een beroep gedaan.

Rechtstreekse werking

De rechtbank 's-Gravenhage oordeelt dat artikel 23 IVRK gelet op de formulering van deze bepaling, geen norm is die door de rechter rechtstreeks als toetsingsmaatstaf voor besluiten toepasbaar is, omdat deze bepaling daarvoor niet voldoende concreet is en daarom nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving behoeft.⁸⁰

Overig

De Hoge Raad oordeelt over het beroep op artikel 2, 3 en 23 IVRK dat dit beroep niet tot cassatie kan leiden. Dit behoeft geen nadere motivering nu dit niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling, aldus de Hoge Raad.⁸¹

⁸⁰ Rb. 's-Gravenhage 2 mei 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW5856. De rechtbank verwijst naar de uitspraak ABRvS 12 april 2007, ECLI:NL:RVS:2007:BA3394.

⁸¹ Artikel 81 lid 1 Wet RO. HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:277.

Artikel 24 (Recht op gezondheid en gezondheidszorg)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.

2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:

- a. om baby- en kindersterfte te verminderen;
- b. om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerste-lijnsgezondheidszorg;
- c. om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerste-lijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
- d. om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
- e. om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid van en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
- f. om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.

4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

In twee uitspraken wordt een beroep op artikel 24 IVRK gedaan. In één uitspraak oordeelt de Centrale Raad dat artikel 24 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

Rechtstreekse werking

In een zaak van 23 mei 2012 oordeelt de Centrale Raad dat artikel 24 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁸² In een andere uitspraak, die ook onder artikel 2 staat vermeld, laat de Centrale Raad de vraag naar rechtstreekse werking in het midden en legt de Centrale Raad uit waarom het beroep op artikel 24 IVRK appellante niet kan helpen.⁸³ In deze zaak gaat het om de vraag of een uitkering

⁸² CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031.

⁸³ CRvB 30 december 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BV0735.

voor zwangere zelfstandigen met terugwerkende kracht moet worden uitgekeerd. De Centrale Raad overweegt dat mede omdat de gezondheid van een kind rondom de bevalling niet gediend is met een uitkering op een later tijdstip, de wetgever uitdrukkelijk niet gekozen heeft om de uitkering met terugwerkende kracht toe te kennen. 'Nu gesteld noch gebleken is dat appellantes haar kinderen het genot van gezondheid en van voorzieningen daaromtrent is onthouden is er geen sprake van schending van artikel 3 en 24', aldus de Centrale Raad.

Artikel 26 (Recht op sociale zekerheid)

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationale recht.

2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 26 IVRK wordt in achttien uitspraken genoemd. In twee uitspraken oordeelt de Centrale Raad dat artikel 26 IVRK geen rechtstreekse werking heeft. Nederland heeft artikel 26 IVRK bij de ratificatie van het IVRK aanvaard, onder het voorbehoud dat deze bepaling niet verplicht tot een zelfstandig recht van kinderen op sociale zekerheid, daarbij inbegrepen sociale verzekering.⁸⁴ Een beroep op artikel 26 IVRK faalt dan ook in de meeste gevallen onder verwijzing naar dit voorbehoud.

Rechtstreekse werking

In twee uitspraken oordeelt de Centrale Raad dat het beroep op artikel 26 IVRK faalt, omdat dit artikel geen ieder verbindende bepaling is in de zin van artikel 93 en 94 Grondwet.⁸⁵

In negen andere uitspraken met betrekking tot kinderbijslag, kindgebonden budget, huur- en zorgtoeslag of een halfwezenuitkering, faalt het beroep op artikel 26 IVRK onder verwijzing naar het voorbehoud dat Nederland heeft gemaakt bij de ratificatie van het IVRK.⁸⁶ De Afdeling verwoordt dit in een zaak van 6 augustus 2014 als volgt:

⁸⁴ *Stb.* 1994, 862.

⁸⁵ CRvB 26 februari 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:BZ2321; CRvB 28 maart 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1211.

⁸⁶ ABRvS 22 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV6578; CRvB 13 april 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4281; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8524;

Zoals de Afdeling heeft overwogen in de uitspraak van 13 juni 2007 in zaak nr. 200607475/1, heeft Nederland het voorbehoud gemaakt dat artikel 26 van het IVRK geen zelfstandig recht van kinderen op sociale zekerheidsvoorzieningen, met inbegrip van sociale verzekeringsuitkeringen, inhoudt.⁸⁷

Overig

Zeven socialezekerheidszaken waarin artikel 26 IVRK wordt genoemd, vallen onder het kopje 'Overig'. In het arrest van de Hoge Raad van 23 november 2012 wordt een beroep op artikel 26 IVRK verworpen zonder daarbij te verwijzen naar het voorbehoud.⁸⁸ De Advocaat-Generaal bij deze zaak concludeert: '[n]och de Raad van State, noch de CRvB lijken rechtstreekse werking toe te kennen [aan, red.] art. 3, 26 en art. 27 IVRK'.⁸⁹ In drie conclusies van 27 augustus 2013 wordt naar dit arrest van 23 november 2012 verwezen. De Advocaat-Generaal stelt dat het beroep op het IVRK faalt.⁹⁰

Ten slotte gaat de rechter in twee zaken niet in op het beroep op het IVRK. In de ene zaak wordt alleen het beroep op artikel 8 EVRM behandeld en in de andere zaak is het beroep reeds gegrond op andere gronden met als gevolg dat het beroep op het IVRK niet besproken wordt.⁹¹

Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8498; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8506; Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY3982; CRvB 31 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1271; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932; ABRvS 6 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2951.

⁸⁷ ABRvS 6 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2951.

⁸⁸ HR 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7740; Parket bij de Hoge Raad 23 november 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7740.

⁸⁹ Dit arrest en de daarbij behorende conclusie van de Advocaat-Generaal worden verder besproken bij artikel 27.

⁹⁰ Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:832; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:830; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:829. Deze conclusies zijn verder besproken bij artikel 2.

⁹¹ CRvB 13 maart 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BV8986; Rb. Den Haag 10 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16806.

3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Artikel 27 IVRK wordt in 56 uitspraken genoemd. Aan artikel 27 IVRK wordt in geen enkele uitspraak rechtstreekse werking toegekend. In bijna de helft van de zaken oordelen zowel de Centrale Raad, de Afdeling als de lagere rechter expliciet dat artikel 27 IVRK geen rechtstreekse werking heeft. Artikel 27 IVRK wordt wel, net als in het vorig onderzoek, betrokken bij de vraag of aan een minderjarige wegens 'zeer dringende redenen' bijstand moet worden verleend.⁹²

Rechtstreekse werking

De Afdeling oordeelt op 29 januari en 5 februari 2014 dat artikel 27 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.⁹³ In deze twee uitspraken heeft de Afdeling twee uitspraken van de rechtbank Den Haag bevestigd.⁹⁴ Bij de rechtbank was onder andere in geschil of de weigering om eisers, zonder rechtmatig verblijf, een kindgebonden budget toe te kennen in overeenstemming is met de artikelen 3, 7 en 27 IVRK. De rechtbank oordeelde:

Verweerder heeft er terecht op gewezen dat de uit het IVRK voortvloeiende verplichtingen niet zo ver gaan dat in Nederland verblijvende kinderen zonder rechtmatig verblijf in staat moeten worden gesteld om op te groeien op materieel de hier te lande voor kinderen met rechtmatig verblijf minimaal aanvaardbaar geachte standaard. De rechtbank verwijst naar de uitspraak van de Hoge Raad van 21 september 2012,

⁹² M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 201 e.v.

⁹³ ABRvS 29 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:190; ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:293.

⁹⁴ Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5948; Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5949.

*LJN BW5328. Gesteld noch aannemelijk is dat het niet toekennen van een kindgebonden budget in het onderhavige geval leidt tot een humanitaire noodsituatie.*⁹⁵

In hoger beroep oordeelt de Afdeling in deze zaken dat zij in eerdere uitspraken heeft overwogen dat de verstrekking van een kindgebonden budget niet strekt tot het waarborgen van het bestaansminimum.⁹⁶

*Dit betekent naar het oordeel van de Afdeling dat uit artikel 8 EVRM in combinatie met artikel 27 IVRK geen positieve verplichting voortvloeit tot verstrekking van een kindgebonden budget. Een positieve verplichting als hier aan de orde rust primair op de bestuursorganen die zijn belast met de uitvoering van voorzieningen voor vreemdelingen.*⁹⁷

De Afdeling bepaalt voorts met betrekking tot artikel 27 IVRK:

*(...) overweegt de Afdeling, onder verwijzing naar onder meer de uitspraken van 13 juni 2007, in zaak nr. 200607475/1, en 22 februari 2012, in zaak nr. 201107168/1/A2, dat artikel 27 van het IVRK geen normen bevat die vatbaar zijn voor rechtstreekse toetsing door de rechter, aangezien zij daarvoor niet voldoende concreet zijn en derhalve nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving behoeven.*⁹⁸

Deze of een soortgelijke overweging waarin de rechter oordeelt dat artikel 27 IVRK geen rechtstreekse werking heeft, herhaalt de Afdeling in elf andere zaken zowel met betrekking tot een kindgebonden budget als zorg,- en huurtoeslag.⁹⁹

In een zaak van 13 november 2013 oordeelt de Afdeling eveneens dat artikel 27 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.¹⁰⁰ Appellant had in deze zaak betoogd

⁹⁵ HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328 is in hoofdstuk 3 waarin vreemdelingenzaken worden besproken bij artikel 27 onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing' behandeld.

⁹⁶ ABRvS 29 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:190; ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:293.

⁹⁷ In verschillende uitspraken wordt, met of zonder verwijzing naar het IVRK, deze overweging dat een eventuele positieve verplichting primair rust op de bestuursorganen die zijn belast met de voorzieningen van vreemdelingen, herhaald. Zie bijvoorbeeld CRvB 9 november 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BU4382; Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 6 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3362; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8488; Rb. Utrecht 20 december 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BY7769; Rb. Rotterdam 31 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8630; Rb. Den Haag 20 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16022; CRvB 15 april 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1259; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747.

⁹⁸ Geciteerd uit ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:293.

⁹⁹ ABRvS 22 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV6578; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:838; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:862. ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:295; ABRvS 2 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1110; ABRvS 2 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1121; ABRvS 23 juli 2014 ECLI:NL:RVS:2014:2725; ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2727; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1772; ABRvS 6 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2951.

¹⁰⁰ ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932.

dat het op nihil stellen van de voorschotten huur-, zorg- en kinderopvangtoeslag voor de periode dat de vader zonder rechtmatig verblijf in Nederland bij het gezin woonde, in strijd is met artikel 8 en 14 EVRM en artikel 3, 26 en 27 IVRK. De Afdeling gaat eerst in op het beroep op het EVRM en overweegt dat het koppingsbeginsel ook voor het onderscheid in toekennen van de kinderopvangtoeslag een redelijke en objectieve rechtvaardiging is. Vervolgens legt de Afdeling uit dat ingevolge artikel 94 van de Grondwet wettelijke voorschriften geen toepassing vinden indien deze toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende bepaling van verdragen en besluiten van volkenrechtelijke organisaties. De Afdeling overweegt dat het niet toekennen van de voorschotten van huur-, zorg- en kinderopvangtoeslag onder 'zeer bijzondere omstandigheden' in het concrete geval strijdig kan zijn met het non-discriminatiebeginsel van artikel 14 van het EVRM in samenhang met artikel 8 EVRM.¹⁰¹ De Afdeling voegt daar aan toe dat gelet op het ingrijpende effect dat de weigering van voorschotten huur-, zorg- en kinderopvangtoeslag kan hebben, de Belastingdienst/Toeslagen een gemotiveerd beroep op zeer bijzondere omstandigheden zelfstandig dient te beoordelen. In deze zaak hebben appellanten echter geen beroep gedaan op zeer bijzondere omstandigheden, daarom is de Afdeling van oordeel dat de weigering van de voorschotten van huur-, zorg-, en kinderopvangtoeslag toe te kennen niet strijdig is met artikel 8 en 14 EVRM. Over het beroep op het IVRK oordeelt de Afdeling:

De bestreden besluiten zijn, anders dan [appellante A] en [appellant B] betogen, evenmin in strijd met de artikelen 3, 26 en 27 van het IVRK. De toeslagen betreffen financiële bijdragen van het Rijk aan de ouders. Kinderen hebben daarop geen aanspraak. Onder verwijzing naar onder meer de uitspraken van 13 juni 2007, in zaak nr. 200607475/1, en 22 februari 2012, in zaak nr. 201107168/1/A2, overweegt de Afdeling voorts dat de artikelen 3 en 27 van het IVRK geen normen bevatten die vatbaar zijn voor rechtstreekse toepassing door de rechter, aangezien zij daarvoor niet voldoende concreet zijn en derhalve nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving behoeven.¹⁰²

De Centrale Raad oordeelt eveneens in vijf uitspraken dat artikel 27 IVRK niet kan worden aangemerkt als een ieder verbindende bepaling in de zin van

¹⁰¹ Dit heeft de Afdeling vaker overwogen, zie bijvoorbeeld ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:295. Een uitspraak waarin de Afdeling oordeelt dat sprake is van 'zeer bijzondere omstandigheden' is ABRvS 22 oktober 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3788. In deze uitspraak – die buiten de huidige onderzoeksperiode valt – is voor zover bekend voor het eerst door de Afdeling geoordeeld dat er sprake is van 'zeer bijzondere omstandigheden'. Het belang van het kind speelt in deze uitspraak een belangrijke rol.

¹⁰² Deze overweging met betrekking de aanspraak van kinderen op financiële bijdragen van het Rijk aan ouders, maakt de rechter in meerdere zaken zie bijvoorbeeld ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:293 (in deze uitspraak wordt dezelfde overweging gebruikt alleen wordt artikel 3 niet genoemd) en de uitspraken besproken onder artikel 18 IVRK.

de artikelen 93 en 94 van de Grondwet.¹⁰³ In een zesde uitspraak oordeelt de Centrale Raad:

*Daargelaten dat het IVRK en het IVESCR zich richten tot de overheid en betrokkene daarop niet rechtstreeks een beroep kan doen, is (...) geen inbreuk gemaakt op de bescherming die deze verdragsbepalingen beogen te bieden.*¹⁰⁴

In de lagere rechtspraak wordt in zeven uitspraken geoordeeld dat artikel 27 IVRK gelet op de formulering ervan geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is.¹⁰⁵ In de achtste uitspraak laat de rechtbank Noord-Nederland de vraag naar de rechtstreekse werking van de artikelen 3, 18 en 27 IVRK expliciet in het midden en oordeelt dat de situatie die is ontstaan niet in strijd moet worden geacht met die bepalingen:

*Dat eiser niet in aanmerking komt voor een (voorschot)toeslag die, had zijn toeslagpartner een geldige verblijfstitel gehad, volgens de wetgever een gerechtvaardigde aanvulling op zijn inkomen is, maakt niet dat zonder deze toeslag het gezin in omstandigheden komt te verkeren die in strijd moeten worden geacht met waarborgen die in artikel 8 van het EVRM, de artikelen 3, 18 en 27 van het IVRK en artikel 12 van het Vrouwenverdrag zijn neergelegd. Het gezinsleven noch het door eiser gestelde recht van zijn kind respectievelijk toeslagpartner op het krijgen en geven van borstvoeding, worden door het niet verstrekken van een toeslag(voorschot) zodanig belemmerd dat voornoemde artikelen, wat er zij van de rechtstreekse werking ervan, op zichzelf dan wel gelezen in onderlinge samenhang worden geschonden.*¹⁰⁶

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In het navolgende wordt eerst de invloed van het IVRK bij het toekennen van kinderbijslag aan een belanghebbende zonder rechtmatig verblijf besproken. Daarna wordt de invloed van het IVRK op artikel 16 lid 1 WWB en het daarin neergelegde begrip ‘zeer dringende redenen’ behandeld.

¹⁰³ CRvB 13 april 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4281; CRvB 26 februari 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:BZ2321; CRvB 31 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1271; CRvB 14 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:16; CRvB 28 maart 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1211.

¹⁰⁴ CRvB 15 augustus 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1421.

¹⁰⁵ Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8524; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8506; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8498; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8506; Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY3982; Rb. Rotterdam 31 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8632; Rb. Rotterdam 31 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8630; Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 3 juli 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:4026.

¹⁰⁶ Rb. Noord-Nederland 4 maart 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:1414.

De uitspraak van de Centrale Raad van 15 juli 2011 is in het vorige onderzoek uitgebreid besproken.¹⁰⁷ Het ging in deze zaak om belanghebbenden die in Nederland verbleven, maar geen rechtmatig verblijf hadden in de zin van artikel 8 aanhef en onder a tot en met e en l Vw waardoor hun aanvraag voor kinderbijslag is afgewezen. De Centrale Raad oordeelde dat het onderscheid naar verblijfstatus in de AKW geen rechtvaardiging heeft in gevallen van ouders die met hun kinderen voor de overheid kenbaar al langere tijd in Nederland verblijven waarvan in ieder geval een periode in afwachting van een beslissing op een aanvraag tot verblijf. Voorts is van belang dat zij inmiddels een zodanige band met Nederland hebben opgebouwd dat zij geacht kunnen worden ingezetenen van Nederland te zijn. Voor ouders in deze omstandigheden die bovendien ten tijde in geding rechtmatig in Nederland verbleven, achtte de Centrale Raad artikel 6 lid 2 AKW – waarin een algemene uitsluiting van het recht op kinderbijslag op grond van de verblijfsstatus is neergelegd – geen evenredig middel om de doelstelling van de koppelingswetgeving te bereiken. De SVB heeft beroep in cassatie ingesteld tegen deze uitspraak van de Centrale Raad en dit arrest zal hier besproken worden.¹⁰⁸

In cassatie oordeelt de Hoge Raad op 23 november 2012 dat artikel 6 lid 2 AKW niet uitsluitend onderscheid maakt op grond van de nationaliteit, maar mede op basis van de verblijfstatus.¹⁰⁹ In geschil is niet dat er voor dit onderscheid een objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat en dat dit onderscheid een legitiem doel dient, de uitvoering van de Koppelingswet. In het geschil is of de middelen die voor het verschil in behandeling worden gebezigd in redelijke en proportionele verhouding tot dat doel staan. Nu het geschil betrekking heeft op de sociale zekerheid heeft de Staat een ruime mate van beoordelingsvrijheid 'bij het beantwoorden van de vraag of een objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat om gevallen die voor de toepassing van de onderhavige verdragsbepalingen (lees: artikel 14 EVRM en artikel 26 IVBPR, red.) gelijk worden beschouwd, niettemin in verschillende zin te regelen'. De Hoge Raad overweegt:

¹⁰⁷ CRvB 15 juli 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BR1905. Zie M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 191.

¹⁰⁸ HR 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7740.

¹⁰⁹ De Hoge Raad overweegt hierbij dat voor een onderscheid uitsluitend gegrond op nationaliteit, zeer gewichtige redenen dienen te bestaan om van een objectieve en redelijke rechtvaardiging te kunnen spreken voor dat onderscheid. Uit de rechtspraak van het EHRM volgt dat staten in beginsel de toegang tot sociale voorzieningen mogen beperken voor vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf. Het onderscheid op basis van verblijfstatus, al dan niet in combinatie met nationaliteit, biedt meer beoordelingsruimte en dient gerechtvaardigd te worden door 'toereikende argumenten'. Zie hierover de verschillende annotaties bij deze zaak *NFR* 2012/2786 m.nt. J.C.L.M. Fijen, *BNB* 2013/31 m.nt. P. Kavelaars, *JV* 2013/115 m.nt. P.E. Minderhoud. Zie ook de annotatie van K.M. de Vries bij *ABRvS* 29 januari 2014, *JV* 2014/147.

Met betrekking tot het voorwerp van geschil en de achtergrond ervan is verder het volgende van betekenis. Op ouders rust een eigen verantwoordelijkheid voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen. Kinderbijslag is bedoeld om ouders te ondersteunen in de kosten daarvan. Kinderbijslag behoort niet tot die sociale voorzieningen die tot doel hebben te verhinderen dat gezinnen met kinderen onder het bestaansminimum leven. Een kind heeft in zekere zin een eigen belang bij de uitkering, doordat de AKW de verbetering van de positie van het kind nastreeft. Noch op grond van de AKW, noch bij of krachtens enige andere Nederlandse wettelijke bepaling heeft een kind echter een zelfstandige aanspraak op kinderbijslag of resulteert het eigen belang van het kind in een aanspraak van de ouders op kinderbijslag.

De Hoge Raad concludeert dat het onderscheid bij de afbakening van de kring van verzekerden in het geval van belanghebbenden in deze zaak, een legitiem doel dient. Voorts dat het onderscheid gezien de ruime beoordelingsruimte, het doel, de achtergrond en de uitgangspunten van de Koppelingswet en de eigen verantwoordelijkheid die op ouders rust voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen, in het onderhavige geval in een redelijke en proportionele verhouding staat tot dat legitieme doel, zodat voor dat onderscheid ook in hun geval een toereikende rechtvaardiging bestaat.¹¹⁰ Vervolgens oordeelt de Hoge Raad anders dan de Centrale Raad dat het niet relevant is dat belanghebbende met medeweten van de Staat langdurig in Nederland hebben verbleven. Over het beroep op het IVRK, in het bijzonder de artikelen 2, 3, 26 en 27, oordeelt de Hoge Raad dat dit niet meebrengt dat aan een vreemdeling in de gevallen zoals door de Centrale Raad in de zaak van 15 juli 2011 omschreven de aanspraak op kinderbijslag in afwijking van de nationale wetgeving niet mag worden onthouden. Evenmin leidt het IVRK ertoe dat de weging van rechtvaardigingsgronden tot een andere uitkomst moet leiden dan door de Hoge Raad gedaan. De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van de Centrale Raad en bevestigt de uitspraken van de rechtbanken.¹¹¹

De Advocaat-Generaal in deze zaak concludeert dat de Centrale Raad de proportionaliteitstoets niet goed heeft uitgevoerd en concludeert tot vernietiging van de uitspraak.¹¹² Met betrekking tot het IVRK stelt de Advocaat-Generaal dat noch de Afdeling noch de Centrale Raad in hun uitspraken rechtstreekse werking lijken toe te kennen aan artikel 3, 26 en 27 IVRK. De Advocaat-Generaal stelt dat uit

¹¹⁰ Zie ook de annotatie bij deze uitspraak van P.E. Minderhoud, *JV* 2013/115.

¹¹¹ Dit betekent dat de beroepen, tegen de ongegrond verklaarde bezwaren tegen de besluiten tot afwijzing van de aanvraag voor kinderbijslag van de SVB, ongegrond worden verklaard.

¹¹² Parket bij de Hoge Raad 23 november 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BW7740. Deze conclusie is ook besproken bij artikel 2. De Advocaat-Generaal concludeert dat de Centrale Raad niet de subsidiaire voorzieningen heeft betrokken in het proportionaliteitsoordeel. 'De discriminatietoets, met name de proportionaliteitstoets, benodigd voor beantwoording van de vraag of de belanghebbenden tot de kring der verzekerden moeten worden toegelaten, is daarom mijns inziens niet goed uitgevoerd. Voor voorwaardelijk verblijfsgerechtigden kan het bestaan van subsidiaire voorzieningen immers heel wel betekenen dat uitsluiting van kinderbijslag niet disproportioneel is', aldus de Advocaat-Generaal.

artikel 3 IVRK volgt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind voorop moeten staan en voegt daaraan toe:

Hoewel juridisch niet het kind, maar de ouders recht hebben op kinderbijslag, dient kinderbijslag ook en vooral het belang van het kind. De CRvB kan op die grond bij zijn afweging – in het kader van zijn toetsing aan het rechtstreeks werkende discriminatieverbod – of het in art. 6(2) AKW gemaakte onderscheid proportioneel uitpakt in het licht van het beoogde rechtmatige doel van die bepaling, de door het IVRK beschermde belangen van het kind vooropstellen, dat wil zeggen er enig extra gewicht aan toekennen.

Er is één uitspraak voor het arrest van 23 november 2012 waarin de redenering van de Centrale Raad van 15 juli 2011 wordt gebruikt en wordt geoordeeld dat deze ook van toepassing is op de beoordeling van het recht op een kindgebonden budget.¹¹³ De rechtbank Haarlem overweegt:

Dit recht is immers nog meer dan kinderbijslag bedoeld als sociaal vangnet om te voorkomen dat kinderen onder het sociaal minimum uitkomen en ook hier spelen de bijzondere beschermings-waardigheid van kinderen en de uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) voortvloeiende zorgplicht ten opzichte van hier te lande verblijvende kinderen een belangrijke rol.

De rechtbank Haarlem oordeelt dat de Belastingdienst/Toeslagen heeft nagelaten na te gaan of eiser door voormelde verdragsbepalingen en dus met voorbijgaan aan het koppelingsbeginsel, aanspraak heeft op de gevraagde toeslag en vernietigt het besluit. Een jaar later vernietigt de Afdeling deze uitspraak van de rechtbank onder verwijzing naar de uitspraak van de Hoge Raad van 23 november 2012 zonder in te gaan op het IVRK.¹¹⁴ De Afdeling oordeelt dat het kindgebonden budget niet strekt tot het waarborgen van het bestaansminimum.

Een tweede punt over de toepassing van artikel 27 IVRK in socialezekerheidszaken is de invloed van de artikelen 3 en 27 IVRK op artikel 16 lid 1 WWB. Minderjarigen hebben in beginsel geen recht op bijstand.¹¹⁵ In artikel 16 lid 1 WWB is bepaald dat aan personen die geen recht hebben op bijstand toch bijstand verleend kan worden indien zeer dringende redenen daartoe noodzaken. In het

¹¹³ Rb. Haarlem 3 februari 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BV3401. Ook in een uitspraak van 25 mei 2012 wordt op basis van de uitspraak van de Centrale Raad van 15 juli 2011 in het voordeel van de verzoeker beslist deze uitspraak wordt besproken onder 'Algemeen (Geen specifieke bepaling)', Rb. Haarlem 25 mei 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BW7581.

¹¹⁴ ABRvS 13 februari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ1256 de Afdeling noemt in deze uitspraak niet het IVRK. Deze zaak is gevoegd met ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3350; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3347; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3348; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3352 en na de zitting zijn de zaken van elkaar gesplitst. Deze uitspraken worden besproken onder 'Algemeen (Geen specifieke bepaling)'.

¹¹⁵ Artikel 13 lid 1 sub f WWB.

vorig onderzoek is gebleken dat de Centrale Raad het begrip ‘zeer dringende redenen’ in artikel 16 WWB in het licht van artikel 3 lid 1 en 2 en 27 lid 3 IVRK uitlegt.¹¹⁶ Ook in de onderhavige onderzoeksperiode gebruikt de Centrale Raad en de rechtbank Den Haag de artikelen 3 en 27 IVRK voor de invulling van het begrip ‘zeer dringende redenen’.¹¹⁷ In een uitspraak van 1 juli 2014 komt dit goed naar voren.¹¹⁸ In deze zaak ging het om de vraag of het college van B en W aan een minderjarige toch bijstand moet verlenen. De rechtbank Den Haag oordeelt dat het college van B en W tevens rekening dient te houden met de verplichtingen die voortvloeien uit het IVRK ook al hebben artikel 3 lid 1 en 27 lid 3 IVRK geen rechtstreekse werking. Voorts licht de rechtbank artikel 27 IVRK toe:

Het beroep van eiser op artikel 3, eerste lid en 27, derde lid, IVRK leidt niet tot een andere conclusie. De omstandigheid dat volgens de rechtspraak van de Centrale Raad van Beroep aan deze bepalingen geen eenieder verbindende werking toekomt als bedoeld in de artikelen 93 en 94 van de Grondwet laat onverlet dat verweerder bij de toepassing van artikel 16, eerste lid, WWB, op deze bepalingen acht dient te slaan. Gelet op het tweede lid van artikel 27 IVRK neemt verweerder terecht als uitgangspunt dat de verantwoordelijkheid voor de verzorging van eiser in de eerste plaats bij zijn verzorgers ligt, in dit geval zijn grootouders. Uit het derde lid van dit artikel volgt dat verweerder gehouden zou kunnen zijn bijstand te verlenen ten behoeve van eiser indien zijn grootouders niet in staat zijn hem te voorzien van voeding, kleding en huisvesting. Daarvan is geen sprake. De rechtbank ziet in de feitelijke omstandigheden ook geen aanknopingspunt voor het oordeel dat eiser geen toereikende levensstandaard als bedoeld in het eerste lid van artikel 27 IVRK wordt geboden. Daaraan verbindt de rechtbank tevens de conclusie dat de meer algemeen geformuleerde normen die in artikel 3 IVRK zijn neergelegd evenmin nopen tot bijstandsverlening in dit geval, aangezien deze normen geen verdergaande aanspraken geven dan het bepaalde in artikel 27 IVRK.

Uit een uitspraak van 14 december 2011 blijkt dat het college van B en W na de afwijzing van een bijstands aanvraag, inmiddels erkend heeft dat er een situatie kan zijn waarin, op grond van artikel 3 lid 1 en 2 en artikel 27 lid 3 IVRK, sprake kan zijn van ‘zeer dringende redenen’ om bijstand te verstrekken.¹¹⁹ Als ouders en/of het Nederlandse kind zelf onvoldoende middelen hebben om in de kosten van levensonderhoud te voorzien, kan er sprake zijn van zeer dringende redenen om af te wijken van de hoofdregel dat de jongere geen zelfstandig object van

¹¹⁶ M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 201 e.v..

¹¹⁷ Rb. ’s-Gravenhage 14 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0500; CRvB 2 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW4636; CRvB 19 augustus 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:2780 (de Centrale Raad verwijst in deze twee uitspraken naar zijn uitspraak van 29 maart 2005, ECLI:NL:CRVB:2005:AT3468); Rb. Den Haag 1 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7995.

¹¹⁸ Rb. Den Haag 1 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7995.

¹¹⁹ Rb. ’s-Gravenhage 14 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0500.

bijstand is. De rechtbank 's-Gravenhage is van oordeel dat er sprake is van zeer dringende redenen en vernietigt het besluit waarin de aanvraag van bijzondere bijstand voor een minderjarige werd afgewezen.

Overig

Een aantal uitspraken waarin artikel 27 IVRK naar voren komt valt onder het kopje 'Overig'.¹²⁰ Zo wordt in negen uitspraken het beroep op het IVRK gemotiveerd verworpen.¹²¹ In zes van deze uitspraken faalt het beroep op artikel 27 IVRK, al dan niet in samenhang met artikel 8 EVRM, omdat niet voldoende aannemelijk is gemaakt dat het kind door het niet toekennen van bepaalde financiële steun geen menswaardig bestaan kan leiden.¹²² Verder is in een zaak van 20 november 2013 de uitkeringsaanvraag van een moeder afgewezen, omdat zij in de te beoordelen periode geen vreemdeling was in de zin van artikel 11 lid 2 en 3 van de WWB.¹²³ Als gevolg hiervan valt de moeder onder artikel 16 lid 2 WWB en kan haar zelfs uit hoofde van dringende redenen, zoals bedoeld in lid 1 van artikel 16 WWB, geen uitkering op grond van de WWB worden toegekend. De rechtbank Den Haag oordeelt dat het betoog dat artikel 16 lid 1 WWB moet worden uitgelegd in het licht van artikel 3 en 27 IVRK hierop afstuit.¹²⁴ In een zaak van 23 mei 2012 faalt het beroep op de artikelen 2, 3, 6 en 27 IVRK, omdat de Centrale Raad oordeelt dat het besluit om de gezinsbijstand te verlagen geen beslissing is betreffende kinderen maar ziet op gezinsbijstand, terwijl uit artikel 27 lid 2 IVRK voortvloeit dat niet het college van B en W, maar de ouders de eerste verantwoordelijkheid dragen voor het waarborgen van de levensomstandigheden, die

¹²⁰ CRvB 13 maart 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BV8986; Rb. Assen 10 april 2012, ECLI:NL:RBASS:2012:BW6533; CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8488; ABRvS 24 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:504; CRvB 31 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1272; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:832; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:830; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:829; Rb. Den Haag 10 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16806; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1833; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1846; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1851; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1847; Rb. Den Haag 20 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16022; CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2853; CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2847; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:343.

¹²¹ CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031; ABRvS 24 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:504; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1833; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1846; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1851; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1847; Rb. Den Haag 20 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16022; CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2853; CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2847.

¹²² ABRvS 24 juli 2013, ECLI:NL:RVS:2013:504; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1833; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1846; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1851; ABRvS 6 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1847; CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2853.

¹²³ Rb. Den Haag 20 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16022.

¹²⁴ Zie ook Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8488.

nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.¹²⁵ Een soort gelijke overweging maakt de Centrale Raad in een zaak van 17 december 2013.¹²⁶

Er is één uitspraak van de rechtbank Assen waarin de rechter niet specifiek ingaat op het beroep op artikel 2 en 27 IVRK, maar de rechtbank wel het besluit tot afwijzing van de aanvraag voor een kindgebonden budget vernietigt.¹²⁷ De rechtbank draagt de Belastingdienst/Toeslagen op een nieuw besluit te nemen, waarin moet worden onderzocht of de weigering om een kindgebonden budget te verstrekken in strijd is met het uit het internationale recht voortvloeiende verbod op het maken van een ongerechtvaardigd onderscheid. Deze uitspraak is verder besproken bij artikel 2 onder het kopje 'Overig'.

Voorts is er een aantal uitspraken waarin alleen wordt verwezen naar artikel 27 IVRK of het beroep op artikel 27 IVRK niet duidelijk wordt behandeld.¹²⁸ Zo verwijst de Centrale Raad in een zaak van 31 januari 2014 naar haar uitspraak van 5 juli 2013 voor het antwoord op de vraag of uit, onder andere, artikel 27 IVRK moet worden afgeleid dat betrokkene niet mag worden uitgesloten van de kring der verzekerden uit het AKW.¹²⁹ Deze uitspraak van 5 juli 2013 wordt uitgebreid besproken bij 'Algemeen (Geen specifieke bepaling)' onder het kopje 'Overig'. Kort gezegd oordeelt de Centrale Raad in deze uitspraak dat door de beoordelingsruimte die staten hebben bij het vorm geven aan de waarborgen van de EVRM-rechten niet kan worden volgehouden dat door de weigering van kinderbijslag de normale ontwikkeling van privé-en gezinsleven onmogelijk wordt gemaakt. In drie conclusies van de Advocaat Generaal, die zijn behandeld bij artikel 2, wordt alleen verwezen naar artikel 27 IVRK.¹³⁰

Artikel 28 (Recht op onderwijs)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:

a. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;

¹²⁵ CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031.

¹²⁶ CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2847.

¹²⁷ Rb. Assen 10 april 2012, ECLI:NL:RBASS:2012:BW6533.

¹²⁸ CRvB 13 maart 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BV8986; CRvB 31 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1272; Rb. Den Haag 10 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16806; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:343.

¹²⁹ CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:343.

¹³⁰ Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:832; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:830; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:829.

- b. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;*
- c. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;*
- d. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;*
- e. maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.*
- 2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.*
- 3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.*
-

In één uitspraak wordt een beroep gedaan op artikel 28 IVRK. In deze uitspraak is een vader in beroep gegaan tegen het besluit van de SVB waarin de aanvraag tot kinderbijslag is geweigerd.¹³¹ De SVB heeft dit geweigerd omdat de zoon niet als onderwijsvolgende of als werkloos in de zin van de AKW kan worden aangemerkt. De vader is in hoger beroep gegaan bij de Centrale Raad omdat er sprake zou zijn van strijd met artikel 28 IVRK, waarin het recht op onderwijs en een verboden onderscheid tussen werkzoekende minderjarigen en minderjarigen die in het kader van studie stagezoekend zijn, is vastgelegd. De Centrale Raad oordeelt dat niet gezegd kan worden dat de toegang tot het onderwijs niet was gewaarborgd door het ontbreken van financiële middelen, omdat de zoon daadwerkelijk onderwijs heeft genoten. Voorts overweegt de Centrale Raad:

Daargelaten de vaststelling dat het IVRK zich richt tot de overheid en appellant daarop niet rechtstreeks een beroep kan doen, kan worden vastgesteld dat met de weigering van de kinderbijslag over de in geschil zijnde kwartalen in het geval van appellant dan ook geen inbreuk is gemaakt op de bescherming die artikel 28 IVRK beoogt te bieden.

¹³¹ CRvB 11 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW5678.

Met betrekking tot een verboden onderscheid tussen werkzoekende minderjarigen en minderjarigen die voor een studie een stageplek zoeken oordeelt de Centrale Raad dat er geen sprake is van een onderscheid. Aangezien voor beide groepen een recht op kinderbijslag bestaat als aan de voorwaarden van de AKW is voldaan.

Algemeen (Geen specifieke bepaling)

In 53 sociaalzekerheidszaken wordt het IVRK genoemd zonder dat daarbij naar een specifieke bepaling wordt verwezen. Er is slechts één zaak waarin expliciet wordt geoordeeld dat 'bepaalde bepalingen' uit het IVRK, zonder daarbij te vermelden om welke bepalingen het gaat, geen rechtstreekse werking hebben. Uit een andere uitspraak lijkt te volgen dat verzoeker een beroep heeft gedaan op 'een ieder verbindende bepalingen van verdragen'. Het IVRK wordt verder in een aantal zaken betrokken bij artikel 8 EVRM.

Rechtstreekse werking

Uit een uitspraak van 29 maart 2012 blijkt niet op welke artikelen eiseres zich beroept.¹³² De Centrale Raad oordeelt in deze zaak dat de bepalingen uit het Europees Sociaal Handvest (hierna: ESH), het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (hierna: IVESCR) en het IVRK waar eiseres zich op beroept niet een ieder verbinden. Voorts oordeelt de Centrale Raad dat in deze verdragsbepalingen sprake is van algemeen omschreven sociale doelstellingen waaruit geen onvoorwaardelijk en nauwkeurig bepaalbaar subjectief recht in de vorm van een (afdwingbare) aanspraak op maatschappelijke opvang valt te ontlenen.

In een uitspraak van de voorzieningenrechter van de Centrale Raad van 2 september 2011 komt eveneens de rechtstreekse werking van verdragsbepalingen naar voren.¹³³ Verzoekers vragen een voorlopige voorziening die ertoe strekt dat het college van B en W hen maatschappelijke opvang verleent, zoals omschreven in de Wet maatschappelijke ondersteuning (hierna: Wmo). Aan verzoekers is een vrijheidsbeperkende maatregel opgelegd. Verzoekers bestrijden dat een vrijheidsbeperkende locatie (hierna: vbl) ter Appel een adequate voorziening is en doen een beroep op artikel 8 EVRM, op artikel 1 van het Eerste Protocol bij dat verdrag en op bepalingen van het IVRK. Op basis van artikel 2 van de Wmo hebben verzoekers geen aanspraak op maatschappelijke ondersteuning wanneer er een voorziening op grond van een andere wettelijke bepaling bestaat. De voorzieningenrechter van de Centrale Raad oordeelt dat de vbl moet worden aangemerkt als 'een voorziening op grond van een andere wet'. Reeds hierom heeft het college van B en W terecht beslist dat verzoekers geen recht hebben op maatschappelijke

¹³² Rb. Arnhem 29 maart 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BW2431.

¹³³ CRvB (vzr.) 2 september 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BR6607.

opvang omdat er een andere wettelijke voorziening is die in hun problematiek voorziet. De voorzieningenrechter van de Centrale Raad vervolgt:

Het beroep van verzoekers op een ieder verbindende bepalingen van verdragen maakt dit niet anders. De voorzieningenrechter ziet geen enkel aanknopingspunt dat artikel 2 van de Wmo wegens strijd met deze bepalingen buiten toepassing zou moeten worden gelaten.

Over de adequaatheid van de opvang in de vbl oordeelt de voorzieningenrechter dat dit is voorbehouden aan de vreemdelingenrechter. De voorzieningenrechter van de Centrale Raad overweegt in deze uitspraak dat er een beroep is gedaan op 'een ieder verbindende bepalingen van verdragen'. Helaas blijkt uit de uitspraak niet op welke bepalingen de voorzieningenrechter van de Centrale Raad doelt. Verzoekers hebben een beroep gedaan op artikel 8 EVRM, op artikel 1 van het Eerste Protocol bij dat verdrag en op bepalingen van het IVRK.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In een uitspraak van 17 augustus 2012 wordt een beroep gegrond verklaard wegens strijd met het motiveringsbeginsel en vernietigt de rechtbank Utrecht het besluit van de Belastingdienst/Toeslagen waarin het verzoek om een kindgebonden budget is afgewezen.¹³⁴ Uit de uitspraak blijkt dat er een tussenuitspraak is geweest op 31 mei 2012, waarin de rechtbank heeft geoordeeld dat het bestreden besluit onvoldoende gemotiveerd was. Eisers hadden een beroep gedaan op het IVRK, artikel 8 en 14 EVRM, het ESH en het IVESCR.

De Belastingdienst/Toeslagen heeft het besluit niet getoetst aan deze internationale bepalingen en de rechtbank heeft de Belastingdienst/Toeslagen in de gelegenheid gesteld om binnen zes weken het gebrek bij het bestreden besluit te herstellen. Uit de gepubliceerde uitspraak van 17 augustus 2012 blijkt dat de Belastingdienst/Toeslagen in het nieuw genomen besluit de nadere motivering uitsluitend heeft beperkt tot de toetsing of artikel 8 EVRM in combinatie met artikel 14 EVRM grond oplevert voor het buiten toepassing laten van artikel 2 Wet op het kindgebonden budget. De rechtbank is derhalve van oordeel dat sprake is van een gebrekkig herstel, verklaart het beroep gegrond en vernietigt het bestreden besluit wegens strijd met het motiveringsbeginsel.

In 27 uitspraken speelt de vraag of uit het internationale recht moet worden afgeleid dat appellanten niet mogen worden uitgesloten van de verzekering voor de AKW, omdat zij niet beschikken over een verblijfstitel als genoemd in artikel 6 lid 2 AKW.¹³⁵ Dit houdt in dat zij wel rechtmatig verblijf hebben in Nederland

¹³⁴ Rb. Utrecht 17 augustus 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:7088.

¹³⁵ Rb. Amsterdam 11 december 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0348; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY5173; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6416; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6418; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:983; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:984; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:992;

maar nog niet zijn toegelaten, zij zijn in afwachting van een beslissing over hun aanvraag van een verblijfsvergunning.¹³⁶ In december 2012 beantwoorden de rechtbank Amsterdam en de Centrale Raad in vier uitspraken deze vraag ontkennend, onder verwijzing naar het arrest van 23 november 2012.¹³⁷

In juli 2013 gaat de Centrale Raad in vijftien uitspraken uitgebreid in op deze vraag.¹³⁸ Allereerst overweegt de Centrale Raad dat de Hoge Raad in de zaak van 23 november 2012 heeft geoordeeld dat voor het gemaakte onderscheid in de AKW naar nationaliteit en verblijfsstatus een toereikende rechtvaardiging bestaat. De Hoge Raad acht in zijn beoordeling de omstandigheid dat een betrokkene met medeweten van de Staat langdurig in Nederland verblijft en door dit verblijf met zijn of haar gezin een bepaalde band met de Nederlandse samenleving heeft kunnen opbouwen, niet relevant. Ook wanneer deze banden zo sterk zijn geworden dat gesproken kan worden van ‘ingezetene’ is er volgens de Hoge Raad geen sprake van een bijzondere omstandigheid die kan maken dat het gemaakte onderscheid niet gerechtvaardigd is. Het IVRK maakt dit niet anders. De Centrale Raad

CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:993; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:994; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:995; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:976; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1171; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1373; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1136; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1090; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1178; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1372; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1175; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1374; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1170; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:270; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:273; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:280; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:272; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:281; CRvB 19 februari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:491; CRvB 19 februari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:496.

¹³⁶ Het gaat hierbij over vreemdelingen met rechtmatig verblijf op basis van artikel 8 onder f, g of h Vreemdelingenwet 2000.

¹³⁷ Rb. Amsterdam 11 december 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0348; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY5173; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6416; CRvB 17 december 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BY6418. De hoofdvraag in de uitspraken van de Centrale Raad had betrekking op het verblijfsrecht van een ouder op basis van artikel 20 VWEU. In de zaken van de Centrale Raad gaan de belanghebbenden in cassatie. De Advocaat-Generaal verwijst naar het arrest van 23 november 2012 en de Hoge Raad behandelt het beroep op het IVRK niet. HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:277; HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:225; HR 14 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:276. De laatst twee arresten verwijzen voor hun inhoud naar het eerste arrest. Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:832; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:830; Parket bij de Hoge Raad 27 augustus 2013, ECLI:NL:PHR:2013:829. Deze zaken zijn besproken bij artikel 2.

¹³⁸ CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:983; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:984; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:992; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:993; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:994; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:995; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:976; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1171; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1373; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1136; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1090; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1178; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1372; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1175; CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1374. CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1170 (in deze uitspraak wordt het IVRK bij artikel 8 EVRM niet genoemd).

zelf oordeelt vervolgens dat het beroep op artikel 8 EVRM, mede bezien in het licht van het IVRK, niet kan slagen omdat de autoriteiten bij het vormgeven van de waarborgen van de EVRM-rechten een zekere beoordelingsruimte hebben. Door deze beoordelingsruimte bij de inrichting van het stelsel van ‘sociale voorzieningen’ kan moeilijk worden volgehouden dat in het onderhavige geval ten gevolge van de weigering van kinderbijslag de normale ontwikkeling van privé- en gezinsleven onmogelijk wordt gemaakt, aldus de Centrale Raad. De Centrale Raad voegt daaraan toe:

Zoals eerder is overwogen, in het kader van aanvragen om bijstand ingevolge de WWB, is het Nederlandse stelsel zo ingericht dat in gevallen als de onderhavige een positieve verplichting op grond van het EVRM in beginsel primair rust op het bestuursorgaan dat belast is, of de bestuursorganen die belast zijn, met de uitvoering van, wettelijk geregelde, voorzieningen voor vreemdelingen (...) alsmede in voorkomend geval op de bestuursorganen die anderszins belast zijn met op de situatie van een betrokkene toegesneden voorzieningen (in natura). De controle op de nakoming van zo'n verplichting rust in laatste instantie op de rechter. Het voorgaande brengt mee dat, vergelijkbaar met voornoemde rechtspraak, thans wordt geconcludeerd dat ten aanzien van vreemdelingen als bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de AKW, moet worden aangenomen dat niet met toepassing van de AKW gestalte moet worden gegeven aan door artikel 8 van het EVRM gewaarborgde positieve verplichtingen.¹³⁹

In acht van de vijftien uitspraken oordeelt de Centrale Raad na bovengenoemde overwegingen dat ook in het kader van het discriminatieverbod, onder verwijzing naar het arrest van 23 november 2012, het beroep op het IVRK niet kan slagen.¹⁴⁰

Begin 2014 verwijst de Centrale Raad in acht zaken naar één van zijn uitspraken uit juli 2013 (ECLI:NL:CRVB:2013:994) voor het antwoord op de vraag of uit het internationale recht moet worden afgeleid dat betrokkenen niet mogen worden uitgesloten van de verzekering voor de AKW op de grond dat zij niet beschikken over een verblijfstitel als in artikel 6 lid 2 AKW genoemd.¹⁴¹ In deze zaken is een beroep gedaan op diverse mensenrechtenverdragen of specifiek op het IVRK.

¹³⁹ Citaat uit CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:983.

¹⁴⁰ CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:983; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:984; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:992; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:993; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:994; CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:995; CRvB 12 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1090; CRvB 12 jul 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1175 (in deze zaak ging het om het eerste lid van artikel 6 AKW en verwijst de Centrale Raad voor het oordeel over discriminatie in de AKW naar zijn uitspraak van 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:994). Deze acht uitspraken zijn ook genoemd bij artikel 2.

¹⁴¹ CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:270; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:273; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:280; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:272; CRvB 31 januari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:281; CRvB 19 februari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:491; CRvB 19 februari 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:496.

In een uitspraak van voor het arrest van 23 november 2012 gaat het om de vraag of aan een Nederlandse moeder bij de aanvraag van kinderbijslag mag worden tegengeworpen dat zij geen 'ingezetene' is. De rechtbank Haarlem oordeelt:

Ook als artikel 8 van het EVRM mede wordt gezien in het licht van het kinderrechtenverdrag kan niet in redelijkheid worden volgehouden dat de weigering, in dit geval wegens het niet voldoen aan het vereiste van ingezetenschap, geen blijk geeft van een "fair balance" tussen de publieke belangen en de particuliere belangen van eiseres. Van belang daarbij is ook dat de kinderbijslag niet het karakter draagt van een laatste financieel vangnet.¹⁴²

Een soortgelijke overweging maakt de rechtbank Den Haag met betrekking tot de huur- en zorgtoeslag.¹⁴³

Overig

In twee uitspraken wordt het beroep op het IVRK gemotiveerd verworpen.¹⁴⁴ In een zaak van 29 september 2011 oordeelt de rechtbank Utrecht dat het terugvorderen van betaalde voorschotten van het kindgebonden budget niet in strijd is met het IVRK.¹⁴⁵ De Belastingdienst/Toeslagen heeft terecht bepaald dat eiseres geen recht heeft op het kindgebonden budget. Dat de moeder de bedragen heeft aangewend ten behoeve van haar vier kinderen maakt dat niet anders, aldus de rechtbank. In een uitspraak van 30 januari 2012 voert een moeder aan dat het college van B en W bij het nemen van het besluit tot terugvorderen van de bijstand naar de norm van een alleenstaande ouder geen rekening heeft gehouden met de belangen van de kinderen.¹⁴⁶ Voorts voert de moeder aan dat op basis van het IVRK de kinderen recht hebben op een adequate levensstandaard. De rechtbank Haarlem oordeelt dat het beroep op het IVRK niet slaagt, omdat er geen sprake is van duurzaam gescheiden leven en daarom de moeder, de vader en de kinderen beschouwd worden als een gezin. Gelet hierop wordt de echtgenoot van de moeder geacht voor hun kinderen te zorgen. Gesteld noch gebleken is dat de uitkering van de vader zodanig laag is dat de vader hiertoe niet in staat is.

In één uitspraak oordeelt de voorzieningenrechter dat de vraag of artikel 41 WWB buiten toepassing moet worden gelaten wegens strijd met artikel 8 EVRM en het IVRK te complex is om in een voorlopige voorzieningenprocedure te behandelen en wijst de voorlopige voorziening toe.¹⁴⁷ Voorts oordeelt

¹⁴² Rb. Haarlem 23 augustus 2011, ECLI:NL:RBHAA:2011:BT1647.

¹⁴³ Rb. Den Haag 12 maart 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:CA2482.

¹⁴⁴ Rb. Utrecht 29 september 2011, ECLI:NL:RBUTR:2011:BU6174 Rb. Haarlem 30 januari 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BV3315.

¹⁴⁵ Rb. Utrecht 29 september 2011, ECLI:NL:RBUTR:2011:BU6174.

¹⁴⁶ Rb. Haarlem 30 januari 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BV3315.

¹⁴⁷ Rb. Haarlem (vzr.) 16 augustus 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BX6687.

de Centrale Raad in één uitspraak dat het beroep met betrekking tot het IVRK geen bespreking behoeft, omdat het ziet op een latere periode dan in geding.¹⁴⁸

In een aantal zaken die onder het kopje 'Overig' vallen is het beroep niet voldoende gemotiveerd of wordt het beroep op het IVRK door de Centrale Raad of de lagere rechter niet duidelijk behandeld.¹⁴⁹ Zo behandelt de voorzieningenrechter in twee zaken die betrekking hebben op de Wmo het beroep op het IVRK niet.¹⁵⁰ Verzoekers in deze zaak vragen toegang tot maatschappelijke opvang. De voorzieningenrechter oordeelt in de ene zaak dat de weigering van de toelating tot de maatschappelijke opvang geen blijk geeft van een "fair balance" tussen de publieke belangen die betrokken zijn bij de weigering van die toegang en de particuliere belangen van verzoeksters en haar kinderen om wel toegelaten te worden.¹⁵¹ De voorzieningenrechter oordeelt dan ook dat het college gehouden is om voor verzoekster en haar kinderen maatschappelijke opvang te realiseren totdat de beslissing op bezwaar is genomen. In de tweede zaak oordeelt de voorzieningenrechter dat verzoekster in aanmerking kan komen voor opvang door het COA, met als gevolg dat zij op grond van de Wmo geen recht heeft op opvang.¹⁵² In beide zaken wordt het beroep op het IVRK niet behandeld.

In vijf uitspraken van de Afdeling waarin een afwijzing van een aanvraag om een kindgebonden budget in het geding is, wordt het beroep op het IVRK evenmin behandeld.¹⁵³ In deze zaken is een beroep gedaan op artikel 8 en 14 EVRM, mede bezien in het licht van het IVRK. De overwegingen die de Afdeling hier maakt zijn vergelijkbaar met de overwegingen die de Afdeling maakt in haar uitspraak van 13 november 2013, deze zaak is besproken bij artikel 27.¹⁵⁴ Ook in deze uitspraken oordeelt de Afdeling dat het koppelingsbeginsel in beginsel een redelijke en objectieve rechtvaardiging is voor het onderscheid dat wordt gemaakt bij het toekennen van het kindgebonden budget. In zeer bijzondere omstandigheden kan het niet toekennen van een kindgebonden budget in strijd zijn met het discriminatieverbod van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 8 EVRM. De Afdeling oordeelt echter in alle vijf de zaken, zonder verder het IVRK in haar

¹⁴⁸ CRvB 21 mei 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:CA0545.

¹⁴⁹ CRvB 13 maart 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW0461; Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 6 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3362; CRvB 14 augustus 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BX4575; Rb. Haarlem (vzr.) 7 december 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BY6090; Rb. Utrecht 20 december 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BY7769; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3350; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3347; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3348; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3352; ABRvS 26 juni 2013, ECLI:NL:RVS:2013:67; CRvB 6 augustus 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1305.

¹⁵⁰ Rb. Amsterdam (vzr.) 20 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY8321; Rb. Den Haag (vzr.) 22 maart 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14067.

¹⁵¹ Rb. Den Haag (vzr.) 22 maart 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:14067.

¹⁵² Rb. Amsterdam (vzr.) 20 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY8321

¹⁵³ ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3350; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3347; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3348; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3352; ABRvS 26 juni 2013, ECLI:NL:RVS:2013:67.

¹⁵⁴ ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932.

beslissing te betrekken, dat de Belastingdienst zich terecht op het standpunt heeft gesteld dat appellanten dergelijke zeer bijzondere omstandigheden niet hebben aangevoerd en onderbouwd met concrete gegevens.

Ten slotte zijn er twee uitspraken van de rechtbank Alkmaar en Haarlem waarin wordt verwezen naar de uitspraak van de Centrale Raad van 15 juli 2011, die behandeld is in het vorig onderzoek en in dit onderzoek bij artikel 27.¹⁵⁵ In één van deze uitspraken gaat de rechtbank Alkmaar verder niet in op het IVRK en oordeelt de rechtbank dat eiseres niet voldoet aan de voorwaarden gesteld in de uitspraak van de Centrale Raad.¹⁵⁶ In de andere uitspraak gaat het om het toekennen van kinderbijslag voor het eerste kwartaal van 2009.¹⁵⁷ Vanaf het tweede kwartaal tot en met het eerste kwartaal 2010 heeft verzoekster kinderbijslag gekregen, omdat zij toen in het bezit was van een verblijfsvergunning. De rechtbank Haarlem oordeelt dat in het eerste kwartaal van 2009 ook al sprake was van een duurzame band van persoonlijke aard tussen de betrokkene en Nederland en zij dus op dat moment als ingezetene moest worden aangemerkt en daarmee recht had op kinderbijslag. De rechtbank stelt vervolgens de vraag of het koppelingsbeginsel tegengeworpen mag worden en oordeelt, onder verwijzing naar de uitspraak van de Centrale Raad van 15 juli 2011 waarin het IVRK wordt genoemd, dat dit, in dit geval, niet mag worden tegengeworpen en zij dus recht heeft op kinderbijslag voor het eerste kwartaal van 2009. De Centrale Raad heeft in een zaak van 24 juli 2013 deze uitspraak vernietigd om redenen die geen betrekking hebben op het IVRK.¹⁵⁸

Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk zijn 135 socialezekerheidszaken over een periode van drie jaar besproken. Dit betekent een forse stijging ten opzichte van het vorige onderzoek waarin in een onderzoeksperiode van tien jaar, 113 socialezekerheidszaken naar voren kwamen. Het merendeel van de 135 socialezekerheidszaken heeft betrekking op het weigeren van financiële steun van de overheid aan personen in afwachting van een beslissing op hun aanvraag van een verblijfsvergunning of aan personen zonder rechtmatig verblijf in Nederland. Nieuw in het onderhavige onderzoek, in vergelijking met het vorige onderzoek, zijn zaken over het

¹⁵⁵ Rb. Alkmaar 5 april 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BW7036; Rb. Haarlem 25 mei 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BW7581. (CRvB 15 juli 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BR1905. Zie M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 191. De Hoge Raad heeft op 23 november 2012 de uitspraak van de Centrale Raad vernietigd).

¹⁵⁶ Rb. Alkmaar 5 april 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BW7036.

¹⁵⁷ Rb. Haarlem 25 mei 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BW7581.

¹⁵⁸ CRvB 24 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:1374. De rechtbank is er aan voorbij gegaan dat over het eerste kwartaal van 2009 reeds was beslist en het in zoverre geen besluit in de zin van de AWB is.

kindgebonden budget.¹⁵⁹ Deze zaken worden met name door de Afdeling behandeld. Dit verklaart ook de stijging van drie zaken van de Afdeling in het vorige onderzoek naar 32 zaken van de Afdeling in het onderhavige onderzoek. In de 135 socialezekerheidszaken is verwezen naar de artikelen 2, 3, 6, 7, 18, 20, 23, 24, 26, 27 en 28 IVRK.

Allereest volgt nu een bespreking van de rechtstreekse werking van de artikelen. In geen enkele uitspraak in de onderhavige onderzoeksperiode is uitdrukkelijk geoordeeld dat een artikel uit het IVRK een ieder verbindende bepaling is in de zin van artikel 93 en 94 Gw.¹⁶⁰ In het vorige onderzoek kwam naar voren dat de Centrale Raad artikel 2 lid 1 rechtstreekse werking toekent. In het onderhavige onderzoek is de rechtstreekse werking van artikel 2 IVRK niet expliciet besproken. Alleen de Advocaat-Generaal stelt in twee zaken dat aan artikel 2 IVRK door de Afdeling en de Centrale Raad rechtstreekse werking is toegekend dan wel dat rechtstreekse werking van artikel 2 IVRK in de rede ligt, omdat dit artikel lijkt op artikel 14 EVRM en artikel 26 IVBPR. De Centrale Raad gaat, ondanks dat het zich niet uitlaat over de rechtstreekse werking van dit artikel, in meerdere uitspraken na of het bestreden besluit in strijd is met artikel 2 IVRK en oordeelt dat het gemaakte onderscheid gerechtvaardigd is.

Artikel 3 komt in meer dan vijftig zaken voor. Net als in het vorige onderzoek oordeelt de Centrale Raad en de lagere rechtspraak uitdrukkelijk dat artikel 3 geen ieder verbindende bepaling is. In twee uitspraken laat de Centrale Raad de vraag naar de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK in het midden en oordeelt hij dat het beroep op artikel 3 IVRK faalt. De Afdeling oordeelt, zoals ook in hoofdstuk 3 over vreemdelingenzaken naar voren kwam, dat artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft in zoverre het artikel ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Wat betreft het gewicht dat aan het belang van een kind in een concreet geval moet worden toegekend, bevat artikel 3, eerste lid, van het IVRK, gelet op de formulering ervan, geen norm die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. Wel dient de bestuursrechter in dit verband te toetsen of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en aldus bij de uitoefening van zijn bevoegdheden binnen de grenzen van het recht is gebleven. Deze toets heeft een terughoudend karakter. In veertien uitspraken, van de negentien uitspraken van de Afdeling waarin artikel 3 IVRK wordt genoemd, wordt dit oordeel

¹⁵⁹ De Wet op het kindgebonden budget is in 2009 ingevoerd, *Stb.* 2009, nr. 331.

¹⁶⁰ Alleen in een uitspraak van de voorzieningenrechter van de Centrale Raad wordt gesproken over 'een ieder verbindende bepalingen van verdragen'. Onduidelijk is waar de Centrale Raad op doelt, er is zowel een beroep gedaan op artikel 8 EVRM, op artikel 1 van het Eerste Protocol bij dat verdrag en op bepalingen van het IVRK, CRvB (vzr.) 2 september 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BR6607.

over artikel 3 herhaald. In twee uitspraken van de Afdeling wordt de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK ontkend.¹⁶¹

In twee uitspraken oordeelt de Centrale Raad dat het beroep op artikel 26 IVRK faalt omdat het artikel geen ieder verbindende bepaling is. In negen uitspraken van de Afdeling, de Centrale Raad en de lagere rechter faalt het beroep op artikel 26 IVRK onder verwijzing naar het voorbehoud dat Nederland heeft gemaakt bij de ratificatie van het IVRK.

Artikel 27 wordt, net als artikel 3 IVRK, in meer dan vijftig zaken genoemd. In bijna de helft van deze zaken wordt zowel door de Afdeling, de Centrale Raad als de lagere rechter expliciet geoordeeld dat artikel 27 IVRK geen rechtstreekse werking heeft.

Verder wordt in drie uitspraken geoordeeld dat artikel 18 IVRK geen rechtstreekse werking heeft. In één van de twee zaken waarin een beroep op artikel 23 wordt gedaan, oordeelt de rechtbank 's-Gravenhage dat dit artikel geen norm bevat die door de rechter rechtstreeks toepasbaar is. In de twee zaken waarin een beroep op artikel 24 is gedaan oordeelt de Centrale Raad in de ene zaak dat artikel 24 IVRK geen rechtstreekse werking heeft en in de andere zaak laat de Centrale Raad de vraag naar de rechtstreekse werking in het midden. In de enige zaak waarin een beroep wordt gedaan op artikel 28 IVRK, wordt door de Centrale Raad het IVRK als een geheel gezien en oordeelt hij dat het IVRK zich richt tot de overheid en daar niet rechtstreeks een beroep op kan worden gedaan. Nu er in deze zaak alleen een beroep is gedaan op artikel 28 ligt het voor de hand dat de Centrale Raad artikel 28 IVRK geen rechtstreekse werking toekent.¹⁶² In de afgelopen drie jaar is in socialezekerheidszaken één keer een beroep gedaan op artikel 6, twee keer een beroep op artikel 7 en één keer een beroep op artikel 20 IVRK. In deze zaken wordt geen oordeel gegeven over de rechtstreekse werking van de artikelen 6, 7 en 20 IVRK en in alle gevallen faalt het beroep op het IVRK.

Wat betreft de verdragsconforme uitleg en toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken is te constateren dat net als in het vorige onderzoek de Centrale Raad en de lagere rechter artikel 3 lid 1 en 2 en artikel 27 lid 3 IVRK gebruikt voor de invulling van het begrip 'zeer dringende redenen' in artikel 16 lid 1 WWB. Op grond van artikel 16 lid 1 WWB kan een minderjarige toch aanspraak op bijstand maken indien 'zeer dringende redenen' daartoe noodzaken.¹⁶³ In één uitspraak oordeelt de rechtbank 's-Gravenhage dat sprake is van 'zeer dringende redenen'.¹⁶⁴ In de andere uitspraken erkent de Centrale Raad of de lagere rechter dat artikel 16 lid 1 WWB in het licht van artikel 3 lid 1 en 2 en 27 lid 3 IVRK

¹⁶¹ ABRvS 22 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV6578; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932.

¹⁶² In het vorig onderzoek kwam een soortgelijke zaak voor, M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 204.

¹⁶³ Artikel 13 lid 1 sub f jo. Artikel 16 lid 1 WWB.

¹⁶⁴ Rb. 's-Gravenhage 14 december 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0500.

dient te worden uitgelegd, maar is er in het onderhavige geval geen sprake van zeer dringende redenen.

Tevens was in het vorig onderzoek de uitspraak van de Centrale Raad van 15 juli 2011 een mooi voorbeeld hoe bepalingen, los van de vraag of deze rechtstreekse werking hebben, toch van toegevoegde waarde kunnen zijn voor de beoordeling van de zaak.¹⁶⁵ In de huidige onderzoeksperiode is deze uitspraak door de Hoge Raad op 23 november 2012 vernietigd.¹⁶⁶ De Hoge Raad oordeelt dat het IVRK, in het bijzonder de artikelen 2, 3, 26 en 27 IVRK, niet meebrengt dat kinderbijslag niet mag worden geweigerd aan ouders die met hun kinderen voor de overheid kenbaar al langere tijd in Nederland verblijven, waarin zij een periode rechtmatig verblijf hadden in afwachting van hun aanvraag voor een verblijfsvergunning. Dat zij daardoor een zodanige band met Nederland hebben opgebouwd waardoor zij als ingezetenen van Nederland gezien kunnen worden is volgens de Hoge Raad niet relevant. Gezien de ruime beoordelingsruimte, het doel, de achtergrond en de uitgangspunten van de Koppelingswet en de eigen verantwoordelijkheid die op ouders rust voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen is het onderscheid naar verblijfstatus in de AKW gerechtvaardigd. Het beroep op artikel 2 IVRK is na 23 november 2012 meerdere keren ongegrond verklaard onder verwijzing naar dit arrest. Tevens wordt in 27 uitspraken onder verwijzing naar dit arrest van 23 november 2012 de vraag of uit het internationale recht moet worden afgeleid dat personen die rechtmatig in Nederland verblijven maar nog niet zijn toegelaten mogen worden uitgesloten van de verzekering voor de AKW, ontkennend beantwoord.

In het arrest van 23 november 2012 oordeelt de Hoge Raad ook dat kinderbijslag niet behoort tot die sociale voorzieningen die tot doel hebben te verhinderen dat gezinnen met kinderen onder het bestaansminimum leven. In een zaak van 3 februari 2012 oordeelde de rechtbank Haarlem dat het kindgebonden budget, nog meer dan kinderbijslag, bedoeld is als sociaal vangnet om te voorkomen dat kinderen onder het sociaal minimum uitkomen.¹⁶⁷ De Afdeling heeft deze uitspraak een jaar later vernietigd en geoordeeld, onder verwijzing naar het arrest van 23 november 2012, dat het kindgebonden budget niet strekt tot het waarborgen van het bestaansminimum.¹⁶⁸ Ook zorg- en huurtoeslag behoren niet tot die sociale

¹⁶⁵ CRvB 15 juli 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BR1905, M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 211.

¹⁶⁶ HR 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7740.

¹⁶⁷ Rb. Haarlem 3 februari 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BV3401.

¹⁶⁸ ABRvS 13 februari 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ1256. Zie ook ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3350; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3347; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3348; ABRvS 6 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ3352; ABRvS 29 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:190; ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:293.

voorzieningen die tot doel hebben te verhinderen dat gezinnen met kinderen onder het bestaansminimum leven.¹⁶⁹

Ten slotte springen in de onderhavige onderzoeksperiode drie redenen waarom het beroep op het IVRK faalt in het oog. Allereerst overwegen de Centrale Raad en de Afdeling in meerdere uitspraken dat het beroep op het IVRK faalt om het besluit tot weigering van het kindgebonden budget, kinderopvangtoeslag of gezinsbijstand niet is genomen aangaande kinderen. Het gaat om een financiële bijdrage van de Staat in de kosten van kinderen. De ouder is de begunstigde, derhalve heeft het kind geen zelfstandige aanspraak op de financiële steun, aldus de Centrale Raad en de Afdeling.¹⁷⁰ De tweede reden heeft te maken met artikel 8 EVRM. De Centrale Raad en de lagere rechter oordelen dat een eventuele positieve verplichting op basis van artikel 8 EVRM, al dan niet in samenhang met de artikelen 3 of 27 IVRK, om aan vreemdelingen financiële steun te verlenen op basis van de WWB, primair rust op het bestuursorgaan belast met de uitvoering van voorzieningen voor vreemdelingen en niet op het college van B en W.¹⁷¹ De derde reden betreft het oordeel dat de verplichtingen die voortvloeien uit het IVRK niet zo ver gaan dat in Nederland verblijvende kinderen zonder rechtmatig verblijf in staat moeten worden gesteld op te groeien op de minimaal aanvaardbare standaard voor kinderen die hier te lande verblijven met rechtmatig verblijf.¹⁷²

¹⁶⁹ Rb. Haarlem 23 augustus 2011, ECLI:NL:RBHAA:2011:BT1647; Rb. Noord-Nederland 4 maart 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:1414; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747.

¹⁷⁰ ABRvS 22 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV6578; CRvB 23 mei 2012, ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031; CRvB 17 december 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2847; ABRvS 13 november 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1932; ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:293; ABRvS 5 februari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:295; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:838; ABRvS 12 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:862; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747; ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1772; ABRvS 6 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2951.

¹⁷¹ CRvB 9 november 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BU4382; Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 22 november 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU7529; Rb. 's-Gravenhage 6 april 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3362; Rb. Amsterdam 1 juni 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8488; Rb. Amsterdam (vzr.) 20 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY8313; Rb. Utrecht 20 december 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BY7769; Rb. Den Haag 20 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16022; Rb. Rotterdam 31 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8630; CRvB 15 april 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1259. In de zaak ABRvS 14 mei 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1747 overweegt de rechter dit eveneens ten aanzien van zorg- en huurtoeslag en het kindgebonden budget en in CRvB 5 juli 2013, ECLI:NL:CRVB:2013:983 ten aanzien van kinderbijslag.

¹⁷² Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5948; Rb. Den Haag 19 februari 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5949.

Hoofdstuk 5

DE TOEPASSING VAN HET IVRK IN OVERIGE BESTUURS- ZAKEN

L. Schäperkötter

Inleiding

De toepassing van het IVRK in het vreemdelingenrecht en het socialezekerheidsrecht is in de hoofdstukken 3 en 4 besproken. De overige bestuurszaken waarin het IVRK een rol heeft gespeeld, komen in dit hoofdstuk aan de orde. Het gaat daarbij om 31 uitspraken over uiteenlopende bestuursrechtelijke kwesties.¹ Dit zijn er fors meer dan in het vorige onderzoek; toen ging het nog om 33 uitspraken in een periode van bijna tien jaar, nu zijn dat er 31 in drie jaar.²

Geschillen die in dit hoofdstuk aan bod komen betreffen onder meer de vraag of het LBIO de belangen van het kind bij het opleggen van een ouderbijdrage had kunnen en moeten meewegen, het discriminatieverbod en de verstrekking van de vergunning voor de Sinterklaasintocht van 2013 in Amsterdam en de weigering om een Verklaring Omtrent het Gedrag af te geven op grond van zeden- en geweldsdelicten die op minderjarige leeftijd begaan zijn. Een groot deel van de uitspraken is net als in het eerste onderzoek afkomstig van de hoogste algemene bestuursrechter in ons land, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling). In vrijwel alle gevallen zijn de procespartijen volwassenen. In drie zaken is er sprake van één of meerdere minderjarige procespartijen.³

De centrale vraag in dit hoofdstuk is óf en zo ja op welke wijze de Nederlandse rechter het IVRK in de periode 1 september 2011 tot 1 september 2014 in overige bestuurszaken heeft toegepast. Achtereenvolgens zal hier de toepassing van de artikelen 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 16, 18, 27, 28, 40 en 41 worden toegelicht.⁴ Ook wordt aandacht besteed aan uitspraken waarin geen specifieke

¹ Zie bijlage V. Jurisprudentieoverzicht overige bestuurszaken.

² M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi 2012.

³ Rb. Amsterdam 13 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV0322; Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY4758; Rb. Haarlem 28 november 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BY4226.

⁴ In de vorige onderzochte periode is met betrekking tot 'overige bestuurszaken' geen beroep gedaan op de artikelen 1, 2, 8, 12, 27 en 41 IVRK. In tegenstelling tot de hier onderzochte periode werd toen wel een beroep gedaan op de artikelen 19 en 31 IVRK.

bepaling wordt genoemd, maar waarin wel in algemene termen aan het IVRK wordt gerefereerd. Dit hoofdstuk eindigt met de belangrijkste bevindingen ten aanzien van bovengenoemde bepalingen in de ‘Samenvatting en conclusie’.

Artikel 1 (Definitie van het kind)

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

In vijf zaken wordt het beroep op het IVRK op grond van de leeftijd van de procespartij verworpen. De rechter oordeelt kennelijk, hoewel dit in geen van de uitspraken expliciet wordt vermeld, dat het IVRK niet van toepassing is op grond van artikel 1 IVRK.

In een uitspraak van de rechtbank Zwolle-Lelystad haalt een inmiddels meerderjarige eiseres artikel 28 IVRK aan in haar beroep tegen de weigering van de minister van Veiligheid en Justitie om haar een Verklaring omtrent het Gedrag (hierna: VOG) te verschaffen.⁵ Volgens de rechtbank is het IVRK niet op de vrouw van toepassing nu zij meerderjarig is. De rechtbank verklaart de stelling dat het IVRK in dit geval ‘uitstralende werking moet hebben’ niet te kunnen volgen.

De Afdeling buigt zich ruim een half jaar later over een beroep op artikel 40 IVRK in een hoger beroep tegen het besluit van de korpschef om appellant geen toestemming te verschaffen tot het verrichten van beveiligingswerkzaamheden.⁶ De man heeft zowel op meerderjarige als op veertienjarige leeftijd delicten gepleegd. De Afdeling stelt dat de rechtbank het beroep op artikel 40 IVRK terecht heeft verworpen omdat de man meerderjarig was ten tijde van een aantal van de overtredingen.

In de resterende drie uitspraken doen volwassenen een beroep op het IVRK terwijl het de vraag is of het belang van het kind daarvoor de belangrijkste motiveringsgrond is. Een opmerkelijk voorbeeld is de hiernavolgende zaak. Een man stelt hoger beroep in tegen het besluit van de staatsecretaris van Veiligheid en Justitie om hem geen VOG te verschaffen voor de functie van zwemonderwijzer. De man, die veroordeeld is voor ontucht met een kind (hij was zelf op dat moment meerderjarig), doet een beroep op artikel 3 IVRK.⁷ Dit beroep mist volgens de Afdeling toepassing omdat de appellant meerderjarig is. In de tweede zaak,

⁵ Rb. Zwolle-Lelystad 28 augustus 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BX6023. Deze zaak wordt ook bij artikel 28 IVRK behandeld.

⁶ ABRvS 27 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ7448. Deze uitspraak wordt ook behandeld bij artikel 40 IVRK.

⁷ ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1225. De uitspraak vermeldt niet met welke motivatie deze volwassen zedendelinquent een beroep doet op artikel 3 IVRK.

eveneens bij de Afdeling, tekent een vader hoger beroep aan tegen het besluit van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie waarin deze toestemming verleent tot het wijzigen van de geslachtsnaam van de zoon in de naam van de moeder.⁸ De Afdeling oordeelt dat het beroep op het IVRK ‘reeds’ faalt nu dit Verdrag ziet op minderjarigen en de zoon op het moment van zijn verzoek tot naamswijziging achttien jaar oud was.⁹

De laatste uitspraak betreft de Sinterklaasintocht van 2013 in Amsterdam.¹⁰ De 21 eisers in deze zaak doen tevergeefs een beroep op het IVRK ‘omdat eisers ten tijde van het bestreden besluit meerderjarig waren en niet is gebleken dat (één of meer van de) eiser(s) als wettelijk vertegenwoordiger namens één of meer kinderen heeft opgetreden. Eisers kunnen zich daarom niet beroepen op het IVRK’, aldus de rechtbank Amsterdam. Interessant om te vermelden is dat ondanks dat in de zaak bij de voorzieningenrechter rondom de intocht van Sinterklaas evenmin sprake was van minderjarige eisers, dan wel wettelijke vertegenwoordigers die namens kinderen optraden, de rechtbank Amsterdam daar wel het beroep op het IVRK accepteerde.

Artikel 2 (Non-discriminatie)

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

In twee uitspraken speelt artikel 2 IVRK een rol. De rechtbank Arnhem neemt rechtstreekse werking aan van lid 1 van artikel 2, de rechtbank Amsterdam laat de werking in het midden. In geen van beide zaken slaagt het beroep (op het IVRK).

⁸ ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1265. Deze uitspraak wordt ook behandeld bij ‘Algemeen (geen specifieke bepaling)’.

⁹ Het is de vraag waar de rechter op doelt met ‘reeds’. Mogelijk wil de rechter daarmee zeggen dat het beroep van de vader op het IVRK ook had gefaald wanneer de zoon minderjarig was geweest ten tijde van het indienen van zijn verzoek.

¹⁰ Rb. Amsterdam 3 juli 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3888. De uitspraak vermeldt niet om welke bepalingen het gaat. De zaak betreffende Sinterklaas-intocht van 2013 die (een deel van de verzoekers) bij de voorzieningenrechter aanhangig heeft gemaakt, wordt besproken bij de artikelen 2, 3 en 27 IVRK. Zie: Rb. Amsterdam (vzr.) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443.

Rechtstreekse werking

De rechtbank Arnhem gaat uit van de rechtstreekse werking van artikel 2 lid 1 IVRK in een uitspraak van 13 november 2012.¹¹ Een moeder, eiseres in deze, gaat in beroep tegen de weigering van het college van burgemeester en wethouders (hierna: college van B en W) van Doesburg om het leerlingenvervoer van en naar de 'Iederwijschool Wonderwijs' te bekostigen. Met een verwijzing naar een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep oordeelt de rechtbank dat artikel 2 lid 1 'een ieder verbindende verdragsbepaling is in de zin van artikel 94 Grondwet' (hierna: Gw) inhoudende een 'onvoorwaardelijk en nauwkeurig bepaalbaar subjectief recht op non-discriminatie, op één lijn te stellen met de in artikel 14 van het EVRM en artikel 26 van het IVBPR neergelegde non-discriminatiebepalingen, welke bepalingen rechtstreekse werking hebben'.¹² Het maken van onderscheid op de in artikel 2 lid 1 aangegeven punten is alleen toegestaan als hiermee een in het kader van het IVRK geoorloofde doelstelling wordt nagestreefd en als het betreffende onderscheid een geschikt en jegens de kinderen evenredig te achten middel vormt om dit doel te bereiken, aldus de rechtbank:

Naar het oordeel van de Rechtbank wordt met de weigering van een bekostiging van leerlingenvervoer geen inbreuk gemaakt op de anti-discriminatiebepaling van artikel 2 van het IVRK of op het recht op onderwijs, zoals opgenomen in artikel 28 van het IVRK, nu in de Wpo het recht op een vrije onderwijskeuze, verband houdend met godsdienst of levensbeschouwing, is verankerd. Dat in dit geval de gekozen school niet kan worden aangemerkt als de dichtstbijzijnde toegankelijke school van de levensbeschouwelijke richting en dat daardoor geen recht op vergoeding van leerlingenvervoer van en naar die school bestaat, is bij de Wpo voorzien en door de wetgever in een democratische samenleving noodzakelijk geacht in het belang van het economisch welzijn van het land, zodat van strijdigheid met de artikelen 2 en 28 van het IVRK geen sprake is.

Overig

De vergunning van de burgemeester voor de Sinterklaasintocht van 2013 in Amsterdam staat centraal in een uitspraak van 8 november 2013 van de voorzieningenrechter.¹³ Verzoekers stellen dat Zwarte Piet met zijn 'racistische verschijning' een 'racistische onderstroom' in stand houdt. Zij doen een beroep op de

¹¹ Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY4758. Verzoekster doet ook een beroep op de artikel 3 en de rechtbank haalt 28 IVRK aan, daarover meer in de desbetreffende paragrafen.

¹² CRvB 24 januari 2006, ECLI:NL:CRVB:2006:AV0197. Deze zaak is behandeld in het vorige onderzoek. Zie: M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 176 e.v. en 209.

¹³ Rb. Amsterdam (vzr.) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443. De uitspraak in eerste aanleg in de bodemzaak wordt behandeld bij artikel 1 en Algemeen (geen specifieke bepaling). Zie ook: Rb. Amsterdam 3 juli 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3888.

artikelen 2, 3 en 27 IVRK. De zeven verzoekers redeneren dat door het fenomeen Zwarte Piet een onderscheid wordt gemaakt tussen ‘zwarte en witte kinderen’. Dit is volgens hen strijdig met het IVRK. Door de vergunning te verlenen heeft de burgemeester ‘de verhoogde beschermwaardigheid van in dit geval zwarte kinderen miskend’. De voorzieningenrechter stelt dat de artikelen 3 en 27 geen normen bevatten die vatbaar zijn voor rechtstreekse werking, maar gaat niet in op de werking van artikel 2. Wel oordeelt de rechtbank dat er geen sprake van schending is nu er in casu geen kinderen worden gediscrimineerd door de burgemeester. Daarbij plaatst de voorzieningenrechter de kanttekening dat hier, gezien de lopende maatschappelijke discussie, het laatste nog niet over is gezegd.¹⁴

Artikel 3 (Belang van het kind)

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 3 IVRK is het meest ingeroepen, in totaal vijftien keer, al of niet in combinatie met andere artikelen (2, 7, 8, 9, 13, 16, 18, 27, 28 en 40 IVRK). Ten opzichte van de vorige onderzoeksperiode is dat een duidelijke toename. Toen speelde artikel 3 in tien jaar tijd in twaalf uitspraken een rol voor wat betreft overige bestuurszaken.¹⁵

¹⁴ De verzoekers hebben hoger beroep aangetekend, zie: ABRvS, 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4117. De Afdeling oordeelt daarin dat de burgemeester van Amsterdam de vergunningaanvraag voor de Sinterklaasintocht voor 2013 terecht alleen heeft getoetst ‘aan de eisen van openbare orde en veiligheid. Hij is niet bevoegd de vraag te beantwoorden of van de figuur van ‘Zwarte Piet’ een discriminerend effect uitgaat en daardoor een schending oplevert van het grondrecht op respect voor het privéleven en het discriminatieverbod.’

¹⁵ 1 januari 2002 tot 1 september 2011. Zie: M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 213-217.

In dit hoofdstuk komt in een aantal zaken met betrekking tot artikel 3 IVRK één en dezelfde uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012 voor.¹⁶ Deze uitspraak is in hoofdstuk 3 uitgebreid besproken. In de eerste zaak waarin artikel 3 IVRK wordt genoemd in dit hoofdstuk heeft een bestuursorgaan de belangen van het kind niet betrokken in zijn besluitvorming, met als gevolg dat het beroep op artikel 3 IVRK slaagt. In de andere zaken is het belang van het kind wel betrokken in de besluitvorming en oordeelt de rechter dat artikel 3 IVRK wat betreft het gewicht dat aan het belang van een kind in een concreet geval moet worden toegekend, geen norm bevat die direct toepasbaar is. In deze zaken slaagt het beroep op het IVRK niet omdat de belangen van het kind in die gevallen niet prevaleert boven de belangen van het bestuursorgaan, of omdat appellante niet heeft aangevoerd hoe de belangen van het kind in gedrang komen door het bestreden besluit. In twee uitspraken laat de rechter de rechtstreekse werking expliciet in het midden. In één zaak oordeelt de rechtbank Amsterdam uitdrukkelijk dat artikel 3 IVRK geen rechtstreekse werking toekomt. Dezelfde rechtbank oordeelt in een andere uitspraak dat artikel 3 weliswaar niet direct toepasbaar is door de rechter, maar dat niettemin de belangen van kinderen meegewogen dienen te worden. In acht uitspraken gaat de rechter helemaal niet of nauwelijks in op artikel 3 IVRK of komt de rechter niet toe aan de beoordeling ervan.

Rechtstreekse werking

De Afdeling haalt ten aanzien van de rechtstreekse werking van artikel 3 in twee zaken de uitspraak van 7 februari 2012 van de Afdeling aan.¹⁷ De eerste zaak waarbij dat gebeurt betreft een uitspraak van 15 augustus 2012.¹⁸ Deze interessante uitspraak is de enige in dit hoofdstuk waarbij het beroep op artikel 3 slaagt. De zaak betreft een door het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (hierna: LBIO) opgelegde ouderbijdrage. Wederpartij is een in België woonachtige vader van drie kinderen, die in een pleeggezin zijn geplaatst. De vader stelt dat de verschuldigde ouderbijdrage het hem gezien de reiskosten financieel onmogelijk maakt zijn kinderen in Nederland te bezoeken. Dit levert volgens de vader strijd op met de artikelen 3 en 9 IVRK 'die strekken tot waarborging van de belangen van het kind'. Volgens het LBIO echter vormen de bezwaren van de vader geen uitzondering in de zin van de in artikel 71b Uitvoeringsbesluit Wet op de Jeugdzorg (hierna: Uitvoeringsbesluit) limitatief opgesomde uitzonderingsgevallen. De wet voorziet bovendien niet in een hardheidsclausule. Het LBIO concludeert dan ook niet bevoegd te zijn tot het buiten invordering stellen van de ouderbijdrage.

¹⁶ ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716. Deze uitspraak en de betekenis ervan voor de rechtstreekse werking van artikel 3 wordt uitgebreid besproken in hoofdstuk 3 bij artikel 3 onder het kopje 'Rechtstreekse werking'.

¹⁷ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660; ABRvS 29 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:202.

¹⁸ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660. Deze uitspraak wordt ook behandeld bij artikel 9 IVRK.

De rechtbank Rotterdam stelde vervolgens in eerste aanleg, blijkens de uitspraak van de Afdeling, dat het LBIO had moeten onderzoeken of het opleggen van de ouderbijdrage tot gevolg kan hebben dat de kinderen belemmerd worden in hun rechtstreekse contact met hun ouders.¹⁹ Wanneer dit het geval is, dient het LBIO artikel 71b Uitvoeringsbesluit wegens strijd met de artikelen 3 en 9 IVRK buiten toepassing te laten, aldus het eerdere oordeel van de rechtbank Rotterdam. De Afdeling overweegt als volgt:

In artikel 71b Uitvoeringsbesluit is dwingend en limitatief voorgeschreven in welke gevallen het LBIO bevoegd is tot het buiten invordering stellen van de verschuldigde ouderbijdrage. Ingevolge artikel 94 van de Grondwet vinden wettelijke voorschriften evenwel geen toepassing, indien deze toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende bepaling van verdragen en van besluiten van volkenrechtelijke organisaties.

(...)

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 7 februari 2012 (...)) is artikel 3 van het IVRK een ieder verbindend in zoverre het ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende een kind de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Op grond hiervan dienen bestuursorganen de belangen van het kind bij hun oordeelsvorming te betrekken en zich voldoende rekenschap te geven van die belangen. Aangezien het LBIO in het besluit van 18 mei 2010 de belangen van de kinderen van [wederpartij] niet in zijn oordeelsvorming heeft betrokken, maar slechts heeft volstaan met verwijzing naar het limitatieve karakter van de in artikel 71 van de Wjz [Wet op de jeugdzorg, red.] opgesomde uitzonderingsgevallen en het gegeven dat de wet niet voorziet in een hardheidsclausule, heeft de rechtbank dat besluit terecht vernietigd.²⁰

De Afdeling oordeelt hier dat het IVRK direct door bestuursorganen toegepast kan worden, ook als dat betekent dat een bestuursorgaan het nationale recht buiten toepassing moet laten. In casu had het LBIO dus zelf en zonder tussenkomst van de rechter het te beperkte artikel 71 Wjz terzijde kunnen schuiven en de belangen van het kind uit eigen beweging mee kunnen laten wegen bij zijn besluitvorming.²¹ Vermeldingswaardig is nog dat naar aanleiding van deze uitspraak de Afdeling op 31 mei 2013 een advies aan de Tweede Kamer heeft uitgebracht waarin zij een wetswijziging voorstelt zodat wordt voorzien in een hardheidsclausule inzake artikel 71 Wjz.²²

¹⁹ De uitspraak in eerste aanleg is niet gepubliceerd.

²⁰ De uitspraak waar de Afdeling hier naar verwijst is: ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716, deze zaak is uitgebreid besproken in hoofdstuk 3 bij artikel 3 onder het kopje 'Rechtstreekse werking'.

²¹ Zie hierover ook de noot van J.J.J. Sillen bij deze uitspraak.

²² Zie ook: Kamerstukken II 2012/13, 33 684, nr. 4, onder 'b. Voorgestelde regeling'. De onderhavige uitspraak wordt verder nog aangehaald in een recente uitspraak van de Afdeling naar aanleiding van de Sinterklaasintocht 2013. Het betreft het hoger beroep op de bij artikel 2 behandelde uitspraak ECLI:NL:RBAMS:2014:3888. Zie: ABRvS, 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4117.

De andere zaak waarbij de Afdeling de uitspraak van 7 februari 2012 aanhaalt betreft een hoger beroep van 29 januari 2014. Ook hier draait het (mede) om het dwingende en limitatieve karakter van artikel 71b Uitvoeringsbesluit en de ouderbijdrage. Volgens de Afdeling 'is artikel 3 een ieder verbindend in zoverre het ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende een kind de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Wat betreft het gewicht dat aan het belang van een kind in een concreet geval moet worden toegekend, bevat artikel 3, eerste lid, van het IVRK, gelet op de formulering ervan, geen norm die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. Wel dient de bestuursrechter in dit verband te toetsen of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en aldus bij de uitoefening van zijn bevoegdheden binnen de grenzen van het recht is gebleven'.²³ Het beroep (op de bepaling) slaagt hier evenwel niet nu appellante 'in beroep niet heeft aangevoerd dat de belangen van haar kinderen als gevolg van de besluitvorming van het LBIO in het gedrang komen'.

De rechtbank Arnhem lijkt in een uitspraak van 13 november 2012 uit te gaan van een vergelijkbaar oordeel over de rechtstreekse werking van artikel 3 als beschreven in de voorgaande zaak.²⁴ Ook hier wordt de passage over het gewicht dat aan het belang van het kind moet worden toegekend aangehaald. In het geding is het recht op vergoeding van leerlingenvervoer. De rechtbank gaat redelijk uitgebreid in op het IVRK in deze zaak, waarin ook een beroep wordt gedaan op artikel 2 en de rechter zelf artikel 28 IVRK aanhaalt.²⁵ Het beroep (op de IVRK-bepalingen) faalt. De belangen van het kind dienen volgens de rechtbank weliswaar meegewogen te worden, maar hoeven niet altijd te prevaleren. Dat blijkt volgens de rechtbank uit een uitspraak van de Afdeling van 13 juli 2011.²⁶ Hierin wordt met een verwijzing naar de oorspronkelijke Engelse bewoording – *a primary consideration* – gesteld dat het belang van het kind zoals dat in artikel 3 IVRK is vastgelegd niet 'de' eerste overweging is, maar 'een' eerste overweging.

In een zaak die gevoegd is behandeld door de rechtbank Amsterdam betreffende een uit Ghana afkomstig gezin is sprake van een belangenafweging in het kader van artikel 3 IVRK vergelijkbaar met de bovengenoemde uitspraken.²⁷ Het beroep op artikel 3 slaagt niet. In de ene uitspraak draait het om de opneming van de afstammingsgegevens van twee meerderjarige kinderen in het GBA, in de andere zijn de afstammingsgegevens van een minderjarig kind verwijderd uit de

²³ ABRvS 29 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:202. Ook hier verwijst de Afdeling naar de uitspraak van 7 februari 2012 en spreekt van rechtstreekse werking in zoverre het ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende een kind de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken.

²⁴ Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY4758.

²⁵ Deze uitspraak wordt ook behandeld bij de artikelen 2 en 28.

²⁶ ABRvS 13 juli 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR1478.

²⁷ Rb. Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9361; Rb. Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9358.

Gemeentelijke Basisadministratie (hierna: GBA).²⁸ De uitspraak betreffende de meerderjarige kinderen wordt hier behandeld, de uitspraak met betrekking tot de minderjarige onder het kopje 'Overig' omdat de rechter in deze laatste zaak niet ingaat op het IVRK. De zaak betreft in beide uitspraken dezelfde vader. Eisers zijn de vader en zijn drie kinderen. Verweerder is het college van B en W van Amsterdam. Centraal staat de vraag of de eiser afdoende heeft aangetoond dat hij de vader van de drie kinderen is. Eisers doen onder meer een beroep op artikel 3 IVRK. De rechtbank gaat daar als volgt op in:

*In artikel 3 van het IVRK is bepaald dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging vormen. Dit betekent echter niet dat het belang van het kind onder alle omstandigheden voorrang heeft op welke belangen dan ook. Zoals hiervoor overwogen dienen de gegevens in de basisadministratie betrouwbaar en duidelijk te zijn. Verweerder [lees: college van B en W, red.] heeft er dan ook belang bij dat in de GBA geen gegevens worden opgenomen die feitelijk onjuist zijn. Zoals hiervoor is vastgesteld kunnen de geboorteakten niet dienen als brondocument aan de hand waarvan de afstammingsrelatie van eiser tot de kinderen kan worden geregistreerd. Niet kan worden ingezien dat het belang van verweerder dient te wijken voor het opnemen in de GBA van de onvoldoende betrouwbare en daarom mogelijk onjuiste vaststelling van die afstamming. Deze beroepsgrond slaagt niet.*²⁹

In de bij artikel 2 IVRK eveneens behandelde zaak betreffende de intocht van Sinterklaas oordeelt de voorzieningenrechter van de rechtbank Amsterdam dat artikel 3 en 27 IVRK geen normen bevat 'die vatbaar zijn voor rechtstreekse toepassing door de rechter, omdat zij daarvoor niet voldoende concreet zijn en nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving behoeven'.³⁰ De voorzieningenrechter vervolgt dan:

*Dat neemt niet weg dat de voorzieningenrechter, wederom terughoudend, moet toetsen of verweerder zich in het licht van artikel 3 IVRK, voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind.*³¹

In casu heeft de burgemeester dat gedaan, aldus de rechtbank.

²⁸ De zaak met het minderjarige kind wordt behandeld over het kopje 'Overig', zie: Rb. Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9358. De rechtbank gaat niet in op artikel 3 IVRK in de uitspraak betreffende het minderjarige kind.

²⁹ Rb. Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9361.

³⁰ Rb. Amsterdam (vzr.) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443. Deze uitspraak is bij artikel 2 IVRK meer uitgebreid behandeld.

³¹ Met 'wederom' verwijst de voorzieningenrechter vermoedelijk naar zijn overweging eerder in de uitspraak dat de burgemeester voor zijn belangenafweging dient te volstaan met een 'afstandelijke' toetsing van eenieders belangen (dat wil zeggen die van de tegenstanders van Zwarte Piet maar ook die van de vergunninghouder en de andere inwoners van Amsterdam).

In twee uitspraken wordt de rechtstreekse werking van artikel 3 expliciet in het midden gelaten.³² De eerste zaak is in het vorige onderzoek in eerste aanleg besproken en komt hier in hoger beroep aan bod.³³ In het geding is de weigering van de minister van Veiligheid en Justitie om een inmiddels volwassen vrouw een VOG te verschaffen; dit op grond van (gewelds- en zeden)delicten die eiseres op dertienjarige leeftijd beging. In eerste aanleg betrof de rechtbank Den Haag artikel 3 bij de toetsing van het besluit aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De rechtbank oordeelde dat het besluit van de minister strijdig is ‘met de geest van artikel 3 IVRK’ nu de beleidsregels ten aanzien van de VOG zonder voorbehoud zowel voor volwassenen als minderjarigen gelden. Daarmee houdt de minister volgens de rechtbank onvoldoende rekening met de ontwikkeling van een kind tussen het dertiende en negentiende levensjaar. In tegenstelling tot de rechtbank Den Haag is de Afdeling echter van mening dat de beleidsregels er niet aan in de weg staan dat individuele omstandigheden van de aanvrager worden betrokken bij de beoordeling, zoals er ook gekeken wordt naar de ernst van het delict en het tijdsverloop tussen de veroordeling en de beoordeling van de aanvraag. Volgens de Afdeling valt, ‘daargelaten of aan artikel 3 rechtstreekse werking toekomt’, niet in te zien ‘dat de beleidsregels in strijd zijn met de letter dan wel de geest van genoemde bepaling [artikel 3, red.] van het IVRK’. De Afdeling gelast de vernietiging van de uitspraak van de rechtbank.³⁴

De tweede zaak waarin de rechter de rechtstreekse werking uitdrukkelijk in het midden laat, betreft een verzoek om een voorlopige voorziening bij de sluiting van de woning van een moeder en haar minderjarige kinderen.³⁵ De burgemeester van Valkenswaard heeft de woning laten sluiten nadat op het terrein van de woning een hennepkwekerij is aangetroffen. De moeder stelt dat het besluit strijdig is met artikel 3, omdat onvoldoende rekening is gehouden met de belangen van de kinderen. De voorzieningenrechter oordeelt daar als volgt over:

Verzoeksters stelling dat het bestreden besluit niet in stand kan blijven omdat het in strijd is met het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK), slaagt ten slotte evenmin omdat, nog afgezien van de vraag of de genoemde bepaling rechtstreekse werking heeft, er geen grond bestaat voor het oordeel dat verweerder zich in het onderhavige geval onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van de kinderen. In het

³² ABRvS 19 oktober 2011, ECLI:NL:RVS:BT8577; Rb. Oost-Brabant (zittingsplaats 's Hertogenbosch) (vzr.) 14 augustus 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:4458.

³³ ABRvS 19 oktober 2011, ECLI:NL:RVS:BT8577; Rb. Den Haag 15 september 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BN8404. M.M.C. Limbeek, ‘De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 215.

³⁴ De vrouw doet ook een beroep op artikel 16 en 40 lid 2. De uitspraak wordt ook bij deze artikelen behandeld.

³⁵ Rb. Oost-Brabant (zittingsplaats 's Hertogenbosch) (vzr.) 14 augustus 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:4458. Zie ook: ABRvS 9 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2562. Deze uitspraak wordt bij artikel 16 IVRK behandeld.

door verweerder gehanteerde stappenplan wordt voorzien in het aanbieden van vervangende woonruimte aan 'onschuldige' bewoners die niets met de aanwezigheid van drugs in en rond het pand te maken hebben. Ter zitting is door verweerders gemachtigde aangegeven dat de kinderen van verzoekster als zodanig worden aangemerkt.

In één uitspraak oordeelt de rechtbank uitdrukkelijk dat aan artikel 3 geen rechtstreekse werking toekomt zonder te toetsen of verweerder de belangen van het kind heeft meegewogen bij zijn beslissing. Het gaat om een uitspraak van 13 december 2011 van de rechtbank Amsterdam.³⁶ De eiser, een minderjarige jongen die in een gesloten inrichting voor jeugdigen is opgenomen, wil een klacht indienen bij de kinderombudsman over het vervoer door de Dienst Vervoer & Ondersteuning. De jongen stelt dat hij, gelet op zijn beperking (Asperger-syndroom), daartoe de hulp behoeft van een advocaat. De Raad voor de Rechtsbijstand, verweerder in deze, wijst dit verzoek af. De jongen voert aan dat dit een schending van artikel 3 oplevert. Daarnaast beroept hij zich op de richtlijnen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake 'Child friendly justice'.³⁷ De rechtbank ziet geen schending van paragraaf 37 van de richtlijnen nu de jongen onvoldoende heeft aangetoond dat hij de klacht niet met behulp van anderen dan een advocaat kan indienen. De rechtbank verklaart het beroep ongegrond. Ten aanzien van artikel 3 oordeelt zij:

Tegen een eventuele schending van artikel 3 van het IVRK kan bij de rechtbank niet in rechte worden opgekomen omdat deze bepaling volgens vaste jurisprudentie geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is.³⁸

Overig

Van de voor deze paragraaf onderzochte uitspraken vallen er acht onder de categorie 'Overig', omdat de rechter het beroep op het IVRK niet behandelt of gemotiveerd verwerpt.³⁹ Dat laatste is het geval in een zaak bij de Afdeling betreffende

³⁶ Rb. Amsterdam 13 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV0322.

³⁷ Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010, nr. I.1-3 en de paragrafen 34-43. De richtlijnen zijn gepubliceerd op www.coe.int.

³⁸ De rechtbank gaat verder niet in op artikel 3 IVRK en toetst het belang van de eiser evenmin. Dit is een van de twee uitspraken in dit hoofdstuk waarin de rechtstreekse werking van een IVRK-bepaling uitdrukkelijk niet wordt aangenomen. In beide gevallen zijn de uitspraken afkomstig van de rechtbank Amsterdam. De andere uitspraak betreft artikel 27 IVRK, deze uitspraak wordt behandeld bij de artikelen 2, 3 en 27 IVRK. Zie ook: Rb. Amsterdam (vrz.) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443.

³⁹ Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9358; ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2760; ABRvS 11 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1067; Rb. Roermond 18 juni 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW9177; ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1225; ABRvS 19 december 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BY6731; ABRvS 17 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ7767.

een verzoek om naamswijziging door een moeder voor haar minderjarige dochter.⁴⁰ Volgens de moeder is de dochter staatloos, volgens de Afdeling echter heeft zij de Russische nationaliteit. De moeder doet een beroep op de artikelen 3, 7, 8, 13 en 18 IVRK. Zij stelt dat de dochter problemen ondervindt, omdat zij de enige in het gezin is met een andere geslachtsnaam. Het recht op een naam is volgens de moeder 'een middel tot persoonlijke identificatie en het horen bij een familie'. De Afdeling wijst het beroep af met het argument dat de Nederlandse staat niet de bevoegdheid heeft om de geslachtsnaam van een burger van Rusland te wijzigen. Het IVRK strekt niet zover dat op grond daarvan inbreuk kan worden gemaakt op internationale afspraken op het gebied van namenrecht, aldus de Afdeling.

De rechtbank Amsterdam gaat niet in op het IVRK in een van de twee uitspraken inzake de gevoegde zaak van de Ghanese familie. De andere uitspraak is hierboven behandeld onder 'Rechtstreekse werking'.⁴¹ De zaak betreft de verwijdering van de afstammingsgegevens van het minderjarige kind uit het GBA. De rechtbank volstaat met een parafrasering van de tekst van artikel 3 en gaat ook anderszins niet in op het IVRK. De beroepszaak slaagt in zoverre dat de rechtbank de weg opent om de afstamming alsnog vast te stellen bijvoorbeeld door een DNA-onderzoek.

In twee uitspraken in dezelfde zaak, één uitspraak in eerste aanleg en één uitspraak in hoger beroep, gaan de rechtbank Roermond en de Afdeling eveneens niet of nauwelijks in op een beroep op artikel 3.⁴² De reden daarvoor is dat deze bepaling (en 40 lid 1 IVRK) slechts zijdelings een rol speelt in deze bestuursrechtzaak. De uitspraken betreffen de weigering van de minister van Veiligheid en Justitie om de justitiële gegevens van twee inmiddels meerderjarige mannen te verwijderen uit het Justitieel Documentatiesysteem (JDS). De mannen stonden op minderjarige leeftijd terecht voor het overhalen twee kleuters om elkaar te kussen en elkaars billen te betasten voor geld. De twee jongens hadden deze handelingen bovendien gefilmd. In de hier onderzochte uitspraken draait het om de gevolgen van een strafzaak, die in de vorige onderzoeksperiode ook aan de orde kwam.⁴³ In die strafzaak speelden de artikelen 3 en 40 een belangrijke rol. Het betrof toen een van de zeldzame jeugdstrafrechtzaken waarin de rechtbank schending van de artikelen 3 en 40 lid 1 aannam. De officier van justitie werd daarbij niet-ontvankelijk verklaard wegens strijd met deze bepalingen. In de hier behandelde uitspraak in eerste aanleg komen deze bepalingen slechts aan de orde in een verwijzing naar de strafzaak. Volgens de minister, de verweerder in eerste aanleg,

⁴⁰ ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2760.

⁴¹ De uitspraak die hier behandeld wordt is: Rb. Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9358. De andere uitspraak is: Rb. Amsterdam 14 maart 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9361.

⁴² Rb. Roermond 18 juni 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW9177; ABRvS 11 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1067.

⁴³ N. van der Meij, 'De toepassing van het IVRK in strafzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 247.

biedt de Nederlandse wetgeving geen ruimte om gegevens uit het JDS te verwijderen. De rechtbank Roermond oordeelt dat uit artikel 22 lid 1 van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (hierna: Wjsg) volgt dat gegevens wel degelijk verwijderd of afgeschermd kunnen worden wanneer deze ‘niet ter zake dienend zijn’. Dat is volgens de minister wel het geval voor ‘iedereen’ maar niet voor Nederlandse rechterlijke ambtenaren. Voor hen dienen de gegevens beschikbaar te blijven. Dit standpunt acht de rechtbank onhoudbaar nu de officier van justitie op grond van schending van de artikelen 3 en 40 lid 1 IVRK niet-ontvankelijk is verklaard. De rechtbank Roermond wijst het verzoek van de inmiddels volwassen mannen toe en gelast de volledige verwijdering van de justitiële gegevens uit het JDS. De minister gaat tegen de uitspraak in hoger beroep. De Afdeling vernietigt daarop de uitspraak van rechtbank Roermond en bepaalt dat de rechtsgevolgen van het besluit in stand blijven. Zij motiveert haar oordeel als volgt:

Ten behoeve van de rechtspleging worden justitiële gegevens aan Nederlandse rechterlijke ambtenaren verstrekt. Zoals nader toegelicht in hoger beroep acht de minister de registratie van de gegevens van belang ten behoeve van de rechtspleging. Indien [wederpartijen] opnieuw zouden worden verdacht van een soortgelijk strafbaar feit kan de eerdere verdenking van belang zijn voor beslissingen van de officier van justitie en de rechter. Daarbij acht de minister niet ten onrechte van belang dat Nederlandse rechterlijke ambtenaren geacht kunnen worden over zodanige deskundigheid te beschikken dat zij geregistreerde gegevens in het juiste perspectief kunnen plaatsen. Dat, zoals [wederpartijen] daartegen hebben aangevoerd, uit de vonnissen van 16 februari 2009 volgt dat de rechtbank de beslissing van de officier van justitie om tot vervolging over te gaan aanmerkt als een ernstige schending van de goede procesorde en in strijd acht met hetgeen is bepaald in de artikelen 3 en 40 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, maakt dat niet anders. De minister heeft naar het oordeel van de Afdeling ten tijde van belang niet ten onrechte het standpunt ingenomen dat de gegevens voor Nederlandse rechterlijke ambtenaren ter zake dienend zijn.⁴⁴

In de resterende drie zaken komt de rechter evenmin toe aan het bespreken van artikel 3 IVRK.⁴⁵ Een beroep op deze bepaling mist volgens de Afdeling toepassing in een zaak, omdat de appellante meerderjarig is.⁴⁶ Deze gaat in beroep tegen het besluit van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie om hem geen VOG te verschaffen voor een functie van zwemonderwijzer.⁴⁷

⁴⁴ ABRvS 11 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1067.

⁴⁵ ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1225; ABRvS 19 december 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BY6731; ABRvS 17 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ7767.

⁴⁶ ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1225. Kennelijk past de Afdeling hier artikel 1 IVRK toe. Deze zaak is ook bij dat artikel behandeld.

⁴⁷ Uit de uitspraak blijkt niet met welke motivatie deze meerderjarige zedendelinquent een beroep doet op het IVRK. Zijn beroep op het IVRK is opmerkelijk omdat het een zaak betreft naar aanleiding van ontucht die de man op meerderjarige leeftijd met een dertienjarige pleegde.

De Afdeling komt niet toe aan toetsing van artikel 3 (en 27) IVRK in een zaak, waarbij een vader zich verzet tegen de weigering van het college van B en W van Rotterdam om hem een huisvestingsvergunning te verstrekken.⁴⁸ Na het besluit zijn de kinderen van de man bij hem komen wonen. De vader vreest dat wanneer hij geen onderdak meer kan bieden aan de kinderen, zij door de Raad voor de Kinderbescherming uit huis worden geplaatst. De vader stelt dat de artikelen 3 en 27 onvoldoende zijn meegewogen bij het besluit om hem geen woonvergunning te verschaffen. De Afdeling oordeelt dat het besluit is genomen op grond van inmiddels achterhaalde informatie, nu de kinderen ten tijde van de aanvraag nog niet bij hun vader woonden. Deze omstandigheden kunnen volgens de Afdeling worden meegenomen bij een eventuele nieuwe aanvraag. De verenigbaarheid van een mogelijke afwijzende beslissing met het IVRK kan dan aan de orde komen, aldus de Afdeling.

In een uitspraak van 17 april 2013 gaat de Afdeling niet in op het beroep op artikel 3 IVRK omdat dit reeds gemotiveerd is verworpen door de rechtbank. De moeder, appellante in deze, heeft volgens de Afdeling bovendien niets aangevoerd waaruit blijkt dat de rechtbank dat ten onrechte heeft gedaan.⁴⁹

Artikel 5 (De rol van de ouders)

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 5 IVRK komt in slechts één uitspraak voor, in combinatie met artikel 8 IVRK.⁵⁰ De rechtbank Noord-Holland (zittingsplaats Haarlem) laat de rechtstreekse werking van de bepaling uitdrukkelijk in het midden. Het beroep (op het IVRK) faalt. De voorzieningenrechter ziet geen schending van de rol van de ouders. Zie voor een bespreking van de uitspraak artikel 8.

⁴⁸ ABRvS 19 december 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BY6731.

⁴⁹ ABRvS 17 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ7767; Rb. Arnhem 8 mei 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BW5134. Uit de uitspraak in eerste aanleg blijkt niet welke verdragen en evenmin welke bepalingen door de moeder zijn aangehaald. Daarom is deze uitspraak niet afzonderlijk meegenomen in dit onderzoek.

⁵⁰ Rb. Noord-Holland (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 27 maart 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:2800.

Artikel 7 (Recht op naam en nationaliteit)

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

De enige uitspraak waarin artikel 7 IVRK voorkomt, betreft een beroep van een moeder tegen het besluit van de staatsecretaris van Veiligheid en Justitie om haar verzoek tot naamswijziging van haar minderjarige dochter af te wijzen.⁵¹ Naast deze bepaling roept de moeder ook de artikelen 3, 8, 13 en 18 IVRK in. Deze zaak is ook besproken bij artikel 3. De rechtbank Den Haag heeft in eerste aanleg het door de moeder ingestelde beroep tegen het besluit ongegrond verklaard. Hoewel dit niet met zoveel woorden in de uitspraak wordt vermeld, roept de vrouw artikel 7 waarschijnlijk in omdat op het verblijfsdocument van de dochter vermeld staat dat haar nationaliteit onbekend is. Volgens de Afdeling is de staatssecretaris er desondanks terecht van uitgegaan dat de dochter burger van Rusland is. Volgens het Besluit geslachtsnaamswijziging wordt naamswijziging niet aan vreemdelingen toegestaan, tenzij zij staatloos zijn.⁵² De Afdeling oordeelt dat het meisje vreemdeling is, edoch niet staatloos nu de staatssecretaris aannemelijk heeft gemaakt dat zij burger van Rusland is. De uitzondering is dan ook niet van toepassing. De Afdeling bevestigt de uitspraak van de rechtbank Den Haag. Ten aanzien van de door de moeder ingeroepen verdragsbepalingen stelt de Afdeling dat deze niet zover strekken 'dat op grond daarvan inbreuk kan worden gemaakt op in het kader van het internationaal privaatrecht gemaakte afspraken over de bevoegdheidsverdelingen op het gebied van namenrecht'.

⁵¹ ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2760.

⁵² Besluit geslachtsnaamswijziging van 6 oktober 1997, *Stb.* 2002,610.

Artikel 8 (Recht op eerbiediging identiteit)

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.

2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen.

In twee zaken wordt een beroep op artikel 8 IVRK gedaan. Een zaak betreft de naamswijziging van een Russisch meisje. Deze uitspraak is besproken bij artikel 3 en 7 IVRK.⁵³ In de andere zaak wordt behalve op artikel 8 IVRK ook een beroep gedaan op artikel 5 IVRK.⁵⁴ De rechtbank Noord-Holland laat in die zaak uitdrukkelijk in het midden of deze bepalingen rechtstreeks werkend zijn, het beroep (op het IVRK) slaagt niet. In casu vraagt een vader vrijstelling van schoolbezoek aan bij de schooldirecteur voor zijn drie kinderen in verband met het in het buitenland te vieren 50-jarig huwelijksjubileum van zijn ouders. De directeur heeft het verzoek afgewezen. Dat vader gaat tegen dat besluit in beroep. Hij betoogt dat de Leerplichtwet uit 1969 stamt toen er in Nederland nauwelijks sprake was van een multiculturele samenleving. Met een beroep op de artikelen 5 en 8 IVRK stelt hij dat 'kinderen het recht hebben om samen te zijn met familie alsook dat de plichten van de ouders van de kinderen moet worden gerespecteerd'. De rechtbank oordeelt dat niet is gebleken dat de weigering 'op enigerlei wijze tot een inmenging op de in deze verdragsbepalingen neergelegde rechten zou leiden'. De weigering staat niet in de weg aan de uitoefening van het behoud van nationaliteit, de ontwikkeling van de identiteit of het onderhouden van familiebanden van de kinderen.

Artikel 9 (Scheiding kind van de ouders en recht op omgang)

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.

⁵³ ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2760.

⁵⁴ Rb. Noord-Holland (zittingsplaats Haarlem) (vzr.) 27 maart 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:2800.

2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.

4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

De enige zaak waarin een beroep is gedaan op artikel 9 IVRK is eveneens bij artikel 3 IVRK behandeld.⁵⁵ De Afdeling gaat niet in op het beroep op artikel 9, mogelijk omdat het daar niet aan toekomt, nu in deze uitspraak het beroep op artikel 3 reeds slaagt.

Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 12 IVRK speelt in dit hoofdstuk in slechts één zaak een rol. Een aantal minderjarigen doet tevergeefs een beroep op artikel 12 IVRK in een zaak bij de Afdeling omtrent de sluiting van de school De Kampanje door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.⁵⁶ De school en een aantal ouders, leerkrachten en leerlingen hebben hiertegen bezwaar aangetekend. Bij besluit heeft de minister de leerlingen (en de leerkrachten) niet-ontvankelijk verklaard.

⁵⁵ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660.

⁵⁶ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4695.

De rechtbank Utrecht verklaart vervolgens het beroep van de school en de ouders ongegrond en dat van de leerlingen niet-ontvankelijk. De leerlingen hebben volgens de rechtbank slechts een afgeleid belang. In hoger beroep voeren de leerlingen aan dat hen op basis van artikel 12 het recht toekomt om hun mening te geven over alle zaken die hen aangaan en dat het besluit hen het recht ontnemt om een onderwijsrichting te kiezen. De kinderen menen bovendien belanghebbende te zijn. De Afdeling gaat daar niet in mee. De kinderen worden reeds vertegenwoordigd door hun ouders, aldus de Afdeling. De ouders zijn op eigen titel betrokken bij de zaak als belanghebbenden, omdat zij strafbaar zijn nu zij hun leerplichtige kinderen thuishouden.⁵⁷ De Afdeling onderbouwt haar stellingname als volgt:

Aangezien deze verdragsbepaling erin voorziet dat in plaats van het kind diens ouders worden gehoord, is alleen in geval van tegengestelde belangen tussen het kind en zijn ouders vereist dat het kind zelf wordt gehoord. Hiervan is in deze zaak evenwel geen sprake.

De Afdeling motiveert niet nader hoe zij tot deze interpretatie komt van artikel 12.⁵⁸

Artikel 13 (Vrijheid van meningsuiting)

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht landsgrenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.

2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:

a. voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of

b. ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

De enige uitspraak waarin artikel 13 IVRK wordt ingeroepen, betreft een verzoek voor naamswijziging van een meisje van Russische afkomst.⁵⁹ Deze zaak is

⁵⁷ Rb. Noord-Holland (locatie Haarlem) 13 februari 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:1470; Rb. Noord-Holland (locatie Haarlem) 13 februari 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:1473. Deze zaken worden besproken in het hoofdstuk 6 'De toepassing van het IVRK in strafzaken' bij artikel 29 IVRK.

⁵⁸ Mogelijk grijpt de Afdeling hier terug op artikel 1:250 BW. Bij deze bepaling is het recht om zelfstandig gehoord te worden (met behulp van een bijzondere curator) mede afhankelijk van de vraag of er sprake is van tegengestelde belangen tussen de ouder(s) en het kind. Het is de vraag of tegengestelde belangen ook een voorwaarde zijn bij het hoorrecht van artikel 12 IVRK. Dat blijkt in elk geval niet uit *General Comments No. 12 (2009)*, CRC/C/GC/12 en *No. 14 (2013)*, CRC/C/GC/14.

behandeld bij de artikelen 3 en 7 IVRK. Het beroep op de verdragsbepalingen door de moeder van de minderjarige slaagt niet.

Artikel 16 (Recht op privacy)

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.

2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 16 IVRK wordt in drie zaken ingeroepen. In één uitspraak laat de Afdeling de rechtstreekse werking in het midden, in de twee andere gaat de Afdeling hier niet op in. Het beroep slaagt in geen van de zaken.

Rechtstreekse werking

In een bij artikel 3 IVRK eveneens behandelde zaak omtrent een VOG laat de Afdeling de rechtstreekse werking van artikel 16 IVRK expliciet in het midden.⁶⁰ De Afdeling wijst het beroep op de bepaling af zonder daar verder zelf op in te gaan en verwijst voor uitleg naar haar uitspraak van 22 juni 2011.⁶¹ Hier wordt weer verwezen naar een andere uitspraak van 24 juni 2009.⁶² Beide uitspraken zijn behandeld in het vorige onderzoek.⁶³ De Afdeling beslist in de uitspraak van 22 juni 2011 als volgt:

De rechtbank heeft in het door [appellant] aangevoerde voorts terecht geen grond gevonden voor het oordeel dat het recht op privacy voor minderjarigen, als bedoeld in artikel 16 van het IVRK, indien die verdragsbepaling al rechtstreeks toepasselijk zou zijn, door de van toepassing zijnde regelgeving omtrent de afgifte van een VOG wordt geschonden. Aan General Comment nr. 10 van het Comité voor de Rechten van het Kind, waarin onder 67 de aanbeveling wordt gedaan om de naam van het kind bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd uit de justitiële registers te verwijderen, kan

⁵⁹ ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2760. De appellante doet ook een beroep op de artikelen 3, 7, 8 en 18 IVRK.

⁶⁰ ABRvS 19 oktober 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT8577. Deze zaak wordt eveneens behandeld bij artikel 40 IVRK.

⁶¹ ABRvS 22 juni 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BQ8830.

⁶² ABRvS 24 juni 2009 ECLI:NL:RVS:2009:BI9706. Deze uitspraak wordt ook aangehaald door de rechtbank Zwolle-Lelystad in de uitspraak ECLI:RBZLY:2012:BX6023 die behandeld wordt bij artikel 28.

⁶³ M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 221 e.v..

[appellant] geen aanspraken ontlenen, reeds omdat die aanbeveling geen de minister bindende kracht heeft.

Overig

Een moeder doet tevergeefs een beroep op artikel 16 IVRK voor haar minderjarige zoon. Het gaat om een hoger beroep tegen het besluit van de burgemeester van Enschede om de woning van de moeder gedurende zes maanden te sluiten nadat daar verdovende middelen en een nepwapen zijn aangetroffen.⁶⁴ De Afdeling beslist dat een beroep op artikel 16 IVRK niet slaagt nu geen sprake is 'van een willekeurige of onrechtmatige inmenging in het privéleven of de woning van de minderjarige'.

Van een andere zaak waarbij het eveneens gaat om de sluiting van een woning, werd een van de twee uitspraken (die van de voorzieningenrechter) besproken bij artikel 3 IVRK.⁶⁵ In de andere, hier te bespreken, uitspraak neemt de Afdeling strijd met artikel 16 IVRK niet aan.⁶⁶ Een moeder stelt dat er geen redelijk evenwicht bestaat tussen het met de tijdelijke sluiting van haar woning gediende algemeen belang en de nadelige gevolgen voor haar en haar gezin. Ook heeft de burgemeester van Valkenswaard volgens de moeder geen rekening gehouden met de belangen van haar twee minderjarige kinderen. De Afdeling concludeert dat er geen aanleiding bestaat voor deze stellingname nu de burgemeester de kinderen als 'onschuldige bewoners' heeft aangemerkt en het gezin met het oog daarop een aantal suggesties voor vervangende woonruimte heeft gedaan.

Artikel 18 (Verantwoordelijkheid van ouders)

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.

2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

⁶⁴ ABRvS 25 juni 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2272.

⁶⁵ Rb. Oost-Brabant (vzr.) 14 augustus 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:4458

⁶⁶ ABRvS 9 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2562. De uitspraak in eerste aanleg is niet gepubliceerd.

De enige zaak waarin artikel 18 IVRK is ingeroepen betreft de naamswijziging van een meisje afkomstig uit Rusland.⁶⁷ Uit de uitspraak blijkt niet waarom de moeder, die de naamswijziging verzoekt, deze bepaling aanhaalt, evenmin gaat de Afdeling specifiek in op dit artikel. De uitspraak is ook behandeld bij de artikelen 3 en 7 IVRK.

Artikel 27 (Recht op een toereikende levensstandaard)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Artikel 27 IVRK wordt tweemaal tevergeefs ingeroepen. De voorzieningenrechter van de rechtbank Amsterdam oordeelt dat de bepaling geen rechtstreekse werking heeft en de Afdeling komt niet toe aan toetsing aan het artikel.

Rechtstreekse werking

In de bij de artikelen 2 en 3 IVRK behandelde zaak rondom de Sinterklaasintocht 2013 in Amsterdam doen verzoekers tevergeefs een beroep op artikel 27 IVRK.⁶⁸

⁶⁷ ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2760.

⁶⁸ Rb. Amsterdam (vzr.) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443. Deze uitspraak wordt bij artikel 2 en 3 IVRK eveneens behandeld. De rechter honoreert evenmin het beroep op deze bepalingen. Deze uitspraak is een van de twee uitspraken in dit hoofdstuk waarbij expliciet gesteld wordt dat aan een bepaling van het IVRK geen rechtstreekse werking toekomt. De andere uitspraak is behandeld bij artikel 3. Zie: Rb. Amsterdam 13 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV0322.

Uit de uitspraak valt niet op te maken met welke argumenten verzoekers deze bepaling hebben aangehaald. Volgens de voorzieningenrechter bevat de bepaling geen normen die vatbaar zijn voor rechtstreekse toepassing door de rechter, omdat de bepaling daarvoor niet voldoende concreet is en nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving behoeft.

Overig

De Afdeling komt niet toe aan toetsing aan artikel 27 IVRK in de bij artikel 3 IVRK onder het kopje 'Overig' beschreven zaak van 19 december 2012 omdat de omstandigheden waarop het beroep is gebaseerd inmiddels zijn gewijzigd.⁶⁹ Bij een eventuele nieuwe aanvraag (van in dit geval een huisvestingsvergunning) kan de verenigbaarheid van een mogelijke afwijzende beslissing met het IVRK aan de orde komen, aldus de Afdeling.

Artikel 28 (Recht op onderwijs)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:

- a. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;*
- b. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;*
- c. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;*
- d. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;*
- e. maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.*

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

⁶⁹ ABRvS 19 december 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BY6731.

In vier zaken wordt een beroep gedaan op artikel 28 IVRK. In geen van deze uitspraken wordt – zoals te verwachten bij een sociaal economisch recht – rechtstreekse werking aangenomen. In twee zaken, één van de rechtbank Den Haag en één van de rechtbank Arnhem, lijkt sprake te zijn van verdragsconforme uitleg en toepassing. De rechtbank Zwolle-Lelystad gaat niet in op de bepaling en de rechtbank Haarlem stelt het beroep op de bepaling ‘niet te kunnen volgen’.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

De rechtbank Den Haag lijkt uit te gaan van verdragsconforme uitleg en toepassing in een zaak aangaande proceskostenveroordeling.⁷⁰ Aanleiding voor deze zaak is een procedure met betrekking tot de redelijke beslistermijn als bedoeld in artikel 4:13 Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Een moeder, eiseres in deze, heeft een aanvraag ingediend bij het college van B en W van Den Haag voor de vergoeding van de reiskosten per openbaar vervoer van en naar een school en een peuterspeelzaal van haar kinderen. Hangende de verzoekprocedure kunnen de kinderen niet naar school omdat de moeder de reiskosten niet kan betalen. Na vier weken is er nog geen besluit en stelt de moeder het college in gebreke. Twee weken later tekent zij beroep aan bij de rechtbank. Vier dagen later wijst het college de aanvraag af. De moeder verzoekt dan de rechtbank Den Haag het college op grond van artikel 8:75a lid 1 Awb te veroordelen tot vergoeding van de door de vrouw gemaakte proceskosten. De vrouw doet een beroep op artikel 28 IVRK en stelt dat haar kinderen in hun belangen zijn geschaad, nu zij onnodig lang geen onderwijs hebben kunnen volgen. Volgens de moeder was er dan ook sprake van een spoedeisende situatie. Het belang van de kinderen, in casu het volgen van onderwijs, geeft volgens de moeder voldoende reden om af te wijken van de gangbare beslistermijn van maximaal acht weken. De rechtbank gaat niet expliciet in op de bepaling van het IVRK, maar lijkt daar wel op te doelen door te spreken van een ‘sociaal grondrecht’, bovendien volgt zij de redenering van de moeder ten aanzien van artikel 28:

De situatie waarin kinderen verstoken blijven van een sociaal grondrecht, het recht op onderwijs, dient naar het oordeel van de rechtbank zo kort mogelijk te worden gehouden en is daarmee dermate spoedeisend dat een kortere beslistermijn door verweerder had moeten worden gehanteerd. Het verzoek van eiseres om binnen drie weken op de aanvraag te beslissen acht de rechtbank in zo'n situatie een redelijke termijn.

De rechtbank oordeelt dat het college gezien het spoedeisende karakter van de aanvraag binnen drie weken had moeten beslissen. De rechtbank bepaalt dan conform het verzoek van de moeder dat de verweerder de proceskosten dient te vergoeden.

⁷⁰ Rb. Den Haag 13 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15109.

In de eveneens bij de artikelen 2 en 3 IVRK behandelde uitspraak van 13 november 2012 haalt de rechtbank Arnhem artikel 28 IVRK aan en oordeelt dat er geen inbreuk is gemaakt op het recht op onderwijs, nu de Wet op het primair onderwijs voorziet in het recht op een vrije onderwijskeuze.⁷¹

Overig

In een uitspraak van de rechtbank Zwolle-Lelystad haalt een inmiddels meerderjarige vrouw het IVRK aan in haar beroep tegen de weigering van de minister van Veiligheid en Justitie om haar een VOG te verschaffen; dit op grond van meerdere veroordelingen voor geweldsdelicten die zij op minderjarige leeftijd heeft begaan.⁷² De vrouw heeft de VOG nodig voor een stage in het kader van haar opleiding. Hoewel dit niet expliciet wordt vermeld lijkt het erop dat het hier om artikel 28 IVRK gaat. De vrouw stelt dat de opleidingsmogelijkheden van een minderjarige ingevolge het IVRK zo min mogelijk beperkt dienen te worden. De rechtbank Zwolle-Lelystad beslist dat de beleidsregels omtrent de VOG niet in strijd zijn met het IVRK en dat het IVRK bovendien niet op de vrouw van toepassing is gezien haar meerderjarigheid.⁷³ De rechtbank verklaart de stelling dat het IVRK in dit geval 'uitstralende werking' heeft, niet te kunnen volgen.

Het in het IVRK vastgelegde recht op passend onderwijs wordt aangehaald in een uitspraak van de rechtbank Haarlem van 28 november 2012.⁷⁴ Ook hier wordt artikel 28 IVRK niet expliciet genoemd. Eiseres is de moeder van een meisje met leerproblemen. Verweerder is de Dunamare Onderwijsgroep. Het meisje wil toegelaten worden op het Coornhert Lyceum. Daartoe moet zij van de school een toets doen. De moeder wil echter dat het meisje wordt aangenomen op basis van bestaande gegevens. De rechtbank Haarlem oordeelt dat het Lyceum toelatingseisen mag stellen en dat op grond van de bestaande gegevens onvoldoende vast staat of het niveau van het meisje voldoet. Derhalve mag de school toelating weigeren. De rechtbank Haarlem stelt het beroep op het IVRK 'niet te kunnen volgen' nu het door toedoen van de moeder onvoldoende vaststaat wat passend onderwijs is voor het meisje. Het is volgens de rechtbank de school dan ook niet aan te rekenen dat het meisje geen passend onderwijs kan volgen.

⁷¹ Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY4758.

⁷² Rb. Zwolle-Lelystad 28 augustus 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BX6023.

⁷³ De rechtbank verwijst ter onderbouwing naar de uitspraak: ABRvS, 24 juni 2009 ECLI:NL:RVS:2009:BI9706. Naar deze uitspraak wordt ook verwezen in de uitspraak

ECLI:NL:RVS:2011:BT8577 die behandeld wordt bij de artikelen 3, 16 en 40 IVRK. Zie ook noot 76.

⁷⁴ Rb. Haarlem 28 november 2012, ECLI:NL:RBHAA:2012:BY4226.

Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

(iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

(iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

(v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

- a. de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;
- b. de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.
4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.
-

Artikel 40 IVRK komt voor in vier uitspraken. De Afdeling laat in één uitspraak de rechtstreekse werking expliciet in het midden. De andere drie uitspraken worden behandeld onder het kopje 'Overig', omdat de Afdeling ofwel niet aan toetsing toekomt, dan wel het beroep op de bepaling afwijst of omdat dit artikel slechts zijdelings aan bod komt.

Rechtstreekse werking

In een eveneens bij de artikelen 3 en 16 IVRK behandelde zaak laat de Afdeling expliciet in het midden of artikel 40 lid 2 rechtstreekse werking toekomt.⁷⁵ Met een verwijzing naar een andere uitspraak oordeelt de Afdeling dat artikel 40 niet van toepassing is, nu het besluit en het beroep een bestuursrechtelijke en niet strafrechtelijke kwestie bevat.⁷⁶

Overig

Met onder meer een beroep op artikel 40 probeert een minderjarige eiser tevergeefs een boete van € 45.300 verlaagd te krijgen in een zaak bij de rechtbank Arnhem.⁷⁷ Eiser heeft in dienst van zijn moeders bedrijf op minderjarige leeftijd de gebruiksnorm van meststoffen overschreden. Hij is van mening dat ten onrechte geen rekening is gehouden met het feit dat hij minderjarig was ten tijde van het begaan van het delict. Artikel 771 Sr stelt de maximale boete voor een

⁷⁵ ABRvS 19 oktober 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BT8577.

⁷⁶ De rechtbank verwijst in de uitspraak naar: ABRvS, 22 juni 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BQ8830. In die uitspraak wordt weer naar ABRvS 24 juni 2009, ECLI:NL:RVS:2009:BI9706 verwezen. De Afdeling oordeelt als volgt: *Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (uitspraak van 24 juni 2009 [...]), is de weigering een VOG af te geven een bestuursrechtelijk instrument dat geen oplegging van een sanctie inhoudt. Nu het in deze zaak niet gaat om een strafrechtelijke procedure, maar om de uitoefening van een daarvan los staande bestuurlijke bevoegdheid, is het recht op privacy van minderjarigen gedurende alle fasen van het strafproces, als bedoeld in artikel 40, tweede lid, van het IVRK, indien die verdragsbepaling al rechtstreeks toepasselijk zou zijn, niet aan de orde.* Zie voor de behandeling van beide uitspraken ook: M.M.C. Limbeek, 'De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 227.

⁷⁷ Rb. Arnhem 28 juni 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BX0911.

minderjarige op € 3.800. De rechtbank oordeelt dat hij als een meerderjarige heeft gehandeld en zich in het economische verkeer ook als zodanig heeft gemanifesteerd. Artikel 771 Sr is dan ook niet van toepassing. De rechtbank wijst bovendien het beroep op het IVRK af nu het 'geen positieve verplichting is om boetes voor overtredingen door minderjarigen te matigen'.

De Afdeling buigt zich over een beroep op artikel 40 in een hoger beroep tegen het besluit van de korpschef om appellant geen toestemming te verschaffen tot het verrichten van beveiligingswerkzaamheden.⁷⁸ De man heeft zowel op meerderjarige als op veertienjarige leeftijd delicten gepleegd. Hij meent dat de korpschef bij diens besluit ingevolge artikel 40 rekening had moeten houden met zijn minderjarigheid ten tijde van (een aantal van) de delicten. De Afdeling oordeelt, zoals besproken bij artikel 1, dat de rechtbank het beroep op artikel 40 terecht heeft verworpen, aangezien de man ten tijde van in 2010 begane overtredingen meerderjarig was. De Afdeling beslist dat het hoger beroep ongegrond is.

In een bij artikel 3 IVRK behandelde zaak in eerste aanleg en hoger beroep komt artikel 40 lid 1 zijdelings aan bod.⁷⁹ De beide bepalingen waren ingeroepen in de aan de bestuurszaak onderliggende strafzaak en spelen niet of nauwelijks een rol in de bestuursrechtzaak. De uitspraken zijn bij artikel 3 onder het kopje 'Overig' meer uitvoerig behandeld.

Artikel 41 (Meest gunstige bepaling)

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

a. het recht van een Staat die partij is; of

b. het in die Staat geldende internationale recht.

Artikel 41 IVRK komt één keer voor en wel in een uitspraak van de rechtbank Alkmaar, die daarbij het vraagstuk van de rechtstreekse werking expliciet in het midden laat.⁸⁰ Een vader haalt de bepaling aan in een beroepszaak tegen het besluit van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie om de naamswijziging van zijn twee dochters toe te staan. De man stelt dat het besluit onrechtmatig is op grond van artikel 41, omdat ingevolge artikel 1:247 lid 3 BW de ene ouder de band met de andere ouder dient te bevorderen. De rechtbank Alkmaar verworpt het beroep. Het besluit doorkruist niet de in 1:247 lid 3 BW neergelegde verplichting, aldus de rechtbank. De rechtbank stelt vast dat de belangen van de kinderen terecht de doorslag hebben gegeven bij het besluit, nu de man geen

⁷⁸ ABRvS 27 maart 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ7448. Kennelijk gaat de Afdeling hier uit van artikel 1 IVRK.

⁷⁹ ABRvS 11 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1067; Rb. Roermond 18 juni 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW9177.

⁸⁰ Rb. Alkmaar 1 november 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BY3533.

omstandigheden heeft aangevoerd waardoor de belangen van de man zouden moeten prevaleren boven die van de kinderen. De man haalt ook het IVRK in het algemeen aan ter zake van de wil van de kinderen. De rechter concludeert niet te kunnen toetsen of aan eisers algemene beroep op het IVRK in dit verband rechtstreekse werking toekomt, omdat de man niet heeft geconcretiseerd op welke bepalingen hij doelt.

Algemeen (Geen specifieke bepaling)

In zeven zaken wordt een beroep gedaan op het IVRK zonder dat de artikelen zijn te achterhalen in de uitspraak. Dat kan zijn omdat de procespartij geen specifieke bepaling heeft aangehaald. Het komt echter ook voor dat uit de tekst blijkt dat het beroep op het IVRK wel specifiek was maar dat uit de uitspraak niet is op te maken op welke bepalingen een beroep is gedaan. In geen van deze zaken slaagt het beroep op het IVRK.

In een bij artikel 41 IVRK behandelde zaak omtrent naamswijziging haalt de eiser eveneens het IVRK in het algemeen aan. Deze uitspraak is bij artikel 41 behandeld.⁸¹ In twee zaken gaat de rechter niet in op het beroep op het IVRK, omdat de procespartijen allen meerderjarig zijn. In deze uitspraken is niet gespecificeerd om welke bepalingen het gaat. Beide uitspraken zijn bij artikel 1 behandeld.⁸² In een hoger beroep bij de Afdeling, gericht tegen het college van B en W van Amsterdam, zijn specifieke bepalingen ingeroepen die echter niet in de uitspraken te achterhalen zijn.⁸³ Eiseres is een moeder met een jong kind. Zij gaat in beroep tegen de weigering van het college om haar een urgentieverklaring te verlenen. In de uitspraak wordt verwezen naar ‘verscheidene artikelen’ van het IVRK. De Afdeling beslist dat de vrouw uit het ‘oogpunt van een zorgvuldig en doelmatig gebruik van rechtsmiddelen’ deze (en andere) gronden reeds bij de rechtbank had moeten aanvoeren en dat deze nu buiten beschouwing blijven.

In de laatste drie zaken verwerpen de rechtbank Breda, het gerechtshof 's-Hertogenbosch en de Afdeling het beroep op het IVRK eveneens.⁸⁴ In twee van die zaken, in eerste aanleg en in hoger beroep, stelt een man dat de kinderen, die hij onderhoudt aan te merken zijn als pleegkinderen.⁸⁵ Zowel de rechtbank Breda als het gerechtshof 's-Hertogenbosch oordelen dat de kinderen geen pleegkinderen van de man zijn, nu zij met hun moeder in Suriname wonen. Volgens de rechtbank en het hof doet hetgeen is aangevoerd met betrekking tot het IVRK hier

⁸¹ Rb. Alkmaar 1 november 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BY3533.

⁸² ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1265; Rb. Amsterdam 3 juli 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3888.

⁸³ ABRvS 17 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ7713.

⁸⁴ Rb. Breda 3 mei 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BX9632; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 4 april 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ6428; ABRvS 6 juni 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7621.

⁸⁵ Rb. Breda 3 mei 2012, ECLI:NL:RBBRE:2012:BX9632; Gerechtshof 's-Hertogenbosch 4 april 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ6428.

niet aan af. De man kan derhalve zijn bijdrage aan de kinderen niet opvoeren als aftrekbare kostenpost bij de Belastingdienst.

De Afdeling verwerpt een beroep op het IVRK in een zaak betreffende huisvesting, omdat onvoldoende is geconcretiseerd op welke wijze rechten uit het Verdrag worden geschonden. De Afdeling voegt hier nog wel aan toe dat het college ook overigens niet in strijd met het IVRK heeft gehandeld.⁸⁶

Samenvatting en conclusie

In dit hoofdstuk is de toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken onderzocht. Het gaat om 31 uitspraken over uiteenlopende bestuursrechtelijke kwesties. Dat is ten opzichte van de vorige onderzochte periode – van 1 januari 2002 tot 1 september 2011 – een stijging van bijna een derde in het aantal uitspraken waarin het IVRK wordt genoemd voor wat betreft overige bestuurszaken. Dat het IVRK steeds vaker ingeroepen wordt in bestuurszaken houdt overigens niet in dat het beroep ook vaker gehonoreerd wordt. Dat blijft een zeldzaamheid.

In de hier onderzochte periode bepalen de Afdeling, de rechtbank Arnhem en de rechtbank Amsterdam in vier uitspraken dat artikel 3 IVRK rechtstreekse werking toekomt in zoverre de bepaling ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende een kind de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken.⁸⁷ In één van die zaken – bij de Afdeling – slaagt het beroep op artikel 3 IVRK.⁸⁸ De rechtbank Arnhem oordeelt dat artikel 2 lid 1 een ieder verbindende verdragsbepaling is in de zin van artikel 94 Gw.⁸⁹ De rechtbank Den Haag lijkt uit te gaan van verdragsconforme uitleg en toepassing in een zaak aangaande proceskostenveroordeling.⁹⁰

Het blijkt vaak lastig te zijn om op grond van de uitspraken te bepalen of de rechter uitgaat van rechtstreekse werking of niet. Met uitzondering van de rechtbank Amsterdam, stelt geen enkele rechter expliciet dat een bepaling van het IVRK geen rechtstreekse werking toekomt. Vaak laat de rechter dat – al of niet expliciet – in het midden. Ongeacht de vraag naar de rechtstreekse werking gaat de rechter niettemin in het merendeel van de gevallen na of een besluit van een bestuursorgaan strijd oplevert met de aangehaalde verdragsbepaling ofwel door het tegen het licht te houden van de omstandigheden van het geval of door na te gaan of de door het bestuursorgaan toegepaste nationale wet- of regelgeving strijd oplevert met de bepaling.

⁸⁶ ABRvS 6 juni 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7621.

⁸⁷ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660; ABRvS 29 januari 2014, ECLI:NL:RVS:2014:202; Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN: 2012:BY4758; Rb. Amsterdam (vzr.) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443.

⁸⁸ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660.

⁸⁹ Rb. Arnhem 13 november 2012, ECLI:NL:RBARN: 2012:BY4758.

⁹⁰ Rb. Den Haag 13 november 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:15109.

Eén van de twee uitspraken waarin de rechtbank Amsterdam expliciet stelt dat aan een bepaling van het IVRK geen rechtstreekse werking toekomt is die van 13 december 2011.⁹¹ De bestuursrechter van de rechtbank Amsterdam oordeelt dat tegen een eventuele schending van artikel 3 bij de rechtbank niet in rechte kan worden opgekomen, omdat deze bepaling volgens vaste jurisprudentie geen norm bevat die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. De Amsterdamse rechtbank komt tot een vergelijkbare conclusie over de werking van artikel 27 IVRK in een van de twee zaken naar aanleiding van de Sinterklaasintocht 2013.⁹²

In één zaak bij de Afdeling had het beroep op het IVRK duidelijk effect. De Afdeling oordeelt dat aan artikel 3 rechtstreekse werking toekomt in zoverre de bepaling ertoe strekt dat bij alle maatregelen betreffende een kind de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Deze zaak heeft bovendien geleid tot een advies van de Afdeling aan de Tweede Kamer voor een wetswijziging ten aanzien van artikel 71b Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg.⁹³ In deze zaak beslist de Afdeling dat het LBIO had moeten toetsen of de belangen van de kinderen van de wederpartij gewaarborgd zijn alvorens een ouderbijdrage op te leggen. Het LBIO had niet mogen volstaan met een verwijzing naar het limitatieve karakter van de in artikel 71b Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg opgesomde uitzonderingsgevallen en het gegeven dat de wet niet voorziet in een hardheidsclausule. Gelet op artikel 3 IVRK en artikel 94 Grondwet had het LBIO bij zijn besluitvorming de Wjz-bepaling, zonder tussenkomst van de rechter, terzijde kunnen schuiven.⁹⁴

Hoewel het verheugend is dat steeds vaker een beroep wordt gedaan op het IVRK moet bij deze ontwikkeling bij nadere beschouwing wel een kanttekening geplaatst worden. Het IVRK stelt nadrukkelijk de rechten van het *kind* centraal, maar daar lijkt niet iedereen – ouders in het bijzonder – van doordrongen. In een aantal uitspraken lijken volwassen procespartijen het IVRK veeleer aan te halen ten eigen bate dan dat van (hun) kinderen. Dat geldt onder meer voor de uitspraken omtrent naamswijziging.⁹⁵ In een van die zaken gaat een vader daarin wel heel ver.⁹⁶ Het gaat daarbij om een zoon die verzoekt om een naamswijziging naar de naam van de moeder. De vader tekent daar bezwaar tegen aan. Niet de zoon, maar de vader beroept zich op het IVRK. De Afdeling gaat daar niet in mee en honoreert het beroep (op de bepaling) niet. Een opmerkelijk voorbeeld van misbruik van het IVRK door een volwassene betreft een zaak waarbij een meerderjarige zedendelinquent, die veroordeeld is voor ontucht met onder meer een

⁹¹ Rb. Amsterdam 13 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV0322.

⁹² Rb. Amsterdam (vzr.) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443.

⁹³ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660. Zie voor het advies wetswijziging: Kamerstukken II 2012/13, 33 684, nr. 4, onder 'b. Voorgestelde regeling'.

⁹⁴ De uitspraak in eerste aanleg is niet gepubliceerd.

⁹⁵ Rb. Alkmaar 1 november 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BY3533; ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1265; ABRvS 23 juli 2014, ECLI:NL:RVS:2014:2760.

⁹⁶ ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1265.

dertienjarige, (tevergeefs) een beroep doet op artikel 3 IVRK omdat hij geen VOG krijgt voor het uitoefenen van de functie van zwemonderwijzer.⁹⁷ Ook de rechtbank Amsterdam lijkt doordrongen te zijn van het gegeven dat het IVRK bedoeld is voor kinderen in een van de twee uitspraken betreffende de Sinterklaasintocht 2013. In de uitspraak oordeelt de rechter dat het beroep op het IVRK niet slaagt nu er geen minderjarigen optreden als procespartij en de volwassenen geen specifieke, bij naam genoemde, kinderen vertegenwoordigen.

⁹⁷ ABRvS 25 september 2013, ECLI:NL:RVS:2013:1225.

Hoofdstuk 6

DE TOEPASSING VAN HET IVRK IN STRAFZAKEN

N. van der Meij

Inleiding

Over de periode van 1 september 2011 tot 1 september 2014 is onderzoek gedaan naar de toepassing van het IVRK in 78 strafzaken.¹ Dit is een forse toename van het aantal uitspraken ten opzichte van het vorige onderzoek, dat een periode van bijna tien jaar besloeg. Over die periode werden 102 uitspraken geteld waarin het IVRK een rol speelde. Naast de uitspraken van de rechtbanken, de gerechtshoven en de Hoge Raad zijn ook de uitspraken van de beroepscommissie van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: beroepscommissie RSJ) onderzocht.² Ook worden in dit hoofdstuk twee uitspraken van de voorzieningenrechter van de civiele sector behandeld, omdat het hier in beide gevallen een klacht tegen de Staat betreft, die voortkomt uit de strafrechtelijke vervolging van de klagers.

Uit het vorige onderzoek kwam naar voren dat de artikelen 3 en 40 in bijna de helft van de uitspraken werd genoemd. Ook in het onderhavige onderzoek zijn de artikelen 3 en 40 IVRK in het strafrecht de meest genoemde bepalingen. Artikel 37 IVRK is naast artikel 40 IVRK in het bijzonder van belang voor het jeugdstrafrecht en komt in negentien uitspraken naar voren. Andere bepalingen die in de strafzaken van de onderzochte periode voorkomen zijn de artikelen 1, 2, 12, 16, 19, 21, 29 en 34 IVRK. Ook het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderpornografie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind (hierna: Facultatief Protocol) wordt in een viertal uitspraken genoemd.

Een belangrijk deel van de uitspraken betreft de bezwaarschriften in het kader van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden (hierna: Wet DNA) en de uitspraken met betrekking tot de redelijke termijn. Bij beide onderwerpen wordt veelal een beroep gedaan op de artikelen 3 en/of 40 IVRK. Net als in het vorige onderzoek is ook dit keer gekozen voor een aparte behandeling van deze uitspraken in de paragrafen 'Bezwaarschriftprocedure Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden' en 'Redelijke termijn'. Deze paragrafen gaan vooraf aan de artikelsgewijze bespreking van de uitspraken. Vervolgens komen in de paragraaf

¹ Zie bijlage VI. Jurisprudentieoverzicht strafzaken.

² www.rsj.nl.

‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’ drie uitspraken aan bod, waaruit niet duidelijk valt op te maken op welk specifiek artikel een beroep is gedaan.

Tot slot worden de belangrijkste bevindingen voor dit hoofdstuk behandeld in de ‘Samenvatting en conclusie’.

Bezwaarschriftprocedure Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden

In het vorige onderzoek is de rol van het IVRK bij bezwaarschriftprocedures inzake de Wet DNA uitvoerig besproken; de rol van het IVRK bleek daarbij sterk uiteen te lopen.³ Procureur-Generaal Fokkens stelde om die reden in twee zaken cassatie in het belang der wet in. De Hoge Raad oordeelde in de arresten van 13 mei 2008 dat de wetgever een ruime afname van DNA-materiaal voor ogen heeft gestaan en dat slechts plaats is voor een tweetal beperkt uit te leggen uitzonderingen: ofwel het celmateriaal van de veroordeelde is reeds verwerkt (artikel 2 lid 1 sub a Wet DNA), ofwel het is ‘redelijkerwijs aannemelijk dat het bepalen en verwerken van zijn DNA-profiel gelet op de aard van het misdrijf of de bijzondere omstandigheden waaronder het misdrijf is gepleegd niet van betekenis zal kunnen zijn voor de voorkoming, opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten van de veroordeelde’ (artikel 2 lid 1 sub b Wet DNA).⁴ Voor een generieke uitzondering voor minderjarigen is geen plaats. Ook brengt het IVRK een zodanige generieke uitzondering niet met zich mee, aldus de Hoge Raad.

In het onderhavige onderzoek komt het IVRK in tien uitspraken van de lagere rechter bij bezwaarschriftprocedures ter zake van de Wet DNA naar voren, waarvan in acht uitspraken de jurisprudentie van de Hoge Raad van 13 mei 2008 wordt aangehaald.⁵ In vijf van die acht gevallen wordt bij de toets of redelijkerwijs aannemelijk is ‘dat het bepalen en verwerken van zijn DNA-profiel gelet op de aard van het misdrijf of de bijzondere omstandigheden waaronder het misdrijf is gepleegd niet van betekenis zal kunnen zijn voor de voorkoming, opsporing, vervolging en berechting van strafbare feiten van de veroordeelde’ onder meer

³ N. van der Meij, ‘De toepassing van het IVRK in strafzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 234-241.

⁴ HR 13 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8231; HR 13 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8234.

⁵ Rb. Roermond 25 januari 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BV2260; Rb. Midden-Nederland (zittingsplaats Utrecht) 5 maart 2014, *NBSTRAF* 2014/137; De acht uitspraken waarin de jurisprudentie van de Hoge Raad van 13 mei 2008 wordt aangehaald zijn: Rb. Roermond 4 april 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW0924; Rb. Middelburg 18 december 2012, *NBSTRAF* 2013/80; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0429; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0432; Rb. Rotterdam 3 april 2013, *NBSTRAF* 2013/214; Rb. Rotterdam 15 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:9103; Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) 3 december 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:8901; Rb. Amsterdam 8 april 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:2535.

rekening gehouden met de leeftijd van de verdachte.⁶ Met uitzondering van de uitspraak van de rechtbank Middelburg van 18 december 2012 hebben de rechtbanken het IVRK niet zelf in hun oordeel betrokken. De rechtbank Middelburg heeft in haar uitspraak vooropgesteld dat op grond van artikel 3 IVRK ‘bij alle maatregelen betreffende kinderen, de belangen van het kind de eerste overweging’ vormen.⁷ De rechtbank heeft op deze manier uitdrukkelijk de belangenafweging die voortvloeit uit artikel 3 IVRK in zijn oordeel meegenomen.

In de uitspraak van de rechtbank Roermond doet de raadvrouw – naast het beroep op de artikelen 3 en 40 IVRK – een beroep op artikel 2 IVRK, het non-discriminatiebeginsel.⁸ Door minderjarigen taakstraffen op te leggen, waar de rechter aan meerderjarigen geldboetes oplegt, wordt onderscheid gemaakt tussen meerder- en minderjarigen, zo is het betoog van de raadvrouw. In geval van het opleggen van een geldboete is het afstaan van celmateriaal niet verplicht. De rechtbank gaat expliciet in op dit verweer, maar noemt daarbij artikel 2 niet.

In de drie andere uitspraken, waarin wordt verwezen naar de jurisprudentie van de Hoge Raad van 13 mei 2008, wordt – hoewel in deze zaken een beroep op (artikel 3 en/of 40 van) het IVRK wordt gedaan – het afnemen en verwerken van het DNA-materiaal (enkel) beoordeeld op grond van artikel 8 lid 2 EVRM.⁹

De rechtbank Midden-Nederland (zittingsplaats Utrecht) gaat in een zaak van 5 maart 2014 – zonder te verwijzen naar de Hoge Raad – niet expliciet in op het beroep op artikel 40 IVRK.¹⁰ De rechtbank ziet hier wel aanleiding in de bijzondere omstandigheden waaronder het misdrijf is gepleegd – zoals de zeer jeugdige leeftijd van veroordeelde ten tijde van het delict – om het bezwaarschrift gegrond te verklaren.

⁶ Rb. Roermond 4 april 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW0924; Rb. Middelburg 18 december 2012, *NBSTRAF* 2013/80; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0429; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0432; Rb. Amsterdam 8 april 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:2535. In drie gevallen valt de belangenafweging uit ten gunste van de minderjarige: Rb. Middelburg 18 december 2012, *NBSTRAF* 2013/80; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0432; Rb. Amsterdam 8 april 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:2535. In de twee andere gevallen wordt het bezwaar ongegrond verklaard: Rb. Roermond 4 april 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW0924; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0429.

⁷ Rb. Middelburg 18 december 2012, *NBSTRAF* 2013/80.

⁸ Rb. Roermond 4 april 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW0924. Zie voor een uitgebreide beschrijving van de uitspraak artikel 2 IVRK.

⁹ Rb. Rotterdam 3 april 2013, *NBSTRAF* 2013/214; Rb. Rotterdam 15 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:9103; Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) 3 december 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:8901. In alle drie de gevallen wordt het bezwaar gegrond verklaard en wordt de officier van justitie bevolen ervoor zorg te dragen dat het celmateriaal wordt vernietigd.

¹⁰ Rb. Midden-Nederland (zittingsplaats Utrecht) 5 maart 2014, *NBSTRAF* 2014/137.

De rechtbank Roermond staat voor een andere vraag, namelijk of een veroordeelde die in hoger beroep geen straf of maatregel heeft opgelegd gekregen nog wel valt onder ‘veroordeelde’ in de zin van artikel 1 lid 1 sub 1 van de Wet DNA.¹¹ Zowel uit de wet als de wetsgeschiedenis volgt dat de wetgever niet heeft voorzien dat zulke gevallen zich kunnen voordoen. Op grond van het IVRK oordeelt de rechtbank dat er geen sprake meer is van een veroordeelde in de zin van artikel 1 lid 1 sub c van de Wet DNA en het afgenomen celmateriaal moet worden vernietigd:

In het licht van artikel 3 lid 1 jo. Artikel 40 lid 2 sub b onder (v) van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) is de kinderrechter van oordeel dat door de beslissing van het Gerechtshof aan veroordeelde de status van “veroordeelde” in de zin van de Wet [lees: Wet DNA, red.] is komen te ontvallen. Immers, het negeren van de beslissing van het Gerechtshof zou het recht van hoger beroep, zoals verankerd in artikel 40 IVRK, tot slechts een procedurele garantie maken.

Redelijke termijn

Net als in het vorige onderzoek komt de redelijke termijn veelvuldig in de onderzochte strafzaken aan de orde.¹² In het onderhavige onderzoek is de redelijke termijn in dertig gevallen aan de orde gesteld. Het gaat met name om uitspraken waarbij de rechter dient oordelen of (een beroep op artikel 3 en/of artikel 40 van) het IVRK met zich meebrengt dat het Openbaar Ministerie bij het overschrijden van de redelijke termijn het vervolgingsrecht verliest. Artikel 3 IVRK schrijft voor dat de belangen van het kind bij alle maatregelen – waaronder rechterlijke beslissingen – betreffende kinderen de eerste overweging (in de Engelse tekst: *a primary consideration*) dienen te vormen. In artikel 40 lid 2 sub b en onder iii IVRK is onder meer bepaald dat wanneer een kind wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit ‘zonder vertraging’ dient te worden berecht door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie. Uit een arrest van de Hoge Raad van 3 oktober 2000 volgt dat een strafzaak van een minderjarige binnen zestien maanden dient te zijn afgerond ‘te rekenen vanaf het moment dat vanwege de Nederlandse Staat jegens de betrokkene een handeling is verricht waaraan deze in redelijkheid de verwachting kan ontlenen dat tegen hem ter zake van een bepaald strafbaar feit door het Openbaar Ministerie een strafvervolgning zal worden ingesteld’.¹³ Uit latere jurisprudentie van de Hoge Raad die in het vorige onderzoek is besproken, blijkt dat de

¹¹ Rb. Roermond 25 januari 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BV2260.

¹² N. van der Meij, ‘De toepassing van het IVRK in strafzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 241-244, destijds kwam het IVRK in tien uitspraken met betrekking tot de redelijke termijn naar voren.

¹³ HR 3 oktober 2000, ECLI:NL:HR:2000:AA7309.

Hoge Raad geen ruimere toepassing heeft willen toekennen aan artikel 40 lid 2 van het IVRK ‘ten aanzien van de termijn waarbinnen een strafzaak tegen een jeugdige moet worden berecht’ dan aan de bepalingen van het EVRM en het IVBPR.¹⁴ In het onderhavige onderzoek is er veelal sprake van een overschrijding van de termijn van zestien maanden, vier zaken uitgezonderd.

In de eerste uitspraak – van de rechtbank Arnhem van 5 juni 2012 – verklaart de rechtbank de officier van justitie niet-ontvankelijk, hoewel bij één van de twee feiten waarvoor de verdachte terechtstaat de redelijke termijn niet is overschreden.¹⁵ Ten aanzien van het eerste feit is een termijn van veertien maanden verstreken, ten aanzien van het tweede feit een termijn van twintig maanden. De rechtbank stelt voorop dat artikel 6 lid 1 EVRM en 40 lid 2 sub b onder iii IVRK ‘beoogt te voorkomen dat een verdachte langer dan redelijk is onder dreiging van strafvervolging zal moeten leven’. Vervolgens verwijst de rechtbank naar het arrest van de Hoge Raad van 3 oktober 2000, waarin is bepaald dat in geval van minderjarigen de zaak in eerste aanleg dient te zijn afgerond met een eindvonnis binnen zestien maanden. Ten aanzien van het eerste feit is geen sprake van een overschrijding van de redelijke termijn, zo oordeelt de rechtbank naar aanleiding van de rechtspraak van de Hoge Raad. Voor wat betreft het andere feit is dat wel het geval, aldus de rechtbank. De officier van justitie wordt toch voor beide zaken niet-ontvankelijk verklaard in zijn vervolging, temeer omdat in de eerste zaak ook het recht van verdachte op consultatie- en/of verhoorbijstand is geschonden:

Juist door de veelheid en de samenhang van de schendingen van de rechten van de verdachte (...) kan de Rechtbank niet anders oordelen dan dat bewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan zijn recht op een eerlijke behandeling van zijn zaken is tekortgedaan. Gelet hierop zal de Rechtbank de officier van justitie niet ontvankelijk verklaren in zijn vervolging.

De tweede zaak betreft een uitspraak van de rechtbank Den Haag van 23 januari 2014 waarin de ‘16-maandetermijn’ niet is overschreden.¹⁶ Deze uitspraak heeft ten opzichte van de andere redelijke termijn zaken een ander karakter. Verdachte zou op basis van het civiele kader gesloten worden geplaatst. Om die reden was de voorlopige hechtenis van verdachte geschorst op 8 augustus 2013. De zaak werd vervolgens op de eerstvolgende zitting met zittingsruimte ingepland. De civielrechtelijke behandeling van verdachte is echter niet van de grond gekomen. De raadvrouw betoogt dat er sprake is geweest van een nodeloze vertraging van het strafproces en artikel 40 lid 2 onder iii IVRK is geschonden en verzoekt om aanzienlijke strafvermindering. Van een dergelijke schending is volgens

¹⁴ HR 16 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL9062. Zie N. van der Meij, ‘De toepassing van het IVRK in strafzaken’, in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 242.

¹⁵ Rb. Arnhem 5 juni 2012, *NBSTRAF* 2012/368.

¹⁶ Rb. Den Haag 23 januari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:1020.

de rechtbank Den Haag geen sprake. Dat de civielrechtelijke behandeling van verdachte niet van de grond is gekomen is naar het oordeel van de rechtbank ongewenst, maar maakt niet dat de belangen van de verdachte in onderhavige zaak zijn geschonden.

De derde uitspraak is er één van het hof Amsterdam van 20 maart 2014, waar de rechterlijke beslissing in eerste aanleg ruim elf maanden na het eerste verhoor plaatsvindt.¹⁷ In deze zaak beroept de raadsman zich op de zogenoemde Kalsbeeknormen. In deze interne richtlijn van het Openbaar Ministerie zijn streefcijfers ‘geformiteerd’ over de duur van de afdoening van jeugdzaken; zo dient binnen zes maanden na het eerste verhoor een beslissing van de (kinder)rechter te volgen.¹⁸ Nu in het onderhavige geval een periode van ruim elf maanden is verstreken, betoogt de raadsman dat de officier van justitie niet-ontvankelijk dient te worden verklaard. De raadsman stelt zich op het standpunt dat het Openbaar Ministerie gebonden is aan die richtlijn, ‘zodat ook sprake is van strijd met artikel 3 van het Internationale Verdrag voor de rechten van het Kind’. Het hof volgt de redenering van de raadsman niet. Onder verwijzing naar het arrest van de Hoge Raad van 3 oktober 2000, is het hof van oordeel dat er geen sprake is van een overschrijding van de redelijke termijn. Zou hier al sprake van zijn, dan leidt dat volgens het hof ingevolge een arrest van de Hoge Raad van 17 juni 2008¹⁹, niet tot de niet-ontvankelijk van het Openbaar Ministerie. Voorts stelt het hof dat de door de raadsman aangehaalde richtlijn een ‘zogenaamde instructienorm’ is en niet als rechtsregel jegens verdachte kan worden toegepast. Om die reden is volgens het hof geen sprake van een schending van artikel 3 IVRK.

In de vierde uitspraak – die van de rechtbank Midden-Nederland (zittingslocatie Utrecht) van 16 mei 2014 – is tussen het horen van verdachte en de eerste zitting een periode van veertien maanden verstreken.²⁰ De verdachte staat echter terecht voor een zedendelict uit 2006, acht jaar na dato. Ten tijde van het delict was verdachte minderjarig. Het verloop van de zaak is als volgt: op 14 januari 2006 komt een melding binnen van een verward meisje. Na onderzoek blijkt dat er sprake moet zijn geweest van seksueel contact. Het meisje kan zich niets herinneren. Eind 2009 wordt een DNA-overeenkomst geconstateerd, waarna bijna een jaar later duidelijkheid is gekregen over de personalia van de verdachte. Weer een jaar later wordt aan het slachtoffer medegedeeld dat de verdachte is gevonden. Begin januari 2013 wordt verdachte aangehouden buiten heterdaad. De behandeling van de zaak vindt plaats in 2014. De rechtbank verklaart het Openbaar Ministerie in deze zaak niet-ontvankelijk en doet dit mede op grond van artikel 40 IVRK. De rechtbank is van mening dat een vervolging op grond van artikel 40 van het IVRK zonder vertraging dient plaats te vinden. ‘Ook het pedagogische

¹⁷ Hof Amsterdam 20 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:2923.

¹⁸ *Kamerstukken II* 2000/01, 27400 VI, 60.

¹⁹ HR 17 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2578.

²⁰ Rb. Midden-Nederland (zittingslocatie Utrecht) 16 mei 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:1945.

karakter van het jeugdstrafrecht maakt dat een strafrechtelijke reactie snel, doeltreffend en adequaat moet zijn', zo gaat de rechtbank verder. De rechtbank verklaart het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk 'vanwege de ernstige inbreuk op de beginselen van een behoorlijke procesorde waarbij doelbewust (te weten de gekozen prioritering) en met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte tekort is gedaan aan zijn recht op eerlijke behandeling van de zaak'.

In de andere gevallen gaat het steeds om een overschrijding van de '16-maandentermijn'. Hier speelt de vraag of de overschrijding van die termijn de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie tot gevolg moet hebben. De Hoge Raad heeft in een arrest van 17 juni 2008 geoordeeld dat een overschrijding van de redelijke termijn niet kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie.²¹ Al in uitspraken van de rechtbank Amsterdam, die in het vorige onderzoek zijn besproken, is de vraag gesteld of de Hoge Raad bij de formulering van de regel dat overschrijding van de redelijke termijn nooit tot niet-ontvankelijkheid leidt, rekening heeft gehouden met het bijzondere karakter van het jeugdstrafrecht en het IVRK.²² De rechtbank Amsterdam oordeelde toen dat indien de strafrechtelijke reactie zo lang na het plegen van de feiten volgt, het pedagogisch effect van een veroordeling averechts van aard is. In een dergelijk geval was de rechtbank van oordeel dat de enige passende strafrechtelijke reactie waarbij de belangen van het kind voorop worden gesteld die van de niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie was. Op grond van (artikel 3 van) het IVRK en het bijzonder karakter van het jeugdstrafrecht oordeelde de rechtbank Amsterdam dat de officier van justitie het vervolgingsrecht in deze zaken had verloren. Ook in het onderhavige onderzoek komt deze overweging (voornamelijk in de uitspraken van de rechtbank Amsterdam) naar voren.²³ In de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 22 maart 2012 wordt naast artikel 3 IVRK, ook

²¹ HR 17 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2578. '[De] arresten van de Hoge Raad geven geen aanleiding aan te nemen dat dit anders zou zijn in zaken waarin het jeugdstrafrecht wordt toegepast', aldus Advocaat-Generaal Machielse in zijn conclusie voor het arrest van de Hoge Raad van 30 maart 2010: HR 30 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL3228; ECLI:NL:PHR:2010:BL3228. Artikel 40 lid 2 sub b onder iii IVRK 'brengt niet met zich dat andere rechtsgevolgen aan een schending van de redelijke termijn moeten worden verbonden in een zaak waarin het recht voor jeugdige personen toegepast wordt dan in andere strafzaken', aldus de Advocaat-Generaal in zijn conclusie. De Hoge Raad oordeelde dat overschrijding van die redelijke termijn niet kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie, zonder daarbij het IVRK te behandelen. Zie N. van der Meij, 'De toepassing van het IVRK in strafzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 244.

²² Rb. Amsterdam 12 mei 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BM5290; Rb. Amsterdam 12 mei 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BM5292; Rb. Amsterdam 20 mei 2010, *NBSTRAF* 2011/14. Zie N. van der Meij, 'De toepassing van het IVRK in strafzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 243-244.

²³ Rb. Amsterdam 29 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV2783; Rb. Amsterdam 29 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV2784; Rb. Amsterdam 22 maart 2012, *NBSTRAF* 2012/365; Rb. Amsterdam 20 september 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY3871; Rb. Zwolle-Lelystad 21 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BZ3522.

verwezen naar artikel 40 lid 2 sub b onder iii IVRK.²⁴ De rechtbank Arnhem oordeelt in een uitspraak van 25 september 2012 eveneens dat de forse overschrijding van de redelijke termijn de niet-ontvankelijkheid met zich meebrengt.²⁵ Anders dan in de uitspraken van de rechtbank Amsterdam en de rechtbank Zwolle-Lelystad wordt ondanks het beroep op artikel 3 IVRK, slechts ingegaan op (het niet ingeroepen) artikel 40 IVRK:

De rechtbank is van oordeel dat het bijzondere karakter van het jeugdstrafrecht en de bepaling van het IVRK [lees: artikel 40 IVRK ‘zonder vertraging’, red.], de redelijke termijn genoemd in artikel 6 EVRM zodanig inkleuren dat deze forse termijnoverschrijding de officier van justitie het recht op vervolging doet verliezen.

In latere uitspraken worden zowel de artikelen 3 lid 1 als 40 lid 2 sub b onder iii IVRK en het bijzondere karakter van het jeugdstrafrecht door de rechter gebruikt om tot het oordeel te komen dat het Openbaar Ministerie het vervolgingsrecht heeft verloren.²⁶ In die zaken oordeelt de rechtbank dat deze bepalingen als uitgangspunt dienen te gelden in het jeugdstraf(proces)recht.

De belangrijke rol die de rechtbanken hier lijken toe te dichten aan de artikelen 3 en 40 van het IVRK, wordt door het Amsterdamse hof niet gevolgd in een uitspraak van 23 juli 2013.²⁷ In deze uitspraak oordeelt het hof dat ‘uit de bewoordingen van deze verdragsbepalingen niet meer kan worden afgeleid dan een instructienorm die de verdragspartijen opdraagt zich maximaal in te spannen bij de afdoening van strafzaken betreffende jeugdigen’. Het IVRK biedt geen aanvulling op het beschermingsniveau van het EVRM. Het hof overweegt dat uit de rechtspraak van de Hoge Raad een strengere maatstaf voor de beoordeling van de met een jeugdzaak gemoeide behandelperiode volgt, maar een overschrijding van de redelijke termijn brengt volgens de rechtspraak van de Hoge Raad geen andere consequenties met zich mee. Dat het IVRK niet volledig zou zijn geïncorporeerd in de ‘vuistregels’ volgend uit de jurisprudentie van de Hoge Raad zoals door de lagere rechter wordt gesteld, wordt door het hof evenmin gevolgd. Het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht heeft zijn weerslag gekregen in de ‘16-maandentermijn’, zo vervolgt het hof.

Opmerkelijk is dat de rechtbank Amsterdam het Amsterdamse hof niet volgt. In een drietal uitspraken van 7 oktober 2013 en vervolgens in een vijftal uitspraken van 19 november 2013 stelt de rechtbank Amsterdam zich de vragen ‘of de door de Hoge Raad in zijn arrest van 17 juni 2008 geformuleerde regel, dat

²⁴ Rb. Amsterdam 22 maart 2012, *NBSTRAF* 2012/365.

²⁵ Rb. Arnhem 25 september 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY7720.

²⁶ Rb. Amsterdam 19 maart 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BZ7798; Rb. Amsterdam 2 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:3967 (deze uitspraak is in hoger beroep vernietigd door het hof Amsterdam op 23 juli 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2556); Rb. Amsterdam 2 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:3968; Rb. Amsterdam 2 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:3973.

²⁷ Hof Amsterdam 23 juli 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2556. Het hof vernietigt in hoger beroep de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 2 april 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:3967.

overschrijding van de redelijke termijn nimmer tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in de strafvervolgning leidt, ook ná de (hierna genoemde) op 1 april jl. in werking getreden wijziging van de verjaringsregels, nog steeds als leidraad moet worden gezien' en 'of de Hoge Raad bij de formulering van zijn regel, dat ook ingeval van minderjarige verdachten overschrijding van de redelijke termijn nooit tot niet-ontvankelijkheid leidt, voldoende rekening heeft gehouden met het bijzondere karakter van het jeugdstraf(proces)recht en de uit internationale verdragen voortvloeiende verplichtingen'.²⁸ De rechtbank Amsterdam verwijst vervolgens naar het internationale recht waarin het uitgangspunt is verankerd 'dat strafvervolgning tegen en berechting van minderjarige verdachten snel dient plaats te vinden'. Zo wordt onder meer verwezen naar de 'Beijing Rules' en de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie. Zeer uitgebreid wordt ingegaan op de artikelen 3 lid 1 en 40 lid 2 sub b onder iii IVRK. In deze uitspraken komt ook artikel 37 (sub d) IVRK naar voren, zij het slechts in het aangehaalde *General Comment No. 10* bij een nadere interpretatie van artikel 40 lid 2 sub b onder iii IVRK. De rechtbank concludeert hieruit dat artikel 40 lid 2 sub b onder iii IVRK meer rechtsbescherming biedt dan artikel 6 EVRM. Dit alles overziende komt de rechtbank tot het oordeel dat de door de Hoge Raad geformuleerde regel dat een overschrijding van de redelijke termijn nimmer tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie kan leiden, dient te worden genuanceerd in geval van vervolging van minderjarige verdachten. Door aan de redelijke termijn de sanctie van niet-ontvankelijkheid te verbinden, verwacht de rechtbank dat het Openbaar Ministerie de druk voelt om een strafzaak tegen een minderjarige voortvarend af te wikkelen. Dit zou recht doen aan de (inter)nationale verplichtingen en daarmee tegemoetkomen aan het (pedagogische) belang van de minderjarige. De rechtbank Amsterdam toetst vervolgens uitgebreid of in de onderhavige gevallen de lange vervolgingsduur dient te leiden tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie. In alle gevallen wordt het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk verklaard in de vervolging.

Ook in de uitspraken van rechtbank Amsterdam van 7 november 2013 en 21 november 2013 houdt de rechter – in iets andere bewoordingen – rekening met de artikelen 3 lid 1 en 40 lid 2 sub b onder iii IVRK.²⁹ In die uitspraken komt de rechtbank tot het oordeel dat de omstandigheden van het geval, gezien in het licht van deze bepalingen en het bijzondere karakter van het jeugdstrafrecht ook hier de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie met zich meebrengen.

²⁸ Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6619; Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6632; Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6633; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8587; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8588; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8589; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8590; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8591.

²⁹ Rb. Amsterdam 7 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8048; Rb. Amsterdam 21 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:9468; Rb. Amsterdam 21 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:9469.

Ondertussen gaat de controverse tussen de rechtbank Amsterdam en het Amsterdamse hof door. In een drietal uitspraken van 24 april 2014 herhaalt het hof Amsterdam het eerder gevelde oordeel van 23 juli 2013: de artikelen 3 lid 1 en 40 lid 2 sub b onder iii IVRK zijn niet meer dan instructienormen ‘die de verdragspartijen opdraagt zich maximaal in te spannen bij de afdoening van strafzaken die jeugdigen betreffen’.³⁰ De gewijzigde verjaringsregels, waar ook de rechtbank Amsterdam op doelde in de uitspraken van 7 oktober 2013 en 19 november 2013, geven volgens het hof anders dan de rechtbank Amsterdam in eerste aanleg stelt, geen aanleiding om de rechtspraak van de Hoge Raad te nuanceren.

Het is nu aan de Hoge Raad duidelijkheid te scheppen over de reactie die zou moeten volgen op de overschrijding van de redelijke termijn. Houdt de Hoge Raad vast aan de eerdere jurisprudentie van de Hoge Raad – waarbij zonder in te gaan op het IVRK is bepaald – dat de overschrijding van de redelijke termijn nimmer tot niet-ontvankelijkheid leidt of kiest hij voor nuancering van die formulering in het geval van minderjarige verdachten zoals – met name – de rechtbank Amsterdam doet? De Hoge Raad heeft zich hier in de onderhavige onderzoeksperiode niet over uitgelaten. De Hoge Raad heeft zich in de onderhavige onderzoeksperiode wel moeten buigen over een andere vraag, waarbij hij zich zijdelings heeft uitgelaten over de overschrijding van de redelijke termijn ten aanzien van het cassatieberoep, zo blijkt uit een arrest van 23 april 2013.³¹ Hier gaat het niet om de vraag of de overschrijding van de redelijke termijn de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie met zich meebrengt, maar of de uitspraak van het hof nietig dient te worden verklaard nu een deel van de pleitnota van de raadsman zich niet bij de stukken van het geding bevindt. In die delen van de pleitnota betoogt de raadsman dat het Openbaar Ministerie het recht op vervolging heeft verloren. Hij verwijst hierbij naar de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 20 mei 2010, waarin op grond van artikel 3 lid 1 IVRK en het bijzondere karakter van het jeugdstrafrecht de officier van justitie niet-ontvankelijk is verklaard. Het ontbreken van die delen van de pleitnota leidt hier niet tot cassatie, zo oordeelt de Hoge Raad. Bijzonder in dit arrest is dat de Hoge Raad vervolgens ambtshalve de bestreden uitspraak – zeer summier – beoordeelt zonder daarbij in te gaan op het IVRK:

³⁰ Hof Amsterdam 24 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1602; Hof Amsterdam 24 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1603; Hof Amsterdam 24 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1604.

³¹ HR 23 april 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ8167.

De Hoge Raad doet uitspraak nadat meer dan 16 maanden zijn verstreken na het instellen van het cassatieberoep. Dat brengt mee dat de redelijke termijn als bedoeld in art. 6, eerste lid, EVRM is overschreden. Gelet op de aan de verdachte opgelegde taakstraf van 66 uren, subsidiair 33 dagen jeugddetentie, waarvan 30 uren taakstraf, subsidiair 15 dagen jeugddetentie voorwaardelijk met een proeftijd van 1 jaar, en de mate waarin de redelijke termijn is overschreden, is er geen aanleiding om aan het oordeel dat de redelijke termijn is overschreden enig rechtsgevolg te verbinden en zal de Hoge Raad met dat oordeel volstaan.

Artikel 1 (Definitie van het kind)

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

In twee uitspraken komt artikel 1 IVRK aan bod.³² Twee minderjarige verdachten staan terecht voor onder meer een serie gewapende overvallen. De officier van justitie verzoekt voor beide verdachten de toepassing van het meerderjarigenstrafrecht ex artikel 77b Sr. Uitgangspunt is dat ten aanzien van degene die ten tijde van het strafbare feit de leeftijd van twaalf jaar, maar nog niet van achttien jaar heeft bereikt, het minderjarigenstrafrecht van toepassing is.³³ Ten aanzien van minderjarigen die ten tijde van het delict zestien of zeventien jaar zijn geldt dat wanneer de ernst van het feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan daartoe aanleiding geven de rechter het meerderjarigenstrafrecht toe kan passen. Hoewel de ernst van de feiten de toepassing van het meerderjarigenstrafrecht in casu mogelijk maakt, honoreert de rechtbank Amsterdam dit verzoek van de officier van justitie niet. De rechtbank overweegt hiertoe dat de omstandigheden waaronder de feiten zijn begaan en de persoonlijkheid van de verdachten een uitzondering op de hoofdregel niet rechtvaardigen. Het niet toepassen van artikel 77b Sr is in lijn met de geldende jurisprudentie en verhoudt zich ook het beste met het IVRK, aldus de rechtbank. Naast de artikelen 3 en 40 IVRK gebruikt de rechter artikel 1 om het kind te definiëren: ‘ieder mens jonger dan 18 jaar’.

³² Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:990; Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:1003.

³³ Artikel 77a Sr.

Artikel 2 (Non-discriminatie)

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettig voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 2 IVRK komt in slechts één uitspraak naar voren en wel in één van de DNA-zaken die hiervoor al zijn besproken.³⁴ Het is de enige DNA-zaak waarbij een beroep is gedaan op artikel 2 IVRK. De raadvrouw voert in haar bezwaarschrift aan dat de Wet DNA niet alleen in strijd is met artikel 3 en 40 IVRK, maar eveneens in strijd is met het non-discriminatiebeginsel van artikel 2 IVRK. Er wordt onderscheid gemaakt tussen meerder- en minderjarigen, zo stelt zij. Dat onderscheid is gelegen in het feit dat de rechter voor dezelfde feiten aan minderjarigen taakstraffen oplegt, waar de rechter aan meerderjarigen geldboetes oplegt. ‘Dit brengt met zich mee dat minderjarigen voor dezelfde feiten wel celmateriaal moeten afstaan en meerderjarige [meerderjarigen, red.] bij een veroordeling tot een geldboete, niet’, zo voert de raadvrouw aan. In zijn beschikking op het bezwaar overweegt de kinderrechter dat dit onvoorziene nevengevolg van een strafoplegging dient te worden meegewogen in de strafzaak bij de beantwoording van de vraag welke straf of maatregel opgelegd dient te worden. ‘In onderhavige bezwaarprocedure kan niet met vrucht worden geklaagd, dat de kinderrechter in eerste aanleg een straf heeft opgelegd met vorenbedoeld nevengevolg’, zo stelt de kinderrechter. De kinderrechter oordeelt dat gezien de kwalijke feiten, te weten de diefstal van een snorfiets in vereniging en vervolgens het onder zich houden van de sleutel, geen uitzondering gemaakt dient te worden op de Wet DNA. Ook de persoonlijke omstandigheden van veroordeelde leiden niet tot een ander oordeel, aldus de kinderrechter.

³⁴ Rb. Roermond 4 april 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW0924.

Artikel 3 (Belang van het kind)

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 3 IVRK komt veelvuldig aan bod. Naast de uitspraken die reeds zijn besproken in de paragrafen ‘Bezwaarschriftprocedure Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden’ en de ‘Redelijke termijn’, komt artikel 3 IVRK in nog eens elf uitspraken en in één conclusie van de Advocaat-Generaal naar voren.

Rechtstreekse werking

De rechtbank Midden-Nederland beargumenteert summier aan de hand van eerdere jurisprudentie – zonder dat die jurisprudentie wordt gespecificeerd – dat artikel 3 IVRK rechtstreekse werking heeft:

In de jurisprudentie is aan deze bepaling [lees: artikel 3 IVRK, red.] rechtstreekse werking toegekend.³⁵

Het betreft een opa die terechtstaat voor het laten plegen van een winkeldiefstal door zijn tienjarige kleindochter. De rechtbank staat voor de vraag of hier sprake is van mensenhandel in de zin van artikel 273f Sr. De omschrijving van uitbuiting in artikel 273f Sr is gebaseerd op verschillende internationale verdragen en dient ook in dat licht te worden uitgelegd, zo ook de EU-richtlijn 2011/36/EU.³⁶ ‘Deze EU richtlijn 2011 kan worden gezien tegen de achtergrond van artikel 19 IVRK’, zo vervolgt de rechtbank. Vervolgens oordeelt de rechtbank dat vanwege de rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK ‘bij toepassing van de EU richtlijn 2011, en dus ook bij de uitleg van de strekking van de strafbaarstelling in artikel 273f Sr en de in dat artikel gehanteerde begrippen, het belang van het kind

³⁵ Rb. Midden-Nederland (zittingslocatie Utrecht) 9 juli 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:2679.

³⁶ Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PbEU* 2011, L101/1.

voorop moet staan'. Daarmee is deze uitspraak de enige in dit deelonderzoek, waarin de rechtstreekse werking expliciet in het oordeel van de rechter wordt besproken.³⁷

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In zes andere zaken wordt aan artikel 3 IVRK een belangrijke rol toebedeeld.³⁸ De rechters hanteren zinsneden als: 'het meest recht doet aan artikel 3 IVRK' en 'verhoudt zich ook het beste met artikel 3 IVRK', naast dat de omstandigheden van het geval de uitkomst van de zaak al rechtvaardigden.³⁹ In deze zaken ging het om schorsing van de voorlopige hechtenis en het niet toepassen van het meerderjarigenstrafrecht. Ook in een tweetal zaken waarbij de rechtbank Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) een taakstraf en voorwaardelijke jeugd detentie boven de door de officier van justitie geëiste (gedeeltelijk) onvoorwaardelijke jeugd detentie verkiest, haalt de rechtbank artikel 3 IVRK aan:

Naar het oordeel van de rechtbank is het opleggen van de door de officier van justitie geëiste gedeeltelijk onvoorwaardelijke jeugd detentie in deze zaak, gelet op hetgeen hiervoor is overwogen, bovendien strijdig met artikel 3 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), inhoudende dat bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door rechterlijke instanties, de belangen van het kind de eerste overweging vormen.⁴⁰

Ten slotte een uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch van 22 januari 2014 waarbij het ging om een aantal minderjarigen, dat betrokken was bij een door beveiligingscamera's opgenomen geweldsdelict.⁴¹ Ondanks dat één van de minderjarige verdachten door de politie reeds was herkend, is hij in het opsporingsprogramma van Omroep Brabant herkenbaar in beeld gebracht. Het hof neemt hier een schending aan van artikel 8 EVRM nu het recht van verdachte op bescherming van zijn privéleven ten onrechte is geschonden. De politie had kunnen volstaan

³⁷ De rechtbank is van oordeel de opa schuldig is aan mensenhandel ex artikel 273f Sr door zijn kleindochter in te zetten voor het plegen van een winkeldiefstal.

³⁸ Rb. Amsterdam (r-c) 19 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0928; Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) 20 maart 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ5769; Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) 24 april 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:3815; Hof 's-Hertogenbosch 22 januari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:63; Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:990; Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:1003.

³⁹ Rb. Amsterdam (r-c) 19 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0928 (zie voor een uitgebreide beschrijving van de zaak artikel 37 IVRK onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing'); Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:990 (Deze zaak is uitgebreid besproken bij artikel 1 IVRK); Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:1003 (Deze zaak is uitgebreid besproken bij artikel 1 IVRK).

⁴⁰ Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) 20 maart 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ5769; Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) 24 april 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:3815.

⁴¹ Hof 's-Hertogenbosch 22 januari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:63.

met een minder vergaande inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van verdachte in aanmerking genomen dat de verdachte reeds bij hen bekend was. Het hof overweegt wat betreft het IVRK als volgt:

Het hof betreft hierbij het bepaalde in artikel 3 van het Verdrag inzake de rechten van het kind (hierna: IVRK). De met opsporing belaste ambtenaren waren immers – blijkens het procesdossier – niet alleen bekend met de identiteit van de verdachte, maar tevens met het feit dat hij minderjarig was. In het licht van artikel 3 van het IVRK bezien, had bij de afweging van het opsporingsbelang versus het belang van de toen nog minderjarige verdachte op bescherming van zijn rechten, het laatste belang naar het oordeel van het hof zwaarder (...) moeten meewegen.

Overig

In vier andere zaken wordt niet (expliciet) ingegaan op het beroep op artikel 3 IVRK.⁴² De Haagse voorzieningenrechter wordt verzocht om de vervangende hechtenis in het kader van een schadevergoedingsmaatregel die mevrouw opgelegd heeft gekregen vanwege de veroordeling van oplichting, niet ten uitvoer te leggen.⁴³ Mevrouw stelt dat de vervangende hechtenis een ontwrichtend effect zal hebben op haar gezinsleven. Zij beroept zich daarbij (onder meer) op de artikelen 3 en 16 IVRK. ‘Deze rechtstreeks werkende verdragsbepalingen worden door de tenuitvoerlegging geschonden’, aldus de vrouw. Slechts indien sprake is van schrijnende situaties kan worden afgeweken van betalingstermijnen zoals neergelegd in de Aanwijzing executie.⁴⁴ De voorzieningenrechter is van oordeel – zonder dat hij daarbij ingaat op de ingeroepen verdragsbepalingen – dat in dit geval sprake is van zo’n schrijnende situatie en overweegt als volgt:

Haar zorg voor drie minderjarige kinderen en haar onderbewindstelling duiden, in onderlinge samenhang bezien, op een complex van factoren dat haar situatie schrijnend maakt. De strafrechter heeft geen rekening kunnen houden met de geboorte van het jongste kind op 18 september 2010 en evenmin met het beschermingsbewind. Die laatste factor impliceert dat de kantonrechter heeft geoordeeld dat [eiseres] als gevolg van haar lichamelijke of geestelijke toestand tijdelijk of duurzaam niet in staat is ten volle haar vermogensrechtelijke belangen zelf behoorlijk waar te nemen (artikel 1:431 lid 1 BW)

Ook de rechtbank Gelderland gaat niet in op het beroep op het IVRK.⁴⁵ De raadsvrouw betoogt in casu dat de officier van justitie niet de grootst mogelijke

⁴² Rb. ’s-Gravenhage (vzr.) 10 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV0540; Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 30 juli 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:2039; Rb. ’s-Gravenhage 26 november 2013, NBSTRAF 2014/48; Beroepscommissie RSJ 10 april 2014, 14/0099/JB.

⁴³ Rb. ’s-Gravenhage (vzr.) 10 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV0540.

⁴⁴ Aanwijzing executie, Stcrt. 2010, 20473, met rectificatie op 11 januari 2011.

⁴⁵ Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 30 juli 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:2039.

zorgvuldigheid heeft betracht bij de beoordeling van de vervolgingsbeslissing, 'waardoor sprake is van een ernstige inbreuk op de beginselen van een goede procesorde, waarbij de belangen van verdachte met grove veronachtzaming tekort zijn gedaan, hetgeen in strijd is met art. 3 en 40 IVRK'. De rechtbank oordeelt uitvoerig dat de officier van justitie wel degelijk ontvankelijk is in de vervolging en verwerpt daarmee het betoog van de raadvrouw. De rechtbank behandelt daarbij het IVRK niet.

In een zaak voor de beroepscommissie RSJ maakt klager bezwaar tegen de overplaatsingsbeslissing van de selectiefunctionaris, dat volgens klager een schending van artikel 3 en 40 IVRK oplevert.⁴⁶ Uit de uitspraak blijkt niet waarom. De beroepscommissie gaat in haar oordeel niet in op het IVRK, maar acht gezien de omstandigheden van het geval de overplaatsingsbeslissing van de selectiefunctionaris onredelijk en onbillijk.

In een uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage van 26 november 2013 lijkt de raadsman zich te beroepen op artikel 3 IVRK.⁴⁷ Hij verzoekt aanhouding van de behandeling van de zaak en verzoekt mediation met de betrokken verbalisanten. Een veroordeling zou ertoe leiden dat aan verdachte geen Verklaring omtrent het Gedrag (hierna: VOG) kan worden verstrekt. Hij stelt vervolgens dat ingevolge het IVRK het belang van het kind voorop gesteld moet worden en dat '[k]inderen moeten worden voorbereid op een goede toekomst'. De rechter schorst het onderzoek opdat bemiddeling tussen verdachte en verbalisanten kan worden gestart. De rechter gaat ook hier niet in op het IVRK.

Tot slot volgt uit de conclusie van de Advocaat-Generaal Hartevelde voor het arrest van de Hoge Raad inzake de 'Amsterdamse zedenzaak' rondom Robert M. dat de raadsman van de benadeelde partijen een beroep doet op artikel 3 IVRK.⁴⁸ De raadsman van de benadeelde partijen heeft een vijftal middelen van cassatie ingediend, waaronder het middel dat opkomt tegen het oordeel van het hof dat de ouders van de kinderen niet als slachtoffer in de zin van artikel 51a Sv zijn aangemerkt. Naar het oordeel van de raadsman is het hof 'ontoereikend gemotiveerd voorbij gegaan aan de rechtstreekse werking van art. 3 IVRK, dan wel aan de verdragsconforme uitleg en toepassing van die bepaling'. De Advocaat-Generaal is van oordeel dat het hof op juiste gronden heeft geoordeeld dat het niet aan de rechter is – voorafgaand aan de parlementaire weg – de artikelen 51a en 51f te verruimen zodanig dat ook de ouders van de kinderen als slachtoffer kunnen worden aangemerkt. 'Voorts: van een ongeoorloofde inbreuk op art. 3 IVRK is met dit oordeel van het Hof geen blijk gegeven', aldus de Advocaat-Generaal zonder daarbij in te gaan op de betoogde rechtstreekse werking of verdragsconforme uitleg en toepassing.

⁴⁶ Beroepscommissie RSJ 10 april 2014, 14/0099/JB.

⁴⁷ Rb. 's-Gravenhage 26 februari 2014, *NBSTRAF* 2014/48.

⁴⁸ Parket bij de Hoge Raad 1 juli 2014, ECLI:NL:PHR:2014:632. Het arrest van de Hoge Raad is van 16 september 2014 en valt buiten de onderzoeksperiode, HR 16 september 2014, ECLI:NL:HR:2014:2668. De Hoge Raad bespreekt het IVRK in zijn arrest niet.

Artikel 12 (Recht op participatie en om gehoord te worden)

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 12 IVRK komt, in samenhang met artikel 40 IVRK, in één arrest van de Hoge Raad aan de orde.⁴⁹ In cassatie wordt – onder andere – het middel aangevoerd dat ‘nu het hof de verdachte een voorwaardelijke rijontzegging heeft opgelegd, terwijl deze bijkomende straf noch in eerste aanleg noch in hoger beroep aan de orde is geweest’, deze strafoplegging in strijd is met het IVRK en/of de beginselen van een behoorlijke procesorde. Uit de toelichting op het middel blijkt dat uit de artikelen 12 en 40 IVRK een zelfstandige verplichting voor de strafrechter voortvloeit om ervoor zorg te dragen dat een minderjarige op de hoogte is van de mogelijk op te leggen sancties. Het middel faalt, zo oordeelt de Hoge Raad. ‘De enkele omstandigheid dat hem de bevoegdheid tot het besturen [van, red.] motorrijtuigen – daaronder begrepen een bromfiets – voorwaardelijk is ontzegd, “terwijl deze bijkomende straf noch in eerste aanleg noch in hoger beroep aan de orde is geweest” in strijd is met het Verdrag en/of de beginselen van een behoorlijke procesorde’ is volgens de Hoge Raad in zijn algemeenheid onjuist. Daarbij neemt de Hoge Raad in aanmerking dat de verdachte in hoger beroep werd bijgestaan door een raadsman.

Advocaat-Generaal Vellinga gaat in zijn conclusie voor dit arrest uitvoeriger in op het IVRK.⁵⁰ De Advocaat-Generaal is van mening dat de voorwaardelijke rijontzegging op gespannen voet staat met de artikelen 12 en 40 IVRK, die nader zijn uitgewerkt in het *General Comment No. 10* van het VN-Kinderrechtencomité. Gelet op de artikelen 12 en 40 en hetgeen hierover is opgenomen in het *General Comment*, dient de minderjarige verdachte ‘te worden geïnformeerd over de inhoud en de gevolgen van de op te leggen straffen of maatregelen, zodat hij zich daarover ten processe kan uitlaten’. Toch is de Advocaat-Generaal van mening dat aan deze misslag van het hof in cassatie geen consequenties moeten worden verbonden nu verdachte is bijgestaan door een raadsman, die hem de mogelijke sancties zal hebben voorgelegd. Het betreft hier bovendien een geheel voorwaardelijke straf waaraan geen andere voorwaarden zijn

⁴⁹ HR 28 augustus 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX3807; Parket bij de Hoge Raad 28 augustus 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX3807.

⁵⁰ Parket bij de Hoge Raad 28 augustus 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX3807.

verbonden dan waar ieder ander zich aan moet houden, te weten het niet plegen van strafbare feiten. 'Al met al kan niet worden gezegd dat de verdachte door het niet aan de orde stellen van de opgelegde rijontzegging zodanig in zijn rechtens beschermde belangen is geschaad dat dit dient te leiden tot vernietiging van het bestreden arrest', aldus de Advocaat-Generaal.

Artikel 16 (Recht op privacy)

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privéleven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.

2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

In één uitspraak wordt een beroep gedaan op – onder meer – de artikelen 3 en 16 IVRK. Het gaat hier om rechtstreeks werkende bepalingen volgens eiseres, die in kort geding vordert de Staat te verbieden tot tenuitvoerlegging van het executiebevel over te gaan.⁵¹ De voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage gaat niet in op de ingeroepen verdragsbepalingen. De omstandigheden van het geval in combinatie met de redelijkheid van de termijn voor volledige betaling, leiden er echter wel toe dat de voorzieningenrechter tot het oordeel komt dat de Staat niet tot tenuitvoerlegging van de vervangende hechtenis mag overgaan. Zie voor een uitgebreide behandeling van de zaak artikel 3 IVRK onder het kopje 'Overig'.

Artikel 19 (Bescherming tegen kindermishandeling)

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van sexueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

⁵¹ Rb. 's-Gravenhage (vzr.) 10 januari 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BV0540.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 19 IVRK wordt in drie uitspraken gebruikt door de rechter. Alle drie de uitspraken zijn te rubriceren onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing'.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In een uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland (zittingslocatie Utrecht) van 9 juli 2013 gebruikt de rechtbank artikel 19 IVRK – via de EU Richtlijn 2011 – bij de invulling van artikel 273f, lid 1, sub 2, 4 en 6 Sr (mensenhandel).⁵² Zie voor een uitgebreide bespreking van de uitspraak artikel 3 onder het kopje 'Rechtstreekse werking'.

In de andere twee uitspraken gaat het om 'tuchtigingshandelingen' gepleegd door een vader respectievelijk een pleegmoeder.⁵³ In beide uitspraken overweegt de rechtbank dat deze handelingen niet te rechtvaardigen zijn. De rechtbank Maastricht oordeelt in haar uitspraak van 7 augustus 2012 als volgt:

Vanuit internationaal perspectief is een beperking van het ouderlijk tuchtigingsrecht te bespeuren, in die zin dat geen geestelijk of lichamelijk geweld tegen kinderen gebruikt mag worden, zelfs niet indien dit plaatsvindt in het kader van de uitoefening van het ouderlijk gezag.⁵⁴

Vervolgens wijst de rechtbank op artikel 19 lid 1 IVRK waar dit ondubbelzinnig tot uitdrukking komt.

In een uitspraak van de rechtbank Rotterdam, waar een pleegmoeder terechstaat voor tuchtigingshandelingen jegens haar twee jonge pleegkinderen, komt de rechtbank tot het oordeel dat het handelen van verdachte de uit opvoedkundig oogpunt noodzakelijke of aanvaardbare grenzen in hoge mate overschrijdt.⁵⁵ Het feit dat naar de achtergrond en het geloof van verdachte tuchtiging (met de harde hand) niet ongebruikelijk is maakt dat niet anders. Haar beroep op vrijheid van godsdienst en cultuur (artikelen 9 EVRM en artikel 27 IVBPR) slaagt niet:

⁵² Rb. Midden-Nederland (zittingslocatie Utrecht) 9 juli 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:2679.

⁵³ Rb. Maastricht 7 augustus 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BX4010; Rb. Rotterdam 11 november 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8845.

⁵⁴ Rb. Maastricht 7 augustus 2012, ECLI:NL:RBMAA:2012:BX4010.

⁵⁵ Rb. Rotterdam 11 november 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8845.

De rechten van kinderen op bescherming tegen kindermishandeling zoals onder meer vervat in artikel 19 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind dienen in deze bovendien zwaarder te wegen dan de rechten van de verdachte op vrijheid van cultuur en godsdienst.

Artikel 21 (Adoptie)

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

a. waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;

b. erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;

c. verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;

d. nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;

e. bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

In één uitspraak lijkt een beroep te zijn gedaan op artikel 21 IVRK.⁵⁶ Het betreft een arrest van de Hoge Raad van 31 januari 2012 waarbij de Advocaat-Generaal bij het hof cassatie heeft ingesteld tegen de uitspraak van het hof en (subsidiar) klaagt dat het oordeel van het hof in strijd is met het IVRK. Het hof heeft geoordeeld dat wanneer niet kan worden vastgesteld of en wie het wettelijk gezag over een minderjarige uitoefent, het ten laste gelegde – onttrekking van het gezag ex artikel 279 lid 1 Sr – niet kan worden bewezen. Verdachte heeft een meisje uit de Filippijnen mee naar Nederland genomen buiten de officiële adoptieprocedures

⁵⁶ HR 31 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU6921; Parket bij de Hoge Raad 31 januari 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BU6921.

om. Naar eigen zeggen heeft verdachte het meisje op verzoek van de biologische moeder, die later overlijdt, opgenomen. De Hoge Raad laat het oordeel van het hof in stand. Het door het Openbaar Ministerie voorgestelde middel dat het hof is uitgegaan van een onjuiste opvatting van artikel 279 lid 1 Sr faalt. Het oordeel van het hof is niet in strijd met het IVRK 'omdat het Verdrag niet in de weg staat aan het vereiste dat voor een veroordeling ter zake van artikel 279, eerste lid, Sr bewezen moet worden aan wiens wettig gezag of aan wiens opzicht een minderjarige wordt onttrokken', zo oordeelt de Hoge Raad.

Advocaat-Generaal Machielse bespreekt het IVRK in zijn conclusie voor dit arrest uitgebreid. De Advocaat-Generaal bij het hof heeft nagelaten aan te geven op welk artikel van het IVRK hij zich beroept. Advocaat-Generaal Machielse gaat – gezien de aard van de zaak – ervan uit dat steller artikel 21 IVRK voor ogen heeft gehad en concludeert als volgt:

Er bestaat discussie over de rechtstreekse werking van verschillende IVRK-bepalingen in de Nederlandse rechtsorde. Het lijkt mij evenwel evident dat aan art. 21 IVRK een dergelijke werking niet toekomt. Dit is typisch een bepaling die een verplichting schept voor de Nederlandse wetgever om de nationale wet- en regelgeving omtrent adoptie met het verdrag in overeenstemming te brengen. Zij verplicht niet tot een 'verdragsconforme' uitleg van art. 279 lid 1 Sr, in die zin dat deze strafbepaling ook van toepassing moet zijn wanneer niet is komen vast te staan dat in de tenlastegelegde periode over de betrokken minderjarige wettig gezag of [desbevoegd, red.] opzicht werd uitgeoefend en door wie.

Ook voor zover het middel de gegeven vrijspraak van feit 2 bestrijdt met een beroep op het IVRK is het derhalve tevergeefs voorgesteld. 's Hofs motivering van de vrijspraak getuigt niet van een onjuiste uitleg van art. 279 Sr en is niet onbegrijpelijk.

Artikel 29 (Onderwijsdoelstellingen)

-
- 1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op:*
- a. de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogen van het kind;*
 - b. het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;*
 - c. het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of hare;*
 - d. de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendelijkheid tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;*
 - e. het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.*

2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen, onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.

In twee zaken komt artikel 29 IVRK aan bod.⁵⁷ In beide zaken staan vaders terecht voor een overtreding van de Leerplichtwet 1969, omdat zij – als degenen die met het gezag over de leerplichtige jongeren zijn belast – er niet voor hebben gezorgd dat hun kinderen stonden ingeschreven als leerling van een school in de zin van de Leerplichtwet 1969. Het onderwijs op deze school is gebaseerd op de Sudbury Valley School in Framingham, Massachusetts, Verenigde Staten van Amerika. Naar aanleiding van een negatief advies van de Onderwijsinspectie is de school niet langer als school aangemerkt in de zin van de Leerplichtwet 1969. Het hiertegen ingestelde hoger beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) is verworpen.⁵⁸ De leerplichtambtenaar heeft de vaders geïnformeerd over de status van de school en hen de kans gegeven hun kinderen in te schrijven op een andere school, hetgeen zij hebben nagelaten. De vaders stellen zich op het standpunt dat de school wel degelijk voldoet aan de wet en stellen voorts dat de kinderen het recht op onderwijs en ontplooiing toekomt, gebaseerd op de pedagogische en levensbeschouwelijke visie van de ouders, zoals onder meer is vastgelegd in het IVRK. De kantonrechter ziet geen aanleiding af te wijken van het oordeel van de Afdeling dat de school niet is aan te merken als school in de zin van de Leerplichtwet 1969. Wat betreft het verweer ten aanzien van het IVRK, citeert en onderstreept de kantonrechter het tweede lid van artikel 29 IVRK als volgt:

Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen, onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.

Het verweer van de vaders slaagt niet.

⁵⁷ Rb. Noord-Holland (locatie Haarlem) 13 februari 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:1470; Rb. Noord-Holland (locatie Haarlem) 13 februari 2014, ECLI:NL:RBNHO:2014:1473.

⁵⁸ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4694. Zie voor een behandeling van deze zaak hoofdstuk 5: *De toepassing van het IVRK in overige bestuurszaken*, bij artikel 12 IVRK.

Artikel 34 (Bescherming tegen seksuele exploitatie en seksueel misbruik)

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat;

- a. een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten.*
 - b. kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;*
 - c. kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.*
-

Artikel 34 IVRK wordt alleen aangehaald in de conclusie van de Advocaat-Generaal voor een arrest van de Hoge Raad van 12 maart 2013.⁵⁹ De Hoge Raad gaat in zijn arrest wel in op artikel 2 van het Facultatief Protocol, maar laat artikel 34 IVRK buiten beschouwing. De Advocaat-Generaal noemt – naast onder meer artikel 2 aanhef en onder c van het Facultatief Protocol – artikel 34 aanhef en onder c IVRK als één van de relevante internationale instrumenten met betrekking tot de bestrijding van kinderpornografie. Zie voor een meer uitgebreide beschrijving van de uitspraak het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.

Artikel 37 (Folteringsverbod en waarborgen bij vrijheidsberoving)

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar.*
- b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of vangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;*

⁵⁹ HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY9719; Parket bij de Hoge Raad 12 maart 2013, ECLI:PHR:2013:BY9719. Deze uitspraak wordt eveneens besproken bij het Facultatief Protocol.

c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 37 komt in zestien uitspraken expliciet naar voren. In drie andere zaken lijkt – hoewel het artikel niet uitdrukkelijk wordt genoemd – op artikel 37 IVRK te worden gedoeld.

Rechtstreekse werking

In geen van de uitspraken is uitdrukkelijk ingegaan op de rechtstreekse werking van artikel 37 IVRK. Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba neemt wel een schending aan van artikel 37 IVRK in een uitspraak van 8 februari 2013.⁶⁰ Verzoeker heeft gedurende negenentwintig dagen gedetineerd gezeten in het Huis van Bewaring tussen meerderjarigen, terwijl verzoeker op dat moment minderjarig was. Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie acht dit in strijd met artikel 37 aanhef en onder c van het IVRK en tevens met artikel 30 lid 4 van de Staatsregeling van Sint Maarten. Verzoeker krijgt een schadevergoeding toegekend van NAF. 1.450,-. Bijzonder aan deze uitspraak is dat het Gemeenschappelijk Hof van Justitie een schending aanneemt van een artikel waarop de Nederlandse Antillen het volgende voorbehoud heeft gemaakt:

Het Koninkrijk der Nederlanden aanvaardt voor de Nederlandse Antillen en Aruba het bepaalde in artikel 37, onder c, van het verdrag, onder het voorbehoud dat deze bepaling niet belet

(...)

dat een kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, niet altijd van volwassenen gescheiden kan worden gehouden, gelet op het feit dat bij onverwachte pieken in het aanbod van te detineren kinderen zich de mogelijkheid kan voordoen dat (tijdelijke) detinering van kinderen gezamenlijk met volwassenen onvermijdelijk is.⁶¹

⁶⁰ Gem. Hof 8 februari 2013, ECLI:NL:OGHACMB:2013:BZ2087.

⁶¹ Rijkswet van 24 november 1994, houdende goedkeuring van het op 20 november 1989 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de rechten van het kind, *Stb.* 1994, 862. Het Koninkrijk der Nederlanden heeft aangegeven dat ondanks de gewijzigde verhoudingen tussen Nederland en

Verdragsconforme uitleg en toepassing

Een zestal uitspraken kan worden gerubriceerd onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’. Zo past de rechtbank Rotterdam in haar uitspraak van 28 september 2011 artikel 37 IVRK verdragsconform toe.⁶² Artikel 61 Sv dient te worden ‘gezien in het licht van artikel 37 onder b van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind’, zo oordeelt de rechter. Het gaat hier om een moeder respectievelijk tante van twee aangehouden minderjarigen. Zij zou de kinderen de volgende ochtend om 09:00 uur terugbrengen naar het politiebureau nadat zij de vorige avond ter zake van vernieling door de politie zijn aangehouden en overgebracht naar het politiebureau. De hulpofficier van justitie heeft vervolgens bevolen de minderjarigen op te houden voor onderzoek. Op grond van artikel 61 Sv kunnen ook minderjarige verdachten zes uur worden opgehouden voor onderzoek, waarbij de uren tussen middernacht en negen uur ’s ochtends niet meetellen. Tegen de achtergrond van artikel 37 onder b IVRK dient de aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind overeenkomstig de wet te geschieden en slechts als uiterste middel en voor zo kort mogelijke duur. Politie en justitie streven ernaar om minderjarigen zo min mogelijk een nacht in de cel te laten doorbrengen; om die reden wordt er in de regio Rotterdam in sommige gevallen voor gekozen om de minderjarige verdachten voor de nacht mee te geven aan de ouder(s) en wordt hen gevraagd zich met de minderjarige verdachte(n) de volgende ochtend te melden op het politiebureau. Zo ook in het onderhavige geval. De moeder respectievelijk tante is de volgende ochtend echter niet met de kinderen verschenen. Zij wordt vervolgd voor ‘bevrijding van een gevangene’ ex artikel 191 Sr. Het feit dat verdachte de kinderen de volgende ochtend niet heeft overgebracht naar het politiebureau levert volgens de politierechter geen strafbaar feit op ex artikel 191 Sr. Er is geen sprake van een voortgezette vrijheidsberoving in de vorm van een alternatieve plaats van ophouden van verhoor en onderzoek, omdat vanaf het moment dat verdachte de minderjarigen mee naar huis heeft gekregen er geen sprake meer is van vrijheidsberoving, zo oordeelt de rechter. Verdachte wordt aldus vrijgesproken van het haar ten laste gelegde strafbare feit op grond van artikel 191 Sr.

In de tweede uitspraak beargumenteert de rechtbank Amsterdam in haar uitspraak van 19 september 2011 dat een PIJ-maatregel in het onderhavige geval noodzakelijk is, nadat zij eerst heeft vastgesteld dat uit artikel 37 sub b voortvloeit dat vrijheidsontneming – daaronder de oplegging van een PIJ-maatregel begrepen – slechts als uiterste maatregel dient te worden gehanteerd en bovendien

de Nederlandse Antillen sinds 10 oktober 2010, waarbij Sint Maarten de status heeft verkregen van apart land binnen het Koninkrijk, de daarvoor geldende voorbehouden nog steeds van kracht zijn, geverifieerd bij de heer P.F.M. Geerlings, directeur bij het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van Sint Maarten en zie voor verdere informatie treaties.un.org ("Status of treaties", "Historical Information", "Netherlands").

⁶² Rb. Rotterdam 28 september 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BT6747.

voor de kortst mogelijk passende duur.⁶³ Het hof 's-Gravenhage gaat niet expliciet in op het door de raadvrouw naar voren gebrachte artikel 37 IVRK, maar lijkt hiermee wel rekening te houden in zijn oordeel.⁶⁴ Ook het hof is namelijk van oordeel dat een PIJ-maatregel, gelet op de conclusies en adviezen van deskundigen, de ernst van de gepleegde delicten, het gevaar voor recidive en de algemene veiligheid van personen die het opleggen van de maatregel van plaatsing in een inrichting voor jeugdigen eist, noodzakelijk is. Het hof acht voorts dat het opleggen van de maatregel van belang is voor een zo gunstig mogelijke ontwikkeling van de minderjarige. De PIJ-maatregel is de meest passende en geboden reactie, zo sluit het hof de motivering van de strafmaat af.

Ook in een zaak voor de beroepscommissie RSJ gaat de beroepscommissie na of in de onderhavige zaak sprake is van een schending van het IVRK.⁶⁵ Klager komt in beroep tegen een afwijzing van een overplaatsingsverzoek en doet daarbij een beroep op artikel 37 sub c IVRK. Er is voorbijgegaan aan de omstandigheid dat er goede mogelijkheden voor bezoek van ouders aan hun kind moeten bestaan, aldus de klager. De beroepscommissie RSJ gaat daar niet in mee; zij gaat wel na of er sprake is van een schending van het IVRK. Mede gezien het feit dat klager eerder is overgeplaatst van de gewenste instelling naar de huidige instelling vanwege een incident en het feit dat klager op dit moment goede vorderingen maakt, maakt dat van een strijd met de wet of artikel 37 sub c IVRK geen sprake is, zo oordeelt de beroepscommissie.

In een uitspraak van het hof Amsterdam van 19 april 2012 lijkt het hof artikel 37 IVRK te gebruiken in ondersteunende zin bij artikel 40 IVRK.⁶⁶ Het betreft hier diefstal van een BlackBerry op school, waarna de minderjarige verdachte onder valse voorwendselen wordt geconfronteerd met twee agenten die haar bevelen haar telefoon af te staan voor onderzoek en haar verbieden haar moeder (buiten aanwezigheid van verbalisanten) te bellen. De minderjarige rent weg, maar nadat twee medescholieren telefonisch contact met haar opnemen met de vraag om terug te komen naar school, keert zij terug op school. Zij wordt dan met veel geweld en ten overstaan van medeleerlingen en docenten aangehouden. Het hof is van oordeel dat in onderhavig geval sprake is van schending van artikel 40 IVRK (naast artikel 6 EVRM). Volgens artikel 40 IVRK dat sterk verbonden is met de waarborgen van artikel 37, zo oordeelt het hof, 'hebben kinderen recht op een behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en die rekening houdt met de leeftijd van het kind en de wenselijkheid van het bevorderen van diens re-integratie'. De handelwijze van de politie is zo onzorgvuldig en getuigt van grove veronachtzaming van de belangen van de minderjarige dat het hof het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk verklaart in zijn vervolging.

⁶³ Rb. Amsterdam 19 september 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BT2418.

⁶⁴ Hof 's-Gravenhage 4 oktober 2011, ECLI:NL:GHSGR:2011:BU4239.

⁶⁵ Beroepscommissie RSJ 12 oktober 2011, 11/1273/JB.

⁶⁶ Hof Amsterdam 19 april 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY5970.

Ten slotte een verzoek de voorlopige hechtenis te schorsen van een minderjarige verdachte die wordt verdacht van medeplichtigheid aan een overval.⁶⁷ De rechter-commissaris gebruikt de artikelen 493 Sv en 37 IVRK steeds naast elkaar. Hij stelt voorop dat, indien sprake is van ernstige bezwaren ten aanzien van zeer ernstige feiten, voorlopige hechtenis in de meeste gevallen de primaire reactie is. Ingeval van minderjarige verdachten dient de voorlopige hechtenis echter wel een ultimum remedium te zijn en dan ook nog voor een zo kort mogelijke duur, zo leidt de rechter-commissaris af uit artikel 493 Sv en artikel 37 IVRK. Vervolgens weegt de rechter-commissaris de belangen af, waarbij de belangen van het kind de eerste overweging dienen te zijn ex artikel 3 IVRK. Hij komt tot de conclusie dat het schorsingsverzoek in dit geval dient te worden toegewezen, hetgeen niet uitsluit dat verdachte bij een eventuele bewezenverklaring een (flinke) straf opgelegd kan krijgen. De rechter-commissaris wil niet op deze straf vooruitlopen:

Voorlopige hechtenis is immers niet bedoeld als voorschot op de op te leggen straf en dient ingevolge artikel 493 Sv en 37 IVRK met de nodige terughoudendheid te worden toegepast.

In dit geval valt de afweging uit in het voordeel van een schorsing van de voorlopige hechtenis ‘nu een schorsing het meeste recht doet aan artikel 3 IVRK’. Dit betekent niet dat er in individuele gevallen ‘ook ruimte kan zijn om ondanks de artikelen 493 Sv, 3 en 37 IVRK de minderjarige wel voorlopig te hechten’, aldus de rechter-commissaris.

Overig

In twaalf uitspraken speelt artikel 37 IVRK een andere rol dan hiervoor besproken. In een uitspraak van het hof Amsterdam wordt het beroep op het IVRK verworpen.⁶⁸ Volgens de raadsman is er sprake geweest van onrechtmatigheden ten tijde van de in verzekeringstelling van de verdachte, die een schending van – onder andere – het IVRK opleveren. Naar het oordeel van het hof is hetgeen de raadsman heeft aangevoerd en de relatief beperkte duur van de in verzekeringstelling, onvoldoende om een schending van het IVRK of andere (internationale) regelgeving aan te nemen.

In acht uitspraken gaat het om zaken met betrekking tot de redelijke termijn.⁶⁹ Artikel 37 IVRK komt hierbij slechts naar voren in een citaat uit het *General Comment No. 10* uit 2007 bij de uitleg van artikel 40 lid 2 sub b onder iii IVRK:

⁶⁷ Rb. Amsterdam (r-c)19 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0928 (Deze uitspraak is reeds summier besproken bij artikel 3 IVRK).

⁶⁸ Hof Amsterdam 31 januari 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:BZ2091.

⁶⁹ Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6619; Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6632; Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6633; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8587; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8588; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8589; Rb. Amsterdam 19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8590; Rb. Amsterdam

In this regard, the Committee also refers to article 37 (d) CRC, where the child deprived of liberty has the right to a prompt decision on his/her action to challenge the legality of the deprivation of his/her liberty. The term 'prompt' is even stronger – and justifiably so given the seriousness of deprivation of liberty – than the term 'without delay' (art. 40 (2) (b) (iii) CRC), which is stronger than the standard 'without undue delay' of article 13(3)(c) ICCPR.

In de overige zaken gaat de rechter niet in op het beroep op het IVRK. Zo bepleit de raadsman in een zaak van 4 oktober 2011 de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie.⁷⁰ De politie heeft bij de aanhouding van de verdachte en zijn overbrenging naar het politiebureau gebruikgemaakt van transportboeien. Dit is in strijd met de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewone opsporingsambtenaar en het IVRK, aldus de raadsman. Het hof toetst de rechtmatigheid van het aanbrengen van transportboeien alleen aan de Ambtsinstructie en gaat niet in op een mogelijke schending van het IVRK. In casu is het hof van oordeel op grond van de Ambtsinstructie dat er geen feiten en omstandigheden aanwezig waren die het aanbrengen van de transportboeien redelijkerwijs vereisten. Het onnodig gebruik van de transportboeien leidt niet tot de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie, maar het hof houdt hier ten voordele van de verdachte wel rekening mee bij de op te leggen straf.

Ten slotte gaat de Hoge Raad in twee arresten niet in op het IVRK.⁷¹ Uit de conclusie van de Advocaat-Generaal Vellinga voor het arrest van de Hoge Raad van 15 januari 2013 blijkt dat het derde middel klaagt over het feit dat het hof de strafoplegging niet naar behoren heeft gemotiveerd, nu het hof de jeugdige leeftijd van verdachte niet bij zijn motivering heeft betrokken.⁷² Het middel kan volgens de Hoge Raad, die deze beslissing met een beroep op artikel 81 Wet RO niet nader motiveert, niet tot cassatie leiden. De Advocaat-Generaal is van mening dat het middel faalt. Hij concludeert dat het hof uitgebreid heeft gemotiveerd waarom het volwassenenstrafrecht is toegepast terwijl hij daarbij ook aandacht heeft besteed aan het IVRK en de jeugdige leeftijd van verdachte. Ook in een arrest van 11 februari 2014 komt de Hoge Raad tot het oordeel dat het middel niet tot

19 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:8591. Deze zaken zijn ook behandeld in de paragraaf 'Redelijke termijn'.

⁷⁰ Hof Amsterdam 4 oktober 2011, ECLI:NL:GHAMS:2011:BY5965.

⁷¹ HR 15 januari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5679; Parket bij de Hoge Raad 15 januari 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BY5679; HR 11 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:288; Parket bij de Hoge Raad 10 december 2013, ECLI:NL:PHR:2013:2489.

⁷² HR 15 januari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5679; Parket bij de Hoge Raad 15 januari 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BY5679. Het betreft hier het cassatieberoep tegen een arrest van het hof Amsterdam van 2 april 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BL9992. Zie voor een bespreking van die zaak N. van der Meij, 'De toepassing van het IVRK in strafzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 261.

cassatie kan leiden.⁷³ Het middel klaagde dat is gehandeld in strijd met – onder andere – artikel 37 sub b IVRK, omdat ondanks de minderjarigheid van verdachte het hof de voorlopige hechtenis niet heeft opgeheven, terwijl verdachte al twee jaar in voorlopige hechtenis verbleef.

Artikel 40 (Kinderen die in aanraking komen met politie en justitie)

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

(iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

(iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

⁷³ HR 11 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:288; Parket bij de Hoge Raad 10 december 2013, ECLI:NL:PHR:2013:2489.

(v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die diensgevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

a. de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

b. de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de

mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Behalve in de uitspraken met betrekking tot de bezwaarschriftprocedures inzake de Wet DNA en de uitspraken betreffende de redelijke termijn – die in de gelijknamige paragrafen reeds zijn besproken – komt artikel 40 in nog eens negen uitspraken naar voren.

Rechtstreekse werking

In een uitspraak van het hof Amsterdam neemt het hof een schending aan van artikel 40 IVRK, naast artikel 6 EVRM, en lijkt daarmee de rechtstreekse werking van artikel 40 IVRK aan te nemen.⁷⁴ De handelwijze van de politie jegens de veertienjarige verdachte is volgens het hof 'zo onzorgvuldig (...) en getuigt van grove veronachtzaming van de belangen van deze minderjarige', zodat het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk wordt verklaard. Zie voor een uitgebreide beschrijving van de uitspraak artikel 37 IVRK onder het kopje 'Verdragsconforme uitleg en toepassing'.

⁷⁴ Hof Amsterdam 19 april 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY5970.

Verdragsconforme uitleg en toepassing

In een tweetal uitspraken wordt – naast de uitspraken met betrekking tot de redelijke termijn – veel belang gehecht aan artikel 40 IVRK zonder dat de rechter de rechtstreekse werking van artikel 40 IVRK aanneemt.⁷⁵ In deze uitspraken, die reeds zijn besproken onder artikel 3 IVRK, oordeelt de rechtbank dat in de onderhavige gevallen het minderjarigenstrafrecht – anders dan de door de officier van justitie geëiste meerderjarigenstrafrecht – moet worden toegepast. De rechtbank vindt voor dit oordeel, naast de omstandigheden waaronder feiten zijn begaan en de persoon van de daders, tevens steun in de artikelen 3 en 40 lid 1 IVRK.

Overig

In twee zaken, waarvan één van de Hoge Raad en één van de beroepscommissie RSJ, wordt de aangevoerde schending van artikel 40 IVRK niet aangenomen.⁷⁶ Het arrest van de Hoge Raad is reeds uitvoerig aan bod gekomen bij de bespreking van artikel 12 IVRK, zodat hier wordt volstaan met een verwijzing naar die paragraaf.⁷⁷ In de uitspraak van de beroepscommissie RSJ ging het om een afgewezen verzoek voor planmatig verlof.⁷⁸ Het niet in aanmerking komen voor planmatig verlof bij een voorlopig gehechte in afwachting van hoger beroep is niet in strijd met artikel 40 IVRK, zoals door klager was aangevoerd voor de beroepscommissie RSJ:

De beroepscommissie overweegt dat tbs-gestelden met een zogenaamd combinatievonnis pas voor verlof in aanmerking komen indien zij in een tbs-inrichting zijn geplaatst en derhalve onherroepelijk zijn veroordeeld. Gelet op het voorgaande is de beslissing van de Staatssecretaris niet in strijd met de wet en/of artikel 13 EVRM en het IVRK, en kan deze, bij afweging van alle in aanmerking komende belangen, ook niet onredelijk of onbillijk worden genoemd.

In drie andere zaken wordt ondanks een expliciet beroep op het artikel niet expliciet ingegaan op het IVRK.⁷⁹ Twee van die uitspraken zijn reeds besproken onder het kopje ‘Overig’ bij artikel 3 IVRK. Om die reden wordt hier alleen de uitspraak van de Rechtbank Zwolle-Lelystad behandeld.⁸⁰ In die zaak voerde de raadsman aan dat bij de strafoplegging een behandeling te prefereren is boven

⁷⁵ Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:990; Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:1003.

⁷⁶ HR 28 augustus 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX3807; Parket bij de Hoge Raad 28 augustus 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX3807; Beroepscommissie RSJ 11 april 2012, 11/4223/JV.

⁷⁷ HR 28 augustus 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX3807; Parket bij de Hoge Raad 28 augustus 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BX3807.

⁷⁸ Beroepscommissie RSJ 11 april 2012, 11/4223/JV.

⁷⁹ Rb. Zwolle-Lelystad 26 juni 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BX0206; Rb. Gelderland (zittingsplaats Arnhem) 30 juli 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:2039; Beroepscommissie RSJ 10 april 2014, 14/0099/JB.

⁸⁰ Rb. Zwolle-Lelystad 26 juni 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BX0206.

bestrafning hetgeen voortvloeit uit artikel 40 IVRK. In casu staat de minderjarige verdachte terecht voor het opzettelijk toebrengen van zwaar lichamelijk letsel en openlijke geweldpleging. De rechtbank is van oordeel dat een vrijheidsstraf noodzakelijk is, gezien de aard en de ernst van het bewezenverklarde. Bijzondere omstandigheden die tot een ander oordeel dienen te leiden, acht de rechtbank niet aanwezig. Naast de jeugddetentie legt de rechtbank een voorwaardelijke PIJ-maatregel op.

Ten slotte komt artikel 40 IVRK nog naar voren in de conclusie van Advocaat-Generaal Knigge voor een arrest van de Hoge Raad van 27 maart 2012.⁸¹ Het betreft een vordering tot tenuitvoerlegging van jeugddetentie ten aanzien van een inmiddels meerderjarige verdachte. De vraag is hier of de vordering tot tenuitvoerlegging van een eerder opgelegde voorwaardelijke jeugddetentie in het openbaar behandeld mag worden, in afwijking van artikel 495b Sv. De Advocaat-Generaal concludeert dat het allerminst onbegrijpelijk is dat de rechtbank en het hof geen reden hebben gezien de deuren te sluiten, nu verdachte ten tijde van de nieuwe feiten meerderjarig was. Hij beargumenteert dit aan de hand van de wetsgeschiedenis van artikel 495b Sv van 1993.⁸² Artikel 495b Sv is een uitzondering op de in artikel 6 EVRM neergelegde regel van openbaarheid van de zaak. Deze uitzondering op artikel 6 EVRM was volgens de toenmalige staatssecretaris van justitie te rechtvaardigen omdat artikel 6 lid 1 EVRM een uitzondering toelaat in het geval de belangen van minderjarigen dit eisen. Daarbij deed de staatssecretaris tevens een beroep op artikel 40 lid 2 IVRK. 'Die argumentatie gaat niet op als het een meerderjarige is die terechtstaat', aldus de Advocaat-Generaal.

De Hoge Raad volgt de conclusie van de Advocaat-Generaal niet. Volgens de Hoge Raad heeft het hof in strijd gehandeld met artikel 495b Sv door de vordering tot tenuitvoerlegging in het openbaar te behandelen. Dit verzuim kan echter niet tot cassatie leiden nu de behandeling van de vordering tot tenuitvoerlegging heeft plaatsgevonden op het moment dat verdachte achttien jaar was en niet is gebleken dat verdachte door dit verzuim in zijn persoonlijke levenssfeer of verdedigingsbelang is geschaad. De Hoge Raad behandelt het IVRK niet.

Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

In het arrest van de Hoge Raad van 12 maart 2013 staat de Hoge Raad voor de vraag of niet-realistische afbeeldingen van niet-bestaande kinderen onder het

⁸¹ HR 27 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU8726; Parket bij de Hoge Raad 27 maart 2012, ECLI:NL:PHR:2012:BU8726.

⁸² *Kamerstukken II* 1992/93, 21327, 12, p. 15-16. Noemenswaardig is dat staatssecretaris van justitie Kosto in deze Nota naar aanleiding van het eindverslag van 2 juni 1993 al verwijst naar het nog niet inwerking getreden (artikel 40 lid 2 onder vii) IVRK.

toepassingsbereik van artikel 240b lid 1 Sr (oud) vallen; strafbaar is – onder andere – de verspreiding van een afbeelding van een seksuele gedraging, waarbij een minderjarige is betrokken of schijnbaar is betrokken.⁸³ De Hoge Raad toetst of artikel 2 onder c van het Facultatief Protocol noopt tot een ruimere definitie van de woorden ‘schijnbaar is betrokken’ uit artikel 240b lid 1 Sr (oud), zoals het Openbaar Ministerie in cassatie heeft aangevoerd. Uit de toelichting op het middel volgt dat het Openbaar Ministerie zich op het standpunt stelt dat de eis dat alleen virtuele realistische afbeeldingen die voor levensecht kunnen doorgaan onder artikel 240b lid 1 Sr (oud) vallen niet verenigbaar is met artikel 2 onder c van het Facultatief Protocol. De Hoge Raad oordeelt dat niet-realistische afbeeldingen van niet-bestaande kinderen niet onder het toepassingsbereik van artikel 240b lid 1 Sr vallen en dat internationale regelgeving – waaronder artikel 2 onder c Facultatief Protocol – niet tot een ander oordeel noopt.

In drie andere uitspraken wordt het Facultatief Protocol enkel door de Advocaat-Generaal aangehaald als een van de door de wetgever opgesomde internationale regelingen die ertoe hebben aangezet de strafbaarheid van mensenhandel van artikel 250a lid 1 onder 20 Sr aan te passen.⁸⁴

Algemeen (Geen specifieke bepaling)

Onder het kopje ‘Algemeen (Geen specifieke bepaling)’ zijn een drietal uitspraken te rubriceren waarin niet duidelijk is op welk specifiek artikel van het IVRK een beroep is gedaan.⁸⁵ In twee van die gevallen betreft het een uitspraak in het kader van de regiezitting in de ‘Amsterdamse Zedenzaak’ rondom Robert M.⁸⁶ De advocaat van de slachtoffers verzoekt de rechtbank het spreekrecht van de zeer jonge slachtoffers te verlenen aan hun ouders. Minderjarigen worden zowel in als buiten rechte vertegenwoordigd door een persoon onder wiens gezag zij staan, om die reden zou volgens de advocaat van de slachtoffers spreekrecht toekomen aan de ouders ex artikel 51e lid 1 Sv. De advocaat van de slachtoffers wijst onder andere op het IVRK. De rechtbank kent het spreekrecht toe aan de ouders, zonder in te gaan op het IVRK.

⁸³ HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY9719; Parket bij de Hoge Raad 12 maart 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BY9719.

⁸⁴ Parket bij de Hoge Raad 4 juni 2013, ECLI:NL:PHR:2013:598 conclusie voor het arrest van HR 10 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:669; Parket bij de Hoge Raad 4 juni 2013, ECLI:NL:PHR:2013:754 conclusie voor het arrest van HR 10 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:670; Parket bij de Hoge Raad 4 juni 2013, ECLI:NL:PHR:2013:762 conclusie voor het arrest van HR 10 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:675.

⁸⁵ Rb. Amsterdam 15 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BU8313; Rb. Amsterdam 15 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BU8322; Rb. Den Haag 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8409.

⁸⁶ Rb. Amsterdam 15 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BU8313; Rb. Amsterdam 15 december 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BU8322.

In de derde uitspraak – een kort geding – vordert eiser van de Staat hem een machtiging tot onbegeleid verlof te verlenen.⁸⁷ Eiser is in 1984 veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf wegens een schietpartij in een café, waarbij zes doden en een aantal gewonden vielen. Naar aanleiding van een gratieverzoek is eiser in 2001 overgeplaatst naar een tbs-kliniek. Vrij snel daarna verstrekt de Staat een machtiging begeleid verlof. Hoewel eiser al geruime tijd in aanmerking komt voor onbegeleid verlof, weigert de Staat hem die te verlenen. ‘Daarmee schendt hij [lees: de Staat, red.] immers de afspraken zoals vastgelegd in het onder 1.2 vermelde memo van 9 juli 2001. Bovendien is de beslissing strijdig met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (‘EVRM’), het Verdrag inzake de rechten van het kind, de tussen partijen uitgesproken rechterlijke beslissingen en de jurisprudentie van de RSJ’, aldus de eiser in kort geding. Uit de uitspraak is niet op te maken waarom de eiser een beroep doet op het IVRK. De voorzieningenrechter veroordeelt de Staat een machtiging onbegeleid verlof te verlenen zonder in te gaan op het beroep op het IVRK.

Samenvatting en conclusie

Het onderzoek naar de toepassing van het IVRK in strafzaken over de periode van 1 september 2011 tot 1 september 2014 levert 78 uitspraken op waarin het IVRK naar voren komt. Dit is een aanzienlijke toename ten opzichte van het aantal uitspraken uit het vorige onderzoek, waarin onderzoek is gedaan naar uitspraken tussen 1 januari 2002 en 1 september 2011. In die periode van bijna tien jaar werd het IVRK in 102 uitspraken genoemd. Nog steeds is het aantal uitspraken waarin het IVRK naar voren komt in strafzaken vele malen lager dan de aantallen bij de rechtsgebieden vreemdelingenrecht, personen- en familierecht en het civiele jeugdrecht.

De meest genoemde bepalingen van het IVRK zijn de artikelen 3 en/of 40 IVRK; dit is met name het geval bij uitspraken betreffende de bezwaarschriftprocedures inzake de Wet DNA en uitspraken betreffende de redelijke termijn. Artikel 37 IVRK volgt met negentien uitspraken, waarbij niet steeds het artikel expliciet wordt genoemd, maar uit de uitspraak is af te leiden dat het hier gaat om artikel 37 IVRK. Andere artikelen die in dit deelonderzoek aan de orde zijn gekomen, zijn de artikelen 1, 2, 12, 16, 19, 21, 29, 34 IVRK en het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.

Naast een belangrijke toename van het aantal uitspraken waarin het IVRK naar voren komt, is ook de rol van het IVRK in strafzaken ten opzichte van het vorige onderzoek gegroeid. Destijds werd geconcludeerd dat de rol van het IVRK – op een paar uitspraken na – minimaal te noemen was. De grotere rol van het IVRK volgt met name uit de uitspraken – van de rechtbank Amsterdam – ten

⁸⁷ Rb. Den Haag 10 juli 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:8409.

aanzien van de redelijke termijn.⁸⁸ Artikelen 3 en/of 40 IVRK en het pedagogische karakter van het jeugdstrafrecht brengen volgens de rechtbank de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie mee in geval van overschrijding van de ‘16-maandetermijn’. Het hof Amsterdam betwist dit, maar de Amsterdamse rechtbank gaat niettemin op de ingeslagen weg door.⁸⁹ Het is nu aan de Hoge Raad om duidelijkheid te scheppen over de reactie die zou moeten volgen op de overschrijding van de redelijke termijn.

Behalve de uitspraken met betrekking tot de redelijke termijn, is nog een aantal zaken te noemen waaruit het belang van het IVRK is op te maken. Een belangrijke uitspraak is die van de opa die zijn tienjarige kleindochter een winkeldiefstal liet plegen.⁹⁰ Deze uitspraak is de enige in dit deelonderzoek waarin expliciet de rechtstreekse werking wordt aangenomen. In andere uitspraken lijkt de rechter de rechtstreekse werking aan te nemen zonder zich hier uitdrukkelijk over uit te laten. Een voorbeeld hiervan is de uitspraak van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba waarin een schending wordt aangenomen van artikel 37 sub c IVRK, omdat de minderjarige gedetineerd heeft gezeten met meerderjarigen.⁹¹ Een ander voorbeeld is de uitspraak van het Amsterdamse hof waarin het hof een schending aanneemt van artikel 40 IVRK.⁹² In deze zaak – betreffende een gestolen BlackBerry en verzet bij aanhouding – oordeelde het hof dat de handelswijze van de politie ‘zo onzorgvuldig was en getuigde van grove veronachtzaming van de belangen van de minderjarige’ dat het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk werd verklaard.

In andere uitspraken wordt een belangrijke rol toegedicht aan het IVRK, zonder dat kan worden aangenomen dat de rechter daarbij het IVRK rechtstreekse werking toepast. Zo wordt in een aantal zaken artikel 3 IVRK in ondersteunende zin gebruikt. Met zinsneden als ‘het meest recht aan artikel 3 IVRK’ en ‘verhoudt zich ook het best met artikel 3 IVRK’ wordt in deze zaken artikel 3 IVRK betrokken in zaken waar de omstandigheden van het geval de uitkomst reeds

⁸⁸ Zie bijvoorbeeld Rb. Amsterdam 29 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV2783; Rb. Amsterdam 29 november 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BV2784; Rb. Amsterdam 22 maart 2012, *NBSTRAF* 2012/365; Rb. Amsterdam 20 september 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BY3871; Rb. Zwolle-Lelystad 21 december 2012, ECLI:NL:RBZLY:2012:BZ3522. Zie voor meer uitspraken de paragraaf ‘Redelijke termijn’.

⁸⁹ Hof Amsterdam 23 juli 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2556 – welke uitspraak wordt herhaald door het hof Amsterdam op 24 april 2014 in een drietal uitspraken: Hof Amsterdam 24 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1602; Hof Amsterdam 24 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1603; Hof Amsterdam 24 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1604 – maar door de rechtbank Amsterdam niet wordt gevolgd, zie bijvoorbeeld de uitspraken van 7 oktober 2013 van de rechtbank Amsterdam: Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6619; Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6632; Rb. Amsterdam 7 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:6633. Zie voor meer uitspraken de paragraaf ‘Redelijke termijn’.

⁹⁰ Rb. Midden-Nederland (zittingslocatie Utrecht) 9 juli 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:2679.

⁹¹ Gem. Hof 8 februari 2013, ECLI:NL:OGHACMB:2013:BZ2087.

⁹² Hof Amsterdam 19 april 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY5970.

rechtvaardigden.⁹³ Ook in andere uitspraken wordt rekening gehouden met het IVRK. Interessant is de uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch van 22 januari 2014.⁹⁴ Hier werd door het hof een schending aangenomen van artikel 8 EVRM. Het hof overwoog dat artikel 3 IVRK bij het oordeel diende te worden betrokken: 'In het licht van artikel 3 IVRK bezien, had bij de afweging van het opsporingsbelang versus het belang van de toen nog minderjarige verdachte op bescherming van zijn rechten, het laatste belang naar het oordeel van het hof zwaarder (...) moeten meewegen'. Niet alleen aan artikel 3 IVRK wordt een belangrijke rol toegedicht, ook met de artikelen 19, 37 en 40 IVRK wordt door de rechter rekening gehouden. Zo wordt artikel 19 IVRK door de rechtbank Midden-Nederland (locatie Utrecht) gebruikt bij de invulling van artikel 237 lid 1 Sr en dient volgens de rechtbank Rotterdam in de uitspraak van 28 september 2011 het Nederlandse recht – artikel 61 Sv – te worden gezien in het licht van artikel 37 onder b van het IVRK.⁹⁵

De rol van het IVRK in de bezwaarschriftprocedures inzake de Wet DNA is in het onderhavige onderzoek veel minder groot.⁹⁶ In een groot aantal zaken wordt slechts de jurisprudentie van de Hoge Raad van 13 mei 2008 aangehaald.⁹⁷ De Hoge Raad oordeelde in die arresten dat slechts in beperkt uit te leggen gevallen sprake kan zijn van een uitzondering op de Wet DNA. Een generieke uitzondering voor minderjarige veroordeelden werd niet aangenomen. Een zodanige generieke uitzondering kan ook niet aan het IVRK worden ontleend, aldus de Hoge Raad.

Nog steeds wordt een groot aantal uitspraken afgedaan zonder dat de rechters ingaan op het beroep op het IVRK of wordt het beroep op het IVRK ongemotiveerd verworpen. Desondanks kan worden geconcludeerd dat er een positiever beeld is waar te nemen met betrekking tot de toepassing van het IVRK in de rechtspraak ten opzichte van het voorgaande onderzoek.

⁹³ Rb. Amsterdam (r-c) 19 november 2012, ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0928; Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:990; Rb. Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:1003.

⁹⁴ Hof 's-Hertogenbosch 22 januari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:63.

⁹⁵ Rb. Rotterdam 28 september 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BT6747; Rb. Midden-Nederland (zittingslocatie Utrecht) 9 juli 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:2679.

⁹⁶ Rb. Roermond 25 januari 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BV2260; Rb. Roermond 4 april 2012, ECLI:NL:RBROE:2012:BW0924; Rb. Middelburg 18 december 2012, *NBSTRAF* 2013/80; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0429; Rb. Limburg (zittingsplaats Roermond) 23 januari 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0432; Rb. Rotterdam 3 april 2013, *NBSTRAF* 2013/214; Rb. Rotterdam 15 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:9103; Rb. Zeeland-West-Brabant (zittingsplaats Middelburg) 3 december 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:8901; Rb. Midden-Nederland (zittingsplaats Utrecht) 5 maart 2014, *NBSTRAF* 2014/137; Rb. Amsterdam 8 april 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:2535.

⁹⁷ HR 13 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8231; HR 13 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8234.

EINDBESCHOUWING

J.H. de Graaf

Welke thema's spelen over de gehele linie een belangrijke rol? En is er nog steeds sprake van dat het Verdrag met name van betekenis is geweest in schrijnende gevallen, zoals in het vorige onderzoek werd geconcludeerd? In deze eindbeschouwing zal daarop in het bijzonder worden ingegaan. Ook komt hier de belangrijke vraag aan bod, die al in de inleiding werd gesteld, hoe de recente uitspraken in dit vervolgonderzoek gewaardeerd kunnen worden. In ieder geval kan worden vastgesteld dat het Verdrag in deze periode van drie jaar relatief vaker is toegepast dan in de periode van bijna tien jaar daarvoor. Speelde het IVRK in de vorige onderzoeksperiode in ruim duizend uitspraken een rol, in dit vervolgonderzoek zijn dat er meer dan 650. Ook valt op dat in deze drie jaar het Verdrag vaker in uitspraken van de gerechtshoven naar voren is gekomen. Ook de rechter zelf is actiever geworden en heeft het Verdrag vaker uit eigen beweging toegepast.

Belangrijk aandachtspunt bij een beantwoording van deze vragen is opnieuw het verschil in werking van het IVRK naar rechtsgebied, een verschil dat eerder werd verklaard vanuit de voor een belangrijk deel aan het algemeen belang ontleende beperkingsgronden van artikel 8 lid 2 EVRM, die een inbreuk op het in artikel 8 lid 1 EVRM beschermde *right to respect for his private and family life* kunnen rechtvaardigen. Dat de toepassing van het IVRK in het strafrecht en het vreemdelingenrecht minder effect had werd hieruit verklaard. Is hierin wellicht een verandering zichtbaar geworden?

Belangrijke ijkpunten bij deze bespreking vormen verder de in het IVRK zo belangrijke uitgangspunten van de ouderlijke verantwoordelijkheid en het hoorrecht van artikel 9 en artikel 12 IVRK. Opvallend met betrekking tot het hoorrecht zijn de uiteenlopende visies die hier al naar gelang het rechtsgebied worden gehanteerd. In het familierecht wordt aan het hoorrecht in een mooie uitspraak van de Hoge Raad vrij strikt de hand gehouden, terwijl in hoofdstuk 5 – overige bestuurszaken – een nogal beperkte visie daarop naar voren komt. Daar wordt het horen van de minderjarige alleen nodig geacht als duidelijk is dat het standpunt van de minderjarige afwijkt van dat van de ouder. Ook met het in het Kinderrechtenverdrag zo centrale punt van de ouderlijke verantwoordelijkheid blijkt wisselend te worden omgegaan en vaak niet ten gunste van het corresponderende kindrecht.

Familierecht

Zoals ook uit het vorige onderzoek bleek – en ook dat kan worden verklaard vanuit artikel 8 EVRM – biedt het familierecht de meeste ruimte voor toepassing van het Verdrag. Dat is ook in het vervolgonderzoek weer zichtbaar. Ook doen zich hier veelal weer dezelfde thema's voor als in het vorige onderzoek. Het gaat hier in een groot aantal gevallen 'om een afweging tussen de rechten van de ouder en die van het kind, waarbij de overheid op basis van die afweging ingrijpt in het *private and family life* van de ouder en de rechten van het kind laat prevaleren boven die van de ouder'.¹ De ruimte, die het IVRK hier biedt, lijkt echter ook een keerzijde te hebben.

Opnieuw treffen we een belangrijke groep uitspraken aan, waarbij met een beroep op artikel 3 (belang van het kind), artikel 9 (scheiding kind van de ouder en recht op omgang), artikel 18 (verantwoordelijkheid van ouders) en artikel 20 IVRK (bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien) een ontheffing wordt uitgesproken. Met een beroep op het belang van continuïteit in de opvoeding beslist de rechter in gevallen als deze dat de minderjarige zijn verblijf - veelal - bij pleegouders mag bestendigen en de ouders uit het gezag worden ontheven. Als standaardtermijn geldt hier een periode van twee jaar, een termijn die nu ook zijn beslag heeft gekregen in artikel 1:265j lid 3 BW van de nieuwe kindbeschermingswetgeving, die op 1 januari 2015 in werking is getreden.²

Wat bij zaken als deze in het huidige onderzoek echter opvalt is dat ouders – meer dan in het vorige onderzoek opviel – een beroep doen op het IVRK in gevallen waarin niet in de eerste plaats de rechten van het kind in het geding zijn, maar veeleer geageerd wordt vanuit de rechten van de ouder, eerst en vooral in zijn hoedanigheid als ouder. Een duidelijk voorbeeld hiervan in het vorige onderzoek betrof een zaak, waarin de rechter onder de noemer van artikel 18 lid 1 IVRK meeging in een claim van de moeder om de school van haar zoon te verplichten tot het verschaffen van informatie over hem – tegen zijn wil.³ Aanspraken als deze lijken in het huidige onderzoek echter vaker voor te komen. Maar kan dat eigenlijk wel? Kan een ouder als zodanig rechten ontlenen aan het Verdrag?

Dit gebruik van het IVRK door ouders is met name te constateren in het kader van beroepen op artikel 3, artikel 9, artikel 18 en artikel 20 IVRK. Ouders beroepen zich in het kader van een kindbeschermingsmaatregel op deze artikelen en voeren aan dat van een schending gesproken kan worden van hun recht op

¹J.H. de Graaf 'Eindbeschouwing' in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 181. J.H. de Graaf, 'De toepassing van het IVRK in de Nederlandse rechtspraktijk', p. 278.

²Wet van 12 maart 2014 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Stb.* 2014, 130.

³Rb. Groningen 25 maart 2009, ECLI:NL:RBGRO:2009:BI6947.

verzorging en opvoeding van de minderjarige. Dit is een patroon dat zich in zaken waarin een ontheffing, maar ook waarin een machtiging uithuisplaatsing wordt uitgesproken, regelmatig herhaalt. De vraag die hierbij kan worden gesteld of hiermee niet in strijd wordt gehandeld met de aan het Verdrag en daarmee ook aan de aan deze bepalingen ten grondslag liggende uitgangspunten. Het gaat hier immers om ouderlijke verantwoordelijkheid die in de eerste plaats is gegeven ter bescherming van de rechten van het kind. Waar die rechten in het geding zijn, rust op de overheid de verplichting in het ouderlijk gezag in te grijpen. Artikel 18 IVRK bepaalt weliswaar dat de ouders de eerste verantwoordelijkheid hebben voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind, maar ook dat het belang van het kind 'hun allereerste zorg is'. Is die zorg in het geding, dan komt artikel 9 IVRK in beeld, dat het nemen van een kindbeschermingsmaatregel in gevallen als deze indiceert.

Het is dan ook opmerkelijk dat in gevallen, waarin de overheid inderdaad een kindbeschermingsmaatregel neemt, bij een beroep op het IVRK veelal gesproken wordt in termen van een inbreuk op het gezag van de ouder. Maar kan daarvan vanuit het perspectief van het Kinderrechtenverdrag wel sprake zijn? Wel kan natuurlijk gesproken worden van een schending van artikel 8 EVRM, de schending van het recht op *family life* van de ouder, al wordt een schending in gevallen waar het nemen van een kindbeschermingsmaatregel noodzakelijk is, gerechtvaardigd door de in het tweede lid van artikel 8 EVRM genoemde specifieke categorie, de bescherming van de rechten van anderen, van kinderen in dit geval.

In de onderzochte rechtspraak is van deze terminologie, waar van een schending van het IVRK wordt gesproken en de reactie daarop van de rechter een aantal duidelijke voorbeelden te vinden. Te beginnen met een uitspraak van het gerechtshof Leeuwarden over een verlenging van een machtiging uithuisplaatsing, dat op deze 'onjuiste' insteek vanuit de ouder reageert op een wijze die bezien vanuit het Kinderrechtenverdrag 'voorbeeldig' is te noemen. Het hof stelt hier dat het beginsel van eerbiediging van verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders ingevolge artikel 5 (de rol van de ouders) en artikel 9 IVRK doorbroken kan worden als de gronden voor de verlenging van de machtiging uithuisplaatsing nog steeds aanwezig zijn, wat i.c. zo was, zo oordeelde het hof.⁴ Minder juist lijkt de reactie van het gerechtshof Den Haag, waar het hof oordeelt dat de voortzetting van de uithuisplaatsing in het belang van de minderjarige is en concludeert dat de 'inbreuk' die hiermee wordt gemaakt op de door de moeder ingeroepen artikelen 5, 7 (recht op nationaliteit) en 9 IVRK gerechtvaardigd wordt door de bescherming van het belang van de minderjarige.⁵ Want kan hier wel worden gesproken over een inbreuk op deze door de moeder ingeroepen artikelen? Vanuit dit gezichtspunt lijkt ook de formulering van hof Amsterdam minder juist, waar wordt gesproken over de 'inperking' die de uithuisplaatsing van de minderjarige maakt op de artikelen 3, 5 en 7 IVRK, een inperking die, zoals ook

⁴ Hof Leeuwarden 19 juni 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430.

⁵ Hof 's-Gravenhage 25 april 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845.

hier wordt geformuleerd, gerechtvaardigd is om een verdere bedreiging van de ontwikkeling van de minderjarige af te wenden.⁶

Wil een ouder een beroep doen op het IVRK, dan zou duidelijk moeten zijn dat dit beroep wordt onderbouwd vanuit de rechten van het kind. In het geval van artikel 20 IVRK (bescherming van kinderen die niet in het eigen gezin kunnen opgroeien) zou de ouder in zo'n geval moeten aanvoeren dat in strijd is gehandeld met het recht op bescherming dat het kind in zo'n geval geniet, bijvoorbeeld omdat een uithuisplaatsing niet is geïndiceerd. Een goed voorbeeld van dit laatste is de uitspraak van hof Den Bosch in een zaak waarin een negenjarige minderjarige onder toezicht werd gesteld en uit huis werd geplaatst in een accommodatie voor gesloten jeugdzorg. De moeder bestrijdt de beschikking in hoger beroep en beroept zich op artikel 25 (Uit huis geplaatste kinderen) en artikel 37 IVRK (Folteringsverbod en waarborgen bij vrijheidsberoving). Het hof stelt de moeder in het gelijk en vernietigt de bestreden beschikking en overweegt daartoe onder meer: 'De moeder heeft naar het oordeel van het hof terecht aangevoerd dat een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, recht heeft op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing'.⁷

In het kader van het hoorrecht, dat als aandachtspunt op alle te bespreken rechtsgebieden geldt, valt ten slotte melding te doen van twee zaken, die hier een duidelijk positief voorbeeld stellen. De eerste zaak betreft een verzoek tot een machtiging gesloten plaatsing bij de rechtbank Breda. In deze zaak lukt het maar niet de minderjarige naar de zitting vervoerd te krijgen. De rechter wijst het verzoek van Bureau Jeugdzorg (hierna:BJZ) tot de machtiging om die reden dan ook af en overweegt hierbij 'dat het recht van een minderjarige om aanwezig te zijn op een zitting tot de kern van onze rechtstaat behoort'.⁸ De tweede uitspraak is een beschikking van de Hoge Raad. De Hoge Raad vernietigt hier een beschikking van het hof, waarbij het hof – kort gezegd – het niet nodig vond om de minderjarige alsnog te horen mede op de grond dat dit niet tot een ander oordeel zou leiden. De Hoge Raad overweegt: 'Gelet op het belang van de minderjarige om zijn mening kenbaar te maken in zaken die hem betreffen – welk belang niet alleen tot uitdrukking komt in art. 809 lid 1 Rv, maar ook in art. 12 van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind – is de niet nader onderbouwde mededeling van BJZ dat de minderjarige met een angststoornis kampt en in de war raakt als hij wordt geconfronteerd met het maken van keuzes, ontoereikend om het bestreden oordeel te kunnen dragen'.⁹

⁶ Hof Amsterdam 25 maart 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508.

⁷ Hof 's-Hertogenbosch 19 september 2012, ECLI:GHSHE:2012:BX8451.

⁸ Rb. Breda 9 december 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BU8952.

⁹ HR 1 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1084.

Positief is ten slotte ook dat in het kader van artikel 20 IVRK in een groot aantal gevallen de rechter uit eigen beweging het IVRK aanhaalt.¹⁰

Vreemdelingenrecht

Een beeldbepalende uitspraak in het kader van het vreemdelingenrecht viel weliswaar net buiten het tijdsbestek van het vorige onderzoek, maar daaraan werd al wel kort aandacht besteed in de eindbeschouwing bij het vorige onderzoek.¹¹ Het betreft hier de uitspraak van de Hoge Raad inzake de Angolese moeder van 21 september 2012.¹² De Hoge Raad bevestigde hier de uitspraak van het hof, waarbij het hof naar aanleiding van het namens de drie minderjarigen aangehaalde betoog dat ‘de Staat door het op straat zetten van de kinderen onrechtmatig handelt, omdat de Staat daarmee in strijd handelt met ‘bindende internationale plichten’ en met een ‘mede door internationale verplichtingen vormgegeven en ingekleurde zorgvuldigheidsplicht’, eerst nader inging op een op de Staat rustende rechtsplicht (overweging 3.6), waarna het hof vervolgens tot het oordeel kwam dat het op straat zetten van de kinderen in de gegeven omstandigheden in strijd is met die rechtsplicht ‘en op zichzelf reeds inhumaan is te achten en daarmee tevens een onrechtmatige gedraging van de Staat jegens de kinderen oplevert’.¹³

In cassatie klaagt de Staat dat het gerechtshof de verhouding tussen de wederzijdse rechten, verplichtingen en verantwoordelijkheden van de Staat en de moeder uit het oog heeft verloren. De Hoge Raad oordeelt dat het hof dat niet heeft gedaan, omdat ‘de beslissing van de moeder om niet mee te werken aan de terugkeer naar Angola, de kinderen niet toe- of aangerekend kan worden nu zij hierin geen stem hebben gehad’. Op de Staat rust de rechtsplicht om daar waar ‘valt te voorzien dat uitgedroefde asielzoekers die niet voldoen aan hun plicht om Nederland te verlaten niet de middelen (zullen) hebben om voor de bij hen verblijvende minderjarige te zorgen, voor die kinderen in adequate opvang en verzorging te voorzien, waarbij hun recht op familie- en gezinsleven met hun ouder(s) zoveel mogelijk wordt geëerbiedigd’. De Hoge Raad is daarbij wel van oordeel dat het hof ter onderbouwing van die rechtsplicht de bepalingen uit het IVRK slechts heeft gebruikt om de ongeschreven zorgvuldigheidsnorm van artikel 6:162 BW nader in te vullen.

Een andere belangrijke zaak is de uitspraak van de Afdeling van 7 februari 2012.¹⁴ In deze uitspraak geeft de Afdeling een nadere invulling aan de

¹⁰ Zie de uitspraken die zijn behandeld in hoofdstuk 1 bij artikel 20 onder het kopje ‘Verdragsconforme uitleg en toepassing’.

¹¹ J.H. de Graaf ‘Eindbeschouwing’ in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 282.

¹² Hoge Raad 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328.

¹³ Hof ’s-Gravenhage 27 juli 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN2164 (zie ook het vervolg: Hof ’s-Gravenhage 11 januari 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BO9924).

¹⁴ ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716.

rechtstreekse werking van artikel 3 IVRK. De Afdeling formuleert dit heel duidelijk in de volgende overweging: ‘Artikel 3 van het IVRK heeft rechtstreekse werking in zoverre het ertoe sterkt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het desbetreffende kind dienen te worden betrokken. Wat betreft het gewicht dat aan het belang van een kind in een concreet geval moet worden toegekend, bevat het eerste lid van artikel 3 IVRK, gelet op de formulering ervan, geen norm die zonder nadere uitwerking in nationale wet- en regelgeving door de rechter direct toepasbaar is. Wel dient door de bestuursrechter in dit verband te worden getoetst of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en aldus bij de uitoefening van zijn bevoegdheden binnen de grenzen van het recht is gebleven. Deze toets heeft een terughoudend karakter’. De rechter moet de belangen van het kind dus wel in zijn oordeel betrekken, maar het artikel geeft geen norm met betrekking tot het daaraan toe te kennen gewicht. Wel dient de bestuursrechter te toetsen of het bestuursorgaan zich voldoende rekenschap heeft gegeven van die belangen. Deze toets heeft echter een terughoudend karakter.

Dat deze toets ook inderdaad terughoudend is toegepast, is inmiddels gebleken. Uit het onderzoek blijkt dat in meer dan veertig zaken de Afdeling concludeert dat niet is gebleken dat de staatssecretaris zich onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de belangen van het kind en slechts in vier zaken dat deze zich daarvan wel onvoldoende rekenschap heeft gegeven.¹⁵ Kan hier desondanks toch van een positieve ontwikkeling worden gesproken? Wat van de uitwerking van deze formulering tot nu toe ook zij, de Afdeling heeft hiermee in ieder geval de toepassing van artikel 3 genuanceerd en daarmee meer duidelijkheid gegeven over de toepassing ervan. Met instemming kan hier dan ook Rodrigues worden aangehaald die – ondanks de kritische noot bij deze uitspraak – spreekt over een ‘positief signaal’ van de Afdeling.¹⁶

Positief is ook de invloed van artikel 37 sub b IVRK op de vreemdelingenbewaring van jonge kinderen, zoals bleek in een zaak bij de Afdeling op 23 mei 2012.¹⁷ In reactie op de grief van klagers dat de rechtbank niet heeft onderkend dat uit artikel 37 IVRK volgt dat kinderen alleen in uiterste noodzaak mogen worden gedetineerd, overweegt de Afdeling: ‘Op grond van art. 37 aanhef en onder b van het IVRK dient de inbewaringstelling van minderjarige kinderen tot het strikt noodzakelijke beperkt te blijven’. In drie zaken wordt geoordeeld dat gezien ‘het grote gewicht dat, gelet op artikel 37, aanhef, en onder b, van het IVRK en het door de minister gevoerde beleid, aan de persoonlijke belangen van

¹⁵ ABRvS 16 april 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8383; Rb. Den Haag 10 juli 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:8256; Rb. Den Haag (zittingsplaats Roermond) (vzr.) 30 oktober 2013, AWB 13/25914 en 13/25913; ABRvS 27 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1108. Zie ook ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660 en Rb. Den Haag (zittingsplaats Zwolle) 13 december 2013, AWB 13/22205.

¹⁶ P.R. Rodrigues, Noot bij ABRvS 7 februari 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716, in “JHG”, EU-Handvest Selecties SDU Uitgevers, Den Haag, 2013, p.140 e.v.

¹⁷ ABRvS 23 mei 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7074.

minderjarige toekomst' ten onrechte is geoordeeld dat geen aanleiding bestond om met een lichtere maatregel dan een inbewaringstelling te volstaan.¹⁸

Minder positief is de visie van de Afdeling op het hoorrecht van artikel 12 IVRK. In een zaak van 11 december 2013 legt de Afdeling artikel 12 IVRK zo uit dat dit artikel slechts vereist dat het kind alleen zelf wordt gehoord, wanneer er sprake is van tegengestelde belangen tussen het kind en de ouders.¹⁹ Dit punt komt terug bij een vergelijkbare zaak in hoofdstuk 5 (overige bestuurszaken), waar de Afdeling al eerder van deze visie op het hoorrecht deed blijken.

Socialezekerheidszaken

Helaas heeft de Hoge Raad in zijn uitspraak van 23 november 2012, kort na de afsluiting van de vorige onderzoeksperiode, de mooie uitspraak van de Centrale Raad van Beroep, waarbij een aanvraag door ouders die niet beschikten over een verblijfstatus als bedoeld in artikel 6 lid 2 van de Algemene Kinderbijslagwet (hierna: AKW) tot het verkrijgen van kinderbijslag werd toegewezen, vernietigd.²⁰ De Centrale Raad oordeelde destijds – met een beroep op het anti-discriminatie-beginsel van het IVRK – kort gezegd dat het onderscheid naar verblijfstatus in de AKW geen rechtvaardiging vindt in gevallen van gezinnen, die – onder meer – op kenbare wijze al langer in Nederland verblijven en inmiddels een zodanige band met Nederland hebben opgebouwd dat zij geacht kunnen worden ingezetene te zijn.²¹

In cassatie overwoog de Hoge Raad echter onder meer dat nu het geschil betrekking heeft op sociale zekerheid, de Staat een ruime mate van beoordelingsvrijheid heeft 'bij het beantwoorden van de vraag of er een objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat om gevallen die voor de toepassing van de onderhavige verdragsbepalingen [lees: artikel 14 EVRM en artikel 26 IVBPR, red.] gelijk worden beschouwd, niettemin in verschillende zin te regelen'. Ook het punt van de eigen verantwoordelijkheid van de ouders wordt hier als een belangrijk argument naar voren gebracht. Want zo wordt gesteld: 'Op ouders rust een eigen verantwoordelijkheid voor de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen'. In het verlengde hiervan ligt de nadruk die erop wordt gelegd 'dat het kind weliswaar een eigen belang heeft bij de uitkering in kwestie, maar dat het geen zelfstandige aanspraak heeft op kinderbijslag en evenmin dat het eigen belang van het kind een aanspraak van de ouders in het leven zou roepen'.

De Hoge Raad laat aldus het accent op de primaire ouderlijke verantwoordelijkheid doorslaan naar de andere kant dan de Centrale Raad destijds deed. In die

¹⁸ ABRvS 23 mei 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7074; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Almelo) 2 juli 2012, AWB 12/19179; Rb. 's-Gravenhage (nevenzittingsplaats Utrecht) 21 december 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY7732.

¹⁹ ABRvS 11 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2525

²⁰ HR 23 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7740

²¹ CRvB 15 juli 2011, ECLI:NL:CRVB:2011:BR1905

uitspraak werd destijds gesteld: 'De Centrale Raad verliest niet uit het oog dat de ouders primair verantwoordelijk zijn, maar acht het in deze zaak van belang dat de kinderbijslag is bedoeld ter ondersteuning van de kosten van levensonderhoud van hun kinderen. In dit verband dient volgens de Centrale Raad bijzonder gewicht te worden gehecht aan het eigen belang dat het kind bij deze uitkering heeft, gelet op het doel van de AKW'.

De Hoge Raad oordeelt nu echter dat een beroep op het IVRK en dan in het bijzonder de artikelen 2, 3, 26 en 27 IVRK niet met zich mee brengt dat aan vreemdelingen in de gevallen, zoals de door de Centrale Raad omschreven aanspraak op kinderbijslag, niet mag worden onthouden.

Ook in andere zaken speelt dit punt van de ouderlijke verantwoordelijkheid een doorslaggevende rol. Een en ander hangt nauw samen met de Koppelingswet, die een aanspraak op sociale zekerheid koppelt aan een 'rechtmatig verblijf' van de vreemdeling. Doel van de wet is om te voorkomen dat niet-rechtmatig verblijvende vreemdelingen door van overheidswege ter beschikking gestelde uitkeringen in staat worden gesteld tot voortzetting van hun wederrechtelijk verblijf of het verwerven van een schijn van legaliteit.²²

Onder de noemer van ouderlijke verantwoordelijkheid wordt hier tussen ouders en kinderen geen onderscheid gemaakt met betrekking tot verzoeken om financiële ondersteuning. Dit is bijvoorbeeld ook terug te zien bij aanvragen tot toekenning van het kindgebonden budget. Of zoals het wordt geformuleerd in de samenvatting en conclusie bij hoofdstuk 4 over socialezekerheidszaken: 'De ouder is de begunstigde, derhalve heeft het kind geen zelfstandige aanspraak op de financiële steun, aldus de Centrale Raad en de Afdeling'.

Opmerkelijk hier is het verschil in visie op het beginsel van de ouderlijke verantwoordelijkheid, waarvan de Hoge Raad al naar gelang het rechtsgebied waar de zaak speelt, getuigt. In socialezekerheidszaken, waar zo duidelijk financiële aanspraken in het geding zijn, kiest de Hoge Raad anders dan in het vreemdelingenrecht in het geval van de Angolese moeder, voor het standpunt van de Staat. In het geval van de Angolese moeder volgde de moeder immers de kinderen en kwam de ouderlijke verantwoordelijkheid op de tweede plaats. In het sociale zekerheidsrecht lijkt het algemeen belang, hier mede in de vorm van een aanspraak op de staatskas, een doorslaggevende rol te hebben gespeeld.

²² Zie de inleiding bij hoofdstuk 4 'De toepassing van het IVRK in socialezekerheidszaken'.

Overige bestuurszaken

Zoals ook al bij het familierecht werd geconstateerd, is ook onder dit kopje een onjuist gebruik van het IVRK vast te stellen, namelijk volwassenen die ter behartiging van hun eigen belangen een beroep doen op het IVRK. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de zogenoemde Zwarte-Pieten-discussie in het kader van de Sinterklaasintocht in 2013 in Amsterdam, waarbij volwassenen ter ondersteuning van hun standpunt in die discussie een beroep doen op het Verdrag.²³ Zo stellen verzoekers bijvoorbeeld dat Zwarte Piet met 'zijn racistische verschijning' een 'racistische onderstroom' in stand houdt en doen zij een beroep op de artikelen 2, 3, en 27 IVRK. Door het fenomeen Zwarte Piet zou een onderscheid worden gemaakt tussen 'zwarte en witte kinderen'. Dit beroep wordt ook hier echter – zoals in het algemeen ook in het familierecht – afgewezen. Duidelijker dan de rechter in familiezaken, oordeelt de voorzieningenrechter hier dat de rechten van de ouder niet in het geding zijn en dat het IVRK hiervoor niet is bedoeld. De voorzieningenrechter oordeelt dat er geen sprake is van schending, nu er in casu geen kinderen worden gediscrimineerd door de burgemeester. Duidelijker nog wijst de rechter het beroep op het IVRK af in de bodemprocedure ter zake. Verzoekers doen hierop tevergeefs een beroep, aldus de rechter: 'omdat eisers ten tijde van het bestreden besluit meerderjarig waren en niet is gebleken dat (een of meer van de eiser(s) als wettelijk vertegenwoordiger namens een of meer kinderen heeft opgetreden'.²⁴

Onder dit kopje valt ook de opmerkelijke uitspraak over het hoorrecht.²⁵ Het ging hier om een beroep op artikel 12 IVRK van een aantal minderjarigen over de sluiting van een school, waartegen ook de ouders en de leerkrachten in beroep gingen. De rechtbank oordeelde hier dat de minderjarigen alleen bij tegengestelde belangen zouden dienen te worden gehoord. Met deze uitspraak lijkt de Afdeling een beperktere uitleg aan artikel 12 IVRK te geven dan in het vorige onderzoek naar voren kwam. Daar werd gesteld dat artikel 12 niet geschonden was omdat de ouders de gelegenheid hadden gehad om de belangen van hun kind te vertegenwoordigen. In de onderhavige zaak onderbouwt de Afdeling haar oordeel als volgt: 'Aangezien deze verdragsbepaling erin voorziet dat in plaats van het kind diens ouders worden gehoord, is alleen in geval van tegengestelde belangen tussen het kind en zijn ouders vereist dat het kind zelf wordt gehoord. Hiervan is in deze zaak evenwel geen sprake'.

Deze visie op het hoorrecht kan wel in strijd worden geacht met artikel 12 IVRK en steekt ook scherp af tegen de uitspraak van de Hoge Raad van 1 november 2013, waaraan eerder aandacht werd besteed in hoofdstuk 1 (personen-, familie- en civiele jeugdzaken) en waar de Hoge Raad wijst op 'het belang van de minderjarige om zijn mening kenbaar te maken in zaken die hem betreffen' en

²³ Rb. Amsterdam (vzr) 8 november 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443.

²⁴ Rb. Amsterdam 3 juli 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3888.

²⁵ ABRvS 15 augustus 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660.

om die reden een uitspraak van het hof waar de minderjarige niet alsnog in de gelegenheid was gesteld om zijn mening kenbaar te maken, vernietigde.²⁶

Strafrecht

Evenals in het vorige onderzoek zijn op dit rechtsgebied ook nu weer twee grote categorieën van strafrechtelijke onderwerpen te onderscheiden waarbij het Verdrag een rol speelt, zij het met zeer wisselend effect. Dat zijn de rol van het IVRK bij bezwaarschriftprocedures inzake de Wet DNA-onderzoek (Wet DNA) bij veroordeelden en de redelijke termijn. Wat betreft de uitspraken in het kader van de Wet DNA kan in het vervolgonderzoek worden vastgesteld dat de rechter vasthoudt aan de belangrijke uitspraak van de Hoge Raad van 13 mei 2008, waarbij werd uitgemaakt dat voor een generieke uitzondering voor de afname van DNA-materiaal bij minderjarigen geen plaats is.²⁷ Het IVRK brengt een zodanige generieke uitzondering ook niet met zich mee, aldus de Hoge Raad.

Dat ligt anders bij de zaken waar met een beroep op overschrijding van de redelijke termijn in strafzaken de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie werd bepleit. Opnieuw wordt in een fors aantal zaken – dertig in getal – met een beroep op artikel 3 en artikel 40 IVRK de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie aan de orde gesteld bij overschrijding van de door de Hoge Raad gehanteerde standaardtermijn van zestien maanden. Met name de lagere rechter heeft met een beroep op het IVRK hiervoor een lans gebroken. In het onderzoek is een hele rits uitspraken besproken, waar met een beroep op overschrijding van de redelijke termijn de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie werd uitgesproken. Het betreft hier veelal uitspraken van de rechtbank Amsterdam, maar in een enkel geval ook de rechtbank Arnhem. Hierbij speelt - naast artikel 3 IVRK - een beroep op artikel 40 lid 2 sub b en onder iii IVRK een belangrijke rol. Dit bepaalt dat een kind, dat wordt verdacht van een strafbaar feit, ‘zonder vertraging’ dient te worden berecht. De overweging dat dit uitgangspunt van een berechting ‘zonder vertraging’ stringenter is dan de redelijke termijn van artikel 6 EVRM, vormt bij deze uitspraken een belangrijke grondslag. Zo formuleert de rechtbank Arnhem het bijvoorbeeld als volgt: ‘De rechtbank is van oordeel dat het bijzondere karakter van het jeugdstrafrecht en de bepaling van het IVRK [lees: artikel 40 IVRK ‘zonder vertraging’, red.] de redelijke termijn in artikel 6 EVRM zodanig inkleuren dat deze forse termijnoverschrijding de officier van justitie het recht op vervolging doet verliezen’.²⁸

Het hof Amsterdam huldigt hier evenwel een ander standpunt en is van oordeel dat artikel 40 IVRK geen aanvulling biedt op het beschermingsniveau van het EVRM. In een uitspraak van 23 juli 2013 overweegt het hof bijvoorbeeld dat ‘uit de bewoordingen van deze verdragsbepalingen [lees artikel 3 en artikel 40

²⁶ HR 1 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1084.

²⁷ HR 13 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8231; HR 13 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8234.

²⁸ Rb. Arnhem 25 september 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY7720.

IVRK, red.] niet meer kan worden afgeleid dan een instructienorm die de verdragspartijen opdraagt zich maximaal in te spannen bij de afdoening van strafzaken betreffende jeugdigen' en vernietigt in casu de bestreden uitspraak.²⁹

De rechtbank Amsterdam heeft zich evenwel niet neergelegd bij deze uitspraak van het hof en ook nadien nog in verschillende zaken – elf in getal – de niet-ontvankelijkheid uitgesproken. De rechtbank verwijst daarbij onder meer naar het *General Comment No.10*, dat aan artikel 40 IVRK nadere invulling geeft. De rechtbank concludeert mede op basis daarvan – anders dan het hof – dat artikel 40 lid 2 sub b onder iii IVRK wel meer rechtsbescherming biedt dan het EVRM. Ook in deze zaken komt de rechtbank in alle gevallen tot een niet-ontvankelijkheidsverklaring van het Openbaar Ministerie. Het hof handhaaft evenwel zijn standpunt dat het IVRK niet meer dan een instructienorm bevat, een standpunt, dat gezien de mogelijk aan te nemen rechtstreekse werking van artikel 40 lid 2 IVRK wel gereede twijfel doet rijzen aan de juistheid ervan. Zo verwees de Hoge Raad bijvoorbeeld in een uitspraak van 16 december 2003 naar de toelichting bij de Goedkeuringswet, waarin wordt gesteld dat artikel 40 lid 2 IVRK mogelijk rechtstreekse werking heeft.³⁰ Intussen ligt de kwestie voor bij de Hoge Raad en wordt zijn oordeel met spanning afgewacht.

Ook een paar andere zaken laten het positieve effect zien van een beroep op het IVRK in het jeugdstrafrecht. Zo oordeelde hof 's-Hertogenbosch bijvoorbeeld dat het in een opsporingsprogramma herkenbaar in beeld brengen van de minderjarige verdachte, die reeds door de politie was herkend, een schending betekende van artikel 8 EVRM, het recht van verdachte op bescherming van zijn privéleven. Het hof betreft artikel 3 IVRK hierbij en overweegt: 'De met opsporing belaste ambtenaren waren immers – blijkens het procesdossier – niet alleen bekend met de identiteit van de verdachte, maar tevens met het feit dat hij minderjarig was. In het licht van artikel 3 van het IVRK bezien, had bij de afweging van het opsporingsbelang versus het belang van de toen nog minderjarige op bescherming van zijn rechten, het laatste belang naar het oordeel van het hof zwaarder (...) moeten meewegen'.³¹ Ook werd een schending van artikel 40 IVRK vastgesteld in een zaak, waarbij werd geoordeeld dat de handelwijze van de politie zo onzorgvuldig was en er sprake was van een zo grove veronachtzaming van de belangen van de minderjarige dat het Openbaar Ministerie ook hier niet ontvankelijk werd verklaard. Hier ging het om de diefstal van een BlackBerry, waarbij de minderjarige met veel geweld ten overstaan van medeleerlingen en docenten werd aangehouden. Het hof overwoog hierbij: 'Volgens artikel 40 IVRK dat sterk is verbonden met de waarborgen van artikel 37 hebben kinderen recht op een behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en die reke-

²⁹ Hof Amsterdam 23 juli 2013, *NBSTRAF* 2013/329.

³⁰ HR 16 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL9062. Zie N. van der Meij, 'De toepassing van het IVRK in strafzaken', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 243.

³¹ Hof 's-Hertogenbosch 22 januari 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:63.

ning houdt met de leeftijd van het kind en de wenselijkheid van het bevorderen van die re-integratie'.³² Als laatste – maar zeker niet als minste van de aangehaalde voorbeelden – kan nog gewezen worden op een tweetal zaken, waarin de eis van het Openbaar Ministerie tot toepassing van het meerderjarigenstrafrecht door de rechter, onder meer met een beroep op artikel 3 en 40 lid 1 IVRK, werd afgewezen.³³

Over de hele linie lijkt hiermee voor dit rechtsgebied van een meer positieve ontwikkeling te kunnen worden gesproken ten opzichte van het vorige onderzoek over de periode 1 januari 2002 tot 1 september 2011. Hiermee lijkt de achterstand die in het vorige onderzoek op het gebied van het jeugdstrafrecht werd vastgesteld, enigszins rechtgetrokken.

Tot slot

De positieve trend die in het vorige onderzoek al zichtbaar was, lijkt zich voorzichtig voort te zetten en dat juist op de rechtsterreinen, waarop de betekenis van het IVRK in het vorige onderzoek relatief gering was, het vreemdelingenrecht en het strafrecht. Juist daar lijkt vooruitgang te zijn geboekt.

Het onderscheid tussen rechtstreekse werking en verdragsconforme uitleg en toepassing vervaagt en ook dat lijkt een positieve ontwikkeling. Zowel het bestuur als de rechter hebben zich er immers hoe dan ook aan te houden, wat getuige het feit dat de rechter vaker uit eigen beweging het Verdrag aanhaalt in een toenemend aantal gevallen, met name in het familierecht, ook al gebeurt.

Werd in het vorige onderzoek benadrukt hoe belangrijk een feitelijke onderbouwing van het beroep is voor een zinvol beroep op het Verdrag, aan de hand van de resultaten uit het onderhavige onderzoek kan daar aan worden toegevoegd dat ook een zuiver en duidelijk gebruik van de verdragsbepalingen daarbij een belangrijke rol speelt. Een goed voorbeeld daarvan is het specifieke beroep op artikel 37 IVRK (waarborgen bij vrijheidsberoving) in een zaak van de Afdeling van 23 mei 2012.³⁴ Daar werd een geslaagd beroep gedaan op dit artikel in het kader van de inbewaringstelling van minderjarigen. Ook het effectieve beroep van een moeder op artikel 25 IVRK (uit huis geplaatste kinderen) en artikel 37 IVRK bij een gesloten plaatsing in het kader van een kindbeschermingsmaatregel kan hier worden genoemd.³⁵ Hoe concreter het beroep wordt onderbouwd aan de hand van de op de casus toegespitste bepalingen, des te positiever blijkt het resultaat. Deze resultaten kunnen op hun beurt weer bijdragen aan een verdere ontwikkeling van het Verdrag.

³² Hof Amsterdam 19 april 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY5970.

³³ Rb Amsterdam 4 maart 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:990; Rb. Amsterdam 4 maart 2014: ECLI:RBAMS:2014:1003.

³⁴ ABRvS 23 mei 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7074.

³⁵ Hof 's-Hertogenbosch 19 september 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX8451.

Bijlage I.

JURISPRUDENTIEOVERZICHT PERSONEN-, FAMILIE- EN CIVIELE JEUGDZAKEN

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
06-09-11	Rb.	Groningen	7, 8	ECLI:NL:RBGRO:2011:BS7491
09-09-11 13-05-11	HR Parket HR		3	ECLI:NL:HR:2011:BQ4831 ECLI:NL:PHR:2011:BQ4831
22-09-11	Rb.	's-Gravenhage	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2011:BT8447
22-09-11	Rb.	's-Gravenhage	12	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU3656
23-09-11 08-07-11	HR Parket HR		2, 3, 10 lid 2, 18	ECLI:NL:HR:2011:BR3062 ECLI:NL:PHR:2011:BR3062
23-09-11	Rb.	Rotterdam	3 lid 1	ECLI:NL:RBROT:2011:BW9411
26-09-11	Rb.	Rotterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBROT:2011:BT8220
11-10-11	Hof	Leeuwarden	3	ECLI:NL:GHLEE:2011:BT8743
14-10-11 12-08-11	HR Parket HR		9	ECLI:NL:HR:2011:BR5151 ECLI:NL:PHR:2011:BR5151
21-10-11 12-08-11	HR Parket HR		Algemeen	ECLI:NL:HR:2011:BR5312 ECLI:NL:PHR:2011:BR5312
26-10-11	Rb.	's-Gravenhage	9 lid 3, 16, 20	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4690
26-10-11	Hof	's-Gravenhage	3, 7	ECLI:NL:GHSGR:2011:BU6052
02-11-11	Rb.	Roermond	3	ECLI:NL:RBROE:2011:BU2971
02-11-11	Rb.	Maastricht	7	ECLI:NL:RBMAA:2011:BU3586
16-11-11	Rb.	Dordrecht	3	ECLI:NL:RBDOR:2011:BU4954
18-11-11 09-09-11	HR Parket HR		3, 8	ECLI:NL:HR:2011:BS8795 ECLI:NL:PHR:2011:BS8795
22-11-11	Hof	Leeuwarden	27	ECLI:NL:GHLEE:2011:BU5522
06-12-11	Hof	's-Gravenhage	9 lid 3, 16, 20	ECLI:NL:GHSGR:2011:BU7235
06-12-11	Hof	's-Hertogenbosch	3	ECLI:NL:GHSHE:2011:BU7339
06-12-11	Rb.	Maastricht	9 lid 3, 16	ECLI:NL:RBMAA:2011:BU7471
06-12-11	Rb.	Groningen	12	ECLI:NL:RBGRO:2011:BV0876
09-12-11	Rb.	Breda	12	ECLI:NL:RBBRE:2011:BU8952
16-12-11 14-10-11	HR Parket HR		2, 3, 4, 7, 8	ECLI:NL:HR:2011:BT8935 ECLI:NL:PHR:2011:BT8935
09-01-12	Ber. RSJ		37	FJR 2012/49
09-01-12	Ber. RSJ		37	11/2915/JZ
25-01-12	Rb. (vzr.)	Arnhem	7	ECLI:NL:RBARN:2012:BV6218

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
26-01-12	Hof	's-Hertogenbosch	3, 20	ECLI:NL:GHSHE:2012:BV2100
07-02-12	Rb.	Dordrecht	Preambule	ECLI:NL:RBDOR:2012:BV6246
22-02-12	Hof	's-Hertogenbosch	3	ECLI:NL:GHSHE:2012:BV6648
24-02-12 27-12-11	HR Parket HR		3, 20	ECLI:NL:HR:2012:BV6821 ECLI:NL:PHR:2012:BV6821
29-02-12	Hof	's-Gravenhage	7 lid 1, 9 lid 3, 18 lid 1	ECLI:NL:GHSGR:2012:BV9555
05-03-12	Rb.	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2012:BW0684
06-03-12	Rb.	Zutphen nevenzp 's-Gravenhage	3	ECLI:NL:RBZUT:2012:BV9527
13-03-12	Rb.	Groningen	3, 9, 18, 20	ECLI:NL:RBGRO:2012:3640
19-03-12	Hof	's-Hertogenbosch	3	ECLI:NL:GHSHE:2012:BW0390
21-03-12	Hof	's-Gravenhage	3	ECLI:NL:GHSGR:2012:BX0626
21-03-12	Hof	's-Gravenhage	9	ECLI:NL:GHSGR:2012:BX9525
23-03-12 03-02-12	HR Parket HR		Algemeen	ECLI:NL:HR:2012:BV3407 ECLI:NL:PHR:2012:BV3407
13-04-12 27-01-12	HR Parket HR		3 lid 1	ECLI:NL:HR:2012:BV2363 ECLI:NL:PHR:2012:BV2363
17-04-12	Rb.	's-Gravenhage	3, 5	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW6152
19-04-12	Rb.	Maastricht	9 lid 3, 16	ECLI:NL:RBMAA:2012:BY2805
25-04-12	Hof	's-Gravenhage	5, 7, 9	ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845
27-04-12 09-03-12	HR Parket HR		3, 4, 9, 18	ECLI:NL:HR:2012:BV9432 ECLI:NL:PHR:2012:BV9432
07-05-12	Rb.	's-Gravenhage	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW8736
08-05-12	Gemeen- schappelijk Hof		19	ECLI:NL:OGHACMB:2012:BW837 9
08-05-12	Hof	Amsterdam	3	ECLI:NL:GHAMS:2012:1151
09-05-12	Hof	's-Gravenhage	29	ECLI:NL:GHSGR:2012:BX3361
14-05-12	Rb.	Breda	3 lid 1	ECLI:NL:RBBRE:2012:BW6286
16-05-12	Rb.	Dordrecht	3	ECLI:NL:RBDOR:2012:BX2413
22-05-12	Rb.	Groningen	3, 9, 18, 20 lid 1	ECLI:NL:RBGRO:2012:BW6269
22-05-12	Hof	Arnhem nevenzp. Leeuwarden	3 lid 1	ECLI:NL:GHARN:2012:BW7418
23-05-12	Hof	's-Gravenhage	7, 9 lid 3, 30	ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9461
23-05-12	Hof	's-Gravenhage	3	ECLI:NL:GHSGR:2012:BX1715
07-06-12	Rb.	Groningen	3 lid 1	ECLI:NL:RBGRO:2012:BX6340

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
08-06-12	Rb.	's-Gravenhage	2	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX1747
13-06-12	Rb.	Alkmaar	3 lid 1, 6 lid 2, 20	ECLI:NL:RBALK:2012:BX6160
18-06-12	Rb.	's-Gravenhage	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW8744
19-06-12	Hof	Leeuwarden	3, 5, 9, 20	ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430
19-06-12	Hof	Amsterdam	3 lid 1	ECLI:NL:GHAMS:2012:BX0875
20-06-12	Rb.	Roermond	3, 12	ECLI:NL:RBROE:2012:BW8368
26-06-12	Hof	Amsterdam	3, 5, 7	ECLI:NL:GHAMS:2012:BY3776
27-06-12	Hof	's-Gravenhage	19	ECLI:NL:GHSGR:2012:BW9796
10-07-12	Hof	's-Hertogenbosch	7	ECLI:NL:GHSHE:2012:BX2343
13-07-12 11-05-12	HR Parket HR		3	ECLI:NL:HR:2012:BW6136 ECLI:NL:PHR:2012:BW6136
13-07-12 25-05-12	HR Parket HR		3, 7, 8	ECLI:NL:HR:2012:BW7010 ECLI:NL:PHR:2012:BW7010
13-07-12 11-05-12	HR Parket HR		3, 6, 20, 37	ECLI:NL:HR:2012:BX1304 ECLI:NL:PHR:2012:BX1304
25-07-12	Hof	's-Gravenhage	20	ECLI:NL:GHSGR:2012:BX5778
22-08-12	Rb.	's-Gravenhage	3, 18	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6631
31-08-12	Rb.	Amsterdam	3	ECLI:NL:RBAMS:2012:BY2937
05-09-12	Hof	's-Gravenhage	3 lid 1	ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0581
07-09-12 01-06-12	HR Parket HR		18	ECLI:NL:HR:2012:BW7355 ECLI:NL:PHR:2012:BW7355
12-09-12	Rb.	Alkmaar	12	ECLI:NL:RBALK:2012:BY1663
13-09-12	Hof	Arnhem nevenzp. Leeuwarden	3, 7	ECLI:NL:GHARN:2012:BX7942
19-09-12	Hof	's-Hertogenbosch	25, 37	ECLI:NL:GHSHE:2012:BX8451
25-09-12	Rb.	Maastricht	7	ECLI:NL:RBMAA:2012:BY0848
25-09-12	Hof	's-Gravenhage	3, 9	ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2342
26-09-12	Hof	's-Gravenhage	3, 7, 8, 18	ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0101
10-10-12	Hof	's-Gravenhage	3, 19	ECLI:NL:GHSGR:2012:BY0156
10-10-12	Hof	's-Gravenhage	3	ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ7093
18-10-12	Hof	Leeuwarden	3	ECLI:NL:GHLEE:2012:BY1748
18-10-12	Hof	Leeuwarden	12	ECLI:NL:GHLEE:2012:BY1757
18-10-12	Hof	Leeuwarden	9	ECLI:NL:GHLEE:2012:BY1760
31-10-12	Hof	's-Gravenhage	9	ECLI:NL:GHSGR:2012:BY6956
06-11-12	Hof	's-Gravenhage	9, 20, 37, 40 lid 4	ECLI:NL:GHSGR:2012:BY2991

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
08-11-12	Hof	Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3494
08-11-12	Hof	Leeuwarden	3, 4, 20	ECLI:NL:GHLEE:2012:BY3508
14-11-12	Hof	's-Gravenhage	Algemeen	ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ6329
20-11-12	Hof	Leeuwarden	3, 4	ECLI:NL:GHLEE:2012:BY7259
11-12-12	Rb.	Haarlem	8 lid 2	ECLI:NL:RBHAA:2012:BY6564
11-12-12	Hof	Amsterdam	9	ECLI:NL:GHAMS:2012:4176
12-12-12	Hof	's-Gravenhage	7	ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ6256
20-12-12	Hof	Arnhem	7	ECLI:NL:GHARN:2012:BY9828
08-01-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden vestiging Leeuwarden	3, 4, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0162
10-01-13	Hof	's-Hertogenbosch	12	ECLI:NL:GHSHE:2013:BY8143
10-01-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden vestiging Leeuwarden	3, 4, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0156
17-01-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden vestiging Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0219
31-01-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden zp. Arnhem	3, 6, 20, 37	ECLI:NL:GHARL:2013:BZ2709
05-02-13	Rb.	Noord-Nederland locatie Groningen	20	ECLI:NL:RBNNE:2013:5285
14-02-13	Hof	's-Hertogenbosch	3	ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ1935
20-02-13	Rb.	Noord-Nederland locatie Groningen	3	ECLI:NL:RBNNE:2013:891
20-02-13	Rb.	Noord-Holland	3, 21	ECLI:NL:RBNHO:2013:9811
01-03-13 04-01-13	HR Parket HR		9 lid 2, 12	ECLI:NL:HR:2013:BY8277 ECLI:NL:PHR:2013:BY8277
11-03-13	Rb.	Den Haag	37	ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ7295
19-03-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 4, 19, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:BZ5584
21-03-13	Rb.	Limburg zp. Roermond	3 lid 1	ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ8465
11-04-13	Rb.	Zeeland-West-Brabant zp. Breda	Preambule, 3 lid 1, lid 2	ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ7354
16-04-13	Hof	Amsterdam	6, 8	ECLI:NL:GHAMS:2013:2445
23-04-13	Rb.	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:13964
24-04-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1	ECLI:NL:RBAMS:2013:5977
25-04-13	Hof	's-Hertogenbosch	Algemeen	ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ8650
02-05-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3	ECLI:NL:GHARL:2013:CA1617
15-05-13	Hof	Den Haag	7	ECLI:NL:GHDHA:2013:CA0999
15-05-13	Rb.	Den Haag	9, 20, 37	ECLI:NL:RBDHA:2013:CA1884

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
22-05-13	Hof	Den Haag	3	ECLI:NL:GHDHA:2013:CA2315
29-05-13	Hof	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:GHDHA:2013:2884
30-05-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem	3	ECLI:NL:GHARL:2013:3844
31-05-13 15-03-13	HR Parket HR		37	ECLI:NL:HR:2013:BZ5422 ECLI:NL:PHR:2013:BZ5422
06-06-13	Rb.	Den Haag	8	ECLI:NL:RBDHA:2013:CA3125
12-06-13	Hof	Den Haag	7	ECLI:NL:GHDHA:2013:2841
25-06-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:4764
11-07-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem	Algemeen	ECLI:NL:GHARL:2013:5028
07-08-13	Hof	Amsterdam	12	ECLI:NL:GHAMS:2013:3198
11-09-13	Rb.	Noord-Nederland locatie Leeuwarden	Algemeen	ECLI:NL:RBNNE:2013:5503
13-09-13	Rb.	Den Haag	3	ECLI:NL:RBDHA:2013:13503
25-09-13	Rb.	Noord-Holland	Algemeen	ECLI:NL:RBNHO:2013:8694
26-09-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:7210
27-09-13 28-06-13	HR Parket HR		8, 21	ECLI:NL:HR:2013:786 ECLI:NL:PHR:2013:43
03-10-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:7634
04-10-13 21-06-13	HR Parket HR		3	ECLI:NL:HR:2013:847 ECLI:NL:PHR:2013:30
16-10-13	Rb. (vzr.)	Rotterdam	3	ECLI:NL:RBROT:2013:8128
29-10-13	Hof	Amsterdam	3, 20	ECLI:NL:GHAMS:2013:3793
31-10-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:8255
01-11-13	HR		12	ECLI:NL:HR:2013:1084
05-11-13	Hof	Amsterdam	3	ECLI:NL:GHAMS:2013:4201
05-11-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	37	ECLI:NL:GHARL:2013:8816
07-11-13	Rb.	Noord-Holland	3	ECLI:NL:RBNHO:2013:11252
12-11-13	Hof	's-Hertogenbosch	3	ECLI:NL:GHSHE:2013:5694
18-11-13	Rb.	Den Haag	24	ECLI:NL:RBDHA:2013:16778
27-11-13	Rb.	Amsterdam	3	ECLI:NL:RBAMS:2013:7841
27-11-13	Rb.	Noord-Holland	3, 20	ECLI:NL:RBNHO:2013:11351
28-11-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2013:9109

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
03-12-13	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3	ECLI:NL:GHARL:2013:9312
18-12-13	Rb.	Amsterdam	6 lid 2	ECLI:NL:RBAMS:2013:9530
06-01-14	Rb.	Zeeland-West-Brabant	7	ECLI:NL:RBZWB:2014:771
07-01-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:115
17-01-14 25-10-13	HR Parket HR		3 lid 1, 9 lid 3	ECLI:NL:HR:2014:91 ECLI:NL:PHR:2013:1136
23-01-14	Rb.	Amsterdam	38	ECLI:NL:RBAMS:2014:565
27-01-14	Rb.	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:1393
11-02-14	Hof	Den Haag	3 lid 1	ECLI:NL:GHDHA:2014:1252
11-02-14	Rb.	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:3537
12-02-14	Rb.	Gelderland zp. Zutphen	3	ECLI:NL:RBGEL:2014:1014
13-02-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:1092
04-03-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:1840
06-03-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden zp. Arnhem	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:1805
13-03-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:2091
18-03-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:2218
18-03-14	Rb.	Gelderland zp. Zutphen	3, 12	ECLI:NL:RBGEL:2014:2583
24-03-14	Rb.	Den Haag	6, 19, 23, 24	ECLI:NL:RBDHA:2014:6118
25-03-14	Hof	Amsterdam	3, 5, 7	ECLI:NL:GHAMS:2014:1508
25-03-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 4, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:2468
27-03-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:2744
28-03-14 10-01-14	HR Parket HR		3, 9 lid 3	ECLI:NL:HR:2014:748 ECLI:NL:PHR:2014:22
01-04-14	Hof	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:GHAMS:2014:982
02-04-14	Rb.	Gelderland zp. Arnhem	3, 20	ECLI:NL:RBGEL:2014:2486
11-04-14 07-02-14	HR Parket HR		3, 9, 11, 12, 18	ECLI:NL:HR:2014:901 ECLI:NL:PHR:2014:50
17-04-14	Rb. (vzr.)	Midden-Nederland locatie Lelystad	Algemeen	ECLI:NL:RBMNE:2014:1814
17-04-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem	3	ECLI:NL:GHARL:2014:3255

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
17-04-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden)	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:3465
18-04-14 07-03-14	HR Parket HR		12	ECLI:NL:HR:2014:951 ECLI:NL:PHR:2014:199
24-04-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:4495
25-04-14 28-02-14	HR Parket HR		3	ECLI:NL:HR:2014:1019 ECLI:NL:PHR:2014:334
29-04-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3	ECLI:NL:GHARL:2014:3622
06-05-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 9	ECLI:NL:GHARL:2014:3767
07-05-14	Hof	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:GHDHA:2014:1589
07-05-14	Hof	Den Haag	3, 12	ECLI:NL:GHDHA:2014:2371
08-05-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:3729
13-05-14	Rb.	Den Haag	37	ECLI:NL:RBDHA:2014:6293
05-06-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:4470
05-06-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem	3, 7, 9	ECLI:NL:GHARL:2014:4473
12-06-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem	7	ECLI:NL:GHARL:2014:4764
24-06-14	Rb.	Amsterdam	3	ECLI:NL:RBAMS:2014:3910
26-06-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:RBAMS:2014:5291
02-07-14	Hof	Den Haag	3	ECLI:NL:GHDHA:2014:2727
16-07-14	Hof	Den Haag	7, 18 lid 1	ECLI:NL:GHDHA:2014:2775
22-07-14	Rb.	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:2811
22-07-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:6415
31-07-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:6429
31-07-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:6431
05-08-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 20	ECLI:NL:RBAMS:2014:6439
07-08-14	Hof	Arnhem-Leeuwarden locatie Leeuwarden	3, 4, 20	ECLI:NL:GHARL:2014:6446

Bijlage II.

JURISPRUDENTIEOVERZICHT OVERIGE CIVIELE ZAKEN

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
06-09-11	Hof	Amsterdam	8	ECLI:NL:GHAMS:2011:BR6764
17-10-11	Rb. (vzr.)	Haarlem	28, 29	ECLI:NL:RBHAA:2011:BU6957
08-10-12	Rb. (vzr.)	Rotterdam	3	ECLI:NL:RBROT:2012:BY4330
04-12-12	Hof	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:GHAMS:2012:4203
07-01-13	Rb. (vzr.)	Noord-Nederland zp. Leeuwarden	3	ECLI:NL:RBNNE:2013:BY8992
10-01-13	Rb. (vzr.)	Amsterdam	3, 27	ECLI:NL:RBAMS:2013:BY8619
22-01-13	Rb. (vzr.)	Amsterdam	3, 27	NJF 2013/125
20-03-13	Rb.	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ7380
26-04-13	Rb. (vzr.)	Noord-Nederland zp. Groningen	3	ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ8814
21-05-13	Rb. (vzr.)	Limburg zp. Maastricht	Algemeen	ECLI:NL:RBLIM:2013:CA2391
16-10-13	Rb.	Midden-Nederland locatie Utrecht	9	ECLI:NL:RBMNE:2013:5421
13-11-13	Rb.	Den Haag	3, 6(2), 28, 29	ECLI:NL:RBDHA:2013:15232
18-04-14 13-12-13	HR Parket HR		3(1), 19, 24, Facultatief Protocol	ECLI:NL:HR:2014:948 ECLI:NL:PHR:2013:2379
12-02-14	Rb.	Noord-Nederland	3	ECLI:NL:RBNNE:2014:691
14-02-14	Rb. (vzr.)	Oost-Brabant zp. 's-Hertogenbosch	40	ECLI:NL:RBOBR:2014:690

Bijlage III.

JURISPRUDENTIEOVERZICHT VREEMDELINGENZAKEN

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
06-09-11	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2011:BS1677
05-10-11	Rb.	's-Gravenhage	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2011:BW2306
06-10-11	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage zp. Amsterdam	3	ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0360
10-10-11	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU4352
14-10-11	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Groningen	3,6,8	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU8368
17-10-11	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Utrecht	3	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU2069
19-10-11	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage	3, 16	ECLI:NL:RBSGR:2011:BW2314
15-11-11	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Dordrecht	Algemeen	AWB 11/21343
22-12-11	Rb. (vzr.)	Almelo	Algemeen	ECLI:NL:RBALM:2011:BU9410
25-11-11	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3, 6 lid 2	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU6956
29-11-11	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3, 4, 6, 7	AWB 11/16630, 11/34543
06-12-11	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	2, 3, 18, 19, 27, 39	ECLI:NL:RBSGR:2011:BW5788
15-12-11	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Zwolle	3, 6 lid 2, 9	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU9046
12-01-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Middelburg	2, 3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BV2011
16-01-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BV3742
31-10-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Groningen	3	AWB 11/40956
06-02-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Zwolle	3	AWB 12/843
07-02-12	ABRvS		3, 9, 12, 13	ECLI:NL:RVS:2012:BV3716
17-02-12	Rb.	's-Gravenhage zp. Roermond	Algemeen	AWB 11/40972
20-02-12	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2012:BV7090
16-03-12	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2012:BW0010
19-03-12	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2012:BW0003
22-03-12	Rb.	Den Haag nevenzp. Groningen	28	AWB 12/7223 en 12/7226.

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
26-03-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3 lid 1	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW4028
03-04-12	ABRvS		3	201107209/1/V1
04-04-12	Rb.	's-Gravenhage	3, 16	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3369
05-04-12	ABRvS		9	ECLI:NL:RVS:2012:BW2893
17-04-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Groningen	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3353
19-04-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage zp. 's-Hertogenbosch	3, 5	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW6139
20-04-12	ABRvS		3,9, 10	201105853/1/V1
01-05-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	Algemeen	AWB 11/36614
09-05-12	Rb.	's-Gravenhage	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW7041
16-05-12	ABRvS		7	ECLI:NL:RVS:2012:BW5982
23-05-12	Rb.	's-Gravenhage	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW7100
23-05-12	ABRvS		37, aanhef en onder b	ECLI:NL:RVS:2012:BW7074
01-06-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. 's-Hertogenbosch	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW8630
03-06-12	Rb. (vzr.)	Den Haag	27	ECLI:NL:RBDHA:2014:10226
06-06-12	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2012:BW7803
11-06-12	ABRvS		3, 27 lid 3	ECLI:NL:RVS:2012:BW8590
21-06-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Utrecht	3, 10	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW9631
21-06-12	ABRvS		3	201109229/1/V4
22-06-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage zp. Amsterdam	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX2782
28-06-12	Rb.	's-Gravenhage nevenloc. Rotterdam	3, 6	AWB 10/38857
29-06-12	ABRvS		3	201102213/1/V1
02-07-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Almelo	3, 37 (b)	AWB 12/19179
04-07-12	Rb.	's-Gravenhage zp. Maastricht	Algemeen	AWB 11/21087
11-07-12	Rb.	's-Gravenhage	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX2172
16-07-12	Rb. (vzr.)	Den Haag nevenzp. 's-Hertogenbosch	3	AWB 12/17256 en 12/17255
17-07-12	ABRvS		3	201113463/1/V1
18-07-12	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2012:BX2089

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
17-08-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage zp. Amsterdam	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BY1901
17-08-12	ABRvS		3, 9, 10	201109329/1/V1
21-08-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Assen	3, 6	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6037
23-08-12	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2012:BX6235
24-08-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Assen	37 (b)	AWB 12/25791 en 12/25789
27-08-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Zwolle	3	AWB 12/24401, 12/25536, 12/24398, 12/25537.
27-08-12	Rb.	's-Gravenhage	16	AWB 12/23200
30-08-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Utrecht	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX6545
06-09-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Rotterdam	Algemeen	AWB 11/34221
11-09-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3, 9	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX7751
14-09-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Utrecht	3, 9, 12, 13	ECLI:NL:RBSGR:2012:BX9061
21-09-12	HR ParketHR		2, 3, 18, 20, 27, 37	ECLI:NL:HR:2012:BW5328 ECLI:NL:PHR:2012:BW5328
23-10-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage	Algemeen	AWB 12/31874
30-10-12	ABRvS		Algemeen	201206537/1/V4
02-11-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BZ0306
23-11-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Dordrecht	12	AWB 11/35817
19-12-12	ABRvS		3	201109756/1/V4
21-12-12	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Utrecht	37 (b)	ECLI:NL:RBSGR:2012:BY7732
21-12-12	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Maastricht	3	AWB 12/38414 en 12/38412
27-12-12	Rb.	Den Haag nevenzp. Haarlem	3	AWB 12/26049, 12/26063
03-01-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:BY8254
08-01-13	ABRvS		3	201110656/1/V4
11-01-13	Rb.	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	3	AWB 12/13073
14-01-13	Rb.	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	Algemeen	AWB 12/25844, 12/25846
15-01-13	Rb.	Den Haag zp. Arnhem	3	AWB 11/24302, 11/24298
15-01-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	3	AWB 12/39574, 12/39573

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
18-01-13	Rb.	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	3, 27, 28, 29	ECLI:NL:RBDHA:2013:BY9459
18-01-13	Rb.	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3	AWB 12/27410
23-01-13	ABRvS		3, 20	201200110/1/V1
23-01-13	ABRvS		3, 12, 20	201205854/1/V1
23-01-13	ABRvS		3, 20	ECLI:NL:RVS:2013:BZ0424
30-01-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:BY9947
19-02-13	ABRvS		3, 5, 9	ECLI:NL:RVS:2013:BZ2060
21-02-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Maastricht	3	AWB 13/2730, 13/2731
21-02-13	Rb.	Den Haag zp. Middelburg	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ2871
08-03-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Assen	3	AWB 13/4385, 13/4383
27-03-13	ABRvS		3, 6	ECLI:NL:RVS:2013:BZ8682
11-04-13	ABRvS		2, 3, 6, 12	ECLI:NL:RVS:2013:BZ8723
11-04-13	Rb.	Den Haag zp. Zwolle	3	ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ8222
16-04-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:BZ8383
24-04-13	Rb.	Den Haag zp. Utrecht	3, 19, 20	ECLI:NL:RBMNE:2013:CA2708
13-05-13	ABRvS		37 (b)	ECLI:NL:RVS:2013:CA0598
23-05-13	ABRvS		37 (b)	ECLI:NL:RVS:2013:1919
23-05-13	ABRvS		3,9, 12, 13	ECLI:NL:RVS:2013:CA1299
03-06-13	ABRvS		37 (b)	ECLI:NL:RVS:2013:CA2834
04-06-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:CA2837
06-06-13	Rb.	Den Haag zp. Middelburg	Algemeen	AWB 13/579
05-07-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Rotterdam	3	AWB 13/12439
08-07-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:321
09-07-13	Rb.	Den Haag zp. Arnhem	3	AWB 12/35161
09-07-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Utrecht	Algemeen	AWB 13/16224, 13/16226, 13/16228,13/16230
10-07-13	Rb.	Den Haag	3, 7	ECLI:NL:RBDHA:2013:8256
16-07-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Zwolle	Algemeen	AWB 13/15630, 13/15625, 13/15628, 13/15623
19-07-13	Rb. (vzr.)	Den Haag	3	ECLI:NL:RBDHA:2013:9453

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
19-07-13	Rb. (vzr.)	Den Haag nevenzp. Arnhem	3	AWB 13/16791
07-08-13	Rb.	Den Haag zp. Roermond	3, 6	AWB 12/37630
08-08-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:706
08-08-13	Rb.	Den Haag zp. Middelburg	10	AWB 13/7537
14-08-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:791
16-08-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	Algemeen	AWB 13/1063, 13/1085
22-08-13	Rb.	Den Haag zp. Roermond	Algemeen	AWB 13/1072
29-08-13	Rb.	Den Haag zp. Groningen	3	AWB 12/36646, 12/36652
09-09-13	Rb.	Den Haag zp. Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:11715, ECLI:NL:RBDHA:2013:13778
18-09-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2 lid 2	ECLI:NL:RBDHA:2013:19515
19-09-13	Rb.	Den Haag zp. Middelburg	10	ECLI:NL:RBDHA:2013:14369
20-09-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Arnhem	2,3,6, 8	AWB 13/18213, 13/18215
25-09-13	Rb.	Den Haag zp. Haarlem	3, 9	ECLI:NL:RBDHA:2013:19517
03-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2	ECLI:NL:RBDHA:2013:13660
11-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Utrecht	2,3,6,8,16	AWB 13/16409, 13/16411, 13/16413
11-10-13	Rb.	Den Haag zp. Utrecht	3	AWB 12/29298, 12/29299
11-10-13	ABRvS		3 lid 1, 6 lid 2, 9, 12, 19, 27, 28, 31	ECLI:NL:RVS:2013:1520
16-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2, 3	ECLI:NL:RBDHA:2013:15335
17-10-13	Rb.	Den Haag zp. Utrecht	3, 9	ECLI:NL:RBDHA:2013:14865
18-10-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:1619
18-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2	AWB 13/19199 en 13/21193
22-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Arnhem	31	ECLI:NL:RBDHA:2013:14097
23-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:14135
30-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag	3	AWB 13/26166, 13/26164

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
30-10-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Roermond	3	AWB 13/25914 en 13/25913
04-11-13	Rb.	Den Haag zp. Haarlem	3 lid 1	ECLI:NL:RBDHA:2013:15755
07-11-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2	ECLI:NL:RBDHA:2013:15457
13-11-13	ABRvS		3, 5, 9 lid 2, 10 lid 2	ECLI:NL:RVS:2013:1998
15-11-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2	ECLI:NL:RBDHA:2013:19097
18-11-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Groningen	2, 3	AWB 13/19184 en 13/19179
20-11-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:2183
26-11-13	Rb.	Den Haag zp. Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:RBNHO:2013:11318
26-11-13	Rb.	Den Haag zp. Roermond	Algemeen	AWB 13/23402, 13/23405
27-11-13	Rb. (vzr.)	Den Haag	3	AWB 13/19825, 13/19823
27-11-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Arnhem	2, 3, 16	ECLI:NL:RBDHA:2013:16089
28-11-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2	ECLI:NL:RBDHA:2013:16398
29-11-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	3	AWB 13/22582, 13/22584, 13/22580, 13/22583
03-12-13	Rb.	Den Haag zp. Roermond	3	AWB 13/13496
06-12-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	3, 6, 24, 27, 28	AWB 13/25489, 13/25497, 13/25488, 13/25496
11-12-13	ABRvS		12	ECLI:NL:RVS:2013:2525
11-12-13	Rb.	Den Haag zp. Amsterdam	37	ECLI:NL:RBDHA:2013:16837
13-12-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:2469
13-12-13	Rb.	Den Haag zp. Zwolle	Algemeen	AWB 13/22205
16-12-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	3	AWB 13/29035, 13/29034
17-12-13	Rb.	Den Haag zp. Arnhem	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:18606
20-12-13	Rb.	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	3	AWB 13/12607
24-12-13	Rb. (vzr.)	Den Haag	3	AWB 13/22254, 13/20901, 13/22253
30-12-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2, 3	AWB 13/22335 en 13/20675
31-12-13	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	3	ECLI:NL:RBDHA:2013:19521

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
09-01-14	Rb.	Den Haag zp. Arnhem	3, 20	ECLI:NL:RBDHA:2014:3438
16-01-14	Rb.	Den Haag zp. Middelburg	3	ECLI:NL:RBDHA:2014:1003
17-01-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Amsterdam	3, 9	ECLI:NL:RBDHA:2014:1240
20-01-14	ABRvS		3, 9, 12, 13	ECLI:NL:RVS:2014:265
21-01-14	Rb. (vzr.)	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:586
21-01-14	Rb.	Den Haag zp. Haarlem	3,9, 10, 18	AWB 13/17119
28-01-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Zwolle	3	AWB 13/29689, 13/29690
10-02-14	ABRvS		24 lid 3	ECLI:NL:RVS:2014:550
21-02-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Haarlem	2	AWB 13/30955
02-04-14	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage nevenzp. Haarlem	3	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3464
10-03-14	Rb.	Den Haag	6, 18	ECLI:NL:RBDHA:2014:3464
12-03-14	ABRvS		12	ECLI:NL:RVS:2014:923
14-03-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:960
18-03-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Utrecht	2	AWB 13/23569, 13/23571, 13/23572, 13/23574
18-03-14	Hof	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:GHDHA:2014:1237
20-03-14	Rb.	Den Haag zp. Haarlem	3	ECLI:NL:RBDHA:2014:4391
27-03-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:1108
28-03-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Rotterdam	3	ECLI:NL:RBDHA:2014:13188
01-04-14	Rb.	Den Haag zp. Zwolle	3	AWB 13/23427 en 13/23424
04-04-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:1203
17-04-14	Rb. (vzr.)	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:4903
17-04-14	Rb.	Den Haag	2, 3, 22	ECLI:NL:RBDHA:2014:4904
17-04-14	Rb.	Den Haag	2, 3, 22	ECLI:NL:RBDHA:2014:4901
18-04-14	Rb.	Den Haag	1, 2, 22	ECLI:NL:RBDHA:2014:4902
22-04-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:1558
01-05-14	Rb.	Den Haag zp. Middelburg	3	ECLI:NL:RBDHA:2014:5441
08-05-14	Rb.	Den Haag zp. Haarlem	3, 7 lid 1, 9 lid 1	ECLI:NL:RBDHA:2014:10261
08-05-14	Rb.	Den Haag zp. Groningen	3	AWB 14/3593, 14/6189

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
14-05-14	Rb.	Den Haag	2, 3, 6, 22	ECLI:NL:RBDHA:2014:5869
15-05-14	Rb.	Den Haag zp. Zwolle	3, 22	ECLI:NL:RBDHA:2014:5973
16-05-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Amsterdam	3	AWB 14/8123
21-05-14	Rb.	Den Haag	3	AWB 14/2542
21-05-14	ABRvS		3, 7	ECLI:NL:RVS:2014:1786
21-05-14	ABRvS		3, 7	ECLI:NL:RVS:2014:1788
21-05-14	Rb.	Den Haag zp. Utrecht	3, 9, 12, 13	ECLI:NL:RBDHA:2014:8447
28-05-14	Rb.	Den Haag zp. Zwolle	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:8013
28-05-14	Rb.	Den Haag zp. Middelburg	3, 4	ECLI:NL:RBDHA:2014:6535
05-06-14	Rb.	Den Haag zp. Amsterdam	2 lid 2	ECLI:NL:RBDHA:2014:7404
19-06-14	Rb.	Den Haag zp. Utrecht	1, 2	ECLI:NL:RBDHA:2014:8532
24-06-14	Rb.	Den Haag zp. Arnhem	2	ECLI:NL:RBDHA:2014:7950
07-07-14	Rb.	Den Haag zp. Groningen	2 lid 2	ECLI:NL:RBDHA:2014:8527
10-07-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Roermond	2	ECLI:NL:RBDHA:2014:10153
11-07-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:2678
15-07-14	Rb.	Den Haag zp. Rotterdam	2 lid 2, 3	ECLI:NL:RBDHA:2014:8544
24-07-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:2856
28-07-14	Rb. (vzr.)	Den Haag zp. Middelburg	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:9200
29-07-14	Rb.	Den Haag zp. Amsterdam	2 lid 2	ECLI:NL:RBDHA:2014:10354
12-08-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:3081
13-08-14	Rb.	Den Haag zp. Amsterdam	1	ECLI:NL:RBDHA:2014:10182
15-08-14	Rb.	Den Haag zp. Utrecht	2, 22	ECLI:NL:RBDHA:2014:10295
21-08-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:3210
22-08-14	Rb.	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	2, 3, 8, 16	ECLI:NL:RBDHA:10481
22-08-14	Rb.	Den Haag zp. 's-Hertogenbosch	2, 6, 8	ECLI:NL:RBDHA:10476

Bijlage IV.

JURISPRUDENTIEOVERZICHT SOCIALEZEKERHEIDSZAKEN

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
23-08-11	Rb.	Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0219
02-09-11	CRvB (vzr.)		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2011:BR6607
21-09-11	CRvB		3, 18	ECLI:NL:CRVB:2011:BT2905
29-09-11	Rb.	Utrecht	Algemeen	ECLI:NL:RBUTR:2011:BU6174
09-11-11	CRvB		3 lid 1 en 2, 27 lid 1	ECLI:NL:CRVB:2011:BU4382
22-11-11	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage	3	ECLI:NL:RBSGR:2011:BU7529
14-12-11	Rb.	's-Gravenhage	3 lid 1 en 2, 27 lid 3	ECLI:NL:RBSGR:2011:BV0500
30-12-11	CRvB		2, 3, 24	ECLI:NL:CRVB:2011:BV0735
24-01-12	CRvB		3	ECLI:NL:CRVB:2012:BV2616
30-01-12	Rb. (vzr.)	Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:RBHAA:2012:BV3315
03-02-12	Rb.	Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:RBHAA:2012:BV3401
22-02-12	ABRvS		3, 26, 27	ECLI:NL:RVS:2012:BV6578
13-03-12	CRvB		3, 18 lid 2, 20, 26, 27	ECLI:NL:CRVB:2012:BV8986
13-03-12	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2012:BW0461
29-03-12	Rb.	Arnhem	Algemeen	ECLI:NL:RBARN:2012:BW2431
05-04-12	Rb.	Alkmaar	Algemeen	ECLI:NL:RBALK:2012:BW7036
06-04-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage	Algemeen	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW3362
10-04-12	Rb.	Assen	2, 27	ECLI:NL:RBASS:2012:BW6533
13-04-12	CRvB		2, 3, 26, 27	ECLI:NL:CRVB:2012:BW4281
02-05-12	Rb.	's-Gravenhage	23	ECLI:NL:RBSGR:2012:BW5856
02-05-12	CRvB		3, 27 lid 3	ECLI:NL:CRVB:2012:BW4636
11-05-12	CRvB		28	ECLI:NL:CRVB:2012:BW5678
23-05-12	CRvB		2, 3, 6, 24, 27	ECLI:NL:CRVB:2012:BW7031
25-05-12	Rb.	Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:RBHAA:2012:BW7581
01-06-12	Rb.	Amsterdam	26, 27	ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8498
01-06-12	Rb.	Amsterdam	26, 27	ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8506
01-06-12	Rb.	Amsterdam	2, 26, 27	ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8524

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
01-06-12	Rb.	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2012:BW8488
13-08-12	CRvB		2 lid 1	ECLI:NL:CRVB:2012:BX3783
14-08-12	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2012:BX4575
16-08-12	Rb. (vzr.)	Haarlem	IVRK	ECLI:NL:RBHAA:2012:BX6687
17-08-12	Rb.	Utrecht	Algemeen	ECLI:NL:RBUTR:2012:7088
30-10-12	CRvB		3	ECLI:NL:CRVB:2012:BY2132
13-11-12	CRvB		3	ECLI:NL:CRVB:2012:BY3139
13-11-12	Rb.	Arnhem	2, 3, 26, 27	ECLI:NL:RBARN:2012:BY3982
20-11-12	Rb. (vzr.)	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2012:BY8313
20-11-12	Rb. (vzr.)	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2012:BY8321
23-11-12	HR Parket HR		2, 3, 26, 27	ECLI:NL:HR:2012:BW7740 ECLI:NL:PHR:2012:BW7740
07-12-12	Rb. (vzr.)	Haarlem	Algemeen	ECLI:NL:RBHAA:2012:BY6090
11-12-12	Rb.	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0348
17-12-12	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2012:BY6416
17-12-12	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2012:BY6418
17-12-12	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2012:BY5173
18-12-12	CRvB		2	ECLI:NL:CRVB:2012:BY6561
20-12-12	Rb.	Utrecht	Algemeen	ECLI:NL:RBUTR:2012:BY7769
16-01-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:BY8526
19-02-13	Rb.	Den Haag	3, 7, 27	ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5949
19-02-13	Rb.	Den Haag	3, 7, 27	ECLI:NL:RBDHA:2013:BZ5948
26-02-13	CRvB		26, 27	ECLI:NL:CRVB:2013:BZ2321
06-03-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:BZ3347
06-03-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:BZ3348
06-03-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:BZ3352
06-03-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:BZ3350
12-03-13	Rb.	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:CA2482
22-03-13	Rb. (vzr.)	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2013:14067
21-05-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:CA0545
04-06-13	CRvB		3	ECLI:NL:CRVB:2013:CA1975
26-06-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:67
05-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:995
05-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:994

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
05-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:993
05-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:992
05-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:983
05-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:984
09-07-13	CRvB		3	ECLI:NL:CRVB:2013:911
12-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1175
12-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1171
12-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:976
12-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1090
12-07-13	Parket HR		2	ECLI:NL:PHR:2013:702
24-07-13	ABRvS		2, 3 27	ECLI:NL:RVS:2013:504
24-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1374
24-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1178
24-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1170
24-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1136
24-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1373
24-07-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1372
31-07-13	CRvB		27	ECLI:NL:CRVB:2013:1272
31-07-13	CRvB		2, 26, 27 lid 3	ECLI:NL:CRVB:2013:1271
06-08-13	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2013:1305
15-08-13	CRvB		27	ECLI:NL:CRVB:2013:1421
10-10-13	Rb.	Den Haag	2, 3, 18, 26, 27	ECLI:NL:RBDHA:2013:16806
31-10-13	Rb.	Rotterdam	3, 27	ECLI:NL:RBROT:2013:8632
31-10-13	Rb.	Rotterdam	3, 27	ECLI:NL:RBROT:2013:8630
06-11-13	ABRvS		27	ECLI:NL:RVS:2013:1846
06-11-13	ABRvS		27	ECLI:NL:RVS:2013:1833
06-11-13	ABRvS		3, 27	ECLI:NL:RVS:2013:1847
06-11-13	ABRvS		3, 27	ECLI:NL:RVS:2013:1851
13-11-13	ABRvS		3, 26, 27	ECLI:NL:RVS:2013:1932
20-11-13	Rb.	Den Haag	3, 27	ECLI:NL:RBDHA:2013:16022
17-12-13	CRvB		27 lid 2	ECLI:NL:CRVB:2013:2853
17-12-13	CRvB		3, 27 lid 2	ECLI:NL:CRVB:2013:2847

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
07-01-14	Rb.	Midden-Nederland zp. Utrecht	3	ECLI:NL:RBMNE:2014:18
14-01-14	CRvB		3, 27	ECLI:NL:CRVB:2014:16
29-01-14	ABRvS		27	ECLI:NL:RVS:2014:190
31-01-14	CRvB		27	ECLI:NL:CRVB:2014:343
31-01-14	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2014:272
31-01-14	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2014:280
31-01-14	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2014:281
31-01-14	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2014:273
31-01-14	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2014:270
05-02-14	ABRvS		27	ECLI:NL:RVS:2014:293
05-02-14	ABRvS		18, 27	ECLI:NL:RVS:2014:295
14-02-14 27-08-13	HR Parket HR		2, 3, 23, 26, 27	ECLI:NL:HR:2014:277 ECLI:NL:PHR:2013:829
14-02-14 27-08-14	HR Parket HR		2, 3, 23, 26, 27	ECLI:NL:HR:2014:225 ECLI:NL:PHR:2013:832
14-02-14 27-08-14	HR Parket HR		2, 3, 23, 26, 27	ECLI:NL:HR:2014:276 ECLI:NL:PHR:2013:830
19-02-14	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2014:496
19-02-14	CRvB		Algemeen	ECLI:NL:CRVB:2014:491
04-03-14	Rb.	Noord-Nederland	3, 18, 27	ECLI:NL:RBNNE:2014:1414
12-03-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:863
12-03-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:870
12-03-14	ABRvS		18, 27	ECLI:NL:RVS:2014:862
12-03-14	ABRvS		2, 3, 27	ECLI:NL:RVS:2014:838
18-03-14	CRvB		3	ECLI:NL:CRVB:2014:1020
28-03-14	CRvB		2, 18, 26, 27	ECLI:NL:CRVB:2014:1211
02-04-14	ABRvS		27	ECLI:NL:RVS:2014:1110
02-04-14	ABRvS		27	ECLI:NL:RVS:2014:1121
15-04-14	CRvB		3 lid 1 en 2, 27 lid 3	ECLI:NL:CRVB:2014:1259
14-05-14	ABRvS		3, 18, 27	ECLI:NL:RVS:2014:1772
14-05-14	ABRvS		3, 18, 27	ECLI:NL:RVS:2014:1747
11-06-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:2083
01-07-14	Rb.	Den Haag	3, 27	ECLI:NL:RBDHA:2014:7995

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
02-07-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:2442
02-07-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:2424
02-07-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:2423
03-07-14	Rb.	Gelderland zp. Arnhem	3, 27	ECLI:NL:RBGEL:2014:4026
23-07-14	CRvB		3	ECLI:NL:CRVB:2014:2489
23-07-14	ABRvS		3, 27	ECLI:NL:RVS:2014:2727
23-07-14	ABRvS		3, 27	ECLI:NL:RVS:2014:2725
06-08-14	ABRvS		2, 3, 18, 26, 27	ECLI:NL:RVS:2014:2951
13-08-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:3036
19-08-14	CRvB		3, 27	ECLI:NL:CRVB:2014:2780

Bijlage V.

JURISPRUDENTIEOVERZICHT OVERIGE BESTUURSZAKEN

Datum	Instantie	Plaats	Artikel	Vindplaats
19-10-11	ABRvS		3, 16, 40 lid 2	ECLI:NL:RVS:2011:BT8577
13-12-11	Rb.	Amsterdam	3	ECLI:NL:RBAMS:2011:BV0322
14-03-12	Rb.	Amsterdam	3	ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9358
14-03-12	Rb.	Amsterdam	3	ECLI:NL:RBAMS:2012:BV9361
03-05-12	Rb.	Breda	Algemeen	ECLI:NL:RBBRE:2012:BX9632
06-06-12	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2012:BW7621
18-06-12	Rb.	Roermond	3, 40 lid 1	ECLI:NL:RBROE:2012:BW9177
28-06-12	Rb.	Arnhem	40	ECLI:NL:RBARN:2012:BX0911
15-08-12	ABRvS		12	ECLI:NL:RVS:2012:BX4695
15-08-12	ABRvS		3, 9	ECLI:NL:RVS:2012:BX4660
28-08-12	Rb.	Zwolle-Lelystad	Algemeen, 28	ECLI:NL:RBZLY:2012:BX6023
01-11-12	Rb.	Alkmaar	41	ECLI:NL:RBALK:2012:BY3533
13-11-12	Rb.	Arnhem	2, 3, 28	ECLI:NL:RBARN:2012:BY4758
28-11-12	Rb.	Haarlem	28	ECLI:NL:RBHAA:2012:BY4226
19-12-12	ABRvS		3, 27	ECLI:NL:RVS:2012:BY6731
27-03-13	ABRvS		40 lid 1	ECLI:NL:RVS:2013:BZ7448
04-04-13	Hof	's-Hertogenbosch	Algemeen	ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ6428
17-04-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:BZ7767
17-04-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:BZ7713
14-08-13	Rb.	Oost-Brabant zp. 's-Hertogenbosch	3	ECLI:NL:RBOBR:2013:4458
11-09-13	ABRvS		3, 40 lid 1	ECLI:NL:RVS:2013:1067
25-09-13	ABRvS		Algemeen	ECLI:NL:RVS:2013:1265
25-09-13	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2013:1225
08-11-13	Rb.	Amsterdam	2, 3, 27	ECLI:NL:RBAMS:2013:7443
13-11-13	Rb.	Den Haag	28	ECLI:NL:RBDHA:2013:15109
29-01-14	ABRvS		3	ECLI:NL:RVS:2014:202
27-03-14	Rb.	Noord-Holland zp. Haarlem	5, 8	ECLI:NL:RBNHO:2014:2800
25-06-14	ABRvS		16	ECLI:NL:RVS:2014:2272
03-07-14	Rb.	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2014:3888
09-07-14	ABRvS		16	ECLI:NL:RVS:2014:2562
23-07-14	ABRvS		3, 7, 8, 13, 18	ECLI:NL:RVS:2014:2760

Bijlage VI.

JURISPRUDENTIEOVERZICHT STRAFZAKEN

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
19-09-11	Rb.	Amsterdam	37 (b)	ECLI:NL:RBAMS:2011:BT2418
28-09-11	Rb.	Rotterdam	37 (b)	ECLI:NL:RBROT:2011:BT6747
04-10-11	Hof	Amsterdam	37	ECLI:NL:GHAMS:2011:BY5965
04-10-11	Hof	's-Gravenhage	37	ECLI:NL:GHSGR:2011:BU4239
12-10-11	Ber. RSJ		37 (c)	11/1273/JB
29-11-11	Rb.	Amsterdam	3, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2011:BV2783
29-11-11	Rb.	Amsterdam	3, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2011:BV2784
15-12-11	Rb.	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2011:BU8313
15-12-11	Rb.	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2011:BU8322
10-01-12	Rb. (vzr.)	's-Gravenhage	3, 16	ECLI:NL:RBSGR:2012:BV0540
25-01-12	Rb.	Roermond	3, 40 lid 2 (b onder v)	ECLI:NL:RBROE:2012:BV2260
31-01-12	HR			ECLI:NL:HR:2012:BU6921
31-01-12	Parket HR		21	ECLI:NL:PHR:2012:BU6921
22-03-12	Rb.	Amsterdam	3, 40 lid 2 (b onder iii)	NBSTRAF 2012/365
27-03-12	HR			ECLI:NL:HR:2012:BU8726
27-03-12	Parket HR		40 lid 2	ECLI:NL:PHR:2012:BU8726
04-04-12	Rb.	Roermond	2, 3 lid 1, 40	ECLI:NL:RBROE:2012:BW0924
11-04-12	Ber. RSJ		40	11/4223/JV
19-04-12	Hof	Amsterdam	37, 40	ECLI:NL:GHAMS:2012:BY5970
05-06-12	Rb.	Arnhem	3, 40	NBSTRAF 2012/368
26-06-12	Rb.	Zwolle-Lelystad	40	ECLI:NL:RBZLY:2012:BX0206
07-08-12	Rb.	Maastricht	19 lid 1	ECLI:NL:RBMAA:2012:BX4010
28-08-12	HR			ECLI:NL:HR:2012:BX3807
28-08-12	Parket HR		12, 40	ECLI:NL:PHR:2012:BX3807
20-09-12	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2012:BY3871
25-09-12	Rb.	Arnhem	3, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBARN:2012:BY7720
19-11-12	Rb. (r-c)	Amsterdam	3, 37	ECLI:NL:RBAMS:2012:BZ0928

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
18-12-12	Rb.	Middelburg	3	NBSTRAF 2013/80
21-12-12	Rb.	Zwolle-Lelystad	3 lid 1	ECLI:NL:RBZLY:2012:BZ3522
15-01-13	HR		37	ECLI:NL:HR:2013:BY5679
15-01-13	Parket HR			ECLI:NL:PHR:2013:BY5679
23-01-13	Rb.	Limburg zp. Roermond	Algemeen (3, 40)	ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0429
23-01-13	Rb.	Limburg zp. Roermond	Algemeen (3, 40)	ECLI:NL:RBLIM:2013:BZ0432
31-01-13	Hof	Amsterdam	37	ECLI:NL:GHAMS:2013:BZ2091
08-02-13	Gem. Hof		37 (aanhef en onder c)	ECLI:NL:OGHACMB:2013:BZ2087
12-03-13	HR		34, 2	ECLI:NL:HR:2013:BY9719
12-03-13	Parket HR		Facultatief Protocol	ECLI:NL:PHR:2013:BY9719
19-03-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:BZ7798
20-03-13	Rb.	Zeeland-West- Brabant zp. Middelburg	3	ECLI:NL:RBZWB:2013:BZ5769
02-04-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:3967
02-04-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:3968
02-04-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:3973
03-04-13	Rb.	Rotterdam	3	NBSTRAF 2013/214
23-04-13	HR		3 lid 1	ECLI:NL:HR:2013:BZ8167
24-04-13	Rb.	Zeeland-West- Brabant zp. Middelburg	3	ECLI:NL:RBZWB:2013:3815
04-06-13	Parket HR		Facultatief Protocol	ECLI:NL:PHR:2013:598
04-06-13	Parket HR		Facultatief Protocol	ECLI:NL:PHR:2013:762
04-06-13	Parket HR		Facultatief Protocol	ECLI:NL:PHR:2013:754
09-07-13	Rb.	Midden- Nederland locatie Utrecht	3, 19	ECLI:NL:RBMNE:2013:2679
23-07-13	Hof	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:GHAMS:2013:2556

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
30-07-13	Rb.	Gelderland zp. Arnhem	3, 40	ECLI:NL:RBGEL:2013:2039
07-10-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:6619
07-10-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:6632
07-10-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:6633
15-10-13	Rb.	Rotterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBROT:2013:9103
07-11-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:8048
11-11-13	Rb.	Rotterdam	19	ECLI:NL:RBROT:2013:8845
19-11-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:8587
19-11-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:8588
19-11-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:8589
19-11-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:8590
19-11-13	Rb.	Amsterdam	3 lid 1, 37 (d), 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:8591
21-11-13	Rb.	Amsterdam	art. 3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:9468
21-11-13	Rb.	Amsterdam	art. 3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBAMS:2013:9469
26-11-13	Rb.	's-Gravenhage	3	NBSTRAF 2014/48
03-12-13	Rb.	Zeeland-West- Brabant zp. Middelburg	3, 40	ECLI:NL:RBZWB:2013:8901
22-01-14	Hof	's-Hertogenbosch	3	ECLI:NL:GHSHE:2014:63
23-01-14	Rb.	Den Haag	40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:RBDHA:2014:1020
11-02-14 10-12-13	HR Parket HR		37	ECLI:NL:HR:2014:288 ECLI:NL:PHR:2013:2489

Datum	Instantie	Plaats	Artikelen	Vindplaats/zaaknummer
13-02-14	Rb.	Noord-Holland locatie Haarlem	29	ECLI:NL:RBNHO:2014:1470
13-02-14	Rb.	Noord-Holland locatie Haarlem	29	ECLI:NL:RBNHO:2014:1473
04-03-14	Rb.	Amsterdam	1, 3, 40	ECLI:NL:RBAMS:2014:990
04-03-14	Rb.	Amsterdam	1, 3, 40	ECLI:NL:RBAMS:2014:1003
05-03-14	Rb.	Midden- Nederland zp. Utrecht	40	NBSTRAF 2014/137
20-03-14	Hof	Amsterdam	3	ECLI:NL:GHAMS:2014:2923
08-04-14	Rb.	Amsterdam	Algemeen	ECLI:NL:RBAMS:2014:2535
10-04-14	Ber. RSJ		3, 40	14/0099/JB
24-04-14	Hof	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:GHAMS:2014:1602
24-04-14	Hof	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:GHAMS:2014:1603
24-04-14	Hof	Amsterdam	3 lid 1, 40 lid 2 (b onder iii)	ECLI:NL:GHAMS:2014:1604
16-05-14	Rb.	Midden- Nederland	40	ECLI:NL:RBMNE:2014:1945
01-07-14	Parket HR		3	ECLI:NL:PHR:2014:632
01-07-14	Rb.	Den Haag	Algemeen	ECLI:NL:RBDHA:2014:8409

SUMMARY

This study, like the one before it, is focused on the following question:

How do Dutch courts apply the International Convention on the Rights of the Child (CRC) in case law?

The present study follows up on the previous one, which covered the period from 1 January 2002 to 1 September 2011.¹ This follow-up study deals with the period from 1 September 2011 to 1 September 2014.

Like the previous study, the case law to be examined is subdivided into three categories here: direct effect, interpretation pursuant to the Convention, and the category 'Other'. This last category reflects the role of the CRC in case law in other respects.

Each chapter begins with a discussion of the judgements in which the Convention is in some way directly applied. In some cases the court makes this explicit, while in others this may be inferred from the decision. In cases where the interpretation and application are pursuant to the treaty, the judgements reveal that the court observes the direct effect of the Convention and consequently facilitates its direct effect. In such cases the Convention serves as a conduit toward interpreting a national provision to align it with the Convention or toward interpreting a national provision in light of the Convention. Examples in the last category 'Other' include judgements in which the court does not get around to invoking the Convention or offers a reasoned rejection.

While the previous study was focused mainly on applications of the CRC involving its direct effect, the follow-up study addresses applications pursuant to the Convention (i.e. indirect applications of the Convention) in equal measure. This last consideration results directly from one of the most important conclusions from the previous study, namely the observation that interpretation and application pursuant to the Convention often received preference over applying its direct effect. The explanation provided in the 'Introduction' to the previous study was that 'by doing so, the court did not compromise the primacy of the legislature'. This trend has clearly progressed in the follow-up study.

The previous study also made clear that in many cases direct effect cannot be distinguished clearly from interpretation pursuant to the convention. Rather, there is a continuum on which one type of direct effect or another is situated either at

¹ See J.H. de Graaf 'The application of the United Nations Convention on the Rights of the child in Dutch Legal Practice' in: A. Diduck, H. Reece & N. Peleg (eds), *Law in Society: Reflections on Children, Families, Culture and Philosophy. Essays in Honour of Michael Freeman*, Leiden/Boston: Brill Nijhoff. Forthcoming 2015.

the left or at the right across this spectrum. This is still more pronounced in the follow-up study. Especially in family law, the two ways in which the Convention may be effective are often difficult to distinguish. This is the case in immigration law as well, as is clearly shown by how Article 3 of the CRC is applied. This is described as 'a partially direct effect' and a 'restricted review'. Wherever these two categories proved impossible to distinguish from one another, the judgement is classified as 'Other'.

As in the previous study, the judgements discussed are covered according to the specific area of law in the follow-up study. Cases involving person, family, and juvenile law are discussed first. As in the previous study, these cases, with 190 judgements, solidly rank in second place – after immigration law. Next follows an account of the application of 'other civil cases' – fifteen altogether – of which, like in the previous study, most are rental disputes. Again, the CRC is applied the most in immigration law, with the CRC figuring in 207 cases. Social security law, which is discussed next, is not far behind, with 135 cases. In the chapter 'Other administrative law cases,' which deals, for example, with the refusal to issue a Statement of Good Conduct and the issue of a permit for the 2013 Sinterklaas procession, we find 31 judgements. Finally, applications of the CRC in 78 criminal justice cases are listed.

The study closes with concluding observations, in which, as in the previous study, differences in how the CRC is applied in the different fields of law receive special consideration. The important additional question here is what has changed with respect to the previous study, and how these changes may be assessed.

Results and observations

Which themes are important overall in this follow-up study? Has the Convention retained its special significance in particularly distressing cases, as was found in the previous study? These concluding observations will elaborate specifically on this aspect. This also raises the important question already mentioned in the introduction as to how the recent judgements are to be assessed in this follow-up study. At any rate, in this three-year period the Convention has clearly been applied relatively more often than in the period nearly a decade earlier and has been invoked more frequently by courts of appeal as well during these three years. The court has also become more active, for example, and has more often taken the initiative to apply the Convention.

In answering these questions, differences in the effects of the CRC depending on the specific area of law is an important area of concern. These differences had previously been explained based on the restrictions deriving largely from the general interest and set forth in Article 8 (2) ECHR, which may justify interference of the 'right to respect for his private and family life,' protected in Article 8 (1) ECHR. This was suggested as the reason why application of the CRC was less effective in criminal justice and immigration law cases. Could this be changing?

The fundamental principles of parental responsibility and the right to be heard in articles 9 and 12 CRC are also important standards in this discussion. Views on the right to be heard diverge remarkably, depending on the field of law. The Supreme Court adheres fairly rigidly to this principle in one of its fine judgements, whereas in Chapter 5 – other administrative law cases – the view on this aspect is very restricted. Here, questioning the minor is deemed necessary only if the position of the minor differs from that of the parent. The matter of parental responsibility, which is so pivotal in the Convention on the Rights of the Child, appears to be addressed in very different ways as well, often not in favour of the corresponding children's law.

Family law

As was also found in the previous study – and this may be explained based on Article 8 ECHR as well – family law offers the broadest scope for applying the Convention. This is confirmed once again in the follow-up study, which generally addresses the same topics as the previous one. In a great many cases this entails 'deciding between the rights of the parent and those of the child, with the government intervening based on that assessment of the 'private and family life' of the parent and allowing the rights of the child to prevail over those of the parent'.² The leverage that the CRC offers here appears to have a downside as well.

Here, too, in a substantial group of judgements, an exemption was granted, based on Article 3 (best interests of the child), Article 9 (separation of the child from the parent and the right to contact), Article 18 (responsibilities of parents), and Article 20 (protection of children deprived of their family environment). Invoking the need for continuity in raising a child, the court has ruled in cases such as these that the minor may – generally – continue his or her stay permanently with foster parents, while the parents are relieved of custody. The standard period applied here is two years. This term has been set forth in Article 1: 265j (3) Dutch Civil Code (*Burgerlijk Wetboek*) of the new Child Protection Act (*kinderbeschermingswetgeving*), which entered into force on 1 January 2015.³

In cases such as these in the present study, however, parents invoke – more than had been noticeable in the previous one – the CRC in matters that are not primarily about the rights of the child but arise from acting on behalf of the rights of parents, first and foremost in their capacity as parents. One clear example in the previous study concerned a case in which the court, invoking Article 18 (1) CRC, granted the claim filed by a mother to require her son's school to disclose information about him – against his wishes.⁴ Claims such as these seem to have

² J.H. de Graaf, 'Eindbeschouwing', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 278.

³ Wet van 12 maart 2014 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Stb.* 2014, 130.

⁴ District Court (*Rb.*) Groningen 25 March 2009, ECLI:NL:RBGRO:2009:BI6947.

become more frequent in the present study. Is this possible? Can a parent as such derive rights from the Convention?

This use of the CRC by parents has been observed in particular in relation to invoking articles 3, 9, 18, and 20 CRC. Parents invoke these articles with respect to a child protection measure and argue that it violates their right to care for and raise the minor. This is a recurring pattern in cases where parents are relieved of parental authority, or there is a custodial placement. The question that may arise here is whether this violates the Convention and consequently the principles underlying its provisions. After all, parental responsibility is granted primarily to protect the rights of the child. When such rights are at issue, the authorities have an obligation to intervene in the parental authority. While Article 18 CRC determines that the parents are the primary parties responsible for the upbringing and development of the child, the child's interest 'is their prime concern'. If this care is at issue, Article 9 CRC comes into play and indicates a child protection measure is necessary in such cases.

Quite remarkably, in cases where the authorities actually impose a child protection measure, invoking the CRC tends to be phrased in terms of infringing on parental authority. Is this possible from the perspective of the Convention on the Rights of the Child? Of course there may be a violation of Article 8 ECHR, which concerns violation of the right of the parent to family life, even if violation may be justified by the specific category concerning protection of the rights of others (i.e. of children) in the second part of Article 8 ECHR in cases necessitating a child protection measure.

The case law examined included several clear examples of this terminology mentioning violations of the CRC and the court's reactions to them. The first is a judgement from the Court of Appeal (*gerechtshof*) Leeuwarden about extending a custodial order, responding to this 'incorrect' approach by the parent in a manner that qualifies as exemplary, from the perspective of the Convention on the Rights of the Child. The Court of Appeal argues here that the principle of observing the responsibilities, rights, and duties of the parents pursuant to Article 5 (the role of the parents) and Article 9 may be circumvented, if the grounds for extending the custodial order still apply, which was the case here, in the view of the Court of Appeal.⁵ The reaction from the Court of Appeal in The Hague seems less correct, in that it has ruled that continuing the custodial order is in the interest of the minor and concludes that the resulting 'infringement' on articles 5, 7 (right to nationality), and 9 CRC invoked by the mother is justified, in that it protects the interest of the minor.⁶ After all, can these articles invoked by the mother truly be infringed in this case? From this perspective, the formulation by the Court of Appeal Amsterdam would also seem less correct, where it mentions that the custodial order 'curtails' articles 3, 5, and 7 CRC. Such curtailment, as formulated

⁵ Court of Appeal (*hof*) Leeuwarden 19 June 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX0430.

⁶ Court of Appeal (*hof*) The Hague 25 April 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BW6845.

here as well, is justified to avert further jeopardizing the development of the minor.⁷

A parent wishing to invoke the CRC will need to base this argument on the rights of the child. In the case of Article 20 (protection of children unable to grow up in their family environment), the parent should argue that such action violates the right of the child to protection that the child has in such cases, for example because a custodial order is not indicated. One case in point is the judgement by the Court of Appeal 's-Hertogenbosch in a case involving a nine-year old minor who was placed under the supervision of a guardian and in custody at a secure institution for juveniles. The mother contests the decision on appeal, invoking articles 25 and 37 CRC. The Court of Appeal rules in favour of the mother and reverses the contested decision, correctly arguing *inter alia* that a child placed in custody by the competent authorities for care, protection, or treatment in connection with his or her physical or mental health is entitled to a periodic evaluation of the treatment the child is receiving and all other circumstances concerning his or her custodial placement.⁸

As for the right to a hearing, which merits consideration in all fields of law to be discussed, two cases are clearly encouraging in this respect. The first case concerns a motion to the District Court (*rechtbank*) Breda to order placement of a minor at a secure institution. In this case, the authorities did not manage to transport the minor to the court hearing three times in a row. The court therefore rejected the motion from the Youth Care Agency (*Bureau Jeugdzorg*, hereafter BJZ) for the order, considering 'that the right of the minor to attend a hearing is central in our rule of law'.⁹ The second judgement is a decision by the Supreme Court. Here, the Supreme Court (*Hoge Raad*) reverses a decision by the Court of Appeal, in which the Court of Appeal basically deemed it unnecessary to examine the minor, because this would not result in a different judgement. The Supreme Court considers: 'Given the interest of the minor in making his opinion known in cases concerning him – which interest is expressed not only in Article 809 (1) of the Code of Civil Procedure but also in Article 12 of the International Convention on the Rights of the Child – the unsubstantiated statement from BJZ that the minor has an anxiety disorder and becomes confused when faced with choices is insufficient to sustain the contested judgement'.¹⁰

Equally encouraging is that in the context of Article 20 CRC, in a great many cases the court takes the initiative to refer to the CRC.¹¹

⁷ Court of Appeal (*hof*) Amsterdam 25 March 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1508.

⁸ Court of Appeal (*hof*) 's-Hertogenbosch 19 September 2012, ECLI:GHSHE:2012:BX8451.

⁹ District Court (*Rb.*) Breda 9 December 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BU8952.

¹⁰ Supreme Court (*HR*) 1 November 2013, ECLI:NL:HR:2013:1084.

¹¹ See Chapter 1 Article 20 subparagraph '*Verdragsconforme uitleg en toepassing*', Note 133.

Immigration law

While one landmark decision relating to immigration law exceeded the time frame of the previous study, it was discussed briefly in the concluding observations to the previous study.¹² This was the judgement by the Supreme Court of 21 September 2012 in the case concerning an Angolan mother.¹³ Here, the Supreme Court, following the argument cited on behalf of three minors that the State had acted unlawfully by turning the children out on the street, upheld the decision by the Court of Appeal, because the actions by the State violated 'binding international obligations' and a 'duty of care structured and motivated *inter alia* by international obligations,' elaborated first on the legal duty of the State (ground 3.6), after which the Court of Appeal subsequently adopted the opinion that turning the children out on the street in these circumstances is at odds with this legal duty 'and intrinsically qualifies as inhumane and thus constitutes an unlawful action by the State toward the children'.¹⁴

In its appeal the State complained that the Court of Appeal had overlooked the balance between the mutual rights, obligations, and responsibilities of the State and the mother. The Supreme Court found that the Court of Appeal had not overlooked this balance, because 'the decision by the mother not to cooperate with her return to Angola cannot be attributed to or held against the children, since they had no say in this. The State has the legal duty in cases where 'it may be anticipated that asylum seekers who have exhausted all their appeals and are not meeting their obligation to leave the Netherlands and who lack (or will lack) the means to care for minor children staying with them, to arrange adequate shelter and care for those children, respecting their right to family life with their parent (or parents) as much as possible'. The Supreme Court moreover is of the opinion that the Court of Appeal has used the provisions in the CRC only to elaborate on the unwritten care standard in the Article 6:162 Dutch Civil Code.

Another important case concerns the judgement of the Administrative Jurisdiction Division of the Council of State (*Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State*, hereafter: Division) of 7 February 2012.¹⁵ In this judgement the Division elaborates on the direct effect of Article 3 CRC. The Division formulates this very clearly in the following consideration: 'Article 3 CRC is directly effective, in that its purpose in all measures regarding children is to reflect the best interests of the child concerned. As for the measure of importance to be attributed to the interest of a child in a specific case, the first section of Article 3 CRC, given its formulation, contains no standard that may be applied directly by courts of law without further elaboration in national legislation and regulations.

¹² J.H. de Graaf, 'Eindbeschouwing', in: J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Nijmegen: Ars Aequi 2012, p. 282.

¹³ Supreme Court (*HR*) 21 September 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5328.

¹⁴ Court of Appeal (*hof*) The Hague 27 July 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BN2164 (see also the continuation : Court of Appeal (*hof*) The Hague 11 January 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ9924).

¹⁵ Division (*ABRVs*) 7 February 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716.

In these situations administrative courts should review whether the administrative authority has given sufficient consideration to the interest of the child and has thus observed the limits of the law in the course of exercising its authority. The administrative court needs to review whether the administrative agency has sufficiently considered these interests. This review is to be applied with restraint'. The court therefore needs to consider the interests of the child in its decision, but the Article offers no standard for determining the importance they are to be attributed. Still, this review is restrictive.

That this review has indeed been applied with restraint is clear from practice. The study reveals that in over forty cases the Division concludes that the State Secretary turned out not to have considered the interests of the child insufficiently, whereas in only four cases did he indeed consider them insufficiently.¹⁶ Is this nonetheless a positive trend? Whatever the outcome of this formulation, the Division has in any case qualified the application of Article 3 and has thus provided answers about its application. Rodrigues¹⁷ may be quoted affirmatively here as well. Despite his critique of this decision, he mentions a 'positive message' from the Division.¹⁸

The influence of Article 37 (b) CRC on keeping young children in immigration detention is similarly beneficial, as became clear in a case tried at the Division on 23 May 2012.¹⁹ In response to the ground for appeal by applicants that the court failed to acknowledge that based on Article 37 CRC, children may be detained only in extreme cases, the Division considers: 'Pursuant to Article 37 preamble and (b) CRC, minor children are to be placed in detention only when strictly necessary'. In three cases the finding was that 'given the immense importance that, considering CRC Article 37 preamble and (b) and the policy pursued by the Minister, is to be attributed to the personal interests of the minor,' the decision that no cause existed to settle for a milder measure than placement in detention was in error.²⁰

The Division took a less positive view of the right to a hearing in Article 12 CRC. In a case from 11 December 2013, the Division interpreted Article 12 CRC as requiring that the child himself was to be heard only in the event of opposing

¹⁶ Division (*ABRvS*) 16 April 2013, ECLI:NL:RVS:2013:BZ8383; District Court (*Rb.*) Den Haag 10 July 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:8256; District Court (*Rb.*) Den Haag (hearing location, (*zittingsplaats*) Roermond) (court in preliminary relief proceedings, *vzr.*) 30 October 2013, AWB 13/25914 and 13/25913; Division (*ABRvS*) 27 March 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1108. Zie ook Division (*ABRvS*) 15 August 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660 en District Court (*Rb.*) Den Haag (hearing location (*zittingsplaats*) Zwolle) 13 december 2013, AWB 13/22205.

¹⁷ P.R. Rodrigues is professor of Immigration and Asylum Law at the University of Leiden.

¹⁸ P.R. Rodrigues, Note at Division (*ABRvS*) 7 February 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BV3716, in "JHG", EU-Handvest Selecties SDU Uitgevers, The Hague, 2013, p. 140 ff.

¹⁹ Division (*ABRvS*) 23 May 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7074.

²⁰ Division (*ABRvS*) 23 May 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7074; District Court (*Rb.*) 's-Gravenhage (hearing location (*nevenzittingsplaats*) Almelo) 2 July 2012, AWB 12/19179; District Court (*Rb.*) 's-Gravenhage (hearing location (*nevenzittingsplaats*) Utrecht) 21 December 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BY7732.

interests between the child and the parents.²¹ This point also figures in a similar case in the paragraph about other administrative law cases, where the Division had previously expressed this view of the right to a hearing as well.

Social Security cases

Unfortunately, in its ruling of 23 November 2012, shortly after the end of the period covered in the previous study, the Supreme Court reversed the fine judgement by the Central Appeals Tribunal (*Centrale Raad van Beroep*), granting a motion by parents without a resident status as set forth in Article 6 (2) of the General Child Benefit Act (*Algemene Kinderbijslagwet*, hereafter AKW) to receive child benefits (*kinderbijslag*).²² At the time, the Central Appeals Tribunal found – invoking the anti-discrimination principle in Article 2 CRC – that distinction based on resident status as provided in the AKW was not justified in cases involving families who *inter alia* were known to be residing in the Netherlands for some time and had in the meantime established sufficient ties with the Netherlands to be regarded as residents.²³

In the appeal case, however, the Supreme Court considered *inter alia* that since the dispute concerned social security, the State had extensive discretionary powers ‘in answering the question as to whether in cases that may be regarded as equal for the application of the present convention provisions (i.e. Article 14 ECHR and Article 26 ICCPR, Ed.), objective and reasonable justifications are nonetheless available to settle them differently’.

The personal responsibility of the parents has been raised as an important argument here as well. After all, it is asserted that: ‘Parents are personally responsible for the upbringing and development of their children’. In this context it is stressed ‘that the child may have a personal interest in the benefit concerned, but that [the child] is not independently entitled to child benefits, nor does the personal interest of the child lead to entitlement of the parents’.

The Supreme Court thus allows the emphasis on the primary parental responsibility to reverse what the Central Appeals Tribunal did at the time. In that decision, it had been stated: ‘The Central Appeals Tribunal is not overlooking the primary responsibility of the parents but in this case considers it to be important that the child benefit serves to help with the subsistence costs of their children. In this context, in the view of the Central Tribunal, special importance should be attributed to the personal interest of the child in this benefit, given the purpose of the AKW’.

Now, however, the Supreme Court finds that invoking the CRC, in particular articles 2, 3, 26 and 27, does not mean that aliens may not be deprived of their entitlement to child benefits in the cases described by the Central Appeals Tribunal.

²¹ Division (*ABRvS*) 11 December 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2525.

²² Supreme Court (*HR*) 23 November 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7740.

²³ Central Appeals Tribunal (*CRvB*) 15 July 2011, LJN BR1905.

In other cases parental responsibility plays a decisive role as well. This derives closely from the Benefit Entitlement (Resident Status) Act (*Koppelingswet*, literally ‘Linkage Act’), which renders entitlement to social security benefits contingent upon the ‘legal resident status’ of the alien. This law serves to avoid enabling aliens residing unlawfully to continue their unlawful residence by obtaining benefits provided by the government or acquiring the appearance of legality.²⁴ The parental responsibility label does not differentiate parents from children with regard to requests for financial support in these cases. This principle also figures in applications for child-specific budget awards (*kindgebonden budget*). Or, as formulated in the summary and conclusion of Chapter 4 about social security cases: ‘The parent is the beneficiary; the child is therefore not independently entitled to this financial support, according to the Central Tribunal and the Division’.

This reflects a remarkable difference in how the principle of parental responsibility is viewed by the Supreme Court, depending on the field of law that the case concerns. In social security cases, where financial entitlements are so clearly at issue, the Supreme Court adopts the view of the State, unlike in the immigration law case involving the Angolan mother. After all, in the case of the Angolan mother, the mother was following the children, and parental responsibility was secondary. In social security law the general interest, which consists of entitlement to the national treasury here, appears to have been decisive.

Other administrative law cases

As was noted at the section on family law, incorrect uses of the CRC are identifiable in this category as well, in that adults invoke the CRC to protect their own interests. One case in point concerns the *Zwarte-Pieten* (‘Black Petes’) debate, relating to the *Sinterklaas* procession in Amsterdam in 2013, where adults invoked the Convention to support their position in that debate.²⁵ The applicants argue, for example, that *Zwarte Piet*, because of ‘his racist appearance’ perpetuates ‘a racist undercurrent,’ invoking articles 2, 3, and 27 CRC. Just as it was in the context of family law, this ground is rejected here. More clearly than the court had done in family cases, the court found in this case that the CRC did not serve this purpose. The court found that it had not been violated, since the mayor was not discriminating against children. The court rejected the grounds for invoking the CRC more specifically on the merits of the case. The applicants were invoking this ground in vain, according to the court: ‘because at the time of the contested decision applicants were adults, and they have not proven that one or more of the applicants acted as the legal representative on behalf of one or more children’.²⁶

²⁴ See the introduction to Chapter 4 ‘*De toepassing van het IVRK in sociaalzekerheidszaken*’.

²⁵ District Court (*Rb.*) Amsterdam (court in preliminary relief proceedings, *vzr.*) 8 November 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7443.

²⁶ District Court (*Rb.*) Amsterdam 3 July 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3888.

The chapter on other administrative law cases also includes the remarkable judgement about the right to a hearing.²⁷ In this case, several minors invoked Article 12 CRC over the closure of a school, which the parents and teachers appealed as well. The court found here that the minors should be heard only in the event of opposing interests. In this judgement, the Division appears to have adopted a more restricted interpretation of Article 12 CRC than surfaced in the previous study. It was argued there that Article 12 was not violated, because the parents had the opportunity to represent the interests of their child. In the present case, the Division justifies its view as follows: ‘Since this stipulation in the Convention provides for the parents to be heard instead of the child, the child needs to be heard only in cases where the interests of the child oppose those of his parents. This is not the case in this matter’.

This view on the right to be heard may be regarded as conflicting with Article 12 CRC and also contrasts sharply with the Supreme Court decision of 1 November 2013 on family law, in which the Supreme Court noted ‘the interest of the minor in expressing his opinion on matters concerning him’ and therefore reversed a judgement by the Court of Appeal that did not enable the minor to state his opinion at that stage.²⁸

Criminal Law

As in the previous study, two main categories of criminal justice matters are identifiable in this area of law, in which the Convention figures, albeit with greatly varied effects. These include the role of the CRC in objection procedures concerning the DNA Testing (Convicted Persons) Act (*Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden*) and the (maximum) reasonable period of time for handling criminal cases involving juvenile suspects. As far as the DNA Act is concerned, the follow-up study determines that the court abides by the important judgement of the Supreme Court of 13 May 2008, which determined that no generic exception was warranted for taking DNA material from juveniles.²⁹

Cases where it was argued that the charges of the Public Prosecution Service (*Openbaar Ministerie*) were inadmissible, based on having exceeded the reasonable period of time for handling criminal cases, were a different matter. Once again, in a considerable number of cases – thirty altogether – articles 3 and 40 CRC were invoked to argue that the case must result in a bar to the prosecution, when the standard period of sixteen months applied by the Supreme Court had been exceeded. By invoking the CRC, especially the lower courts did their best to support this argument. In the study, the case by the Public Prosecution Service was found inadmissible based on exceeding the reasonable period of time in a great many of the judgements discussed. Many of these judgements were issued

²⁷ Division (*ABRvS*) 15 August 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX4660.

²⁸ Supreme Court (*HR*) 1 November 2013, ECLI:NL:HR:2013:1084.

²⁹ Supreme Court (*HR*) 13 May 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8231; Supreme Court (*HR*) 13 May 2008, ECLI:NL:NL:HR:2008:BC8234.

by the District Court Amsterdam as well as an occasional one by the District Court Arnhem. In addition to Article 3 CRC, Article 40 (2) (b) and (iii) CRC are important here. They determine that a child suspected of a criminal offence is to be tried 'without delay'. The ground that this principle of a speedy trial is more stringent than the reasonable period of time in Article 6 ECHR is an important basis for these judgements. The District Court Arnhem, for example, formulates it as follows: 'The Court is of the opinion that the special nature of juvenile criminal law and the provision in the CRC (i.e. Article 40 CRC 'without delay,' Ed.) structures the reasonable period of time in Article 6 ECHR to mean that the public prosecutor (*officier van justitie*) loses the right to prosecute upon exceeding this period of time substantially.'³⁰

The Court of Appeal Amsterdam, however, holds a different view on the matter and believes that Article 40 CRC does not additionally raise the level of protection in the ECHR. In a judgement of 23 July 2013, the Court of Appeal finds, for example, that 'nothing more may be inferred from the formulations in these provisions of the convention (i.e. articles 3 and 40 CRC, Ed.) than a standard instruction that the parties to the Convention to do their utmost to settle criminal cases involving juveniles' and reverses the contested judgement in this case.³¹

The District Court Amsterdam did not, however, accept this decision by the Court of Appeal and continued afterwards to bar the prosecution in other cases – eleven altogether. The district court refers among other things to General Comment No. 10, which elaborates on Article 40 CRC. Based in part on this reference, the district court concludes – unlike the Court of Appeal – that Article 40 (2) (b) (iii) CRC does provide more legal protection than the ECHR. In these cases the District Court also consistently declares that there is a bar to the prosecution. The Court of Appeal, however, maintains its view that the CRC contains only an instruction standard, a position that, considering the direct effect that CRC Article 40 (2) may be assumed to have, does cast reasonable doubt on its accuracy. The Supreme Court, for example, referred in a judgement of 16 December 2003 to the explanatory note to the Sanctioning Act, which asserts that Article 40 (2) may be directly applicable.³² The issue has now been submitted to the Supreme Court, from which the opinion is eagerly awaited.

Some other cases reveal the positive effect of invoking the CRC in juvenile criminal justice as well. The Court of Appeal 's-Hertogenbosch, for example, found that repeatedly featuring images of the minor suspect, who had already been identified by the police, on a crime investigation programme violated Article 8 ECHR concerning the right of a suspect to protection of his personal life. The Court of Appeal includes Article 3 CRC in this discussion and considers: 'After all, the officers assigned to the investigation – according to the court file – knew not only the identity of the victim, but also that he was a minor. In view of

³⁰ District Court (*Rb.*) Arnhem 25 September 2012, ECLI:NL:RBARN:2012:BY7720.

³¹ Court of Appeal (*hof*) Amsterdam 23 July 2013, NBSTRAF 2013/329.

³² Supreme Court (*HR*) 16 December 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL9062.

Article 3 CRC, in assessing the importance of the investigation versus the importance of protecting the rights of an individual who was still a minor at the time, the Court of Appeal found that the latter should receive (...) greater consideration'.³³ Article 40 CRC was also found to have been violated in a case where the police operated so carelessly and so seriously disregarded the interests of the minor that the public prosecutor is barred from prosecution as well. The case involved theft of a BlackBerry, with the minor being arrested violently in the presence of fellow students and teachers. Here, the Court of Appeal considered: 'According to Article 40 CRC, which relates closely to the safeguards in Article 37, children are entitled to be treated in a manner that does not compromise their dignity and self-esteem and reflects consideration for the age of the child and the desirability of promoting that reintegration'.³⁴

Last but certainly not least in the examples listed, in two cases the claim from the Public Prosecution Service that minors be tried as adults was rejected, partly due to invoking articles 3 and 40 (1) CRC.³⁵

Overall, this field of law appears to reflect encouraging changes with respect to the previous study over the period 1 January 2002 to 1 September 2011. This seems to compensate somewhat for the arrears in juvenile criminal justice determined in the previous study.

Conclusion

The encouraging trend that manifested in the previous study appears to have progressed gradually, precisely in the fields of law where the CRC had been relatively insignificant in the previous study, i.e. Immigration law and criminal justice.

The distinction between direct effect and interpretation and application pursuant to the convention is fading, and this seems similarly encouraging. Both the executive and the judiciary, after all, are bound by them, as is already the case, judging from the more frequent references by courts to the Convention on their own initiative, in an increasing number of cases, especially in family law.

While in the previous study it was emphasized how important factual substantiation of the reference is for invoking the Convention meaningfully, the results from the present study are cause to add that proper and clear use of the provisions in the Convention is important as well. A good example of this is the specific recourse to Article 37 (appropriate detention), which was successfully invoked regarding the detention of minors³⁶, but also the effective claim by a mother

³³ Court of Appeal (*hof*) 's-Hertogenbosch 22 January 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:63.

³⁴ Court of Appeal (*hof*) Amsterdam 19 April 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BY5970.

³⁵ District Court (*Rb.*) Amsterdam 4 March 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:990; District Court (*Rb.*) Amsterdam 4 March 2014: ECLI:RBAMS:2014:1003.

³⁶ Division (*ABRvS*) 23 May 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BW7074.

based on Article 25 (children removed from the care of their parents) and Article 37 concerning the placement of her child at a secure institution for juveniles as a result of a child protection measure.³⁷ The more specifically the invocation of the Convention provisions are substantiated, the more encouraging the result. These results may in turn be conducive to the further development of the Convention.

³⁷ Court of Appeals (*hof*) 's-Hertogenbosch 19 September 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX8451.

AUTEURS

Mw. dr. J.H. de Graaf, initiator van het onderzoek en tevens redactielid, is werkzaam als hoofddocent en onderzoeker op het terrein van het personen-, familie- en jeugdrecht aan de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Leiden. Tevens is zij coördinator van het Centre for Children's Rights Amsterdam en verzorgt zij in samenwerking met het Eggens-Instituut de interdisciplinaire lezingencyclus 'Rechten van het Kind' en de postacademische cursus 'De praktische jeugdrechtadvocaat'. In 1999 promoveerde zij op het proefschrift 'Leerplicht en recht op onderwijs'.

Mw. mr. E. Polhuijs studeerde af aan de Universiteit van Amsterdam in International Public Law en het Strafrecht. Zij schreef haar scriptie over de EU richtlijn tot vaststelling van minimumnormen voor de opvang van asielzoekers en is momenteel werkzaam bij een advocatenkantoor dat gespecialiseerd is in vreemdelingbewaringszaken.

Mw. mr. N.N. Bahadur is beleidsmedewerker Burgerlijke Vrijheden, Justitie en Binnenlandse Zaken in het Europees Parlement voor een Europarlementariër en houdt zich onder meer bezig met fundamentele rechten en migratie. Hiervoor heeft zij bij de Europese Commissie gewerkt. Zij studeerde af aan de Universiteit van Amsterdam op LL.M Nederlands Privaatrecht, LL.M International and European Law en LL.M European Private Law (cum laude).

Mw. mr. N. van der Meij studeerde in 2012 af in zowel het Strafrecht als het Privaatrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Sinds 2011 is zij verbonden aan het Centre for Children's Rights Amsterdam – eerst als student-assistent later als medewerker en onderzoeker – en is zij betrokken geweest bij de coördinatie en organisatie van de verschillende vakken voor de Minor Rechten van het Kind en is zij nog steeds betrokken bij de lezingen, congressen en anderszins die het Centre for Children's Rights organiseert. Naast haar werkzaamheden voor het Centre for Children's Rights Amsterdam – en haar werkzaamheden als Legal Counsel bij FMT Beheer B.V. – doceert zij Personen-, Familie- en Erfrecht en Vermogensrecht aan de Universiteit van Amsterdam.

Mw. mr. drs. L. Schäperkötter studeerde rechten aan de Universiteit van Amsterdam. Zij rondde de master Privaatrecht af met een scriptie over de guardian ad litem in de Verenigde Staten, een rechtsfiguur vergelijkbaar met de bijzondere curator ex artikel 1:250 BW. Zij is momenteel werkzaam als juridisch medewerker op het gebied van familie-, personen-, jeugd- en erfrecht.

